

T.C.
KIRŞEHİR AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

SEYYİD SALİH'İN TERCEME-İ KİYÂFET-NÂME'Sİ
İNCELEME-METİN-DİZİN

Şenol AYDIN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KIRŞEHİR-2022

©2022 Şenol AYDIN

T.C.
KIRŞEHİR AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

SEYYİD SALİH'İN TERCEME-İ KİYÂFET-NÂME'Sİ
İNCELEME-METİN-DİZİN

TERCEME-I KİYÂFET-NÂME OF SEYYID SALIH
REVIEW-TEXT-INDEX

Hazırlayan
Şenol AYDIN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Ali Kemal ŞAŞ

KIRŞEHİR-2022

KABUL VE ONAY

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Yeni Türk Dili Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi, Şenol AYDIN tarafından hazırlanan “Seyyid Salih’in Terceme-i Kıyâfet-nâme’si İnceleme-Metin-Dizin” adlı tez çalışması 19.07.2022 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından oybirliği/oyçokluğu ile **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Üye.....(İmza)

Prof. Dr. Nadir İLHAN

Danışman.....(İmza)

Dr. Öğr. Üyesi Ali Kemal ŞAŞ

Üye(İmza)

Dr. Öğr. Üyesi Kürşad KARA

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.../.../2022

(İmza)

Prof. Dr. Hüseyin ŞİMŞEK

Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim sadece Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

.../.../2022

Şenol AYDIN

İmza

ÖZET

SEYYİD SALİH'İN TERCEME-İ KİYÂFET-NÂME'Sİ İNCELEME-METİN-DİZİN

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan: Şenol AYDIN

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Ali Kemal ŞAŞ

2022- (XII+246)

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

Yeni Türk Dili Bilim Dalı

Jüri

Prof. Dr. Nadir İLHAN

Dr. Öğr. Üyesi Ali Kemal ŞAŞ

Dr. Öğr. Üyesi Kürşad KARA

Kıyafet ilmi, insanın kendisini ve çevresini tanıma, anlama çabasının bir ürünüdür. Kıyafetname yazarlarına göre insan, ilk olarak kendisini tanımalı, kötü sıfatlarını düzeltip iyi ahlak sahibi olmalıdır. İkinci olarak da her gün farklı karakter vasıflarına sahip yeni kişilerle karşılaşarak tanışan insan, dostunu ve düşmanını birbirinden ayırt etmelidir. İlk bakışta kesin olarak bunu anlamamanın imkânını bulamayan insanoğlu bu meseleyi çözmek için uzun yıllar süren gözlemlerde bulunmuştur. Bunun neticesinde insanın dış görünüşünden iç dünyasını yani kişiliğini ortaya çıkarabileceğini umduğu kıyafet ilmini vücuda getirmiştir. Öyle ki tarihî kayıtlardan anlaşıldığına göre insanlar Antik Babil Dönemi'nden beri, farklı yöntemler kullanarak da olsa, bu ilme ilgi göstermiştir.

İnsan, tüyü parlak, derisi gösterişli, dişi ve iskeleti iri hayvanın sağlıklı ve güçlü olduğu fark etmiş, benzeri bir usulü etrafındaki insanları tanımak için de kullanabileceğini keşfetmiştir. Saçı kıvrıkcık olanın bahadır olduğunu, gözü hızlı hareket edenin hilekâr olduğunu, dar ağızlının korkak olduğunu, sesi kaba olanın yiğit olduğunu, kulağı kıllı olanın uzun ömürlü olduğunu düşünmüştür. Bu düşüncelerini de sonraki nesillere kıyafetnameler aracılığıyla aktarmıştır.

Çalışma Millî Kütüphanede yer alan *Terceme-i Kıyâfet-nâme*'ye dayanmaktadır. *Giriş* kısmında kıyafet ilmi tanıtılmış ve bu ilmin tarihî gelişimi hakkında bilgi verilmiştir. İslam dünyasında ve Osmanlı coğrafyasında kaleme alınmış kıyafetnameler tanıtılmıştır. Eser transkripsiyon işaretleri kullanılarak Latin alfabesine aktarılmıştır. İnceleme bölümünde metnin imlası, ses bilgisi, şekil bilgisi hakkında açıklamalarda bulunulmuştur. Sonuç bölümünden sonra kıyafetnameler hakkında yapılan çalışmalar bibliyografyası, metin, dizin-sözlük ve özel adlar dizini bölümleri teze eklenmiştir.

Anahtar Kelimeler: imla, kıyafetname, ses bilgisi, şekil bilgisi, Terceme-i Kıyafet-name.

ABSTRACT

TERCEME-I KİYÂFET-NÂME OF SEYYID SALIH

REVIEW-TEXT-INDEX

M.Sc. Thesis

Preparer: Şenol AYDIN

Advisor: Asst. Prof. Dr. Ali Kemal ŞAŞ

2022- (XII+246)

Kırşehir Ahi Evran University Graduate School of Social Sciences

Department of Science Turkish Language and Literature

New Turkish Language Science

Jury

Prof. Dr. Nadir İLHAN

Asst. Prof. Dr. Ali Kemal ŞAŞ

Asst. Prof. Dr. Kürşad KARA

Physiognomy is a product of man's effort to understand himself and his environment. To the kıyafetname authors, man must first know himself, correct bad attributes and have good morals. Secondly, a person meeting new people with different characters every day must distinguish between friend and foe. Mankind, who at first glance could not understand this definitively, has made observations for many years to solve this problem. Thus, he embodied the science of clothing, which he hoped could reveal his inner world-his personality- from his outer appearance. To historical records, people have shown interest in this science since the Ancient Babylonian Period, albeit using different methods.

Man realized that the animal, whose fur was shiny, whose skin was flamboyant, whose teeth and skeleton were large was healthy and strong, and discovered that he could use a similar method to get to know the people around him. He thought that the one with curly hair was brave, the one whose eye moved fast was deceitful, the one whose narrow-mouthed was cowardly, the one whose voice was rough was valiant, and the one whose ear was hairy was long-lived. He conveyed these ideas to the next generations through kıyafetnames.

The study is based on Terceme-i Kıyafetname in the National Library. In the introduction, the science of kıyafet is introduced and the historical development of this science is given. Kıyafetnames written in the Islamic world and the Ottoman geography were introduced. The work was transcribed into the Latin alphabet using transcription marks. In the review section, explanations were made about the spelling of the text, sound and shape information. After the conclusion, the bibliography, index-dictionary and special names index sections were added to the thesis.

Keywords: morphology, orthography, phonetic, physiognomy, Terceme-i Kıyafetname.

ÖN SÖZ

Kıyafet ilmi, insanı tanımaya yönelik bir sistemdir. Bu ilmin amacı, suretten sîreti keşfedip dış görünüşten yararlanarak insan davranışlarını tahmin etmek ve o insanın karakterini ortaya çıkarmaktır. Bilindiği kadarıyla Antik Babil topraklarından dünyanın farklı coğrafyalarına yayılıp gelişme imkânı bulmuş ve zamanla bir ilim dalı olarak kabul görmüştür. Batı’da bu ilim için fizyonomi (physiognomy) kavramı kullanılmış, İslam ve Osmanlı coğrafyasında kıyafet ya da firaset ilmi olarak adlandırılmıştır. Aristoteles, Sokrates, Polemon, Muhyiddin Arâbî, er-Râzî, Dımaşkî es-Sûfî, Seyyid Ali Hemedanî, Hamdullah Hamdi, Sivrihisarlı Şaban, Charles Bell, Johann Caspar Lavater gibi isimler bu alanda çalışmış önemli isimlerdir.

Çalışma hazırlanırken www.yazmalar.gov.tr’den el yazması metinler taranmış, üzerinde çalışılmış eserler elendikten sonra Millî Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu’nda 06 Mil Yz A 3074 demirbaş numarasıyla kayıtlı olan ve müstensihi Seyyid Salih olarak belirtilen *Terceme-i Kıyâfet-nâme* adlı eser üzerinde karar kılınmıştır. Osmanlı Türkçesi ile yazılmış kıyafetnameler hakkındaki çalışmalar incelenmiş, ardından metin transkribe edilmiş ve metin üzerinde dil bilgisi incelemesi yapılmıştır.

Üzerinde çalıştığımız yazma eser Dımaşkî es-Sûfî’ye ait *Kitâbü’l-Âdâb ve’s-Siyâse fi ‘İlmi’n-Nazar ve’l-Firâse* adlı eserin çevirilerinden biridir. Kütüphane kaydında *Terceme-i Kıyâfet-nâme* olarak geçen eser hakkında kaynaklarda herhangi bir veri ya da değerlendirme bulunamamıştır. Tez hazırlanırken Seyyid Salih hakkında araştırma yapılmış, Bursalı Mehmet Tahir Efendi’nin *Osmanlı Müellifleri* adlı eseri başta olmak üzere diğer kaynaklara bakılmıştır. Seyyid Salih hakkında herhangi bir malumat edinmek mümkün olmamıştır.

Çalışma beş ana bölümden oluşmaktadır. Kıyafet ilmi ve kıyafetnamelerin de değerlendirildiği bu çalışma Giriş, İnceleme, Metin, Dizin-Sözlük ve Özel Adlar Dizini bölümlerinden meydana gelmiştir.

Giriş bölümünde öncelikle kıyafet ilminin tarihî gelişiminden ve günlük hayattaki kullanım alanlarından bahsedilmiştir. Sonrasında kıyafetnameler üzerine yapılan çalışmalar taranmış ve listelenmiştir. İlerleyen bölümlerde *Terceme-i Kıyâfet-nâme* tanıtılmış, eserin yapısı ve içeriği hakkında bilgi verilmiştir. İnceleme bölümünde eser; imla özellikleri, ses bilgisi (fonetik) ve şekil bilgisi (morfoloji) açısından değerlendirilmiştir. Metin bölümünde

ise eser transkripsiyon işaretleri kullanılarak Latin harflerine aktarılmıştır. Burada yaşanan en önemli zorluk metnin harekeli olarak yazılmamasından kaynaklanmaktadır. Bu zorluğun üstesinden gelmek için dil bilimcilerin çalışmaları incelenmiş, o döneme ait çalışmalardaki ses bilgisi unsurları üzerinde durulmuştur. Eserde yer alan ayetler metindeki hâliyle yazılmış, bu ayetlerin numaraları ve meali dipnotta gösterilmiştir. Hadis olarak verilen sözlerin de Türkçe anlamları ve ulaşılabilen kaynakları dipnotta açıklanmıştır. Çalışmanın son kısmına ise dizinli sözlük eklenmiştir. Metindeki sözlük elemanı niteliğindeki basit, türemiş ve birleşik yapıdaki sözcükler dizine eklenmiştir. Dizin için TürkSözDiz adlı program kullanılmıştır. Sonuç ve kaynakça ile çalışma sonlandırılmıştır. Tezde geçen kısaltmalar ve transkripsiyon işaretleri ise çalışmayı inceleyecekler için kolaylık olsun diye teze eklenmiştir.

Bu tezi hazırlamamda bana yol gösteren, kütüphanesindeki kaynakları benden esirgemeyen, sabır ve özveriyle çalışmadaki eksiklerle ilgili açıklamalarda bulunan danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Ali Kemal ŞAŞ'a şükranlarımı sunuyorum.

Kıyafetnamelerle ilgili yapılan çalışmaları araştırırken ihtiyaç duyduğum *Kıyafetnameler* adlı eseri piyasadan temin edemeyince kendisine ulaşım talep ettiğimde yardımını esirgemeyip kitabı bana bizzat veren ve vefatını büyük bir teessürle öğrendiğim Prof. Dr. Ali ÇAVUŞOĞLU'na Allah'tan rahmet diliyorum.

Çeşitli vesilelerle bana destek olan İhsan BUĞDAY'a, Sebahaddin ALBAYRAK'a, Fatih Mehmet YAVUZ'a, Hayriye YAVUZ'a ve son olarak benden anlayışını esirgemeyen eşime, kızıma ve oğluma teşekkür ediyorum.

Kırşehir-2022 Şenol AYDIN

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY.....	İ
BİLDİRİM.....	İİ
ÖZET.....	İİİ
ABSTRACT.....	İV
ÖN SÖZ.....	V
İÇİNDEKİLER.....	Vİİ
TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ.....	Xİİ
KISALTMALAR.....	Xİİ
GİRİŞ.....	1
I. BÖLÜM.....	1
1. KIYAFET İLMİ.....	1
1.1. KIYAFETNAME TÜRÜNÜN TARİHİ GELİŞİMİ.....	5
1.2. OSMANLI DEVRİNDE İLM-İ KIYAFET.....	8
1.3. KIYAFETNAMELER HAKKINDA YAPILAN ÇALIŞMALAR.....	10
1.4. SEYYİD SALİH'İN TERCEME-İ KIYÂFET-NÂME'Sİ.....	13
1.4.1. Eserin İsmi.....	13
1.4.2. Eserin Özellikleri.....	13
1.4.3. Eserin Yazılış Sebebi.....	13
1.4.4. Eserin Bölümleri.....	14
1.4.5. Eserin Müellifi ya da Müstensihi.....	14
1.4.6. Eserin Önemi.....	14
II. BÖLÜM.....	15
2. İNCELEME.....	15
2.1. İMLA ÖZELLİKLERİ.....	15
2.2. ÜNLÜ HARFLERİN İMLALARI.....	16
2.2.1. /a/ Ünlüsü.....	16
2.2.2. /e/ Ünlüsü.....	16
2.2.3. Kapalı e (é).....	17

2.2.4. /ı/ Ünlüsü.....	18
2.2.5. /i/ Ünlüsü.....	18
2.2.6. /o/ Ünlüsü.....	19
2.2.7. /ö/ Ünlüsü.....	19
2.2.8. /u/ Ünlüsü.....	20
2.2.9. /ü/ Ünlüsü.....	20
2.3. ÜNSÜZLERİN İMLASI.....	21
2.3.1. /b/ ve /p/ Ünsüzü.....	21
2.3.2. /ŋ/ Ünsüzü.....	22
2.3.4. /ç/ Ünsüzü.....	22
2.3.5. /t/ Ünsüzü.....	22
2.3.6. /s/ Ünsüzü.....	23
2.4. İMLASI YANLIŞ KELİMELELER.....	23
2.5. İKİLİ İMLALAR/İMLA DÜZENSİZLİKLERİ.....	24
2.6. METİNDEKİ ARKAİK SÖZCÜKLER.....	26
2.7. SES BİLGİSİ.....	26
2.7.1. ÜNLÜLER.....	26
2.7.1.1. Ünlü Uyumu.....	26
2.7.1.1.1. Kalınlık-İncelik Uyumu.....	26
2.7.1.1.2. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu.....	27
2.7.1.1.2.1. Kelime Kök ve Gövdelerinde Uyumsuzluk.....	28
2.7.1.1.2.2. Eklerdeki Düzlük Yuvarlaklık Uyumsuzluğu.....	28
2.7.2. ÜNLÜ DÜŞMESİ.....	32
2.7.3. ÜNLÜ TÜREMESİ.....	32
2.7.4. ÜNLÜ BİRLEŞMESİ.....	32
2.8. ÜNSÜZLER.....	32
2.8.1. ÜNSÜZ DEĞİŞMELERİ.....	32
2.8.1.1. Sızıcılaşma.....	32
2.8.1.2. Tonlulaşma.....	33
2.8.1.3. Ünsüz Türemesi.....	34
2.8.1.4. Ünsüz İkizleşmesi.....	34
2.8.1.5. Ünsüz Düşmesi.....	34
2.8.1.6. Hece Düşmesi.....	35

2.8.1.7. Ünsüz Uyumu	35
2.9. ŞEKİL BİLGİSİ	35
2.9.1. İSİM	35
2.9.1.1. Teklik İsim.....	35
2.9.1.2. Çokluk İsim	36
2.9.1.3. İyelik Ekleri.....	36
2.9.1.3.1. Teklik 3. Şahıs	36
2.9.1.3.2. Çokluk 1. Şahıs	36
2.9.1.3.3. Çokluk 3. Şahıs	36
2.9.1.3.4. Aitlik Eki	37
2.9.1.4. Durum Ekleri.....	37
2.9.1.4.1. İlgi Durumu.....	37
2.9.1.4.2. Belirtme Durumu.....	37
2.9.1.4.3. Yönelme Durumu	38
2.9.1.4.4. Bulunma Durumu.....	38
2.9.1.4.5. Ayrılma Durumu	38
2.9.1.4.6. Eşitlik Durumu	38
2.9.1.4.7. Vasıta Durumu.....	38
2.9.1.4.8. Yön Gösterme Durumu.....	39
2.9.2. ZAMİR.....	39
2.9.2.1. Kişi Zamirleri.....	39
2.9.2.2. İşaret Zamirleri.....	40
2.9.2.3. Dönüştürme Zamirleri.....	40
2.9.2.4. Belirsizlik Zamiri.....	40
2.9.2.5. Soru Zamiri	41
2.9.3. SIFAT.....	41
2.9.3.1. Niteleme Sıfatları	41
2.9.3.2. Belirtme Sıfatları	42
2.9.3.2.1. İşaret Sıfatları	42
2.9.3.2.2. Sayı Sıfatları.....	42
2.9.3.2.3. Belirsizlik Sıfatları.....	42
2.9.3.2.4. Soru Sıfatları	42
2.9.4. ZARFLAR	43

2.9.4.1. Yer-Yön Zarfı	43
2.9.4.2. Zaman Zarfı	43
2.9.4.3. Durum Zarfı	43
2.9.4.4. Miktar Zarfı	44
2.9.4.5. Soru Zarfı	44
2.9.5. EDATLAR	44
2.9.6. YAPIM EKLERİ	45
2.9.6.1. İsimden İsim Yapım Ekleri	45
2.9.6.2. İsimden Fiil Yapım Ekleri	48
2.9.6.3. Fiilden Fiil Yapım Ekleri	49
2.9.6.4. Fiilden İsim Yapım Ekleri	50
2.9.7. FİİL	52
2.9.7.1. Şahıs Ekleri	52
2.9.7.1.1. Zamir Kökenli Şahıs Ekleri	52
2.9.7.1.2. İyelik Kökenli Şahıs Ekleri	53
2.9.7.1.3. Emir Kipi Şahıs Ekleri	53
2.9.7.2. Fiil Çekimi	53
2.9.7.2.1 Haber Kipleri	54
2.9.7.2.1.1. Görülen Geçmiş Zaman	54
2.9.7.2.1.2. Duyulan (Öğrenilen) Geçmiş Zaman	54
2.9.7.2.1.3. Geniş Zaman	54
2.9.7.2.1.4. Gelecek Zaman	55
2.9.7.2.1.5. Şimdiki Zaman	55
2.9.7.2.2. Tasarlama Kipleri	55
2.9.7.2.2.1. Emir	55
2.9.7.2.2.2. İstek	56
2.9.7.2.2.3. Şart	56
2.9.7.2.2.4. Gereklilik	57
2.9.7.2.3. Fiillerin Birleşik Çekimi	57
2.9.7.2.3.1. Hikâye	57
2.9.7.2.3.2. Rivayet	58
2.9.7.2.3.3. Şart	58
2.9.8. FİİLİMSİLER	58

2.9.8.1. İsim-fiil.....	58
2.9.8.2. Sıfat-fiil	59
2.9.8.3. Zarf-fiil	60
2.10. SÖZ VARLIĞI.....	61
SONUÇ	66
KIYAFETNAMELER BİBLİYOGRAFYASI.....	69
KAYNAKÇA.....	78
TRANSKRİPSİYONLU (ÇEVİRİ YAZILI) METİN.....	85
DİZİN-SÖZLÜK.....	114
EK 1. Kelime İstatistiği Grafiği.....	192
Tablo 1. Eserdeki Kelimelerin İstatistik Bilgisi.....	192
Tablo 2. Fiil Sıklığı.....	193
Tablo 3. Kelime Sıklığı.....	194
ÖZ GEÇMİŞ	203
EK 2. Terceme-i Kıyâfet-nâme'nin Tıpkıbasımı	204

TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ

ء : ' (hemze)	ح : ħ
ك : k, g, ŋ	خ : ħ
ا : a, e, ı, i, u, ü	د : d
ل : l	ذ : z
آ : a	ر : r
م : m	ز : z
ب : b	س : s
ن : n	ش : ş
پ : p	ص : ş
و : v (o, ö, u, ü)	ض : d/ž
ت : t	ط : t
ه : h (a, e)	ظ : z
ث : ṡ (peltek s)	ع : ʿ
ی : y (ı, i)	غ : ğ
ج : c	ف : f
چ : ç	ق : k

KISALTMALAR

Ar.: Arapça

bk.: bakınız

DLT: Dîvânu Lugâti't-Türk

EAT: Eski Anadolu Türkçesi

ET: Erişim Tarihi

Far.: Farsça

Rum.: Rumca

s.: sayfa

GİRİŞ

I. BÖLÜM

1. KIYAFET İLMİ

İnsanı tanımak, değerlendirmek, insan hakkında bir karara varmak günlük hayatta herkesin ilgi duyduğu bir husustur. Yeni karşılaşılan bir insanın karakterini analiz etmek için “tepeden tırnağa süzmek” deyimini kullanılır. Bu deyimde insanı tanımak için ilk önce dış görünüşüne, beden diline bakılması gerektiği söylenmektedir.

Ticaret yaparken alıcının ve satıcının karakteri önemlidir. Cimri birisi ile yapılan pazarlıkla cömert bir kimse ile yapılan pazarlık arasında muhakkak ki farklılık vardır. Bu özellikleri ve diğer karakter vasıflarını ilk defa karşılaşılan birinde görmek içinse insan sarrafi olmak gereklidir.

Fiziki olarak dayanıklılığı ve zor şartlarda çalışmayı gerektiren inşaat veya maden işçiliği gibi işlerde çalışabilecek kişileri seçerken ya da uzun müddet dağ, tepe demeden açık arazide yapılacak harekâta katılacak askerlerin seçimi sırasında adayların dış görünümüne özellikle yüzüne, kemik yapısına, vücudu çepeçevre saran kas sistemine ve diğer uzuvlarına bakmak, o kişi hakkında karar vermek için gereklidir.

Bir kuyumcu, yanına çalışan alacağı zaman başvuran kişinin diğer özelliklerinin yanında bakışı ve gözü ile ilgilenir. Cin cin bakan, gözü açık birisi ile saf bakışlara sahip birisi arasında tercih yapacak olan kuyumcu “uyanık” olanı tercih edecektir.

“Bacak kadar boyu var, türlü türlü huyu var.”, “Boyu boyuna, huyu huyuna.” gibi atasözlerinde insanın ahlakının fiziki görünüşte gizli olduğu tespit edilmiştir, demek hiç de yanlış olmayacaktır.

Yüz sözcüğü deyim olarak insanın mizacını anlatmak için kullanılabilir (Saritaş, 2012: 178). Yüzü gülmek, kişinin sevincini belli ettiğini, yüzü düşmek ise kişinin surat astığını ifade etmektedir. Bu deyimlerin insanın o anki ruh hâliyle ilgili bilgiler verdiğini söylemek olasıdır.

Benzeri bir durum “Yüzü güzel olanın huyu da güzel olur.” atasözü için de geçerlidir. İnsanın dış görünüşünden iç dünyasını anlamanın mümkün olduğunu kendine has kavrama yeteneğiyle ve veciz bir dille gelecek kuşaklara aktaran atalar, torunlarına dostunu ve düşmanını tanıyabilmek için farklı yöntemler olduğunu göstermiştir. Bu yöntemlerden biri

de suretten, sîreti kavrama kabiliyeti olarak da tanımlanabilecek ilm-i kıyafettir. Batılı kaynaklarda bu ilim, fizyonomi olarak adlandırılmaktadır.

İnsanın yüzünden ve dış görünüşünden hareketle huyu, ahlakı, iç dünyası ile ilgili hüküm verme bilgisine kıyafet ilmi denmektedir (Devellioğlu, 1996: 518). Bu ilme İslam coğrafyasında ilm-i firaset veya ilm-i kıyafet adı verilmiştir. Firaset çabuk anlama, kolayca kavrama, zihin uyanıklığı, anlayış, sezgi olarak tanımlanmakta iken firaset ilmi, sezerek olaylar karşısında karara varabilmeyi, kalpte uyanan ilham ile duruma vakıf olmayı içermektedir. Bu yönüyle de firaset ilmi, kıyafet ilmine göre daha geniş kapsamlıdır (Uludağ, 1996: 116).

Kâmûs-ı Türkî’de *kıyafet* kelimesinin araştırmamızla ilgili manası şu şekilde verilmiştir: “İnsânın sîmâ ve eşkâl-i hâriciyyesinden ahlâk ve ahvâl-i tabi’iyyesini istihrac etmek mârifeti: ilm-i kıyâfet, fr. physiognomonie (Sami, 2018: 868).”

Kıyafetnameler, Klasik Türk Edebiyatında “Yorum ve Tahminlerde Bulunulan veya Bilmece Niteliği Taşıyan Türler” arasında sayılmıştır (Mermer, 2009: 250). Bu ilmi fal ile ilişkilendirenler de bulunmaktadır (Kara, 1979: 154-155; Uzun, 1995: 141; Ersoylu, 1997: 198; Sümbüllü, 2008: 385).

Arap edebiyatında yazılan ya da tercüme edilen eserlere genellikle firasetname, Türk ve İran edebiyatında yazılanlara ise kıyafetname denmektedir. Ancak Osmanlı Dönemi’nde içerisinde kıyafet ilmi barındıran bazı eserlere de vesiletü’l-irfan, zübdetü’l-irfan, fenn-i kıyafet dendiği tespit edilmiştir (Yerdelen, 1988: 45).

Taşköprülüzâde Muhammed Kemâleddin (ö.1030/1621), *Mevzûatu’l-Ulûm* adlı tercüme eserinde ilimleri tasnif ederken “ilmü’l-kıyafeti’l-beşer”i, “ilmü’l-firaset”in alt dalı olarak göstermiştir. Başlangıçta insanın dış görünüşünden yola çıkarak nesebini tespit etmeye yaradığı söylenen kıyafeti’l-beşer (Çaldak, 2005:127) zamanla insan ahlakı hakkında bilgi almak için kullanılmıştır.

Firaset ilmi, şeri firaset ve hükmi firaset olarak sınıflandırılmıştır. Şeri firaset insanlara Allah’ın lütfu olarak görülmüş, dinin yasak ettiği şeylerden sakınıp buyurdıklarını yerine getirerek zühtle nasip olan bir ilim olarak değerlendirilmiştir (Bozkurt, 2008: 19). Müslümanlar hükmi firaseti Yunancadan yapılan tercüme eserlerle tanımışlardır. İnsanı gözlemleyip onun hakkında karar verildiği için bu ilme hükmi denmiştir. Osmanzâde Ta’ib bu ilmi “ekserî tecrübe ile ma’lum olan ve heyet ve eşkalden istidlal olunan” diye

tanımlamaktadır (Yerdelen, 1988: 33). İlm-i firasetin bu dalı ilm-i kıyafet olarak da adlandırılmıştır. Kâtip Çelebi ve Taşköprüzâde Ahmet Efendi, bu kıyafet çeşidini “kıyâfetü’l-beşer” ve “kıyâfetü’l-isr” şeklinde tasnif ederken Şaban-ı Sivrihisârî eserinde firâsetin bu dalını “ilm-i kıyâfet”, “ilm-i riyafet” ve “ilm-i siyafet” olarak üç sınıfa ayırmaktadır (Bozkurt, 2008: 22). İlm-i kıyâfet; kıyâfetü’l-insâniyye, kıyâfetü’l-ebdan, kıyâfetü’l-beşer olarak da adlandırılmıştır. Kıyafet ilmi özellikle Doğu kültüründe şu ilimlerle ilişkilendirilmiştir:

1. Yüzden karakteri, kabiliyeti tanıyabilmek maksadıyla başvuru olan ilm-i sima.
2. Avuç içinden, avuçtaki hatlardan kişi ile ilgili çeşitli hususlarda yargıya varmak için kullanılan ilm-i kef.
3. Alındaki izlerden hayatın müddetin tahmin etmeye, kişinin istikbaldeki maddî durumu ile ilgili çıkarım yapmaya yarayan ilm-i hutût.
4. Vücudun bazı yerlerinin titremesinden/seğirmesinden anlam çıkaran ilm-i ihtilâc.
5. Havadaki kuşların hareketlerinden, uçmalarından yargıya varan ilm-i iyâfe.
6. Su kaynaklarının ortaya çıkarılması maksadıyla başvuru olan ilm-i riyâka.
7. İnsanın ve hayvanın toprakta bıraktığı izi takip etmek için müracaat edilen bir yöntem olan ilm-i isr.
8. Ayet ve hadislerden yola çıkarak hadiselerin izah edilmesi için başvuru olan ilm-i irâfet.
9. Burun ve vücuttaki benlerin hâlimden kişinin karakterinin tanınmasını sağlayan ilmu’ş-şammât ve’l-hiyelan.
10. Çölde yer ve yön tayin etmeye yarayan ilmu’l-ihtidâ bi’l-berârî ve’l-akfâr.
11. Toprak altındaki madenlerin keşfi için kullanılan ilmu istinbâti’l-ma’âdin.
12. Şimşek, bulut ve rüzgârlar gibi tabiat olaylarından hareketle yağmuru tahmin etmek için başvuru olan ilmu nüzûli’l-gays.
13. Koyun ve keçilerin kürek kemiklerine bakarak geleceği tahmin etmeye ilmu’l-ektâf (Çaldak, 2005: 127; Çelebioğlu, 1998: 226-227; Yılmaz, 2012: 130). Benzeri bir usule Antik Yunanlar, Etrüskler ve Romalılarda da başvurulduğu bilinmektedir (Abuagla, 2021: 1759).

Kaynaklara göre “feraset” ve “firaset” terimleri birbirinden farklıdır. Feraset kavramı, atlarla ilgili kullanılmaktadır (Bozkurt, 2008: 18). Bu kavram sözlükte “at yetiştirip terbiye etmek ve ata binmek ilim ve hüneri olarak” geçmektedir (Sami, 2018: 766). Atların insana en yakın ve insanı en kolay anlayan hayvanlardan biri olduğu, sahibinin arzusunu kolayca kavrayabildiği düşünüldüğünde “firaset” ve “feraset” kavramına benzer anlam yüklenmesini kavramak daha kolay olacaktır.

İslam dünyasında kaleme alınan kıyafetnamelerde, Kur’an-ı Kerim ve hadis-i şeriflerde kıyafet ilminin yeri olduğu, bu ilmin dinî dayanaklarının bulunduğu da iddia edilmiştir. *Terceme-i Kıyâfet-nâme*’de kıyafet ilmine delil gösterilen ayetler şunlardır:

Rum suresi 22. ayet: “Şüphesiz bunda bilenler için elbette ibretler vardır.”

Feth suresi 29. ayet: “... Onların secde eseri olan alametleri yüzlerindedir...”

Bakara suresi 273. ayet: “...Sen onları yüzlerinden tanırsın...”

Muhammed suresi 30. ayet: “...Andolsun, sen onları, konuşma tarzlarından da tanırsın...”

İsrâ suresi 70. ayet: “Andolsun, biz insanoğlunu şerefli kıldık.”

Hûd suresi 114. ayet: “... Çünkü iyilikler kötülükleri giderir...”

Furkân suresi 70. ayet: “... Allah işte onların kötülüklerini iyiliklere çevirir...”

Terceme-i Kıyâfet-nâme’de kıyafet ilminin dayanağı olduğu varsayılan hadis-i şerifler şunlardır:

İhtiyaçlarınızı güzel yüzlü insanlardan isteyiniz (Yerdelen, 1988: 48).

Bereket ümmetimin boyunun uzun olmasındadır. Hikmet ve büyüklük ümmetimin orta boyluluğundadır. Fitne ve rezaletse ümmetimin kısa boylularındadır (Yerdelen, 1988: 105).

Mümin, Allah’ın nuruyla bakar (Yerdelen, 1988: 48; Aclunî, Keşfü’l-Hafâ, I, s. 42).

Tüm al renkliler (kızıklar) melundur (Bozkurt, 2008: 182; Sivrihisarî v. 7b).

1.1. KIYAFETNAME TÜRÜNÜN TARİHİ GELİŞİMİ

Tarihî verilere göre, kıyafet ilminin kökeni Antik Babil'e kadar gitmektedir. Irak'ta yapılan arkeolojik kazılar sırasında bulunan tabletlerde geçen şu ifadeler oldukça ilgi çekicidir:

“Sağ gözü uzunsa zengin olur.”

“Sağ kaşının üzerinde siyah bir doğum lekesi varsa mutlu olacaktır.”

“Bir kadının göbeği sıkıysa doğumda zorlanacaktır.” (Böck, 2010: 201-203).”

“Eğer bir kadının kafası büyükse ...”

“Eğer bir adamın alnının sağ tarafındaki kaslar seğiriyorsa...”

“Eğer bir adamın başındaki lüleler sağa meyilliyse günleri kısa olacaktır (Abuagla, 2021: 1756-1758).”

Tabletlerden elde edilen bilgilerde insanların dış görünüşüne bakarak çeşitli kanaatlere varıldığı görülmektedir. Kıyafet ya da firaset ilminin alanına giren bu tespitlere Batılı araştırmacılar tarafından *fizyonomi* denmektedir. *Physiognomy*, *physionomie*, *physiognomie* şeklinde yazılan bu kavram, Eski Yunanca *fysis* (doğa) ve *gnomon* (yorumlayıcı) kelimelerinden meydana gelmiş *physiognomia* sözcüğünden türetilmiştir. Bu terim ilk olarak Hippokrates tarafından kullanılmıştır (Anetshofer vd., 2016: 28).

F. R. Kraus'un 1935'te *Die physiognomischen Omina der Babylonier* ve 1939'da *Texte zur babylonischen Physiognomatik* adlı eserlerinde fizyonominin Antik Babil'deki durumu hakkında bilgilere yer verilmiştir (Böck, 2010: 199-200). MÖ 1595'te Hitit Kralı I. Mursili'nin Babil'i işgal etmesi ve fizyonomi hakkındaki tabletleri Hattuşa'ya (Boğazköy) götürmesiyle fizyonominin Mezopotamya'dan Anadolu'ya geldiği söylenebilir (Abuagla, 2021: 1758).

Hitit tabletlerindeki fizyonomi unsurları ile Antik Babil tabletlerinde yer alan bilgilerin örtüştüğü bilinmektedir. Hatta Babil'deki metinlerin benzerlerinin Sanskrit ve Prakrit dillerinde de olması, bu ilmin Gandhara ve Indus Vadisi'nden (Pakistan ve Afganistan) Hindistan'a dağıldığını göstermektedir (Abuagla, 2021: 1759).

Hindistan'da da fizyonomi ile ilgili eserler yazılmıştır. En erken tarihli fizyonomi eseri *Samudrikatilaka*'dır. MS 300 ve 1100 yılları arasında oluşturulan, mitleri, efsaneleri ve soy kütüklerini içeren *Puranas* adı verilen eserlerde fizyonomi hakkında bilgiler bulunmaktadır. MS 6. yüzyılda yazılan *Jyotihstra*'daki bir bölüm de fizyonomi hakkındadır (Böck, 2010: 216).

Antik Çin’de fizyonominin MÖ 6000 yıllarına kadar uzanan bir geçmişi olduğu bilinmektedir. Zamanla fizyonomi sistematik olarak gelişmiş ve günümüze kadar etkisini sürdürmüştür. Çinli fizyonomi uzmanları, yüzün şeklinden ve özelliklerinden insanın karakterini, hangi işe yatkın olduğunu, hangi alanlarda daha başarılı olacağını tespit edebileceklerini iddia etmişlerdir (Altınışik, 2019). Çinli fizyonomi uzmanları Hippokrates’in yaptığı gibi çeşitli hastalıklara çare bulmak için bu ilimden faydalanmışlardır. Yuan Qi (yüenci) olarak adlandırılan işaretler, yüzün ve bedenin farklı noktalarında ortaya çıkıp insanın karakter vasıflarına ve hastalıklarına delalet etmektedir (Kaplan, 2020: 19, 28). Çin fizyonomisi vücut ve ruhun etkileşiminin insanın sağlığı, karakteri ve kaderi hakkında bilgi verebileceği anlayışını benimsemiştir. Bu anlayışla *Shenxiang quanbian* adlı eser erken Ming Hanedanı Dönemi’nde Yuan Zho tarafından derlenmiş ve Çinli ustaların baş ucu kitabı olarak günümüze kadar gelmiştir. (Kohn, 1986: 228). Çin’de köklü bir geçmişi olan fizyonominin günümüzde de insanların ilgisini çektiği görülmektedir.

Antik Babil medeniyetinin hüküm sürdüğü Mezopotamya’dan Anadolu, Suriye, Filistin, Kıbrıs, Yunanistan ve İtalya’ya kadar yayılan fizyonomiyi Antik Yunan Dönemi’nde MÖ 6. asırda ilk kez Pythagoras çevresine öğretmiştir. Bununla beraber fizyonomi terimini ilk kullanan Koslu Hippokrates’tir. Hippokrates, *Eski Tıp Üzerine* adlı eserinde insan, tabiat ve karakter ilişkisi üzerinde durarak fizyonominin sistemli bir biçimde toplum hayatına girmesi yönünde önemli bir adım atmıştır. Kendisinden sonra Galen, Antisthenes, Loksos, Aristoteles, Polemon gibi isimler bu adımı takip edip fizyonominin yayılmasını sağlamışlardır (Abuagla, 2021: 1759).

Aristoteles’in yazdığı iddia edilen *Fizyonomi* adlı kitabın pseudo-Aristoteles (sözde Aristoteles) tarafından yazıldığı kaynaklarda (Anetshofer vd., 2016: 28; Vitek, 2018: 46) sıklıkla dile getirilmektedir. Bu kişinin Aristoteles’in öğrencisi ya da ondan çok etkilenen bir fizyonomi uzmanı olduğu düşünülmektedir (Hartsock, 2008: 7).

Laodikeialı Marcus Antonius Polemon’un Yunanca olarak kaleme aldığı *Fizyonomi* isimli kitabı Arapçaya tercüme edildikten asırlar sonra 1884’te A. Schmoelders eliyle Latinceye aktarılmıştır (Abuagla, 2021: 1759-1762).

Burada kıyafet ilmi ile ilgili iki noktaya dikkat çekmek gerekmektedir. Birincisi kıyafetnamelerde geçen bir anektodun farklı bir versiyonu hakkındadır. Şaban-ı Sivrihisari’nin kıyafetnamesinde anlatıldığına göre, “Zâhirü’l-Mülûkde Eflâtûn’dan rivâyet

olındı ki kendü şüretinüñ tasvîrini şâkîrdlerüne virüp Hind hakîmlerine göndermiş, hükemâyı Hind nice zemâyim-i evşâf ile ol tasvîri tevsîf itmişler. Gelüp Eflâtûn'a haber virdükde Eflâtûn, inşâf idüp dimiş ki: 'İlm-i firâsetde mâhirler vü kâmiller imiş. Her şîfât ki dimişler, anıñ mevşûf-i ademiligin hikmet vü riyâzet ile mezmûmeyi maħmûdiye tebdîl itdüm (Bozkurt, 2008: 185)." Bu olayın benzeri Batılı kaynaklarda, Zopyros isimli birisinin Sokrates'i incelemesi ve onun kötü sıfatlara sahip olduğunu iddia etmesi şeklinde geçmektedir (Abuagla, 2021: 1761). İslam dünyasında kıyafet ilminin gelişmesinde Antik Yunan'dan yapılan çevirilerin etkisi düşünüldüğünde bu iki hadisenin benzerliği oldukça ilgi çekicidir.

İkinci bir husus ise özellikle Orta Çağ İslam dünyasında, Yuhanna b. Bıtrık tarafından Aristo'dan tercüme edildiği düşünülen *Kitâbü's-Siyâse fî Tedbîri'r-Riyâse (Sırrü'l-Esrâr)* adlı eserin Aristo ile alakası yoktur. Kitabı Yuhanna b. Bıtrık'ın kendisinin kaleme almış olması imkân dahilindedir (Kaya, 1991: 378).

Kaynaklara göre, Araplar arasındaki ilk kıyafetname yazarının -eseri günümüze kadar ulaşmayan- İmam Şâfiî olduğu iddia edilmektedir (Erkal, 2010: 219). Ardından Yakup bin İshak, Aristo'nun *Siyâset-nâme'sini Risaletü'n-fi'l-Firâse* ismiyle Arapçaya tercüme etmiştir. Yuhanna b. Bıtrık'ın *Kitâbü's-Siyâse fî Tedbîri'r-Riyâse (Sırrü'l-Esrâr)* adlı eserinden sonra, Ebû Bekr Muhammed b. Zekeriyâ er-Râzî'nin *et-Tıbbü'l-Mansûrî* isimli tıp kitabının bir bölümünde ilm-i firasetten bahsedilmektedir. Kâtip Çelebi, İbn-i Sina'nın zamanımıza kadar gelmeyen bir kitapçığında ilm-i kıyafetten bahsettiğini yazmıştır. Gevrekzâde'nin *Kıyâfet-nâme'sinde*, İbn-i Sina ile aynı çağda yaşayan Ebu Sehl Mesihî'nin de ilm-i firaset hakkında bir Arapça kitap yazdığı tespit edilmiştir. *Etvâr-ı Selâtini'l-Müslimîn* adlı eserin bir kısmı, Ebu Kasım Abdulkerim ibni Havazin Kuşeyri tarafından firaset ilmine ayrılmıştır. Bundan başka Arap edebiyatında kıyafet ilminden bahsederken Ebû Abdullâh (Ebü'l-Fazl) Fahreddin Muhammed b. Ömer b. Hüseyin er-Râzî *et-Taberistânî'nin Kitâbu'l-Firâset'i (Risâle fî 'İlmi'l-Firâse)* zikredilmeden geçilmemelidir. Muhyiddin Arâbî'nin *et-Tedbirâtu İlâhiyye fî İslâhi'l-Memleketi'l-İnsâniye* adlı kitabı da Arapça kıyafetnameler arasında önemli bir yere sahiptir (Yılmaz, 2012: 131-132). İslami Dönem'de Yunancadan Arapçaya yapılan tercümelerde hep "firaset" terimi kullanıldığı görülmektedir (Yerdelen, 1988: 50-52).

Fars coğrafyasına bakıldığında, meşhur hükümdar Enûşirvân'ın, Fars, Arap ve Türk edebiyatında bilinen ismiyle Nûşirevân'ın, firaset ilmi hakkında bir kitap yazdırıp bu kitapla

hüküm verdiği bilinmektedir (Yerdelen, 1988: 36). Günümüze kadar gelememiş kitabıyla Kemaleddin Abdürrezzak Kaşânî, *Tuhfetü'l-Fakir* adlı eseriyle Derviş Abdurrahman Mîrek, *Zahiretü'l-Mülûk* ile Seyyid Ali Hemedanî, *Ahlâk-ı Muhsinî* ile Hüseyin Vâiz-i Kâşifi ilm-i kıyafet ve firasete katkıda bulunmuşlardır (Şaş ve Aydın, 2021: 11).

Türk edebiyatında ise Yusuf Has Hâcib, *Kutadgu Bilig* adlı eserinde doğrudan ilm-i kıyafet ya da firaset ismini verip bahsetmese de yazılanlardan anlaşıldığına göre bu ilme değinmiştir. Örneğin 2213. beyitte “Kimin yüzü ve dış görünüşü güzel ise, dışı gibi, onun içi de güzel olur.” denmektedir. Burada Yusuf Has Hâcib surete bakarak siret hakkında karara varmanın en güzel örneklerinden birini vermiştir. *Kutadgu Bilig*'de ilm-i kıyafete ve firasete dair izlerin 2029, 2083, 2084, 2085, 2086, 2087, 2089, 2090 vb. beyitlerde yer aldığı bilinmektedir (Çavuşoğlu, 2004: 44-46).

1.2. OSMANLI DEVRİNDE İLM-İ KIYAFET

Kıyafet ilmi insanı tanımayı, bir kişiye dair tahminden öteye gitmeyen duygu ve düşünceleri daha sistemli olarak kullanabilmeyi öğretir. Bu ilim karşıdakinin kişiliğini tam olarak saptayabilmek için daha sağlam yargılar oluşturmayı hedefler. Uzun yıllar süren gözlemler sonucu elde edilen bilgileri insanlara öğretmeyi amaçlayan kıyafet ilmini açıklayan kıyafetnameler Osmanlı devri âlimlerinin de ilgisini çekmiştir. Özellikle yöneticilerin bu konuya ilgi duyması kıyafetnamelerin kaleme alınmasını sağlamıştır.

Osmanlı Dönemi'nde *vesiletü'l-irfân, fenn-i kıyâfet, zübdetü'l-irfân* (Çavuşoğlu, 2004: 34) olarak da bilinen kıyafetnamelere göre kişinin mesut, karamsar ya da mütebessim olması; simasının ak, pembe, esmer veya farklı renkte olması; uzuvlarının küçük ya da büyük olması, bir kişinin karakterinin öğrenilmesini sağlamaktadır. Kıyafetnameler, edebî kaygı güdülmeden kaleme alınmış eserlerdir (Banarlı, 1998: 476).

Bilindiği kadarıyla içerisinde kıyafet ilmi ile alakalı malumat barındıran ilk Türkçe eser, mütercimi belli olmayan *Kâbûs-nâme* çevirisidir (Buluç, 1969: 195-196). *Kâbûs-nâme* pek çok kez Türkçeye çevrilmiştir (Ceyhan, 1994: 24). Bu çeviriler arasında yer alan Bedri Dilşad bin Muhammed Oruç'un Sultan II. Murad için yazdığı *Murad-nâme* adlı mesnevi şerhinin 34 ve 40. baplarında kıyafet ilmine temas edilmiştir (Ceyhan, 1994: 26). 34. bapta musikî, çalgıcılık ve söylecilikten bahsedilirken 40. bapta genç erkek hizmetçi ve cariyeye satın alırken dikkat edilecek hususlar için firaset ilmini bilmenin gerekliliği üzerinde durulmuştur (Ceyhan, 1994: 80, 88).

Kemal adlı bir müellife ait olan ancak Fatih Sultan Mehmed Devri vezirlerinden Mahmud Paşa'nın muhasibi Sarıca Kemal'e isnat edilen (Anhegger, 2012: 448-449) Selâtin-nâme isimli manzumede *Firâset-nâme* adlı bir eserden söz edilmektedir (Öztürk, 2001: 204). *Firâset-nâme* adlı bu esere ulaşılamamıştır:

“Ki düzdim Türki dilden iki nâme
Firâset-nâme'dür bir Sûz-nâme”

Bugünkü verilere göre ilk müstakil Türkçe kıyafetname 15. asırda Akşemseddinzade Hamdullah Hamdi tarafından kaleme alınmıştır (Çelebioğlu, 1998: 231). Kâtip Çelebi'ye göre ise İmam Şâfî'nin *el-Kıyâfe* adlı eserini Hamdullah Hamdi ve onun ardından Şeyh Ömer el-Halvetî nazım olarak düzenleyip edebiyat dünyasına kazandırmışlardır (Yerdelen, 1988: 31).

Firdevs-i Rumî *Firâset-nâme*'yi, Sivrihisarlı Şaban Damat İbrahim Paşa'nın isteğiyle *Kıyâfet-nâme*'yi, Bayramiyye meşayihinden İlyas ibni İsa-yı Saruhanî *Kıyâfet-nâme*'yi, Abdülmecid ibni Şeyh Nasuh'un manzum *Kıyâfet-nâme*'yi, Mustafa ibni Evrenos *Kıyâfet-nâme* adlı eserini, Ta'likzâde Mehmed Subhî 1574'te *Firâset-nâme*'yi, Bali-zâde Mustafa Efendi 1575'te bitirip III. Murad'a sunduğu *Kıyâfet-nâme*'yi, Nesimî *Kıyâfetü'l-Firâse*'yi, Niğdeli Visalî 1595'te Sultan III. Mehmed'e ithaf edilen *Vesiletü'l-İrfân*'ı, Lokman bin Hüseyin 1601'de tamamlanan *Kıyâfetü'l-İnsâniyye fî Şemâilî'l-Osmâniyye*'yi, Şeyh Ömer Halvetî 1602 tarihli manzum tercümesini, Ömer Fani Efendi *Kıyâfet-nâme*'yi, Azmi Pir Mehmed *Enîsü'l-Ârifîn* adlı eserinin içerisindeki *Der-Firâset* bölümünü, Erzurumlu İbrahim Hakkı *Marîfet-nâme* içinde yer alan *Kıyâfet-nâme*'yi, Mustafa Hamî Paşa *Fenn-i Kıyâfet*'i, Hafız Hasan Gevrekzâde *Risâle-i Kıyâfet-nâme*'yi, Avanzâde Mehmed Süleyman *Ulûm-ı Hafîyyeden Musavver ve Mükemmel Kıyâfet-nâme*'yi, Tahir Ömerzâde Yusuf Halis *Kıyâfet-nâme-i Cedîde*'yi, Ömer b. Es-Seyyid Halil *Zübdetü'l-İrfân fî Alâmâtî'l-Ebdân*'ı ve Hüseyin Şâkir *Ferâsetü'l-Hikemiye fî Kıyâfetü'l-İnsâniyye*'yi Osmanlı Türkçesi ile kaleme almış, kıyafetname ilminin tarihine isimlerini yazdırmışlardır (Yerdelen, 1988: 59; Çavuşoğlu, 2004: 42-43; Yılmaz, 2012: 132-133; Gürbüz, 2016: 65; Koyuncu, 2019: 503-504; Şaş ve Aydın, 2021: 11).

Türkiye'deki kütüphanelerde pek çok çeviri el yazma nüshası bulunan *Kitâbü'l-Âdâb ve's-Siyâse fî 'İlmi'n-Nazar ve'l-Firâse*, Ebû Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Ebî Tâlib el-Ensârî ed-Dımaşkî es-Sûfî tarafından Arapça olarak yazılmıştır. *Terceme-i Kıyâfet-nâme* de bu çevirilerden biridir.

1.3. KIYAFETNAMELER HAKKINDA YAPILAN ÇALIŞMALAR

Âdem Ceyhan, doktora tezi olarak hazırladığı çalışmasını *Bedr-i Dilşad'ın Muradnamesi* adıyla iki cilt hâlinde kitap olarak yayımlamıştır. Eserde, *Bedr-i Dilşad'ın* hayatı, edebî kişiliği ve eserleri, Kâbus-nâme'nin diğer Türkçe çevirileri, Murad-nâme'nin şekil özellikleri ve içeriği hakkında bilgi verilmiş ve metin esere alınmıştır. Kitapta bibliyografya ve indeks de yer almaktadır (Ceyhan, 1997).

Ali Çavuşoğlu, yüksek lisans tezini düzenleyip bu alanda çalışanlara yol gösterecek *Kıyafetnameler* adlı önemli bir kitap yayımlamıştır. Eserde, firaset ve kıyafet ilmi tanıtılmış ve kıyafet ilminin tarihçesi hakkında bilgi verilmiştir (Çavuşoğlu, 2004).

Şehnameci Seyyid Lokman Çelebi'nin *Padişahlar ve Fizyonomi Kıyâfetü'l-insâniyye fi şemâ'ili'l-Osmâniyye* adlı kitabı Hüseyin Alpsoy'un çevirisi ile yayımlanmıştır. Kitap iki bölümden oluşmuştur. İlk bölümde ilm-i firaset ve kıyafet ile ilgili hususlar açıklanmış ve Seyyid Lokman Çelebi hakkında bilgi verilmiştir. İkinci bölümde ise Millet Kütüphanesi'nde kayıtlı bulunan 1086-1216 no'lu yazma eser günümüz Türkçesine çevrilmiştir. Eserde 12 Osmanlı padişahının tasvirine kitapta yer verilmiştir (Şehnameci, 2016).

Mehmet Gürbüz, *Ta'likizâde Mehmed Subhî Firâset-nâme* adlı kitabı hazırlayıp yayımlamıştır. Gürbüz, eserin Giriş bölümünde firâset ilmini tanıtmış, Birinci Bölüm'de Ta'likizâde Mehmed Subhî hakkında bilgi vermiş, İkinci Bölüm'de yazmanın içeriğini, dil ve üslup özelliklerini açıklamış ve Üçüncü Bölüm'de ise eserin transkripsiyonlu metnine yer vermiştir (Gürbüz, 2016).

Ramazan Sarıççek, *Mustafa bin Bâlî Risâle-i Kiyâset-i Firâset/İlm-i Firâset: Yüzler Hâli Söyler* adlı kitabı hazırlayıp yayımlamıştır. 5 bölümden oluşan eserde firaset ilmi hakkında bilgi verilmiş ve eser içerik yönünden incelenmiştir. (Sarıççek, 2021).

İskender Fahrettin Sertelli'nin *Fizyonomi İlmi Sima* adlı kitabı 1933'te yayımlanmıştır. Eserde insan uzuvları "kafa"dan itibaren sırasıyla verilmiş, fizyonomi ilmi ile ilgili hususiyetlerinden bahsedilmiş, insan ile hayvan beyni arasındaki ahlakî benzerlikler üzerinde durulmuştur (Fahredden, 1933).

Halit Ziya Uşaklıgil, *İlm-i Sîma-Ruhun Lisani* adlı eserinde ilm-i sîmayı tanıtır Lavater'ın sima ilmini meşhur eden isim olduğunu vurgular. Kitabın ikinci bölümünde ise yüzdeki uzuvları sırasıyla tek tek açıklar (Uşaklıgil, 2017).

Kıyafet ve firaset ile ilgili eserlerde ismi genellikle geçen Fahreddin Razi'nin *el-Firasetu Deliluke ile Marifeti Ahlaki'n Nasi ve Tebahim ve Keennehum Kitabu'n Meftuh (Er-Risâle fi 'ilmi'l-firâse)* adlı eseri Ersan Urcan tercümesiyle *İnsanları Tanıma Sanatı Feraset/İlmi Sima* adı altında yayımlanmıştır. Razi, eserini bir mukaddime ve üç makale hâlinde yazıp firaset ilmi hakkındaki görüşlerini izah etmiştir (Fahreddin Razi, 2019).

Türk Edebiyatındaki Kıyafetnameler ve Niğdeli Visali'nin Vesiletü'l İrfân Adlı Kıyafetnamesi adlı çalışma Cevat Yerdelen tarafından yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır. Tezin Giriş bölümünde kıyafet bilimi tanıtılmış, bu bilimle ilgili Osmanlı Dönemi'nde yaşamış yazarların birtakım fikirleri üzerinde durulmuştur. İnceleme bölümünde en başta kıyafet ilmi ile ilgili terimler verilmiş, kıyafetname türünün tarihî gelişiminden bahsedilmiştir. Ardından tezin hazırlanma vesilesi olan Niğdeli Visalî tanıtılmış, *Vesiletü'l İrfân* incelenmiş, daha sonra *Vesiletü'l İrfân* Hamdullah Hamdi ve İbrahim Hakkı'nın *Kıyafet-name* 'leri ile kıyaslanmıştır. Son olarak eserin transkripsiyonlu metni ve sözlüğü tezde yer almıştır (Yerdelen, 1988).

Kıyâfet İlmi Türk Edebiyatında Kıyâfet-nâmeler ve Şa'ban-ı Sivrihisârî'nin Kıyâfet-nâmesi adlı çalışma Kenan Bozkurt tarafından yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır. Çalışmanın ilk bölümü kıyafet ilmi ile ilgilidir. Bu bölümde kıyafet ve firaset ilmi arasındaki ilişki üzerinde durulmuştur. İkinci bölümde kıyafet ilminin İslâm dünyasındaki yeri ve kıyafetnamelerdeki tip özelliklerinden bahsedilmiştir. Üçüncü bölümde ilm-i kıyafetin edebiyata, toplum hayatına ve diğer ilimlere etkisi üzerinde durulmuştur. Dördüncü bölümde Şa'bân-ı Sivrihisârî ve yazması tanıtılmıştır. Ayrıca kıyafetnamenin transkripsiyonlu metni, sözlük, bibliyografya ve yazmanın orijinal metni tezde yer almıştır (Bozkurt, 2008).

Muhammed Bin Ayas Kıyâfet-nâme adlı çalışma Çetin Can tarafından yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır. Tez, eserin Bursa İnebey Kütüphanesinde kayıtlı olan nüshası esas alınarak hazırlanmıştır. Çalışmanın Giriş bölümünde eserin içeriği, kaleme alınış nedeni ve nüshaları ile ilgili olarak açıklamalarda bulunulmuştur. İnceleme bölümünde eserin imla özellikleri, ses bilgisi ve şekil bilgisi özellikleri ele alınmıştır. Son olarak dizinli sözlük bölümü çalışmaya eklenmiştir (Can, 2019).

Kitâb-ı Kıyâfet-nâme adlı çalışma Ana Patarkalashvili tarafından yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır. Tez, Çetin Can tarafından hazırlanan *Muhammed Bin Ayas Kıyâfet-nâme* adlı çalışmanın farklı nüshası hakkındadır. Çalışma, Vatikan Kütüphanesinde yer alan, "Kitâb-ı Kıyâfet-nâme" adlı Osmanlı Tükçesi ile kaleme alınan el yazması ile ilgilidir. Giriş,

Dil İncelemesi, Transkripsiyonlu Metin ve Dizin bölümlerinden oluşmuştur (Patarkalashvili, 2019).

Anadolu Sahasına Ait Bir Kıyâfet-nâme Örneği Üzerine İnceleme adlı çalışma Gökhan Türk tarafından yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır. İstinsah tarihi ve müellif kaydı bilinmeyen *Kıyâfet-nâme* isimli el yazması eserin ilk bölümünde ilm-i firasetten bahsedilmiştir. 2. bölümde ilm-i kıyafete değinilmiştir. 3. bölümde, metinde geçen uzuvlar ve özellikleri verilmiştir. 4. bölümde, Türk kültüründe renklere değinilmiştir. 5. bölüm eserde geçen “azlık-çokluk, zayıflık-şişmanlık” vb. çeşitli değerlendirmelere ayrılmıştır. 6. bölümde, yazmanın transkripsiyonlu tam metni yer almaktadır. Sözlük, kaynakça bölümü ve orijinal metin de tezde yer almaktadır (Türk, 2007).

Süleymaniye Kütüphanesi 1457 Numarada Kayıtlı Mensur Mecmua (İnceleme-Metin) adlı çalışma Merve Yapıcı tarafından yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır. Mecmuada yer alan üçüncü ve dördüncü risalede *Der-Beyân-ı ‘İlm-i Yed ve Hâzâ fî Beyân-ı Kıyâfet-nâme-i Mergûb ez-Te’lifât-ı Merhûm Yûnus Efendi Rahmetu’llâhi ‘Aleyhi Rahmeten Vâsi’aten* başlıkları altında ilm-i kıyafetten bahsedilmiştir (Yapıcı, 2020).

Goncagül Yaylı tarafından, *Bedr-i Dilşâd’ın Murad-nâmesi: İnceleme ve Söz Dizini* adlı çalışma yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır. Âdem Ceyhan’ın doktora tezindeki transkribe edilmiş metinden hareketle Eski Anadolu Türkçesi Dönemi unsurları barındıran metin ses bilgisi, şekil bilgisi ve söz varlığı açısından incelenmiştir (Yaylı, 2019).

Hilyetü’l-Mülûk adlı çalışma Ertuğrul Kaya tarafından doktora tezi olarak hazırlanmıştır. Fars dilinde yazılan kıyafetnameler arasında mutlaka anılan ve on bölüme ayrılan Alî b. Şihâbiddîn b. Muhammed Hemedânî (ö. 786/1385) tarafından yazılan *Zahîretü’l-Mülûk* adlı eserin Osmanlı Türkçesine çevrilmiş nüshalarından birisidir. Mütercim çevirdiği esere *Hilyetü’l-Mülûk* ismini vermiştir (Kaya, 2020).

Şu ana kadar ilm-i kıyafet ve firaset alanında Türkçe olarak yazılan 41 makale tespit edilebilmiştir. Kaynaklarda rastlanan en eski tarihli makale 1977’de Mine Mengi tarafından hazırlanan “Kıyafetnameler Üzerine” adlı makaledir (Mengi, 1977). Bunların dışında 10 bildiri ve 1 adet de proje tespit edilmiştir (bk. 72).

1.4. SEYYİD SALİH'İN TERCEME-İ KİYÂFET-NÂME'Sİ

1.4.1. Eserin İsmi

Bugüne kadar sadece bir nüshasına ulaşılabilmektedir. Eldeki nüshada eserin ismi ile ilgili bir bilgi yoktur. Sadece nüshanın 1/b sayfasında eserden “risâle” olarak bahsedilmektedir. Bu konuda başka bir açıklama bulunamamıştır. Ancak www.yazmalar.gov.tr’de isminin *Terceme-i Kıyâfet-nâme* olduğu belirtilmiştir.

1.4.2. Eserin Özellikleri

Hangi tarihte tercüme edildiği tam olarak tespit edilemeyen *Terceme-i Kıyâfet-nâme*, Hicrî 1220, Miladî 1805/1806 tarihinde istinsah edilmiştir. Metin rik’a hatla yazılmıştır. Millî Kütüphanenin Millî Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu’nda 06 Mil Yz A 3074 demirbaş numarasıyla kayıtlıdır. 163 numaralı DVD ile dijital dünyada da yerini almıştır. Yazma eser toplamda 43 varak olup 174x120-115x68 mm ölçülerindedir. Metnin 1/b, 20/b, 21/a, 29/b, 30/a, 34/a, 34/b, 38/b, 39/a ve 43/a dışındaki varaklarında 13 satır vardır. Eser krem renkli, kartal filigranlı kâğıda, rik’a hatla yazılmıştır. Matlab, söz başları, bazı ayetlerde kırmızı mürekkep kullanılmıştır. Mihrabiye ve cetveller yaldızlıdır. Eser, mıkblebli ebru kâğıt kaplanmış mukavva bir cilt arasındadır. 1/a’da es-Seyyid Şeyh Ali’ye ait mühür bulunmaktadır. Kitabın ikinci bölümü denebilecek olan ilm-i kef bahsinde yer alan 21/a, 30/a, 34/b ve 39/a’da avuç içini gösteren dört çizim vardır. Bu çizimler, Şaban-ı Sivrihisarî’nin *Kıyâfet-nâme*’sinde yer alan çizimlerle kıyaslandığında çok basit ve özensiz görülmektedir.

Terceme-i Kıyâfet-nâme, eserde belirgin bir biçimde ifade edilmese bile Ebû Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Ebî Tâlib el-Ensarî ed-Dimaşkî es-Sûfî’nin yazdığı kıyafetname türünde bir eser olan *Kitâbü’l-Âdâb ve’s-Siyâse fî İlmi’n-Nazar ve’l-Firâse* isimli eserin Türkçeye çevirisidir. Şaban-ı Sivrihisarî’nin Türkçeye çevirdiği *Kıyâfet-nâme* (Bozkurt, 2008: 146) ile *Terceme-i Kıyâfet-nâme kıyaslandığında* iki eser arasındaki benzerlikler göze çarpmaktadır.

1.4.3. Eserin Yazılış Sebebi

Terceme-i Kıyâfet-nâme, Türkçe bilen ve konuşan kişilerden ilm-i kıyafet ve firaseti tanımak ve bu alanda kendisini geliştirmek isteyenler için yazılmıştır. Metnin 1/b varığında bu durum şöyle açıklanmıştır: “... bil ki ‘ilim risâlelerinden bu risâleyi Türkîye terceme eyledim tâ kim sen dahı bu ‘ilm-i kıyâfet ve firâsetinde bu risâle sebebiyle mâhir ve hâzık

olasın ...” Yani, bu kitabı okuyan kişi kıyafet ve firaset ilminde usta ve işinin ehli olsun diye bu eserin yazıldığı açıkça belirtilmiştir.

1.4.4. Eserin Bölümleri

Eser iki ana bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde kıyafet ilmi hakkında bilgi verilmiş ve fasıllar halinde uzuvların delaletleri açıklanmıştır. Bu bölümde bir mukaddime, baş, saç, kıl, yüz, alın, kaş, göz, burun, ağız, dudak, diş, enek, göğüs, boy, köse olmak, sakal, yanak, kulak, avaz, tiz tiz söylemek, nefes, et, gülmek, boyun, sadr, karın, arka, bel, kol, baldır, bazu, parmak, tırnak, zeker, haya, yumurta, ayak, topuk kavramlarından bahseden bir bap ve 29 fasıl vardır. Sondaki bölüme elin, parmakların ve avuçtaki hatların niteliklerinin açıklandığı bağımsız bir mukaddimeyle altı bap eklenmiştir. Bu bölümde elde yer alan izlerden ve şekillerden bahsedilip cima, gıda, ömür ve baş hatlarının özellikleri tasvir edilerek yıldız benzeyen şekillerin isimleri ve insan üzerindeki etkileri izah edilmiştir.

1.4.5. Eserin Müellifi ya da Müstensihi

Terceme-i Kıyâfet-nâme'nin ulaşılabilen tek nüshasında eserin müellifi ile ilgili bir bilgi yoktur. Yazmanın son varağında Seyyid Salih ifadesi göze çarpmaktadır. Anlaşıldığı kadarıyla www.yazmalar.gov.tr'de de bu sebeple kitabın müstensihinin Seyyid Salih olduğu yazılmıştır. Ama şu vakte değin yapılan tetkiklerde tarihî kaynaklarda Seyyid Salih ile ilgili herhangi bir bilgiye ulaşılamamıştır. Ayrıca Seyyid Salih'in eserin müellifi mi yoksa müstensihi mi olduğu belli değildir. Yazmanın müellif hattı ile ilgili de bir kayda ulaşılamamıştır. Müellif ya da müstensihin metni yazarken gündelik hayatta kullanılan bir dili tercih etmesi, kelimeleri yazarken imla hataları yapması, Arapça çoğul kelimelere Türkçe çokluk takısı eklemesi medrese öğrenimi görmediğini düşündürmektedir. Metinde çok fazla yazım hatası bulunmaktadır.

1.4.6. Eserin Önemi

Terceme-i Kıyâfet-nâme, Osmanlı Dönemi'nde yazılmış önemli kıyafetnamelerden biridir. İçerisinde “aşağırek, kağıgan, söbülige, kimesne” gibi pek çok arkaik sözcük bulunmaktadır. 19. yüzyılın başında istinsah edilmesine rağmen Eski Anadolu Türkçesi unsurlarına metinde rastlanmaktadır. Ayrıca çeviri bir eser olması münasebetiyle devrin çeviri özelliklerini de metinde görmek mümkündür.

II. BÖLÜM

2. İNCELEME

2.1. İMLA ÖZELLİKLERİ

Terceme-i Kıyâfet-nâme, rik'a hatla kaleme alınmıştır. Eserde söz başında sadece 11 kelimedede ve toplamda 26 kez üstünlü elif (ı̇) kullanıldığı tespit edilmiştir. Esre ve ötre kullanımına ise rastlanmamıştır. Üstün kullanıldığı tespit edilen kelimeler şunlardır:

âdem: 12a/6, 22b/1, 28b/12; âdemî: 05a/10; âdemoğul: 19a/11; âhir: 18b/5, 32a/6, 40b/11; aq: 10a/11, 13b/8, 17a/5; al-: 17a/12, 19a/7, 32a/5, 32a/6; aşıa: 18a/3; at: 06a/4; avuc: 23a/5, 23b/1; aya: 16b/11, 16b/13, 17a/6, 18b/12, 24a/4, 26a/5; az: 18a/10

Eserde, müstensihin neden olduğu pek çok yazım yanlışı bulunmaktadır. Kelimenin yanlışı yazılması, harfin unutulması, harfteki noktanın hiç yazılmaması veya eksik yazılması okuma sırasında çok zorluk yaşanmasına sebep olmuştur. Birkaç kelime bu tür yazım yanlışılarından ötürü, birkaç kelime de eserin günümüze kadar olan korunma şartlarının olumsuzluğundan ötürü okunamadı. Metinde harf ya da kelime eksikliği olan yerlere yay ayrıç içinde ekleme yapılmıştır.

19. yüzyılın başında istinsah edilen Eski Anadolu Türkçesi öğelerini de muhtevasında barındıran *Terceme-i Kıyâfet-nâme* incelenirken Eski Anadolu Türkçesi imlası da dikkate alınmıştır. Eser ilgi çekici ses ve imla özelliklerini bünyesinde barındırmaktadır. Bu tür eserler genellikle halkın anlayabileceği bir dilde, dönemine göre oldukça sade olarak kaleme alınmıştır. Bu dönemde yazılan kıyafetnameler, genellikle çeviri eserler olmaları münasebetiyle Arapça ve Farsça terimler barındırabilmektedir. Ancak bu durum metinlerin dilinin ağır olduğu manasına gelmemektedir. Zira terimler haricinde kitaplarda kullanılan lisanın günlük hayatta karşılaşılan, kolay anlaşılabilen sade dile yani halkın diline yakın olduğu söylenebilir. Bu durumun bir sebebi de kıyafetname yazarlarının metni tercüme ederken ya da yazarken edebî gaye gütmemeleridir. Bunun yanında günümüz için arkaikleşmiş pek çok Türkçe sözcüğün kıyafetnamelerde var olduğunu söyleyebiliriz. Kıyafetnameler, bu yönleriyle işlenmemiş ve oldukça değerli eserlerdir. Ayrıca çalışmada metnin Klasik Osmanlı Türkçesinden farklılaşan özellikleri üzerinde durulmuştur.

2.2. ÜNLÜ HARFLERİN İMLALARI

2.2.1. /a/ Ünlüsü

Metinde /a/ ünlüsü için, elif (ا), elif-i med (آ) ve he (ه) harfi kullanılmıştır.

Söz başında ا (elif) ile /a/ ünlüsü:

اغبر ağır [11b/13]

اغز ağız [13b/3]

المنك almanıŋ [32b/1]

Söz başında elif-i med ile (آ) /a/ ünlüsü:

آت at [06a/4]

ألوب alup [17a/12]

Söz içinde ا (elif) ile /a/ ünlüsü:

باشنه başına [19b/7]

اشاغا aşağı [35b/10]

Söz içinde ه (he) ile /a/:

اوه حق uvacık [13b/10]

Söz sonunda elif (ا) ile /a/:

اكا aŋa [4a/3]

بكا baŋa [05a/5]

Söz sonunda güzel he (ه) ile /a/:

أشغه aşağı [18a/3]

زمانده zamānda [5b/7]

2.2.2. /e/ Ünlüsü

Eserde /e/ ünlüsü için, elif (ا) ve he (ه) harfi kullanılmıştır.

Söz başında ا (elif) ile /e/ ünlüsü:

الدين elden [12b/7]

اكلو eŋeklü [5b/2]

ايو eyü [10a/11]

Söz içinde /e/ ünlüsü:

ايلسه eylese [27a/1]

اسر كمديكنه esirgemedigine [27b/4]

Söz sonunda güzel he (ه) ile /e/ ünlüsü:

قيافتده kıyāfetde [5a/9]

ايله eyle [7b/3]

اريشه erişe [26b/6]

2.2.3. Kapalı e (é)

Dil bilimciler, Türkçedeki kapalı e (é) ünlüsü hakkında 19. yüzyıldan beri görüşlerini ifade etmekte ve dokuzuncu bir ünlü olarak é ünlüsünün varlığını savunmaktadırlar. W. Radloff, V. Thomsen, K. Foy, R. R. Arat, A. von Gabain, G. Doerfer, H. Develi, M. Duman, T. Kocaoğlu gibi Türkologlar tarafından é ünlüsünün varlığına dair çalışmalar ortaya konulmuştur. Türkçede Ana Türkçe ve Eski Türkçeden beri var olan *e* ile *i* arası bir é ünlüsü vardır (Korkmaz, 2017: 73; Argunşah, 2010: 47).

Ali Şir Nevâyî'nin *Muhâkemetü'l-Lugateyn* adlı eserinde Çağatay Türkçesinde Arapça “ى” (ye) harfi ile gösterilen üç sestem bahsedilir, bu seslerden biri de é ünlüsüdür (Kocaoğlu, 2003: 266).

Kapalı e ünlüsü ile ilgili en önemli tartışma konusu, sesin tarihî Türkçe metinlerinde hangi harfle gösterildiği ile ilgilidir. Türkler, İslamiyet'i kabul ettikten sonra Arap alfabesini kullanmaya başlamışlardır. Arap alfabesinde ise é ünlüsünü gösterecek bir sembol yoktur (Duman, 2008: 43). Türklerin o zamanlar kullandığı bu alfabede yer alan ى sembolü “a, e”, ى sembolü “i, ı” okutmaktadır. Fakat bu harflerle kapalı e ünlüsünü tam olarak tespit etmek mümkün olmamaktadır. Harekeli metinlerde üstünlü elif (أ) veya üstünlü y (ي) ile yazılanlar kapalı é ünlüsü olarak kabul edilmiştir (Korkmaz, 2017: 77).

Meninski, Türkçedeki seslerin 17. asırdaki durumundan bahsederken “ديمك” sözcüğünün “دمك” şeklinde yazıldığı zaman ilk hecenin “e” sesinden farklı söylendiğini belirtmiştir (Tulum, 2011: 71).

Terçeme-i Kıyâfet-nâme'de kapalı e sesini kesin olarak tespit etmenin mümkün olmadığı kanaatine varılmıştır.

2.2.4. /ı/ Ünlüsü

Metinde sözcük başında /ı/ ünlüsü bazen ا (elif) bazen de ای (elif+ye) ile yazılmıştır.

Söz başında /ı/ ünlüsünün ا (elif) ile yazımı:

اسي ıssi [21b/9]

Söz başında /ı/ ünlüsünün ای (elif+ye) ile yazımı:

ايرق ırağ [32a/12]

Söz içinde /ı/ ünlüsünün yazımı:

قيل kııl [10a/7]

قصه kışa [23b/12]

Söz sonunda /ı/ ünlüsünün yazımı:

طوغري toğrı [15b/9]

اوغري uğrı [23a/1]

2.2.5. /i/ Ünlüsü

Metinde söz başında /i/ ünlü harfleri bazen ا (elif) bazen de ای (elif+ye) ile yazılmıştır.

Söz başındaki /i/ ünlüsünün ا (elif) ile yazımı:

انجه ince [17b/2]

Söz başındaki /i/ ünlüsünün ای (elif+ye) ile yazımı:

ايجون içün [29b/6]

ايدہ ide [2a/2]

ايتديگمz itdigimiz [17a/7]

Söz içindeki /i/ ünlüsünün yazımı:

کمسنه نک kimesneniğ [7b/10]

ديبيندن dibinden [42a/4]

کيجه giçe [23a/11]

Söz sonundaki /i/ ünlüsünün “ى” ile yazımı:

ايكي	iki	[9a/4]
ايري	iri	[13b/11]

2.2.6. /o/ Ünlüsü

/o/ ünlü harfi söz başında bazen ا (elif) bazen de او (elif+vav) ile yazılmıştır:

Söz başında /o/ ünlüsünün او (elif+vav) ile yazımı:

اولور	olur	[2a/4]
اولمز	olmaz	[3a/4]
اولدر	oldur	[4a/9]
اول	ol	[4b/8]
اورته	orta	[18a/6]

Söz başındaki /o/ ünlüsünün sadece ا (elif) ile yazımı:

النوب	olunup	[2a/2]

Söz içinde /o/ ünlüsünün و (vav) ile yazımı:

شول	şol	[6a/4]

Söz içinde /o/ ünlüsünün و (vav) olmadan yazımı:

طپراق	toprak	[9a/7]
بيون	boyun	[15a/11]

2.2.7. /ö/ Ünlüsü

Söz başında /ö/ ünlüsünün او (elif+vav) ile yazımı:

اوکجه	ökçe	[18a/1]
اولوم	ölüm	[25a/5]

Söz içinde /ö/ ünlüsünün و (vav) ile yazımı:

كوز	göz	[11a/11]
كوك	gök	[11a/12]

Söz içinde /ö/ ünlüsünün و (vav) olmadan yazımı:

درت dōrt [9a/6]

2.2.8. /u/ Ünlüsü

/u/ ünlüsü söz başında bazen ا (elif) bazen de او (elif+vav) ile yazılmıştır.

Söz başındaki /u/ ünlüsünün او (elif+vav) ile yazımı:

اوتتسه utansa [13a/2]

اورمغه urmağa [13b/2]

اووه جق uvacık [13b/10]

Söz başındaki /u/ ünlüsünün sadece ا (elif) ile yazımı:

اوه جق uvacık [13b/10]

Söz içinde ise /u/ ünlüsünün ünlüsünün و (vav) ile yazımı:

بیورر buyurur [2b/6]

بهادرلیغه bahādurlığa [10a/2]

یوموشق yumuşak [10a/2]

اوتوردیغی oturdığı [12b/2]

اوزون uzun [13a/10]

یوقاروسی yuğarusı [13a/13]

Söz içinde ise /u/ ünlüsünün ünlüsünün و (vav) olmadan yazımı:

باهادرلکه bahādurlige [14b/8]

صوق şovuk [21b/9]

Söz sonundaki /u/ ünlüsünün “و” ile yazımı:

طولو tolu [13a/7]

اغرو uğru [28b/1]

2.2.9. /ü/ Ünlüsü

/ü/ ünlü harfi söz başında او (elif+vav) ile yazılmıştır:

اوستی üsti [13a/8]

اوزره üzere [11a/9]

اوج üç [12b/8]

Söz içinde /ü/ ünlüsünün yazımı:

انكولكه önegülüge [12a/13]

يوجهدر yücedir [13a/6]

دلوكلي delükli [13a/12]

كوكس gögüs [15b/4]

اوكسوركه öksürüğe [33b/11]

2.3. ÜNSÜZLERİN İMLASI

2.3.1. /b/ ve /p/ Ünsüzü

Eserde b ve p ünsüzlerinin söz başındaki yazılışında belirli bir düzen yoktur.

Terceme-i Kıyâfet-nâme'de “parmak” kelimesi پ (pe) ile de ب (be) ile de yazılmıştır:

برمق barmağ [16b/3]

پرمق parmağ [17a/3]

Söz başında b:

بکله begler [05a/12]

باش baş [09b/13]

Söz içinde b:

بیربیرندن birbirinden [18a/3]

Söz sonunda b:

“-Up” zarf-fiil eki için hep ب (be) harfi kullanılmıştır. İmla klişeleşmiştir:

کورمیوب görmeyüp [3a/1]

یازوب yazup [5a/1]

اولوب olup [16a/12]

Söz başında /p/ (پ) ünsüzünün yazımı:

پرمق parmağ [16a/8]

Söz içinde /p/ (پ) ünsüzünün yazımı:

قوپرماق koparmaq [10b/12]

ياپىشمىش yapışmış [28b/10]

طپوق topuq [17b/13]

2.3.2. /ŋ/ Ünsüzü

Metinde Eski Türkçeden beri kullanılan ŋ ünsüzü ك (kef) ile gösterilmiştir:

اكلو eŋekli [5b/2]

قوشلر وك kuşlaruŋ [6a/1]

يرامزك yaramaziŋ [6a/2]

اكا aŋa [7b/2]

اكلو eŋlü [10b/1]

2.3.4. /ç/ Ünsüzü

Metinde /ç/ sesi genel olarak ج (cim) ile gösterilmiştir:

ايجون içün [1b/6]

جوق çok [5a/7]

صاچي şacı [5b/2]

كوجك küçük [10a/1]

الحق alçak [10b/12]

Metinde چ (ç) sesi bir örnekte kullanılmıştır:

اچلوب açılup [35b/12]

2.3.5. /t/ Ünsüzü

Söz başında /t/ ünsüzü kalın ünlüsü olan kelimelerin başında ط (tı) ile yazılmıştır:

طار tar [10b/3]

طشره taşra [13b/1]

طتلولغه tatluluğa [13b/9]

طوداق tudaq [13b/9]

طرنغك tırnağınŋ [18a/8]

طرفي tarafi [18a/8]

2.3.6. /s/ Ünsüzü

Metinde Türkçe kelimelerdeki /s/ sesi için س (sin) ve ص (sad) harfleri kullanılmıştır.

Metinde /s/ sesi kalın ünlülü kelimelerde ص (sad) ile ince ünlülü sözcüklerde س (sin) ile gösterilmiştir.

Söz başında /s/ ünsüzünün س (sin) ile yazımı:

سبولكه söbülüge [16b/5]

سنه sene [22a/12]

Söz başında /s/ ünsüzünün ص (sad) ile yazımı:

صندي şandı [4b/13]

صوندي şundı [5a/2]

صو şu [9a/7]

صاج şaç [10a/2]

صاري şarı [10a/10]

2.4. İMLASI YANLIŞ KELİMELEK

Metinde imlası yanlış olan kelimeler şunlardır:

 ma'deni [12b/10]

 kimesneler [5b/4]

 zîr [8a/11]

 yegniceklige [11a/4]

 ھasede [11a/10]

 çeşm [11b/4]

 yüzüñ [12b/8]

 kabiliyetlü [16a/6]

2.5. İKİLİ İMLALAR/İMLA DÜZENSİZLİKLERİ

Terceme-i Kıyâfet-nâme’de imla düzensizlikleri tespit edilmiştir. Bu durumun temel sebebi, Eski Anadolu Türkçesi imla anlayışının etkisini devam ettirmesidir:

barmağ	[16b/3]	parmağ	[17a/3]
buncılayın	[03a/3]	buncılayıñ	[30b/10]
dırnağ	[16b/4]	tırnağ	[17a/5]
şādılığa	[17b/12]	şādilige	[11a/1]
tar	[10b/3]	dar	[24a/1]

“Buncılayın” sözcüğü metinde yazılırken 19 kez “buncılayın” şeklinde, 1 kez “buncılayıñ” şeklinde farklı bir imla ile yazılmıştır:

بونجیلاين	buncılayın	[3a/3]
بونجلايك	buncılayıñ	[30b/10]

EAT’de Uygur imlasının etkisi bir müddet daha görülmüştür. Bu yazım şeklinde kalın ve ince sıradan s konsonantları aynı sembolle yazıldığından Arap alfabesi ile kaleme alınan bu eserde ص (sad) ile yazılması beklenen “saç” kelimesinin س (sin) ile yazıldığı tespit edilmiştir:

صاج	saç	[10a/2]	ساج	saç	[10a/4]

Eserde yabancı dillerden Türkçeye geçmiş kelimelerin yazılışında farklılık saptanmıştır:

آدمينك	ādemīniñ	[5a/10]	ادمى	ādemī	[12a/9]
امّا	ammā	[29a/1]	اما	amā	[29b/3]
شادلغه	şādılığa	[17b/12]	شاذلغنه	şāzılığına	[14b/10]
طوستلري	toştları	[41a/10]	دوست	dost	[027a/9]
دشمان	düşmān	[42b/13]	دوشمن	düşmen	[37a/6]

Eserde birtakım eklerin değişik yazılışları saptanmıştır:

بونجیلاين	buncılayın	[3a/3]	بونجلاين	buncılayın	[27a/12]
ايتديكمز	itdigimiz	[17a/7]	اولدردكنه	öldürdigine	[41b/2]

خطك	hattın	[26b/9]	خطيك	hattın	[24b/1]
اولديغي	oldığı	[4a/4]	اولديكي	oldigi	[13a/5]
يوقارو	yukaru	[11b/3]	يوقاريسي	yukarısı	[16a/1]
دولتلي	devletli	[37a/2]	دولتلو	devletlü	[24b/11]
بهادرليغه	bahādurlığa	[07b/3]	باهادرلكه	bahādurlige	[14b/8]

Eserde Türkçe kelimelerin yazılışında farklılık saptanmıştır. Bazı sözcüklerde ek uyumsuzluğu, bazılarında ise yazılıştaki intizamsızlık buna sebep olmuştur:

دوقندوغي	doğundığı	[28a/5]	طوقنميه لر	toğunmayalar	[35b/1]
كيك	gin	[10b/1]	كينلكي	ginligi	[13a/12]
يومشق	yumuşak	[15a/7]	يوموشق	yumuşak	[10a/2]
يوغينليغه	yoğunluğa	[10a/5]	يوغونلقده	yoğunlukda	[11a/2]
ايرشسه	irişse	[28a/6]	يرشسه	yirişse	[22b/9]
ايولك	eyülik	[13b/1]	ايلك	eylik	[33b/1]
ديه	diye	[24b/7]	ديو	diyü	[2a/10]
دك	dek	[29a/7]	دق	daç	[25b/3]
آشغه	aşağa	[18a/3]	اشاغا	aşağa	[35b/10]

Eserde özel bir imla olarak belirtme durum eki için “ı” kullanılan örnekler şunlardır:

şeri`at+ın [3a/8]

keyfiyet+ın [3a/9]

delâletler+ın [20a/9-10]

Eserde ilgi eki için istisnai bir durum olarak bazı örneklerde “n” kullanılmıştır. İlgi eki “ı” yerine bazen “n” ile yazılmıştır. Metindeki örnekleri şunlardır:

şadr+ın meme+leri [15b/3]

parmağlar+ın [17a/6]

eller+ın [23b/4]

2.6. METİNDEKİ ARKAİK SÖZCÜKLER

Arkaik terimi, bugün artık kullanılmayan veya bazı ağızlarda rastlanan Türkçe eski söz veya deyimler için kullanılmaktadır (Ekşioğlu, 2015: 379). Metinde bugün için arkaikleşmiş sözcükler şunlardır:

şol [02a/8], yatlu [04b/9], aytdı [04b/12], birle [08a/12], od [11b/5], yegniceklige [11a/4], enek [14a/1], kağığan [14a/12], eyü [15a/1], söbülige [16b/5], kaykı [16a/10], aşağırek [18a/8], yaña [20b/3], kaçan [30a/1], yatlılık [36b/10], buncılayın [41b/1]

2.7. SES BİLGİSİ

2.7.1. ÜNLÜLER

2.7.1.1. Ünlü Uyumu

2.7.1.1.1. Kalınlık-İncelik Uyumu

Türkçe ünlü sistemine dayalı bir dildir. Dilimizde ünlü harfler sözcük içinde ahenkli bir biçimde sıralanmaktadır. Türkçe bir sözcüğün ilk hecesinde bulunan ünlü kalın sıradan ise diğer hecelerdeki ünlüler kalın sıradan, ilk hecesindeki ünlü ince sıradan ise diğer hecelerdeki ünlüler de ince sıradan olmak zorundadır (Göker, 2001: 158).

Metinde kalınlık-incelik uyumu bazı istisnalar haricinde genellikle uyumlu olarak değerlendirilmektedir:

طوقنوب toqunup [35b/9]

بغرصقلا bagırşaklar [36b/3]

چكوب çeküp [37a/8]

Bugün için uyum dışında kalan -ki ekinin EAT’de uyumlu olduğu bilinmektedir (Özkan, 2000: 101; Korkmaz, 2019: 81). Eserdeki örnek de bu şekildedir:

ياننده غي yanındağı [20b/6]

Türkiye Türkçesinde kalınlık-incelik uyumuna bozan eklerden olan ve sözcüğe bitişik olarak yazılan *-ken* eki metinde hep “iken” olarak ve ayrı yazılmıştır.

ايكن iken [26b/12]

Türkiye Türkçesinde kalınlık-incelik uyumuna uymayan “hangi, dahi, kardeş” sözcükleri eserde kalınlık-incelik uyumuna uymaktadır.

قنغي	ķangi	[20a/2]
دخي	dahı	[5a/6]
قرداشي	ķarındaşı	[30b/11]

Eserde günümüz Türkçesinde kalın ünlülerle kullanılan bazı alıntı sözcüklerin ince sıradan ekler olarak kalınlık-incelik uyumuna uymadığı tespit edilmiştir:

شادلکه	şādlike	[11a/1]
طبيعتسز لکه	tabī'atsizlige	[13b/7]
غصه سز لکه	guşşasizlige	[15a/9]
ضعيفلکنه	za'ıfligine	[26a/3]
خسته لکي	ħasteligi	[27a/2]

Eserde, bazı sözcüklerin kalınlık-incelik uyumuna uyan ve uymayan örneklerinin bir arada kullanıldığı tespit edilmiştir:

باهادر لکه	bahādurlige	[14b/8]	بهادر ليغه	bahādurlıġa	[10a/2]

2.7.1.1.2. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu

Düzlük-yuvarlaklık uyumu, bir kelimedede düz ünlüden sonra düz ünlünün (a, e, ı, i), yuvarlak ünlüden sonra yuvarlak dar (u, ü) veya düz geniş (a, e) ünlülerin bulunmasıdır (Korkmaz, 1992: 104). Bu uyum için dudak uyumu, küçük ünlü uyumu, darlık-yuvarlaklık uyumu terimleri de kullanılmaktadır.

Dudak uyumunun varlığı Eski Türkçeden beri bilinmektedir (Banguoğlu, 2019: 88; Duman, 1995: 48). Bir dönem Eski Anadolu Türkçesinde tamamen bozulsa da (Ergin, 2009: 72) Eski Türkiye Türkçesinde büyük oranda bozulan dudak uyumunun en geç 18. yüzyılda tamamlandığı bilinmektedir (Kartallıoğlu, 2007: 86). XVIII. asrın başlangıcından itibaren nispeten sistemli bir hâl teşkil eden dudak uyumunun bu asır içerisinde sağlam temellere kavuştuğu tespit edilmiştir (Gümüşkılıç, 2014: 60). 1790'da Viguier tarafından yazılan *Elemens de la Langue Turque* ve 1794'te Carbognano tarafından yazılan *Principi della Grammatica Turca* isimli kitapların incelenmesi sonucu elde edilen veriler bu fikrin delili olarak kabul edilebilir (Kartallıoğlu, 2011: 95). 17. asırdan itibaren Osmanlı yazım kurallarının etkisiyle EAT'de her zaman yuvarlak veya düz ünlülü olan sözcük ve eklerin

uyumlu şekilleri metinlerde görülmektedir. XVIII. asırdaysa dudak uyumuna uygun örneklerin sayısında artma saptanmıştır (Gökçe, 2002: 196).

2.7.1.1.2.1. Kelime Kök ve Gövdelerinde Uyumsuzluk

Terceme-i Kıyâfet-nâme'de kelime kök ve gövdelerinde uyumsuzluk olmasının ana nedeni düz ünlünün ardından yuvarlak ünlü gelmesidir. Bazı kelimelerde dudak ünsüzü bulunmadığı ve yuvarlak ünlü olmasını gerektiren açıklanabilir bir ses olayı da olmadığı hâlde Eski Türkçe Dönemi'nden beri bu sözcükler yuvarlak ünlülüdür (Timurtaş, 1977: 30):

کندو kendü [8a/3]

یلدوز yılduz [36b/13]

کرو girü [35b/9]

ایو eyü [4b/12]

التون alṭun [11b/1]

Dudak ünsüzü olan *b, m, p, v* ünsüzlerinin etkisiyle meydana gelen uyumsuzluklara eserde rastlanmıştır.

تموردن temürden [28b/11]

اوج avuc [24a/5]

Eski Türkçede var olan -ğ/-g ünsüzünün düşmesi sonucu kendisinden önce gelen ünlüyü yuvarlaklaştırdığı bilinmektedir:

صارو şaru [11b/12] şaru < şarığ

2.7.1.1.2.2. Eklerdeki Düzlük Yuvarlaklık Uyumsuzluğu

Terceme-i Kıyâfet-nâme'de eklerin tek şekilli olmasından kaynaklanan uyumsuzluklara örnek olarak gösterilebilecek kelimeler vardır.

+ArU yön belirtme eki, Eski Türkçedeki -ğArU ekinden gelişmiştir. Batı Türkçesinde /ğ/ ve /g/ sesleri düşerek -aru, -erü biçimini almıştır. Eski Anadolu Türkçesinde hep yuvarlak ünlülü biçimdedir (Ergin, 2009: 242). Bu hâliyle düzlük-yuvarlaklık uyumunu bozmuştur:

یوقارو yuḡaru [11b/13]

ایلرو ilerü [28b/7]

+sUn 3. teklik şahıs emir eki, Eski Türkçede *-zun, -zün; -sun, -sün* biçiminde kullanılmıştır. Batı Türkçesine de *-sun, -sün* şeklinde geçmiş, Eski Anadolu Türkçesinden Osmanlı Türkçesinin son dönemlerine kadar hep yuvarlak ünlülü olarak kullanılmıştır (Ergin, 2009: 306). Eserde bu ek yuvarlak ünlülü olarak kullanılmıştır:

ايتسون itsün [19a/13]

كلمسون gelmesün [29b/6]

+dUr, +dIr bildirme eki, *tur-* fiilinden gelmektedir. Eski Anadolu Türkçesinde yuvarlak ünlülü hâli kullanılmıştır. Ünlü uyumuna uygun olarak kullanılması daha sonra gerçekleşmiştir (Timurtaş, 1977: 33). Bu ekin, 18. asırdaki Arap harfli metinlerde düz tabanlardan sonra %77 nispetinde düzlük yuvarlaklık uyumuna uyduğu tespit edilmiştir. Eski Anadolu Türkçesinde yuvarlak sıralı seslerin ardından her zaman uyumlu olan ek, 18. asırda yuvarlak tabanlardan sonra %42 oranında ters uyumsuzluk göstermektedir. 18. asrın sonunda **+dUr, +dIr** bildirme ekinin dudak uyumuna giren örneklerine daha fazla rastlanmıştır (Kartallıoğlu, 2011: 261). Metin transkribe edilirken bu ek dudak uyumuna uygun olarak yazılmıştır:

مزاآدر mizācdır [4a/1]

شاهدیر şāhiddir [4a/6]

بودر budur [12b/9]

-Uḡ fiilden isim yapım eki metinde şu şekilde yazılmıştır:

ارتوآ artuḡ [27a/8]

ایروآ ayruḡ [33b/4]

دلوکلی delükli [13a/12]

-duḡ sıfat fiil ekinin Eski Anadolu Türkçesinde hep yuvarlak ünlülü hâli kullanılmıştır (Ergin, 2009: 336; Timurtaş, 1977: 136). Metinde yuvarlak ünlülü ve düz ünlülü örnekleri mevcuttur:

ياشدوغي yaşaduḡı [23a/7]

صنمدوغي şanmaduḡı [25b/1]

قأقءءءءء قأقءءءء [23a/8] قأقءءءء

ءولءءءءءءه ءولءءءءءءه [12b/8] ءولءءءءءءه

-Up zarf-fiil eki, Eski Türkçe Dönemi'nden itibaren genellikle yuvarlak ünlüdür:

ءولوب olup [17a/1]

ءلوب alup [17a/12]

ءءءوب idüp [18b/8]

+Uη, +nUη +(I)η, +nIη ilgi durumu eki, Eski Türkçede +Iη, +Uη, +nIη, +nUη biçimindedir ve düzlük yuvarlaklık uyumuna uymaktadır. Eski Anadolu Türkçesinde ise yuvarlak ünlü olarak kullanılmıştır (Ergin, 2009: 230). Metinde bu ek istisnalar hariç düzlük-yuvarlaklık uyumuna uymaktadır:

ءونك bunuη [29b/3]

ءمنك almanıη [32b/1]

ءطءءءك ııatıııη [33a/10]

İki örnekte ilgi durumu ekinin istisnai olarak düzlük-yuvarlaklık uyumuna uymadığı tespit edilmiştir:

قوشلرءك kuşlaruη [6a/1] قوشلرءك

ءنءكله anuηla [8a/12] ءنءكله

Metinde bazı kelimelerde “η” den önce “ء” kullanıldığı da fark edilmiştir. Bu yazım tarzı, müstensihin yaşadığı yörenin ağız özelliklerini metne yansıttığını düşündürmektedir. Metinde 30 sözcükte “η” den önce “ء” kullanılmıştır.

ءولءءءءءءءء oldıđınıη [19a/1]

ءرمءءءءءء barmađınıη [20b/2]

ءطءءءءك ııatıııη [20b/5]

-Ur geniş zaman ekinin *Terceme-i Kıyâfet-nâme*'deki dudak uyumuna aykırı örnekleri şunlardır:

كلءر gelür [2a/3]

بلنور bilinür [20a/4]

+HU ve +sUz eki Eski Anadolu Türkçesi Dönemi'nde daima yuvarlak ünlülü olmuştur (Ergin, 2009: 160; Timurtaş, 1977: 34). Bu ekin 18. yüzyıl metinlerinde düz tabanların ardından düzlük-yuvarlaklık uyumuna girdiği bilinmektedir (Kartallıoğlu, 2011: 419).

اتلو etlü [14a/11]

دواتلو devletlü [33b/4]

زحمتلو zahmetlü [37b/9]

اتسز etsiz [14a/13]

دز نسز لکه düzensizlige [14b/6]

یز سز لکه yüz süzlige [17b/13]

-U zarf-fiil eki ile ilgili metindeki örnek:

دیو diyü [20a/10]

+Hİk, +Hİk eki, genellikle düzlük-yuvarlaklık uymuna uymaktadır:

یور کسز لیکه yüreksizlige [10a/3]

قور قاقلیغه korkaklığa [10a/3]

یوغونلقده yoğunlukda [11a/2]

اوزون لقده uzunlukda [16b/9]

+I iyelik eki ile ilgili metindeki örnek:

اوجی ucı [16b/11]

-U fiilden isim yapma eki, Eski Anadolu Türkçesinde yuvarlak ünlülü kullanılmıştır.

Metindeki örnekleri şunlardır:

طولو tolu [13a/7]

قور قوسنه korkusına [25a/5]

2.7.2. ÜNLÜ DÜŞMESİ

Çeşitli ses etkileri altında sözcüklerin iç ve son seslerinde bulunan bazı ünlülerin düşmesine ünlü düşmesi denir. Metinde Türkçe kelimelerde ve alıntı kelimelerde vurgusuz orta hece ünlüsünün düşmesine örnekler tespit edilmiştir:

كوكلى göñli < göñül+i [35a/10]

اوغلى oğlı < oğul [32b/4]

وقتنده vaqtin < vaqit+in [5a/4]

فهمي fehmi < fehim+i [12b/10]

عقلى 'aqlı < 'aql+ı [12b/10]

فكري fikri < fikir+i [12b/10]

2.7.3. ÜNLÜ TÜREMESİ

Ses özelliklerine veya birbirleri ile birleşme şartlarına bağlı bazı sebeplerle sözcüğün ön, iç ve sonuna ünlü getirilmesi olayına ünlü türemesi denir:

پادشاهيله pādişāh < pād-şāh [2b/8]

2.7.4. ÜNLÜ BİRLEŞMESİ

Türkçede iki ünlü harf yan yana gelmediği için söyleyiş ve kullanım sıklığı dolayısıyla bazı kelimeler birleşirken bir ünlünün düşmesine ünlü birleşmesi denir. Metindeki örnekleri şunlardır:

بويله böyle < bu eyle [12a/2]

شول şol < uş ol [02a/8]

2.8. ÜNSÜZLER

2.8.1. ÜNSÜZ DEĞİŞMELERİ

2.8.1.1. Sızıcılaşma

Patlayıcı ünsüzlerin farklı nedenlerle sızıcılaşmasıdır (Korkmaz, 1992: 135). Türkçe kelimelerde bulunan ħ sesi k sesinden değişme yoluyla ortaya çıkmıştır. Bu değişme sözcük içinde ve sonunda ortaya çıkmaktadır (İlhan. 2009: 60).

k- > ħ- değişmesi:

دحي dahı <tağı [1b/8]

يوخسوللرده yoğsullarda <yoksul [40b/8]

b > v değişmesi:

وار var <bar “mevcut” [12b/3]

وارر var- <bar- “ulaşmak” [20b/3]

ويرديلر vir- <bir- “vermek” [20b/1]

đ-/t- > d- değişmesi:

دترر ditrer [11b/3]

دحي dahı <tağı [13a/6]

ديمك dimek [22a/2]

دوكنه dükene [28b/7]

دكلدر degildir [29b/3]

2.8.1.2. Tonlulaşma

Türkçede bazı sözcükler ünlüyle başlayan bir ek aldıklarında sonlarında bulunan ç, k, p, t ünsüzleri tonlu şekillerine (b, c, d, ğ) dönüşür. Metindeki örnekleri şunlardır:

-ç-> -c- değişimi

avc+ı > avuç [23a/5]

-ķ-> -ğ- değişimi

ķulağ+a > ķulaķ [10b/7]

urmaklığ+a > urmaklıķ [10b/8]

aķlığ+a > aķlıķ [11a/12]

ayağ+a > ayak [18b/1]

barmağ+ından > barmaķ [23a/1]

-k-> -g- değişimi

itdig+im > itdikim [2b/5]

zeyreklige > zeyreklik [11b/1]

dirliğ+i > dirlik [23a/10]

-t-> -d- değişimi

eydür > eyt- [23b/10]

ard+ınca > art [25a/1]

id-er > it- [26a/11]

2.8.1.3. Ünsüz Türemesi

Sözcüğün ön, iç ve son seslerinde bir ünsüzün türemesine ünsüz türemesi denir.

Kelime başında y ünsüzü türemesi:

yirişse<irişse [22b/9]

Kelime içinde ünsüz türemesi:

Bazı Arapça kelimelerin sonunda çift ünsüz vardır. Türkçede bu kelimeler tek ünsüzle yazılır. Ancak bunlar ünlüyle başlayan bir ek aldıklarında kelimenin sonundaki ikinci ünsüz yeniden ortaya çıkar (Hengirmen, 2005: 82). Metindeki örnekleri şunlardır:

şerrini [5a/8]

fenni [7a/1]

2.8.1.4. Ünsüz İkizleşmesi

İç seste iki ünlü arasında bulunan ve vurguyu üzerinde bulunduran ikinci hece başındaki ünsüzlerin açık ve zayıf boğumlanmalı ilk hece ünlülerinin etkisi altında kendi hece sınırlarını aşacak bir yeğinlikle boğumlanmaları sonucunda, söz konusu ünsüzdeki tekrarlanmayı gösteren ses olayına ünsüz ikizleşmesi denir (Korkmaz, 1992: 163). Metindeki örnekleri şunlardır:

yaşşı [13a/8]

issi [21b/9]

2.8.1.5. Ünsüz Düşmesi

Kelime içinde (bir ünsüzden önce), kelime sonunda veya kaynaşma olayı ile iç seste r, n, l, f gibi akıcı ve sızıcı ünsüzler ile y, g, ğ, k, h gibi ünlüleşme ve sızıcılaşarak erime özelliği taşıyan ünsüzlerin kaybolması olayına ünsüz düşmesi denir (Korkmaz, 1992: 162). Metindeki örneği şöyledir:

b- > Ø

Sözcük başındaki b- ünsüzü bol- fiilinde düşerek ol- biçimini almıştır:

ola [08a/2]

-l- > Ø

Eski Türkçe ve Orta Türkçe Dönemleri'nde iç sesinde -l- bulunan bazı kelimelerde bu ünsüzün düşmüş biçimi metinde yer almaktadır:

getürüp (keltürmek DLT) [03b/7]

oturduğu (olturmak DLT) [12b/2]

y- > Ø

Eski Türkçede sözcük başında y- sesi bulunduran bazı sözcüklerde sözcük başındaki y- ünsüzünün düşmüş biçimi metinde yer almaktadır:

ıraq < yıraq [32a/12]

2.8.1.6. Hece Düşmesi

Ünlüyle biten bir kelimedenden sonra ünlüyle başlayan bir kelime geldiği zaman ünlülerden biri düşerek iki kelime birleşmesi sonucu ortaya çıkan ses olayına hece düşmesi denir (Korkmaz, 2017: 104). Metindeki örnekleri şunlardır:

vardır < var durur [26b/2]

kimse < kim+er-se [23a/7]

nesne < ne+ise+ne [28b/2]

2.8.1.7. Ünsüz Uyumu

Metinde sadece bir örnekte ünsüz uyumu saptanmıştır:

vaqt+ te [23a/5], [023a/7]

2.9. ŞEKİL BİLGİSİ

2.9.1. İSİM

2.9.1.1. Teklik İsim

konuq [4b/8]

gök	[5b/1]
bahādur	[7b/2]
göz	[11b/13]
parmak	[25a/6]

2.9.1.2. Çokluk İsim

Metinde Türkçe ve yabancı kökenli kelimelerde çokluk eki -lAr kullanılmaktadır. Metindeki örnekleri şunlardır:

nefs+lerini [2a/6], havāşş+lar [2a/10], sefer+lerinde [4b/8], beg+ler [5b/12], toğan+lar [5b/13], delīl+leri [7b/8], şākird+lerine [8a/4], ‘avret+lere [11b/5], şıfat+ları [11b/8], nokta+lar [11b/10], kanat+ları [13b/1], hüy+larına [14a/6], gıdā'+larına [21b/11], kol+larıyla [22a/13], kıl+lar [31a/8]

2.9.1.3. İyelik Ekleri

2.9.1.3.1. Teklik 3. Şahıs

Teklik 3. kişi eki iyelik ekleri ünsüzle bitenlerde I, ünlü ile bitenlerde -sI'dir. İyelik ekleri teklik 3. kişi biçimlerinde hep düz ünlüdür (Korkmaz, 2019: 81). Metindeki örnekleri şunlardır:

ādemiñ eyüsi [6b/7], kimesneniñ işi [15a/9], ayak barmağı [17b/12], başparmağıñ başı [18a/7], ölüm korkusu [25a/5]

2.9.1.3.2. Çokluk 1. Şahıs

Çokluk 1. şahıs eki -mIz'dır. Metindeki örneği şöyledir:

efendi+miz [2b/4]

2.9.1.3.3. Çokluk 3. Şahıs

Çokluk 3. kişi iyelik eki -lAr + I'dir. İyelik eki çokluk 3. kişi biçimlerinde hep düz ünlüdür. Metindeki örnekleri şunlardır:

el+leri [19b/1]

aḥvāl+leri [20a/4]

kol+ları [22b/9]

2.9.1.3.4. Aitlik Eki

Aitlik eki olan +ki eki isim kök ve gövdelerine eklenebildiği gibi, isimlerin ilgi ve bulunma hâl ekli şekillerinin ardından eklenebilmektedir. Metindeki örnekleri şunlardır:

şimdiki	[5b/7]
birindeki	[19b/6]
yanındaki	[20b/6]
evvelki	[39a/11]

2.9.1.4. Durum Ekleri

2.9.1.4.1. İlgi Durumu

Metindeki ilgi durumu eki düz ünlüdür:

gövde+niñ	[10a/6]
şifatları+niñ	[14b/11]
kimesne+niñ	[15a/9]
kalb+iñ	[16b/10]
kendü+nüñ	[17b/1]

Metinde sadece iki örnekte ilgi ekinin yuvarlak ünlü ile kullanıldığı görülmüştür:

قشروك	كوشلاروك	kuşlaruñ	[6a/1]
انوكله	انوكلا	anuñla	[8a/12]

2.9.1.4.2. Belirtme Durumu

Terceme-i Kıyâfet-nâme'de belirtme durumu için +I ve +n¹ ekleri kullanılmıştır. Metindeki örnekleri şunlardır:

olacağ+ın [3a/8], millet+ın [3a/9], nübüvvet+ın [3b/1], evşâf+ın [3b/2], aḥvâl+ın [3b/2], ḥarc+ın [5a/1], el+ın [19a/5], zemîme+yi [19a/6], adlar+ın [20a/6], avuc+ın [23a/5], dibi+ni [24b/11], 'avretler+ın [33b/8], kendü+yi [35b/2]

¹ Güner Gülsevin'e göre +n ekinin üzerinde kullanılmamış bir belirtme hâli vardır. Bu ek "+ Ø belirtme hâli" ekidir (2007: 15).

2.9.1.4.3. Yönelme Durumu

Yönelme hâl eki +A'dır. Metindeki örnekleri şunlardır:

hamīde+ye [1a/12], şıfat+a [1b/9], vefâtı+na [2a/3], anlar+a [3a/2], İslām+a [3b/7], başa (ben) [5a/5], eyüsi+ne [6b/5], baş+a [15b/5], barmağ+a [18a/3], ayak+a [18b/1]

2.9.1.4.4. Bulunma Durumu

Bulunma hâl eki metinde genellikle +dA'dır. Metindeki örnekleri şunlardır:

fırāsetin+de [1b/7], kıranın+da [3a/8], şeklin+de [3b/9], seferlerin+de [4b/8], yüz+de [13a/3], incelik+de [16a/1], yoğunluğ+da [16b/2], 'ömrün+de [22b/10]

Sadece bir kelimedede bulunma hâl eki için "+te" kullanıldığı tespit edilmiştir:

vaqt+ te [23a/5], [023a/7]

2.9.1.4.5. Ayrılma Durumu

Ayrılma hâl eki +dAn'dır. Metindeki örnekleri şunlardır:

şüret+den [1b/9], mevlüdün+den [2a/3], cinsin+den [3a/12], cimā'+dan [17a/12], baş+dan [18b/1], ba'zıların+dan [18b/9], tarafın+dan [20b/3], barmağın+dan [23a/1], ucın+dan [24b/4]

2.9.1.4.6. Eşitlik Durumu

Eşitlik durum eki -cA'dır. Metindeki örnekleri şunlardır:

'adedlerin+ce [31b/10]

'ağabin+ce [37b/3]

2.9.1.4.7. Vasıta Durumu

Vasıta durum eki -lA'dır. Metindeki örnekleri şunlardır:

sebebiyle [1b/7]

şıfatıyla [6a/4]

hūyıyla [6a/11]

vechle [26b/3]

2.9.1.4.8. Yön Gösterme Durumu

Yön gösterme durumu eki -rA ve -ArU'dur. Metindeki örnekleri şunlardır:

taşra	[13b/1]
üzere	[16a/3]
soğra	[18b/3]
yuğaru	[11b/13]
ilerü	[28b/7]

2.9.2. ZAMİR

2.9.2.1. Kişi Zamirleri

Metindeki örnekleri şunlardır:

1. şahıs teklik:

benden	[2a/8]
baña	[5a/5]

2. şahıs teklik:

sen	[1b/6]

3. şahıs teklik:

anıñ	[6b/6]
anuñla	[8a/12]
aña	[19b/13]
ol	[4b/8]

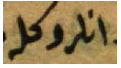
1. ve 2. şahıs çokluk örneği metinde yoktur.

3. şahıs çokluk:

anlara	[3a/2]
anlar	[8a/5]
anlarıñ	[31a/13]

2.9.2.2. İşaret Zamirleri

Metindeki örnekleri şunlardır:

bu	[6a/4]		“... at bu gerekdir...”
şunun	[8a/8]		“... naqşından nefesine şunun gibi”
o	[29a/8]		“ o kim yılduzı Merîhdir ...”
anlaruyla	[6a/2]		“... anlaruyla ‘amel itmek mecbūrīdir”
anlara	[11b/9]		“ ve mekre ve ğayrısı gibi anlara delīdir...”
anlardan	[25a/2]		“... anlardan zāviye hādīş olsa...”

2.9.2.3. Dönüslülük Zamirleri

Eserde dönüslülük zamiri olarak “öz” “kendi” ve “kendü” zamiri karşımıza çıkmaktadır. Türkiye Türkçesinde “öz” ve “kendü” dönüslülük zamirleri kullanılmamakta yalnızca “kendi” zamiri kullanılmaktadır. Metindeki örnekleri şunlardır:

özini	[27a/3]
kendi	[5a/3]
kendü	[12a/2]
kendülige	[16b/6]

2.9.2.4. Belirsizlik Zamiri

kimi

Soru zamiri olarak da kullanılmaktadır. Metindeki örneği şöyledir:

kimi	[40a/7]

kimse

Belirsizlik zamiri olan *kimse* kelimesi eserde “kimse” ve “kimesne” olarak geçmektedir:

kimse < kim+ise

kimesne < kim+ise+ne (Timurtaş, 1977: 86)

kimseye [19a/4]

kimesnelerde [25b/9]

kimesnede [25b/10]

her kimiñ

her kimiñ [5a/8]

her biri, her birisi, her kimesne, biri

her birisi [5b/12]

her kimesne [9b/2]

her birini [9b/12]

birbirine [12a/11]

birine [19b/6]

birisiniñ [36b/11]

cümle

cümle [9b/2]

2.9.2.5. Soru Zamiri

ne

ne var [12b/3]

ne olaydı [24b/6]

kanığı

kanığı [04a/2]

2.9.3. SIFAT

2.9.3.1. Niteleme Sıfatları

Niteleme sıfatlarının metindeki bazı örnekleri şunlardır:

gök gözlü [5b/1], kızıl kıllu [5b/1], ince epeklü [5b/2], büyük baş [9b/13], uzun baş [9b/13], küçük başlı [10a/1], eyü işlere [14b/4], toğrı arқа [15b/9], uzun seferler [37a/10]

2.9.3.2. Belirtme Sıfatları

2.9.3.2.1. İşaret Sıfatları

Metindeki işaret sıfatları *bu, şu, o, ol* ve *şol*'dur. "O" sıfatı bir kez kullanılmıştır. İşaret sıfatlarının metindeki bazı örnekleri şunlardır:

bu 'ilm[4a/8], şu şıfatıyla [6a/4], ol elin [19a/5], o mevzu'uş [24a/1], şol şıfatlı [6a/4]

2.9.3.2.2. Sayı Sıfatları

Metindeki asıl sayı sıfatları:

bir muqaddime [1b/4], dört dengedir[9a/6], iki yüz kırk sekiz a'zasına [19a/10], yetmiş ve seksan sene[22a/12]

Metindeki üleştirme sayı sıfatı:

birer faşl [1b/6]

Metindeki sıra sayı sıfatları:

ikinci bāb [20a/7]

üçüncü bāb [20a/9]

dördüncü bāb [28a/11]

beşinci bāb [28b/11]

altıncı bāb [31a/1]

2.9.3.2.3. Belirsizlik Sıfatları

Metindeki belirsizlik sıfatları:

her kaŋu 'uzvına [6a/10]

her ğidāyı [9a/13]

her ne iş [40b/13]

2.9.3.2.4. Soru Sıfatları

Metindeki soru sıfatları:

nice delil [03b/13]

ne iş [09b/11]

2.9.4. ZARFLAR

2.9.4.1. Yer-Yön Zarfı

İlerü, girü, aşığa, yukaru, içerü, dışaru (tışaru), berü kelimeleri Eski Anadolu Türkçesinde yer-yön zarfı olarak kullanılmıştır (Ergin, 2009: 260). Metindeki örneklerin bazıları şunlardır:

yukaru [11b/13]

yukarı [16a/1]

ilerü [28b/7]

2.9.4.2. Zaman Zarfı

Eylemi zaman yönünden sınırlayan, eylemin zamanını bildiren sözcüklerdir. Metindeki örneklerin bazıları şunlardır:

imdi [2a/4]

şazlık vaktinde [5a/4]

şimdiki zamānda [5b/7]

evvel [31a/13]

şonra [31a/13]

2.9.4.3. Durum Zarfı

Eylemin durumunu bildiren, sebep-sonuç, birliktelik, sınırlama gibi anlamlar katan sözcüklerdir. Metindeki örneklerin bazıları şunlardır:

buncılayın [3a/3]

elbette [5a/12]

tiz tiz [11a/6]

eksik [25a/3]

eyü [41a/1]

2.9.4.4. Miktar Zarfı

Eylemin miktarını bildiren, eylemi derecelendiren sözcüklerdir. Metindeki örneklerin bazıları şunlardır:

çok	[5a/7]
ğāyet	[7a/7]
az	[10b/7]
katı	[11a/11]
ol-kaçar	[12b/4]

2.9.4.5. Soru Zarfı

Eylemi soru yönünden niteleyen sözcüklerdir. Metindeki örneği şöyledir:

ne aşıł	[19b/12]

2.9.5. EDATLAR

Genelde tek başına başına bir anlam taşımayan, sözcükler arasında anlam ilgisi kuran sözcük türüdür. Metindeki edatlar sınıflandırılırken Necmettin Hacıeminoğlu'nun *Türk Dilinde Edatlar* adlı kitabındaki tasnif esas alınmıştır.²

Çekim Edatları

Metinde geçen çekim edatları şunlardır: artuğ [07b/2], ayruğ [33b/4], bile [33a/1], berāber [16a/1], birle [08a/12], cānibi [18a/8], dek [22b/9], dağ [29a/5], toğrı [28b/9], ğayrı [29b/1], gibi [30b/6], ile [02a/1], kaçar [24b/5], nağar [22a/9], üzere [42a/11], içün [06a/3], sonra [18b/3], tā [01b/6]

Bağlama Edatları: Metinde geçen bağlama edatları şunlardır: amā [03a/3], ammā [09b/4], artuğ [07b/2], bāhuşuş [25a/8], çünkü [04b/13], dağı [20a/4], değil [29b/3], eğer [30b/5], eğerçi [12b/5], ile [04a/8], imdi [18a/13], ise [12b/3], ki [05b/1], kim [04a/8], kaçan [22b/11], kaçan kim [23a/11], lākin [11a/13], meğer ki [04b/12], ola ki [12b/9],

² Hacıeminoğlu, N. (1984). *Türk Dilinde Edatlar*, Bilge Kültür Sanat yayınları, İstanbul: MEB.

velâkin [08a/12], nitekim [21b/9], tâ ki [22a/8], pes [07a/7], ve [12a/1], velâkin [08a/12], veyâ [12a/6], ve-yâhûd [12a/5], ya'ni [16a/10], zîrâ [22a/5] yoĥsa [33a/2]

Kuvvetlendirme Edatları

Metinde geçen kuvvetlendirme edatları Şunlardır: ammâ [25b/9], bile [25a/10], daĥı [10a/10], elbette [05a/12], hem [10b/11], ki [11b/7]

Karşılaştırma Edatları

Metinde geçen karşılaştırma edatları Şunlardır:

ne ... ne: ne gelür ve ne gelecekdir [02a/3]

eger ... eger [36b/12]: eger üç olursa yatlıdur eger dört

ya...ya: ya mizâcdır ya mizâc nefsiĥ âletidir [04a/1], üç ya dört ya daĥı ziyâde yılduz olsa [41a/7-8]

Soru Edatları

Metinde geçen soru edatları Şunlardır: ıanĥı [20a/2], mı [22a/2], mi [33a/1], ne aşl [19b/12]

aĥırma ve Hitap Edatları

Metinde geçen aĥırma ve hitap edatı Őudur: ey [43b/1]

Tekerrür Edatları

Metinde geçen tekerrür edatları Şunlardır: gene [41a/8], girü [35b/9], kerre [30b/5], yine [21b/2]

2.9.6. YAPIM EKLERİ

2.9.6.1. İsimden İsim Yapım Ekleri

+Ak

yanak [14a/12]

bögrekleriĥ [33b/11]

+ An

oĥlanı <oĥ(u)l+an [24a/1]

+cA

karaca [42b/9]

aķca [42b/9]

nice [03b/13]

+ cI

ķavġacı [22b/5]

yalancı [35b/3]

+ cIķ, +cUk

uvacıķ [13b/10]

küçücük [26a/4]

noķtacıķ [26a/4]

oġlancıķ [32b/2]

ķıřacıķ [37b/6]

+cIIAyIn

buncılayın [03a/3]

+dAç

ķarındařı [30b/11]

+ II

yeşil [12a/3]

+(I)ncI

ikinci [20a/7]

üçünci [20a/9]

dördünci [28a/11]

beşinci [28b/11]

altıncı [31a/1]

+kek

erkek (kalıplaşmıştır) [31b/13]

+kI

şimdiki	[19a/8]
birindeki	[19b/6]
evvelki	[20a/6]
yanındağı	[20b/6]

+II, +IU

başlı	[10a/1]
delükli	[13a/12]
etlü	[23b/1]
kıllu	[31a/10]
devletlü	[33b/4]
yükli	[36a/12]

+lık, +lik

bahādurlık	[7b/5]
kışalıkda	[11a/2]
incelikde	[11a/2]
eyülik	[36b/9]
aralıkları	[35b/5]

+mIş

yetmiş	[22a/11]

+rA

üzere	[05b/8]
taşra	[13b/1]
şonra	[14a/5]

+rAk

incerek	[16b/4]

küçürek [17b/6]

egrirerek [31b/9]

+sIz

yüreksizlige [7a/13]

hayā'sızlığa [11a/5]

fehmsizlige [11a/9]

etsiz [14a/13]

şabırsız [17a/1]

+uz

yalıuz [29b/2]

2.9.6.2. İsimden Fiil Yapım Ekleri

+A-

tomalıç [11a/5]

benzemez [19b/6]

yaşamak [22a/10]

uzatsa [22b/12]

uğramağa [28a/4]

dilerseñ [31b/3]

+et-

gözetse [25a/5]

+dA-

aldayıcıdır [24b/13]

+I-

incelse [27b/1-2]

+IA-

konuqlamağa [04b/9]

başlar [31a/12]

2.9.6.3. Fiilden Fiil Yapım Ekleri

-Ar-

koparmak [10b/12]

çıkarsa [41a/6]

-dIr-

bildirdi [3a/9]

öldürdüğüne [41b/2]

-II/UI-

yazılmışdır [5b/13]

eksilmeye [25a/13]

açılıp [35b/12]

kesilse [37b/9]

aşılmağa [38b/4]

bükülmüş [39b/4]

-In-, -Un-

biline [06b/7]

sevinse [13a/3]

buluna [26a/4]

ölünür [33a/1]

-(I)r-

toğırılar [24a/1]

ayruğ<adıruğ [33b/4]

-(I)ş-

buruşuk [10b/5]

yetişe [22b/2]

irişse [28a/6]

-I-

tomalıç [11a/5]

-mAş-

sarmaşık [17b/13]

-y- < -d-

söyler [38a/3] söyle- < södügle (Korkmaz, 2019: 189)

-t-

uzatsa [22b/12]

2.9.6.4. Fiilden İsim Yapım Ekleri

-A

kışa [42b/7]

çevre [11b/9]

-Ağ

tıdağ [13b/7]

-ğAn

bağagan [12b/1]

ditregen [12a/12]

kağıgan [14a/12]

yürügen [15b/13]

-ğI

kayğı < kadğu [23b/2]

-I/-U

şaşı [12a/13]

tolu [13a/7]

ağrısına [26a/8]

ölü [27a/3]

dirileri [31b/10]

korğusına [25a/5]

-İcİ

yırtıcı [06a/1]

bağıcı [11b/13]

aldayıcıdır [24b/13]

kışkanıcı < kızganıcı [35b/2]

sevici [37a/2]

-İç

tomaliç [11a/5]

-İk, -Uk

konuk [04b/8]

artuk [07b/2]

büyük [09b/13]

buruşuk [10b/5]

açuk [13b/10]

sarmaşık [17b/13]

şovuk [21b/9]

ayruk<adıruk [33b/4]

-İş

bağışı [12a/8]

-k/-k

yumşak [15a/7]

büyük [17b/5]

şovuk [21b/9]

budağ [27a/10]

ıraq [32a/12]

-m, -(U)m

ölüm [25a/5]

boğum [38a/11]

-mA

bilmene [20a/2]

geçmesine [23b/2]

olmasına [23b/4]

varmaya [24b/8]

-mAk / -mAğ

itmek [02a/6]

bilmeklik [02b/1]

olmağ [10a/7]

tutmağ [21b/7]

uğramağa [28a/4]

-mAz

yaramaz [11a/11]

söylemez [38a/4]

2.9.7. FİİL

2.9.7.1. Şahıs Ekleri

2.9.7.1.1. Zamir Kökenli Şahıs Ekleri

Geniş zaman, duyulan geçmiş zaman, gelecek zaman ve istek kipleri için kullanılan şahıs ekleri şahıs zamiri kökenlidir. Metindeki örnekleri şunlardır:

1. teklik: Bu ekin metinde örneği yoktur.

2. teklik: Eki -sIn'dır: hāzıq olasın [01b/8], setr idesin [02a/9], kıyās idesin [26b/13]

3. teklik: Eki yoktur, -dİr, -dUr bildirme eki kullanılabilir: [04b/6], ‘amel iderdi [03a/10], hāşıl olur [03b/3], buyurur [04a/10]

1. çokluk: Bu ekin metinde örneği yoktur.

2. çokluk: Bu ekin metinde örneği yoktur.

3. çokluk: dirler [03b/10], cevāb iderler [03b/13]

2.9.7.1.2. İyelik Kökenli Şahıs Ekleri

Görülen geçmiş zaman ve şart çekimlerinde kullanılan şahıs ekleridir. Metindeki örnekleri şunlardır:

1. teklik: Eki -m’dir: eyledim [01b/4], zıkr itdim [01b/6], teşhîş idemedim [04b/13]

2. teklik: Eki -n’dir: görsen [22a/10]

3. teklik: Eki yoktur: konuk oldu [04b/8], melâletlendi [04b/12], aytdı [04b/12]

1. çokluk: Eki -k’dir: görmedik [08a/9], etsek [19b/6]

2. çokluk: Bu ekin örneği metinde yoktur.

3. çokluk: Eki -lAr’dır: didiler [08a/9]

2.9.7.1.3. Emir Kipi Şahıs Ekleri

Metindeki örnekleri şunlardır:

1. teklik: Eki -AyIn’dır: a’tā ideyin [02a/9], ‘uqūbet ideyin [02a/10]

2. teklik: Eksiz kullanılmıştır: bil [01b/3], eyle [07b/3]

3. teklik: Eki -sIn, -sUn’dır: itsün [19a/13], gelmesün [29b/6]

1. çokluk: Eki -Allm’dır: zıkr idelim [38a/8]

2. çokluk: Bu ekin metinde örneği yoktur.

3. çokluk: Eki -sInlAr, -sUnlAr’dır: itsünler [19b/3]

2.9.7.2. Fiil Çekimi

Eserde fiil çekiminde kullanılan kip ekleri şu şekildedir:

2.9.7.2.1 Haber Kipleri

2.9.7.2.1.1. Görülen Geçmiş Zaman

Metinde görülen geçmiş zaman eki genellikle -dI'dır. Örnekleri şunlardır:

haber virdi [02b/9]

geldi [08a/6]

didiler [08a/9]

zıkr itdim [18b/13]

eyledi [19b/3]

-(I)p tur-/-(I)p dur- yardımcı eyleminin EAT'de geçmiş zamanda yapılan bir işi kesin yargıyla anlatan fiil biçimleri olarak kullanıldığı bilinmektedir (Özkan, 2000: 136).

Metindeki örneği şöyledir:

görmeyüp dururlar [03a/1]

2.9.7.2.1.2. Duyulan (Öğrenilen) Geçmiş Zaman

Metindeki duyulan geçmiş zaman eki -mIş'tır. Örnekleri şunlardır:

harc itmiş [05a/1]

yazmışlar [06a/3]

kabül itmiş [08a/1]

dimişler [10b/4]

sevinmiş [21b/6]

2.9.7.2.1.3. Geniş Zaman

Metindeki geniş zaman ekleri -Ur, -Ar, -r'dir. Örnekleri şunlardır:

amel iderdi [03a/10]

hâşıl olur [03b/3]

dirlir [03b/10]

cevâb iderler [03b/13]

buyurur [04a/10]

Olumsuzu -mAz eki ile yapılmıştır:

müyesser olmaz [05a/11]

Metinde -A morfeminin geniş zaman görevinde kullanıldığı saptanmıştır. Örnekleri şunlardır:

... hîç nâzîr gelmiş ve gelecek olmaya [03a/13]

... hîç kimesneye hayrı olmaya [12a/3]

2.9.7.2.1.4. Gelecek Zaman

Metindeki gelecek zaman eki -AcAk'tır. Örnekleri şunlardır:

gelecekdir [02a/3]

aşılacaktır [30b/8]

2.9.7.2.1.5. Şimdiki Zaman

Şimdiki zaman eki -yor'a metinde rastlanmamıştır. Eski Anadolu Türkçesinde şimdiki zamana mahsus bir ek bulunmamaktadır (Özkan, 2000: 138).

2.9.7.2.2. Tasarlama Kipleri

2.9.7.2.2.1. Emir

1. Teklik Şahıs: Metindeki eki -AyIn'dır. Örnekleri şunlardır:

a'tā ideyin [2a/9]

'uqūbet ideyin [2a/10]

2. Teklik Şahıs: Eski Türkçede ve Eski Türkiye Türkçesinde ikinci teklik kişi için kullanılan -gil eki (Ergin, 2009: 306) metinde yoktur. Ø ile ifade edilmiştir. Örnekleri şunlardır:

bil [1b/3]

eyle [07b/3]

3. Teklik Şahıs: Teklik üçüncü şahıs emir kipi eki Eski Türkçede -zun, -zün; -sun, -sün biçimindedir. Batı Türkçesine de -sun, -sün şeklinde geçmiştir. Eski Anadolu Türkçesinden Osmanlı Türkçesinin son dönemlerine kadar hep yuvarlak ünlüdür (Ergin, 2009: 306). Eserde bu ek yuvarlak ünlü olarak kullanılmıştır. Örnekleri şunlardır:

itsün [19a/13]

gelmesün [29b/6]

1. Çokluk Şahıs: Eki -AlIm'dır. Tek örneği şöyledir:

zıkr idelim [38a/8]

2. Çokluk: Bu ekin örneği metinde yoktur.

3. Çokluk: Eki -sInlAr, -sUnlAr'dır. Tek örneği şöyledir:

itsünler [19b/3]

Ayrıca metinde emir kipi -A biçim birimi ile de gösterilmiştir. Kesin olarak istek bildiren dilek ifadesi, emir cümlesi olarak anlaşılmaktadır (Özkan, 2012: 373):

her meseleyi edillesiyle bileler [09b/4]

buğa göre kıyās idesin [26b/13]

2.9.7.2.2.2. İstek

Eski Türkçedeki -gAy/-gA biçiminden gelişen -A eki Türkiye Türkçesinde istek eki olarak kullanılmaktadır. Eski Türkçe Dönemi'nde gelecek zaman için kullanılan -gAy/-gA morfemi (Gabain, 1988: 81) EAT'de fonetik ve morfolojik bakımdan farklılık göstermiştir. Eski Anadolu Türkçesi Dönemi'nde -A biçiminde karşılaşılan ek gelecek zaman, geniş zaman, emir, şart, gereklilik, istek kipi olarak ayrıca isim-fiil, sıfat-fiil ve zarf-fiil olarak kullanılmıştır (Özkan, 2000: 139). Metinde -A morfeminin istek görevi ile ilgili örnekleri şunlardır:

her kişiye asān ola [7a/9-10]

anadan toğmayaydım [24b/6-7]

2.9.7.2.2.3. Şart

Metindeki eki -sA'dır. Örnekleri şunlardır:

olsa [16a/2]

etsek [19b/6]

itse [22a/1]

görsen [22a/10]

olsalar	[22b/1]
gelse	[22b/13]
varsa	[31a/3]
başlasa	[31a/11]
bulunsa	[33a/11]
olmasa	[16a/3]
bilinmese	[28b/12]

Eserde -A morfemi şart anlamında da kullanılmıştır. Örnekleri şunlardır:

eger görüp setr idesin şol aşı-ı 'uqūbet ideyin diyü tehdīd iderlerdi [02a/9-10]

gök gözli küçük ve ditrer ola [11b/3]

açık ola [13b/10]

Eserde -ğA morfemi bir örnekte şart anlamında kullanılmıştır:

fercleri dar olğa oğlanı zaḥmetle toğırurlar [24a/1]

2.9.7.2.2.4. Gerekliklik

Eserde gerekliklik kipi için -mAll, -mAk gerek ve -A eki kullanılmıştır. Metindeki örnekleri şunlardır:

şadāqat ehli üzere dimeli [05b/8]

ḥazer itmek gerekdir [05b/3]

dimek gerek [22a/7]

şaxınmaḳ gerekdür [37a/3]

ādemiñ eyüsi ve yaramazı biline [06b/7]

nā-ehl olan kimesneye taḳdir-i terbiyet olma [08b/6]

2.9.7.2.3. Fiillerin Birleşik Çekimi

2.9.7.2.3.1. Hikâye

Geniş Zamanın Hikâyesi

tehdīd iderlerdi [02a/10], 'amel iderdi [03a/10]

Duyulan Geçmiş Zamanın Hikâyesi

mütâba'at itmişlerdi [03a/2], şübhe gelmişti [05a/5]

İstek Kipinin Hikâyesi

toğmayaydım [24b/6], olaydı [24b/6]

2.9.7.2.3.2. Rivayet

Geniş Zamanın Rivayeti

ta'cîl iderlermiş [02a/11],

2.9.7.2.3.3. Şart

Geniş Zamanın Şartı

varırsa [25a/7], olursa [26a/9], olur ise [31a/6]

Duyulan Geçmiş Zamanın Şartı

harc itmiş ise [05a/1]

2.9.8. FİİLİMSİLER

2.9.8.1. İsim-fiil

-mA ekiyle:

olmasına [25b/8]

geçmesine [40b/12]

girmege [41b/12]

-mAğ ekiyle:

olmak [22a/4]

dimek [22a/7]

yaşamak [22a/10]

toğırmağ [25b/7]

şaķınmağ [37a/3]

boğulmağa [38a/12]

aşılmağa [38a/12]

-mAklık ekiyle

Metinde Türkiye Türkçesindeki -mAk isim-fiil ekinin genişlemiş biçimi olan (Bayraktar, 2004: 9) -mAklık şekline de rastlanmıştır:

bilmeklik [2b/1]

urmaklığa [10b/8]

olmaklığa [25b/13]

-İş ekiyle:

bakışı [12a/8]

2.9.8.2. Sıfat-fiil

-An ekiyle:

olan [8b/6]

kıalan [13a/1]

gelen [35b/11]

-ğAn ekiyle

ditregen [12a/12]

yürügen [15b/13]

kıakığana [28b/1]

-(A)r ekiyle:

söyler (kışı) [38a/3]

-dİk/dUk ekiyle:

yürüdüğü (vaıtte) [23a/5]

yaşadığı (vaıtte) [23a/7]

kıakıdığı (vaıt) [23a/8]

şıanmadığı (yirden) [25b/1]

itdüğü (ıarclara) [36a/1]

-mAz ekiyle:

esirgemez	[35b/2]
eylik bilmez	[35b/2]
h�ayr olmaz (kiŒiye)	[35b/4]
s�ylemez (kiŒi)	[38a/4]
yaramaz (h�yylara)	[42a/9]

-mIŒ ekiyle:

kađımmıŒ	[21b/6]
sevinmiŒ	[21b/6]
hareket itmiŒ	[21b/6]

2.9.8.3. Zarf-fiil

-A, -U ekiyle

diye	[24b/7]
diy�	[20a/13]

-Up ekiyle:

yazup	[5a/1]
kağalup	[7b/12]
olup	[23b/8]
kesil�p	[25a/4]
kağoyup	[33b/8]
toğunup	[35b/9]
varup	[38a/10]
uğrayup	[38b/1]

-ICAK ekiyle:

halk idicek	[6b/1]
kağoycağ	[12a/2]

-DukdA ekiyle:

aya kışa olduĝda [16b/11]

murād olduĝda [21b/10]

-InCA ekiyle:

varınca [1b/5]

kılmayınca [5a/11]

olmayınca [5a/12]

görmeyince [18a/5]

2.10. SÖZ VARLIĞI

Söz varlığı, bir dildeki sözlerin bütünü, söz hazinesi, söz daĝarcığı, sözcük hazinesi, kelime hazinesi, kelime kadrosu (<https://sozluk.gov.tr/>) olarak tanımlanmaktadır. Kıyafet ilminden bahseden *Terceme-i Kıyâfet-nâme*, insanın dış görünüşü ve karakteriyle ilgilenmiştir. Dolayısıyla metinde insanın organlarıyla, hareketleriyle ve karakteriyle ilgili pek çok kelime bulunmaktadır. *Terceme-i Kıyâfet-nâme* fizyonomi ve psikoloji terimleri açısından oldukça zengin bir eserdir.

Eserde, toplamda 49 adet fizyonomi teriminin kullanıldığı tespit edilmiştir. Bunlardan 40'ı Türkçe, 5'i Arapça, 4'ü Farsçadır. Yüzde olarak hesaplandığında ise %81,63 oranında Türkçe, %10,20 oranında Arapça, %8,16 oranında Farsça terimin eserde geçtiği görülmektedir. Tercüme bir eser olması münasebetiyle *Terceme-i Kıyâfet-nâme*'de Türkçenin yanında Arapça ve Farsça kelimeler de bulunmaktadır. Eserin genelinde Arapça kelimeler fazladır ancak Türkçe fizyonomi terimlerinin yoğun olduğu görülmektedir. Türkçe fizyonomi terimlerinin fazla olması bu terimlerin dildeki yerinin sağlam olduğunun göstergesidir. Ayrıca bu döneme ait fizyonomi terimlerinin halk tarafından benimsendiğine ve bu alandaki Türkçe sözcük hazinesinin zengin olduğuna işaret etmektedir.

Eserde geçen 49 adet terim aşağıya alfabetik sırayla yazılmıştır. Arapça kelimeler (Ar.) ile Farsça kelimeler ise (Far.) ile gösterilmiştir. Türkçe kelimelere ayırıcı bir kısaltma eklenmemiştir. Madde başı olan sözcükler koyu renk ile belirginleştirilmiştir. İki noktadan sonra terimin geçtiği söz grubu verilmiş, metindeki sayfa ve satır numarası köşeli ayraç içinde gösterilmiştir.

ağız: giñ ağız [13b/2], tar ağız [13b/2], orta ağız [13b/5]

alın: üzerinde urūḳ ve aʿṣāb olmayan giñ alın [10b/1], tar alın [10b/3], büyük alın [10b/3], orta alın [10b/4], kaş arası buruşuk (alın) [10b/5], kulaktan kulağa buruşuk alın [10b/6], az haṭṭ olan alın [10b/7], yol yol olan alın [10b/8]

arḳa: yaşşı arḳa [15b/8], egri arḳa [15b/8], toğrı arḳa [15b/9], ince arḳa [15b/9]
āvāz (Far.): yoğun āvāz [14b/13], ince āvāz [15a/1], orta āvāz [15a/2], iñiz āvāz [15a/2], ḥōṣ
āvāz [15a/3], ğunnelü āvāz [15a/6]

aya: aya kıṣa [16b/7], aya uzun [16b/8], aya barmaḳ yumşak [16b/13], aya kıṣa [16b/7], (aya). müdevver [17a/1], (aya) söbülüğe māyil [17a/2]

ayaḳ: ayak etlü [17b/10], ayak ḳatı [17b/10], ayak ḳatı büyük [17b/10-11], ayak küçük olup sā'ir endām üzere [17b/11-12], ayak barmağı sarmaşık [17b/12-13], ayak baş barmağından küçük barmağa varınca bir birinden aşığa [18a/3], (ayaḳ) büyük barmaḳ orta barmaḳdan kıṣa [18a/5-6], (ayaḳ) baş parmağı başı müdevver olup tırnađınınuñ ḥālī taraḫi cānibi aşığırek ve barmaḳlar taraḫi yüksek [18a/7-8-9], kıṣa (ayaḳ) [18a/12]

baḳ-: oğlancuklar gibi baḳmaḳ [11b/1-2], şığır gibi baḳarsa [11b/10-11]

baldır: baldır uzun [16a/4]

baş: büyük baş [9b/13], uzun baş [9b/13], küçük baş [10a/1]

bel: ince bel olup za'if [15b/10-11], bel ince olup göğüsden yanı yaşşı ayak cānibi uzun [15b/11-12], egri bel ince [15b/13], bel ikileri i'tidāl üzere olmasa [16a/3]

boy: uzun boy [14b/9-10], orta boy [14b/11], kıṣa boy [14b/12], orta boylu [14a/2]

boyun: kıṣa boyun [15a/11], ince boyun [15a/12], uzun boyun ince [15a/12], yoğun boyun [15b/1], ne ince ne uzun ne yoğun ne kıṣa (boyun) [15b/1-2]

burun: yoğun burun [13a/7], tolu burun [13a/7], burun üstü yaşşı [13a/8], burun yay gibi [13a/9-10], burun ince uzun [13a/10], yaşşı burun [13a/11], burun ginligi [13a/11-12], tar delükli burun [13a/12], yuḳarusı ince ḳanatları taşra burun [13a/13-13b/1], orta burun [13b/2]

çeşm (Far.): murabba' çeşm [11b/4-5]

diş: uvacuk diş arası açuk [13b/10], iri diş [13b/11], orta diş [13b/12]

el: eliñ bāḳī aḫvālleri [17a/7]

eņek: ince eņekli [5b/2], ince eņek [13b/13], yoğun eņek [14a/1], orta eņek [14a/1]

et: yumşak et [15a/7], katı et [15a/7]

ferc (Ar.): dar ferc [24a/1], giņ ferc [24a/2]

gөгüs: egri gөгüs [14a/2], gөгüs etsüz tahta [15b/4]

gön: gönüņ etlü incelikde ve yoğunlukda berāber [16b/1-2]

göz: gök gözlü [5b/1], kabzda ve başt iken büyük göz [11a/3], küçük göz [11a/4], orta göz [11a/4], tomalıç göz [11a/5], göz tiz tiz hareket itmek [11a/6], giç hareket itmek [11a/7], (göz) açup yummak [11a/8], (göz) tiz ve kiçi i'tidāl üzere [11a/9], çukur göz [11a/10], katı kara göz [11a/11], göklükden aklığa mā'il göz [11a/12], kara göz [11a/13], gök gözli küçük ve ditrer ola [11b/3], od gibi kıızıl göz [11b/5-6], gök göz ki şaruya mā'il ola [11b/5-6], bebek çevresinde noğtalar gibi ola [11b/9-10], yeņi altun gibi şaru [11b/11-12], göz ağır debrenici ve yukaru ve kabağa bakııcı sığır gibi ola [11b/13], şehlä göz [12a/1], yeşil göz pırūze gibi [12a/3-4], gök göz şaru gibi [12a/3-4], yeşil gözün ve-yāhūd gök gözün kıızıl veyā aķ noğtaları [12a/5-6], büyük göz [12a/7], bakışı çöņez göz [12a/8], küçük göz küllisi tomalıç [12a/9], büyük göz ditregen [12a/12], şaşı göz [12a/13],

gölmek: çok gölmek [15a/8], az gölmek [15a/10], katı gölmek [15a/10]

hareket (Ar.): hareketleri [39b/12]

hāye (Far.): hāyesi vāsi' [17b/5], hāyenin zāhiri ve batını vasaü'l-hāl [17b/8]

ķarın: küçük ķarın [15b/7], büyük ķarın [15b/7]

ķaş: ķaşda kıl çok [10b/9], ķaşın burundan yanı elif gibi [10b/11], ķaşın burundan yanı alçaķ [10b/12], (ķaşın) ķulaķdan yanı yüksek [10b/13], ince ķaş [11a/1], orta ķaş [11a/2]

keff (Ar.): 'avretlerin keffleri kışa [23b/12]

ķıl: kılı katı ziyāde kıızıl [4b/5-6], kumral kıl [4b/6], arkada çok kıl [10a/5/], gövdenin kılı çok [10a/6], ķarında kıl çok [10a/7], gөгüsde kıl çok [10a/7], az kıl [10a/8], kıızıl kıllu [5b/1]

ķirpik: ķirbigin [12a/10]

ķol: egri ķol [16a/4], egri kolun aşası ve yukarusı birbirine muvāfik olup ince [16a/5-6]

köse (Far.): orta boylu olup köse [14a/3-4]

kulak: büyük kulak [14b/7-8], küçük kulak [14b/9]

nefes (Ar.): uzun nefes [15a/5], kısa nefes [15a/6]

ökçe: ökçe ince [18a/1], ökçe yoğun [18a/2]

parmak/barmağ: uzun parmak [16a/8], (parmak) doğru ve uzun olup etsüz eğri ya'ni ardına kaykırı [16a/9-10], (parmak) doğru olup etlü [16a/12], etsüz vasat (parmak) [16a/13], barmağ kışa ve uçları incerek [16b/3-4], kışa barmağ [16b/6], kışalıkda ve uzunlukda berâber ve münâsib (parmak) [16b/9], barmağ yumşak [16b/13], parmağ hurde olup ardına eğri [17a/3-4], parmakları uzun [16b/7]

renk: rengi kıızıl [24b/1], rengi mu'tedil [25b/11-12], rengi şeffâf [26a/2]

şaç: eğri saç [10a/2], yumuşak saç [10a/2], mu'tedil saç [10a/4], çok saç [10a/4], saçı çok [5b/2]

şadr (Ar.): büyük şadr [15b/3-4]

şakal: degirmi şakal [14a/7-8], kara (şakal) [14a/7-8], yufka şakal [14a/8], çok şakal [14a/8], uzun şakal [14a/10], kıvrucuk şakal [14a/10]

söylemek: tîz tîz söylemek [15a/4]

tırnağ/dırnağ: dırnağ yufka ve söbülige mâ'il [16b/4-5], ak tırnağ [17a/5], 'ayblu tırnağ [17a/5], tırnağlar ince ve renklü [42b/5], tırnağ katı kışa [42b/7], tırnağ üzerinde ufacık akça akça nokta [42b/8-9], tırnağ üzerinde qaraca uvacık noktacıklar [42b/12-13]

topuk: ayak topuk siñürlü [18a/1]

tudağ: kaluñ tudağ [13b/6-7], yufka tudağ [13b/7], ak tudağ [13b/8], kıızıl tudağ [13b/9]

yanak: etlü yanak [14a/11]

yumurta: yumurtası büyük [17b/5], zâhir kab büyük olup ve içi vâsi' (yumurta) [17b/7]

yürüme: yürüme [23a/6]

yüz: od gibi kıızıl yüz [10a/9], illetsüz (yüz) [10a/10], sarı yüz [10a/10], ak yüz [10a/11], şâfi kıızıl yüz [10a/12], şaruya ve gül-güne ve qaraya mâil yüz [10a/12-13], esmer

buğday enlü yüz [10a/13-10b/1], etlü yüz [14a/11], kaçığıan yüzlülük [14a/12], utanur yüzlülük [14a/13], etsüz yüz [14a/13], katı degirmi yüz [14b/1], uzun yüz [14b/2], ziyāde büyük yüz [14b/2], ziyāde küçük yüz [14b/3], orta yüz [14b/4], ekşi yüz [14b/5], çevresi şişik yüz [14b/6-7]

zeker (Ar.): zeker ince [17a/8], (zeker) uzun egri [17a/9], (zeker) toğrı [17a/10], zeker yoğun ve uzun [17a/1], (zeker) kışa ve yoğun [17a/12-13], (zeker) kışa ve ince [17b/2]

SONUÇ

Kıyafet ilmi insanın dış görünüşüne bakarak karakteri hakkında hüküm verme ilmidir. Bu ilimde insanın başının, gövdesinin vb. azalarının şekline bakılmış ve o kişinin ahlakı hakkında hüküm verilmiştir. Kıyafet ilmi, firaset ilminin alt dalı olarak ele alınmıştır. İlm-i sima, ilm-i kef, ilm-i hutût, ilm-i ihtilâc gibi ilimler arasında kendisine yer bulan bu ilme kıyâfetü'l-insâniyye, kıyâfetü'l-ebdan, kıyâfetü'l-beşer gibi isimler de verilmiştir.

Antik Yunan metinlerinden yapılan tercümelemler vasıtasıyla Araplara geçen kıyafet ilmi zaman içinde Müslüman Türklerin de ilgisini çekmiştir. Arapça ya da Farsça yazılan kıyafetnameler Türkçeye çevrilmiştir. Osmanlılar, cariyeye ya da köle alırken saraya asker seçerken veyahut da günlük hayatın çeşitli alanlarında kıyafet ilminden faydalanmışlardır. Bedr-i Dilşad, *Murad-nâme*'nin 34 ve 40. bablarında bu ilimden nasıl yararlanılabileceğini açıklamıştır. Osmanlı Dönemi'nde yazılmış ilk müstakil eser Hamdullah Hamdî'nin *Kıyâfet-nâme*'sidir. Hamdullah Hamdî'den sonra kıyafet ilmi ile ilgili pek çok eserin kaleme alınmış olması Osmanlıların bu ilme verdiği kıymetin göstergesidir. Sivrihisarlı Şaban, Niğdeli Visalî, Erzurumlu İbrahim Hakkı kıyafet ilmi hakkında yazan pek çok müelliften birkaçıdır.

Batı'da kıyafet ilmi için Yunanca kökenli fizyonomi terimi tercih edilmiş, bu ilim ruhun penceresi olarak görülmüştür. Antik Yunan Dönemi fizyonomi eserleri kimi zaman Arapçadan kimi zaman doğrudan Yunanca asıllarından yapılan çevirilerle Batıların gündemine girmiştir. Oldukça ilgi gören bu eserlerden Johann Caspar Lavater'in Goetho ile üzerinde çalıştığı *Physiognomy*, Avrupa'da bu ilmin tanınmasına katkı sağlamıştır. Batı'da 19. asırdan sonra modern bir mizaç anlayışı ortaya konmuştur. Fizyonomi; psikoloji, tıp, eğitim, antropoloji, kriminoloji, edebiyat, resim gibi pek çok bilim ve sanat dalında insanlığa hizmet etmeye devam etmiştir. Özellikle 19. yüzyıldan sonra Batı'da bu alanda bir hayli eser yayımlanmıştır.

19. asrın başında Osmanlı Türkçesiyle istinsah edilmiş bir eser olan *Terceme-i Kıyâfet-nâme*, ilm-i kıyafetin devlet yöneticileri ve ulema arasında etkisini yavaş yavaş yitirdiği bir dönemde gündeme gelmesi itibarıyla önem arz etmektedir. Bu yüzyılda Batı'ya öğrenim görmek için giden ve Avrupa'da suçluların yakalanması için fizyonomiden yararlandığını öğrenen Osmanlı aydınlarının ilm-i kıyafete yeniden ilgi duymaya başladığı bilinmektedir. Bu ilginin temel sebeplerinden biri Johann Caspar Lavater'in fizyonomi hakkında yazdıklarıdır. Lavater'den etkilenen Halit Ziya Uşaklıgil'e ait olan *İlm-i Sîma-*

Ruhun Lisanı adlı kitabın muhtevası ile geleneksel kıyafetnameler karşılaştırıldığında aradaki fark daha iyi ortaya çıkmaktadır.

Günümüzde fizyonomi olarak adlandırılan çalışmaların temelinde kıyafet ilminin zamanınıza taşıdığı, asırlar süren gözlemler ve tecrübeler vardır. Bu yüzden *Terceme-i Kıyâfet-nâme* ve diğer kıyafetnamelerin tarihte önemli bir yeri bulunmaktadır. İnsanın hayatı boyunca edindiği her türlü tecrübe zihninde yer eder ve bundan sonraki yaşamında karşılaştığı zorlukların üstesinden gelmekte kendisine yol gösterir. Milletlerin tecrübesinin yansıması olan tarihî eserler de toplumların karşılaşılabileceği sıkıntıların, engellerin aşılabilmesi için ataların torunlara bıraktığı kültürel miraslardır. Vaktizamanında orduya asker almak, saray içinde çalışabilecek vasıflara sahip köle ve cariye seçmek için kullanılan ilm-i kıyafet, uzun yıllar boyunca yapılan gözlemlerin neticesidir. Günümüzde çağdaş yaşamın gereklerine uygun olarak yeniden yorumlanan kıyafet ilminden sanat, edebiyat, reklamcılık, pazarlama ve psikiyatri gibi çeşitli alanlarda istifade edilmektedir.

Terceme-i Kıyâfet-nâme, Ebû Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Ebî Tâlib el-Ensârî ed-Dımaşkî es-Sûfî'nin *Kitâbü'l-Âdâb ve's-Siyâse fi İlmi'n-Nazar ve'l-Firâse* isimli eserinin Türkçeye çevirisidir. Eser, Hicrî 1220, Miladî 1805/1806 tarihinde istinsah edilmiş, rik'a hatla yazılmıştır. Millî Kütüphanenin Millî Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu'nda 06 Mil Yz A 3074 demirbaş numarasıyla kayıtlıdır. Eser toplamda 43 varaktır. Metnin 33 varağında 13 satır vardır. Eserin ikinci bölümü denebilecek olan ilm-i kef bahsinde yer alan 21/a, 30/a, 34/b ve 39/a'da avuç içini gösteren dört çizim vardır.

Terceme-i Kıyâfet-nâme'nin Klasik Osmanlı Türkçesi Dönemi dil anlayışına uygun yazıldığı ve yer yer Eski Anadolu Türkçesi unsurlarını barındırdığı tespit edilmiştir. Eserin yazıldığı düşünülen Eski Anadolu Türkçesi Dönemi'ndeki standart dilden hem ses hem şekil hem de yazım bakımından değişiklik arz ettiği görülmektedir.

Eserde, benzer kelimelerin kalınlık-incelik uyumu kuralı ölçütlerine uyan ve uymayan biçimlerine rastlanması yöreye özgü ağız unsurlarının baskın geldiğinin göstergesi olarak değerlendirilebilir. Yabancı kökenli kelimelerden sonra gelen eklerin dudak uyumunu bozması da bu sözcüklerin Türkçeye henüz tam olarak yerleşmediğinin göstergesidir.

Metinde Eski Anadolu Türkçesi Dönemi'ne özgü öğelerin varlığı bu dönemin tesirinin sürdüğü izlenimini uyandırmaktadır. Eserde, -A biçim biriminin eklendiği kelimeye istek anlamı dışında farklı anlamlar kazandırması, -(I)p tur-/(I)p dur- yardımcı eyleminin

metinde “görmeyüp dururlar [03a/1]” şeklinde kullanılması bu fikri destekler niteliktedir. Uygur yazım kurallarına mahsus durumlara 1800’lü yıllarda kaleme alınmış bir eserde rastlanması da eserin dil bilimi açısından önemli olduğunu göstermektedir.

Eserdeki isim, sıfat, zamir, zarf, edat ve fiiller tespit edilip örneklerle açıklanmıştır. Arkaik unsur tespit edilip bunların kullanımına dair örnekler verilmiştir. *Kişi Adları Dizini* hazırlanarak metinde geçen kişi adları için ayrı bir bölüm oluşturulmuştur. Çalışmada madde başı olarak alınabilecek sözcükler saptanmış ve kökenleri de belirtilerek *Dizin-Sözlük* bölümünde verilmiştir. Madde başı olarak 589 Türkçe, 677 Arapça, 82 Farsça, 1 de Rumca kelime tespit edilmiştir. Yüzde olarak ifade edilirse Türkçe kelime oranı %43,66, Arapça kelime oranı %50,19, Farsça kelime oranı %6,08, Rumca kelime oranı %0,07’dir. Yabancı kökenli kelime oranının fazlalığı eserin çeviri olmasından kaynaklanmaktadır.

Terceme-i Kıyâfet-nâme, esas itibarıyla tercüme bir eser olduğu için çeviri özelliklerini korumaktadır. Cümle yapılarına bakıldığında Türk sentaksına çok fazla uymamaktadır. Özellikle takıların kullanılmadığını söylemek mümkündür. [10b/5-6]’da geçen “... ve kaç arası buruşuk başdan buruna ve gâzaba delildir ...” ifadesi Türkçe cümle yapısına uymamaktadır. Bu durum da eserin çeviri olduğunun bir başka delilidir. [38a/4]’te geçen “iki hatlar” örneğine bakıldığında sayı sıfatından sonra çokluk eki alan bir sözcük geldiğini görmekteyiz. Halbuki Türkçede sayı sıfatından sonra çokluk eki gelmemesi gerekmektedir. Bu durumu, eserin çeviri bir metin olmasına ya da anlam kopyalamasına bağlamak lazımdır.

KIYAFETNAMELER BİBLİYOGRAFYASI

I. Kitaplar

A. Latin Alfabesiyle Olanlar

Fahredden, İskender (1933). *Fizyonomoni, İlmi Sima*, İstanbul: Tefeyyüz.

Kıyâfetü'l-insâniyye fî şemâili'l-Osmâniyye, İstanbul: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., 1987.

Ceyhan, A. (1997). *Bedr-i Dilşad'ın Murad-namesi*, C I, II, İstanbul: MEB.

Çelebioğlu, A. (1998). *Kıyafet İlmi ve Hamdullah Hamdi ile Erzurumlu İbrahim Hakkı'nın Kıyafetnameleri*. Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları. İstanbul: MEB.

Çavuşoğlu, A. (2004) *Kıyafetnameler*, Ankara: Akçağ.

Gülhan, A. (2004). Müellifi Bilinmeyen Bir Kıyafetnameye Göre Karakter Tahlili, E. G. Naskali-A. Koç (Ed.), *Beden Kitabı* (39-60), İstanbul: Kitabevi.

Aktan, B. (2004). Manzum Kıyâfetnâmelere Göre Beden ve Kişilik, E. G. Naskali-A. Koç (Ed.), *Beden Kitabı* (73-84), İstanbul: Kitabevi.

Kaplan, M. (2004). Kıyâfetname, E. G. Naskali-A. Koç (Ed.), *Beden Kitabı* (85-108), İstanbul: Kitabevi.

Demirkazık, H. İ., (2015). *Abdülmecîd bin Şeyh Nasûh'un Manzum Kıyafetnâme'si (İnceleme, Metin, Dizin)*. İstanbul: Asmaaltı.

Göka, E., Beyazyüz, M. (2015). *Gerçek İnsanın Yüzünde Yazar mı?* İstanbul: Timaş.

Şehnameci Seyyid Lokman Çelebi. (2016). *Padişahlar ve Fizyonomi Kıyâfetü'l-insâniyye fî şemâ'ili'l-Osmâniyye*. çev. Hüseyin Alpsoy, İstanbul: Yazıgen

Gürbüz, M. (2016). *Ta'likzâde Mehmed Subhî Firâset-nâme*. Ankara: Grafiker.

Bulut A. B. (2017). *Elfabe El ve Yüz Çizgilerinin Anlamı*. Ankara: Hayat.

Uşaklıgil, H. Z. (2017). *İlm-i Sîma-Ruhun Lisânı*. İstanbul: Büyüyenay.

Fahredden Razi. (2019). *İnsanları Tanıma Sanatı Feraset/İlmi Sima*. İstanbul: Veciz.

Sarıçiçek, R. (2021). *Mustafa bin Bâlî, Risâle-i Kıyâset-i Firâset/İlm-i Firâset: Yüzler Hâli Söyler*. İstanbul: Büyüyenay.

Uyaniker, N. (2021). Müstensihî Bilinmeyen Bir Kıyâfetname’de “Sûretten Sîrete Gidiş”in Kültürel Kimlik Açısından İncelenmesi. M. Aça-M. A. Yolcu (Ed.), *Sosyal Bilimler Işığında Doğa, İnsan, Toplum ve Kültür* (29-43), Çanakkale: Paradigma Akademi.

B. Matbû Arap Harfli Türkçe Olanlar

A‘vân-zâde Mehmed Süleymân, *Musavver ve Mükemmel Kıyâfet-nâme*, İstanbul: Artin Asaduryan ve Mahdumları Matbaası, 1330.

Hüseyin Şakir, *Firâsetü’l-Hikemiyye fî Kıyâfeti’l-İnsâniyye*, İstanbul, 1276.

Mustafa Hâmî, *Fenn-i Kıyâfet*, İstanbul, 1280.

Tâhir Ömer-zâde Yûsuf, *Kıyâfet-nâme-i Cedîde*, İstanbul, 1280. (Çakır, 2007: 338-340)

II. Makaleler

1. Mengi, M. (1977). Kıyâfetnameler Üzerine. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, 25 (1977), 299-309.

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/belleten/issue/42810/517211> [ET: 27.09.2020]

2. Çelebioğlu, Â. (1979). “Kıyâfe(t) İlmi ve Akşemseddin-zade Hamdullah Hamdî ile Erzurumlu İbrahim Hakkı’nın Kıyâfetnamesi”. *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Araştırma Dergisi* (11): 305-348.

3. Tayşi, M. S. (1979). Kıyâfet İlmi ve Seyyid Lokman Çelebi'nin Kıyâfet Nâmesi. *İslam Medeniyeti Dergisi*, 4(38), 91-112.

<http://meb.ai/J32fQw> [ET: 27.02.2022]

4. Ersoylu, H. (1981). Falnâme ve Fâl-ı Reyhân-ı Cem Sultan. *İslam Medeniyeti Dergisi*, 5(42), 69-81.

<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1787942> [ET: 22.02.2022]

5. Ersoylu, H. (1997). Fal, Fal-nâme ve Bir Çiçek Falı:"Der-Aksâm-ı Ezhâr". *Türkiyat Mecmuası*, 20, 195-254.

<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/172619> [ET: 22.02.2022]

6. Kartal, A. (1998), Şeyh Baba Yusuf (?-Öl. H. 918-İst.)'un Kıyâfet-nâmesi. *Akademik Bakış, Üç Aylık Eğitim, Kültür ve Sanat Dergisi*. S: 4, Kış 1998.

<https://124.im/GJL> [ET: 23.04.2021]

7. Fazlıoğlu, Ő. (2001). İbnu'l-Ekfâni'nin İkmâlu's-siyâse fi ilmi'l-firâse adlı eseri. *Dîvân: Disiplinlerarası Çalışmalar Dergisi*, (10), 227-238.

<http://meb.ai/vLn0RF> [ET: 27.02.2022]

8. Çaldak, S. (2005). “Taşköprölüzâde'nin Mevzû'âtu'l-ulûm'undaki İlimler Tasnîfi Üzerine”, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 15/2, 115-146.

<https://124.im/sYv> [ET: 10.10.2021]

9. Büyükokutan, A. (2007). Dalaman Muğla Yöresi Kadınlarının Bedensel Özelliklerle İlgili Yorumları. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10 (18), 168-193.

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/baunsobed/issue/50328/651716> [ET: 27.03.2021]

10. Çakır, M. (2007). Kıyâfet-Nâme'ler Hakkında Bir Bibliyografya Denemesi. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, Cilt 5, S: 9, 333-350.

<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/655286> [ET: 25.11.2020]

11. Gedikli, F. (2008). Őeyhülekbere ve Kıyafetnamesi. [ufukotesi.com/yazigoster.asp](http://www.ufukotesi.com/yazigoster.asp)

http://www.ufukotesi.com/yazigoster.asp?yazi_no=20030121 [ET: 20.03.2022]

12. Çavuşoğlu, A. (2009). Kıyafet İlmî ve Kutadgu Bilig'de Kıyafet İlmî/Fizyonomi İzleri. *Bilimname*. 2009(2).

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/bilimname/issue/3507/47676> [ET: 10.10.2020]

13. Erkal, A. (2010). Kıyafetnâmeler Üzerine. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*. 0(13).

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/ataunitaed/issue/2847/39632> [ET: 15.03.2021]

14. Kırbıyık, M. (2010). Kıyâfet-nâme-i Cedîde Hakkında. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 15(39), 793-813.

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/ataunitaed/issue/2878/39674> [ET: 15.05.2021]

15. Arık, Ő. (2012). Ahmet Midhat Efendi'nin Romanlarında Kıyafet İlminin Tesirleri. *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 30(0), 43-60.

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/iutded/issue/17069/178346> [ET: 15.05.2021]

16. Çınar, B. (2012). Niğdeli Visâlî ve Hamdullah Hamdî'nin Kıyafetnâmeleri Üzerine Bir İnceleme. *Zeitschrift Für Die Welt Der Turken Journal of Word of Turks*, 4(3), 299–308.

<https://www.dieweltdertuerken.org/index.php/ZfWT/article/viewArticle/351>

[ET: 15.09.2020]

17. Sarıçiçek, R. (2012). Mustafa Bin Bâlî ve İlm-i Firâset'i. *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, V. 7/4, Fall 2012, p. 2725-2754.

<http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.3915>

18. Yılmaz, A. (2012). Kıyafet İlmiyle Oluşturulan Eserler ve Bu Eserlerden Seçilmiş Örnekler. *CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 10/1: 129-139.

<https://124.im/bcO5m> [ET: 17.08.2020]

19. Avcı, İ. (2013). Derleyeni Meçhul Mensur Bir Mecmua Örneği. *Akademik Kaynak*, 1(2), 19-27.

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/akad/issue/51887/675682> [ET: 13.07.2021]

20. Türkdoğan, M. G. (2014). İlm-i Kıyâfet ve Firâset Bağlamında Mustafa Bin Evrenos'un "Hâzâ Kitab-ı Firâsetnâme ve Kıyâfetnâme'si. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi The Journal of International Social Research*, Cilt: 7 Sayı: 34 Volume: 7 Issue: 34.

<https://124.im/4PR8cKd> [ET: 11.01.2021]

21. Bozkurt, Ö. (2015). Etiğin Fizyonomik Temellerine Bir Giriş. *Adam Academy Journal of Social Sciences*, 5(2).

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/adamakademi/issue/15864/167239> [ET: 13.07.2021]

22. Güneş, B. (2015). Arapçadan Türkçeye Tercüme Edilen Bir Kıyafetname Metni Üzerine. *Turkish Studies*, 8(10), 1259–1274.

<http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.8240>

24. Anetshofer, H, N. İpek Hüner-Cora ve İrvin Cemil Schick (2016). Cinsel İçerikli Bir Osmanlı Kıyâfetnâmesi, Ta'rîfnâme-i Zenâne. *Toplumsal Tarih*, (270): 28-37.

<https://www.kisa.link/PYQL> [ET: 11.03.2021]

25. Demir, A. (2017). Bir Manzum Kıyafetname Denemesi: Yüzname. *Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 1-8.

<https://124.im/fCSD7Mz> [ET: 11.03.2021]

26. Elbir, B. (2017). Yazarı Bilinmeyen Bir Kıyafetname Üzerine. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, (19), 37–58.

http://devdergisi.com/Makaleler/2066152975_3.pdf [ET: 11.03.2021]

27. Eryılmaz, D. (2017). Fizyonominin Edebiyata Yansımaları. *Dört Öge* (12), 133-142.

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/dortoge/issue/40213/478856> [ET: 11.08.2021]

28. Gürbüz, M. (2017). Ta'likîzâde Mehmed Subhî'nin Firâset-Nâme'si. *Gazi Türkiyat Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, (20), 113-120.

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/gaziturkiyat/issue/66196/1036291> [ET: 15.09.2021]

29. Kaya, E. (2017). Kıyâfet-nâme-i Ekâlîm-i Seb'a ve Hayavân. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(53), s. 444-459.

DOI: 10.16992/ASOS.12703

30. Maden, S. (2017). Türk Edebiyatında Kıyafet İlmi ve Kıyafetnameler. *Kuram ve Uygulamada Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 11-22.

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/kusob/issue/35771/393205> [ET: 25.10.2021]

31. Şenocak, A. (2017). İbn Arabî'de Firaset İlmi. *Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(3), 51-61.

http://www.sobider.net/FileUpload/ep842424/File/ibn_arabi_firaset1.pdf [ET: 20.09.2021]

32. Bozkurt, K. (2018). *Şabân-ı Sivrihisârî'nin Kıyâfet-nâmesinde Aristo Estetiğinin Yansımaları*. Kesit Akademi Dergisi, (14), 258-272.

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/kesitakademi/issue/59827/864197> [ET: 15.05.2021]

33. Buçukcu, Z. (2018). 19. Yüzyılda Yapılmış Bir Kıyafetnâme Tercümesi Dımaşkı'nın Kitâbü'l-Âdab ve's-Siyâset fi İlmi'n-Nazari ve'l-Firâset'i, *Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature*, 4(4), 927–952.

<https://doi.org/10.20322/littera.435035>

34. İnanan, Ö. (2018). Kıyâfetü'l-İnsâniyye Fî Şemâili'l-Osmâniyye'den Hareketle Osmanlı Padişahlarının Gerçek Portresi. *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi, Tebdiz Özel Sayısı*, 201-212.

DOI: 10.34083/akaded.487119

35. Kayaokay, İ. (2018) *Nev'î-zâde Atâî'nin Sohbetü'l-Ebkâr Mesnevisinde Yer Alan Kıyâfet-nâme Üzerine*, Eurasian Academy of Sciences Social Sciences Journal V:18 s. 53-64.

<http://meb.ai/vb5Yto> [ET: 17.01.2022]

36. Güneş, B. (2019). Silistrevî Tarafından Türkçeye Tercüme Edilen Dımaşkî'nin Kıyâfetname'sinde Koşut Sözler. *International Journal of Language Academy*, 7(4), 79–89.

DOI: 10.29228/ijla.39548

37. Özmen, A. (2019). Hoca Zâde Muhammed Râsim Hikmet Tarafından Kaleme Alınan Kıyâfetnâme Üzerine Bir Değerlendirme. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, (23), 775–806.

DOI: 10.15247/dev.2715

38. Gümüş, İ. (2021). Dımaşkî'nin Kitâbü'l-Âdab ve's-Siyâse fi 'İlmi'n-Nazar ve'l-Firâse (Kıyâfet-nâme) Adlı Eserinin Süleymaniye Kütüphanesinde Kayıtlı Tercümesi Üzerine Bir İnceleme. *Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, 6 (2), 788-841.

DOI: 10.32321/cutad.915910

39. Şaş, A. K., Aydın, Ş. (2021). Terceme-i Kıyâfet-nâme'nin Ses, Şekil ve İmla Özellikleri, *Uluslararası Yunus Emre Sosyal Bilimler Dergisi*, S: 3, s. 9-19.

<https://bul.tc/Q8Dc> [ET: 17.08.2021]

40. Abuagla, A. C. (2021). Antik Yunan ve Roma Dünyasında Fizyonomi: Tarihsel Köken, Bakış Açısı ve Yöntem. *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, 8(4), 1753-1772.

<https://doi.org/10.46868/atdd.184>

41. Şaş, A. K., Aydın, Ş. (2022). Osmanlı Türkçesi Fizyonomi Terimleri. *Turkish Studies-Language*, 17(2), 709-729.

<https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.62692>

III. Tezler

1. Serpil Bülbülan, “Hamdullah Hamdi ve Kıyafetnâmesi”, Mezuniyet Tezi, Ankara Üniversitesi DTCF, 1966-1967.

2. Hülya Demiray, “Kıyafet el-insaniye fi şemâil el-Osmaniyye”, Mezuniyet Tezi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü Türk İslâm Sanatı Kürsüsü, 1975.

3. Ayşe Bilgiç, “Kıyafetnameler Üzerine Bir Araştırma”, Mezuniyet Tezi, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü, 1987-1988.

4. Hayyam Pür; “Manzum Kıyâfetnâmeler”, Mezuniyet Tezi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, 1941. (Çakır, 2007: 344-346)

5. Yerdelen, C. (1988). *Türk Edebiyatındaki Kıyafetnameler ve Niğdeli Visali'nin Vesiletü'l İrfan Adlı Kıyafetnamesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi, Erzurum.

6. Ceyhan, A. (1994). *Bedr-i Dilşâd'ın Murâd-nâme'si*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi: İstanbul.

<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> [ET: 17.10.2020]

7. Türk, G. (2007). *Anadolu Sahasına Ait Bir Kıyafet-nâme Örneği Üzerine İnceleme*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.

<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> [ET: 17.10.2020]

8. Bozkurt, K. (2008). *Kıyâfet İlmi Türk Edebiyatında Kıyâfet-nâmeler ve Şa'ban-ı Sivrihisârî'nin Kıyâfet-nâmesi* (Transkripsiyonlu Metin-İnceleme). (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dicle Üniversitesi, Diyarbakır.

<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> [ET: 17.10.2020]

9. Can, Ç. (2019). *Muhammed Bin Ayas Kıyafet-Name*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bingöl Üniversitesi, Bingöl.

<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> [ET: 17.10.2020]

10. Patarkalashvili, A. (2019) *Kitâb-ı Kıyâfet-nâme*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

<https://124.im/FHuJM4> [ET: 17.10.2020]

11. Yaylı, G. (2019). *Bedr-i Dilşâd'ın Murad-nâmesi: İnceleme ve Söz Dizini* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Artvin Çoruh Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Artvin.

<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> [ET: 17.10.2020]

12. Kaya, E. (2020) *Hilyetü'l-Müluk*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Pamukkale Üniversitesi, Denizli.

<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> [ET: 17.10.2020]

13. Azak, Y. (2020). *Osmanlı Devleti'nde Fal ve Büyü (16-19. Yüzyıllar)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla.

<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> [ET: 17.03.2021]

14. Yapıcı, M. (2020) *Süleymaniye Kütüphanesi 1457 Numarada Kayıtlı Mensur Mecmua (İnceleme-Metin)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir.

<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> [ET: 17.03.2021]

IV. BİLDİRİLER:

1. *Hamdullah Hamdi'ye Ait Manzum Kıyafetnamenin Bilinmeyen Yeni Bir Yazması*

Aktan Bilal (20.09.2008 -24.09.2008), Yayın Yeri:VI. Uluslararası Türk Dil Kurultayı.

2. *Niğdeli Visâlî ve Hamdullah Hamdînin Kıyafetnâmeleri Üzerine Bir İnceleme*

Çınar Bekir (03.05.2012-06.05.2012), Yayın Yeri: I. Uluslararası Niğde Dil, Kültür ve Tarih Sempozyumu.

3. *Erzurumlu İbrahim Hakkı'nın 1115 1194 1703 1780 Kıyâfetnâmesi Çerçevesinde Hz. Peygamber'in Şemâili*.

Coşkun, S. (2006). *Erzurumlu İbrahim Hakkı'nın 1115 1194 1703 1780 Kıyâfetnâme'si Çerçevesinde Hz. Peygamber'in Şemâili*. Presented at the Türk-İslam Düşünce Tarihinde Erzurum, Erzurum.

Selçuk Coşkun (26.06.2006-28.06.2006), Yayın Yeri: Türk-İslam Düşünce Tarihinde Erzurum.

4. *İbrahim Hakkı'nın Kıyafetname'si*

Karabey Turgut, Yayın Yeri: İbrahim Hakkı'yı Anma Töreni.

5. *Türk Edebiyatındaki Manzum Kıyafetnamelere Göre İnsan Fizyolojisi ile Kişilik İlişkileri*

Aktan Bilal (04.04.2007-05.04.2007), Yayın Yeri: Uluslararası Türk Kültüründe Beden Sempozyumu, Marmara Üniversitesi

6. *Fizyonomik Açıdan Şehirler ya da Kıyafetname-i Müdün*

Bozkurt, Ö. (2018). Fizyonomik Açıdan Şehirler ya da Kıyafetname-i Müdün. Presented at the Troia'dan Çanakkale'ye İnsanın, İnançın ve Mekânın İnşası: Değerler ve Şehir Uluslararası Kongresi, Çanakkale.

Ömer Bozkurt (25.10.2018-28.10.2018), Yayın Yeri: Troia'dan Çanakkale'ye İnsanın, İnançın ve Mekânın İnşası: Değerler ve Şehir Uluslararası Kongresi

7. *Manzum Kıyafetnamelerde Metinler Arası İlişkiler*

Aktan Bilal (02.12.2011-03.12.2012), Yayın Yeri: Ege Bölgesi Dilcileri Çalıştayı I (Uşak Üniversitesi)

8. *Müellifi Bilinmeyen Bir Kıyafetnameye Göre Karakter Tahlili*

Gülhan Abdülkerim (04.04.2007-05.04.2007), Yayın Yeri: Türk Kültüründe Beden Uluslararası Sempozyumu

9. *Erzurumlu İbrahim Hakkı Hazretlerinin Kıyafetnamesinde Hayvani Sıfatlar*

Recai Kızıltunç (16.11.2011-18.11.2011), Yayın Yeri: “Bütün Yönleriyle Erzurumlu İbrahim Hakkı Hazretleri Sempozyumu”

10. Çakır, M. (2010). Kıyafet-name Edebi Türünün Tarihsel Gelişimi Bağlamında A'vanzade Mehmed Süleyman'ın Kıyafet-namesi Örneği. *In Perspectives on Ottoman studies: papers from the 18th Symposium of the International Committee of Pre-Ottoman and Ottoman Studies (CIEPO) at the University of Zagreb 2008* (Vol. 1, p. 281). LIT Verlag Munster.

PROJE:

<https://akademik.yok.gov.tr/AkademikArama/view/searchResultviewListProject.jsp> ilişiminde yer alan kıyafetnameler ile ilgili bir proje vardır [ET: 24.08.2020]:

Türkiye Yazma Eser Kütüphanelerindeki Kıyafetnamelerin Tespiti, Temini ve Değerlendirilmesi adlı projeyi Prof. Dr. Mehmet ARSLAN 24.05.2016-24.11.2017 tarihleri arasında yürütmüştür.

KAYNAKÇA

- Abuagla, A. C. (2021). Antik Yunan ve Roma Dünyasında Fizyonomi: Tarihsel Köken, Bakış Açısı ve Yöntem. *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, 8(4), 1753-1772.
<https://doi.org/10.46868/atdd.184>
- Altınışık, H. (2019). Yüzümüz ruhumuz hakkında neler söyler? *Gönül Kültür ve Medeniyet Dergisi*. 12 Haziran 2019.
<https://124.im/sgye> [ET: 10.01.2022]
- Anetshofer, H. N., Hüner Cora, İ., Schick, İ. C. (2016). Cinsel İçerikli Bir Osmanlı Kıyâfetnâmesi: Ta'rifnâme-i zenâne. *Toplumsal Tarih*, 270, 28-37.
<https://www.kisa.link/PYQL> [ET: 11.03.2021]
- Anhegger, R. (2012). Selatinname Müellifi Kemal Hayat ve eseri-Dil ve Edebiyat hakkında görüşleri- Hikâyeler. *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 4 (4), 447-470.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/iutded/issue/17043/177961> [ET: 10.11.2021]
- Argunşah, M. (2010). Harezmi Dönemi metinlerinde e/i Sorunu. *Dil Araştırmaları*, 6(6), 47-60.
<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/54704> [ET: 12.10.2021]
- Banarlı, N. S. (1998). *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi I*, İstanbul: MEB.
- Banguoğlu, T. (2019). *Türkçenin Grameri*. Ankara: TDK.
- Bayraktar, N. (2004). *Türkçede Fiilimsiler*. Ankara: TDK.
- Bozkurt, K. (2008). *Kıyâfet İlmi Türk Edebiyatında Kıyâfet-nâmeler ve Şa'bân-ı Sivrihisârî'nin Kıyâfet-nâmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dicle Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır.
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> [ET: 17.10.2020]
- Böck, B. (2010). *Physiognomy in Ancient Mesopotamia and Beyond: From Practice to Handbook*. In: *A. Annus (Hg.), Divination and Interpretation of Signs in the Ancient World*, Chicago/Illinois. - UNSPECIFIED, s: 199-224.
<https://124.im/DyCde> [ET: 17.10.2021]

- Buluç, S. (1969). Eski Anadolu Türkçesiyle Bir Kâbûs-Nâme Çevirisi. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, 17, 195-200.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/belleten/issue/38321/443720> [ET: 17.10.2021]
- Can, Ç. (2019). *Muhammed Bin Ayas Kıyafet-Name (İnceleme-Metin-Dizin)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bingöl Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bingöl.
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> [ET: 17.10.2020]
- Ceyhan, A. (1994). *Bedr-i Dilşâd'ın Murâd-nâme'si*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi: İstanbul.
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> [ET: 17.10.2020]
- _____ (1997). *Bedr-i Dilşâd'ın Murâd-namesi I-II*, İstanbul: MEB.
- Çaldak, S. (2005). "Taşköprülüzâde'nin Mevzû'âtı'ul-ülûm'undaki İlimler Tasnîfi Üzerine", *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 15/2, 115-146.
<https://124.im/zmthCLN>
- Çavuşoğlu, A. (2004). *Kıyafetnameler*. Ankara: Akçağ.
- Çelebioğlu, A. (1998). *Kıyafet İlmi ve Hamdullah Hamdi ile Erzurumlu İbrahim Hakkı'nın Kıyafetnameleri*. Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları. İstanbul: MEB.
- Devellioğlu, F. (1996). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, (13. Baskı). Ankara: Aydın Kitabevi.
- Duman, M. (1995). *Evliya Çelebi Seyahatnamesine Göre 17. Yüzyılda Ses Değişmeleri*. Ankara: TDK.
- _____ (2008). *Klâsik Osmanlı Türkçesi Döneminde i/e Meselesine Dair, Eski Türkiye Türkçesinden Osmanlı Türkçesine Makaleler*. İstanbul: Kesit.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/fsmiadeti/issue/6484/85797> [ET: 08.10.2020]
- Ekşioğlu S. (2015). Şeyhî Divani'ndeki Arkaik Sözcükler. *Asos Journal*, Yıl: 3, S: 15, s. 378-387. DOI: 10.16992/ASOS.740
- Ergin, M. (2009). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak.

- Erkal, A. (2010). Kıyafetnâmeler Üzerine. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*. 0(13).
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/ataunitaed/issue/2847/39632> [ET: 15.03.2021]
- Ersoylu, H. (1997). Fal, Fal-nâme ve Bir Çiçek Falı: "Der-Aksâm-ı Ezhâr". *Türkiyat Mecmuası*, 20, 195-254.
<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/172619> [ET: 22.02.2022]
- Eryılmaz, D. (2017). Fizyonominin Edebiyata Yansımaları. *Dört Öge*, (12), 133-142.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/dortoge/issue/40213/478856> [ET: 10.05.2021]
- Fahredden, İ. (1933). *Fizyonomi İlmi Sima*. İstanbul: Tefeyyüz Kitaphanesi.
- Fahredden Razi. (2019). *İnsanları Tanıma Sanatı Feraset/İlmi Sima*. İstanbul: Veciz.
- Gabain, A. V. (1988). *Eski Türkçenin Grameri*. Mehmet Akalın (Çev.). Ankara: TDK.
- Gökçe, A. (2002). *Osmanlı Türkçesi Metinlerinde Dil ve İmla (XVI, XVII ve XVII. Yüzyıl)*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi: Ankara.
- Göker, O. (2001). *Uygulamalı Türkçe Bilgileri I*. Ankara: MEB.
- Gülsevin, G. (2007). *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*. Ankara: TDK.
- Gürbüz, M. (2016). *Ta'likîzâde Mehmed Subhî Firâset-nâme*. Ankara: Grafiker.
- Gümüşkılıç, M. (2014). Viguier ve Elemens de la Langue Turque Adlı Eseri. *İlmi Araştırmalar*, 0(10), 39-64.
<https://dergipark.org.tr/en/pub/fsmiadeti/issue/6487/85871> [ET: 21.05.2021]
- Hartsock, C. (2008). *Sight and blindness in Luke-Acts: The use of physical features in characterization*. R. Alan Culpepper-Ellen van Wolde (Ed.), Vol. 94. Brill.
DOI: 10.1111/j.1748-0922.2008.00324_23.x
- Hengirmen, M. (2005). *Türkçe Dilbilgisi*. Ankara: Engin.
- İlhan, N. (2009). *Hazâ'înu's-Sa'âdât*. Malatya: Öz Serhat.
- Kaplan, M. (2020). *Yüz Okuma Sanatı*. İstanbul: Alfa.
- Kara, İ. (1979). *Fal, Falnâme*. Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, 3, 153- 155.

- Kartallıoğlu, Y. (2007). Tanzimat Gramerlerinde Bazı Eklerin İmlası ve Dudak Uyumu ile İlgili Uyarılar. *Bilig, Güz*, 43, 85-106.
- _____ (2011). *Klasik Osmanlı Türkçesinde Eklerin Ses Düzeni (16, 17 ve 18. Yüzyıllar)*. Ankara: TDK.
- Kaya, E. (2020). *Hilyetül-müluk (İnceleme-Transkripsiyon-Dizin)*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Pamukkale Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> [ET: 17.10.2020]
- Kaya, M. (1991). "Aristo", TDV İslam Ansiklopedisi, İstanbul: TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, 3. Cilt.
- Kocaoğlu, T. (2003). Tarihî Türk Lehçeleri Metinlerinin Transkripsiyonlanmasında Kapalı é/i Meselesi, *Türk Kültürü (Ankara)*, S: 483-484. s. 266-281.
<https://124.im/i3PjJ> [ET: 17.05.2021]
- Kohn, L. (1986). A Textbook of Physiognomy: The Tradition of the "Shenxiang quanbian". *Asian Folklore Studies*, 227-258.
<https://www.kisa.link/PYRZ> [ET: 27.11.2021]
- Korkmaz, Z. (1992). *Gramer Terimleri Sözlüğü*. Ankara: TDK.
- _____ (2017). *Marzubân-nâme Tercümesi Destûr-i Şâhi*, Ankara: TDK.
- _____ (2019). *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*. Ankara: TDK.
- Koyuncu, F. (2019). *Enîsü'l-Ârifîn Ahlâk-ı Muhsinî Tercümesi (İnceleme-Tenkitli Metin)*. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı.
- Mengi, M. (1977). Kıyafetnameler Üzerine. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, 25 (1977), 299-309.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/belleten/issue/42810/517211> [ET: 27.09.2020]
- Mermer, A. (2009). *Dil ve Edebiyat Türk Edebiyatı Klasik Türk Edebiyatı (12- 19. Yüzyıl) Edebi Türler*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Türkiye Kültür Portalı Projesi, Ankara.
- Özkan, M. (2000). *Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi*. İstanbul: Filiz.

- Öztürk, N. (2001). *XV. Yüzyıl Tarihçilerinden Kemal Selatîn-nâme* (1299/1490). Ankara: TTK. s. 204.
- Patarkalashvili, A. (2019). *Kitâb-ı Kıyâfet-nâme*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
<https://124.im/FHuJM4> [ET: 17.10.2020]
- Sami, Ş. (2018). *Kâmus-ı Türkî*. Raşit Gündoğdu vd. (Haz.). İstanbul: İdeal Kültür
- Sarıççek, R. (2021). *Mustafa bin Bâlî, Risâle-i Kıyâset-i Firâset/İlm-i Firâset: Yüzler Hâli Söyler*. İstanbul: Büyüyenay.
- Sarıtaş, S. (2012). Türk Kültüründe Yüzle İlgili Deyim ve Atasözleri Üzerine Bir Çalışma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (28), 175-181.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/susbed/issue/61805/924564> [ET: 11.04.2021]
- Sümbüllü, Y. Z. (2008). İlm-i Tefe'ül ve Tefe'ül-nâme (Ku'rân Falı) Üzerine Bir Değerlendirme. *Journal of International Social Research*, 1(2).
<https://124.im/VaoHni> [ET: 11.11.2021]
- Şaş, A. K.-Aydın Ş. (2021). “Terceme-i Kıyâfet-nâme'nin Ses, Şekil ve İmla Özellikleri”, *Uluslararası Yunus Emre Sosyal Bilimler Dergisi*, S: 3, s. 9-19.
<https://bul.tc/Q8Dc> [ET: 17.08.2021]
- Şehnameci Seyyid Lokman Çelebi. (2016) *Padişahlar ve Fizyonomi Kıyâfetü'l-insâniyye fi şemâ'ili'l-Osmâniyye*. Hüseyin Alpsöy (Çev.). İstanbul: Yazıgen.
- Şemsettin, S. (2010). *Kâmûs-ı Türkî*. Ankara: TDK.
- Timurtaş, F. K. (1977). *Eski Türkiye Türkçesi XV. Yüzyıl Gramer-Metin-Sözlük*. İstanbul: İÜEF.
- Tulum, M. (2011). *17. Yüzyıl Türkçesi ve Söz Varlığı*. Ankara: TDK.
- Türk, G. (2007). *Anadolu Sahasına Ait Bir Kıyâfet-nâme Örneği Üzerine İnceleme* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Adnan Menderes Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> [ET: 17.10.2020]
- Uludağ, S. (1996). *Firâset*, TDV İslâm Ansiklopedisi, İstanbul: TDV İslâm Araştırmaları

Merkezi, 13. Cilt, s: 116.

Uşaklıgil, H. Z. (2017). *İlm-i Sîma-Ruhun Lisani*. İstanbul: Büyüyenay.

Uzun, M. İ. (1995) "Falnâme", TDV İslâm Ansiklopedisi, İstanbul: TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, 12. Cilt, s. 141.

Vitek, T. (2018). *Aristotle and Physiognomy*. 19/2018, 46-83.

Yapıcı, M. (2020). *Süleymaniye Kütüphanesi 1457 Numarada Kayıtlı Mensur Mecmua (İnceleme-Metin)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.

<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> [ET: 17.03.2021]

Yaylı, G. (2019). *Bedr-i Dilşâd'ın Murad-nâmesi: İnceleme ve Söz Dizini* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Artvin Çoruh Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Artvin.

<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> [ET: 17.10.2020]

Yerdelen, C. (1988). *Türk Edebiyatındaki Kıyafetnameler ve Niğdeli Visali'nin Vesiletü'l İrfan Adlı Kıyâfet-nâmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Yılmaz, A. (2012). Kıyafet İlmiyle Oluşturulan Eserler ve Bu Eserlerden Seçilmiş Örnekler. *CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 10/1: 129-139.

<https://124.im/bcO5m> [ET: 17.08.2020]

YARARLANILAN SÖZLÜKLER

Ahterî Mustafa Efendi. (2009). *Ahter-i Kebîr*, Ankara: TDK

Ali Nazîma-Faik Reşad. (2018) *Mükemmel Osmanlı Lügati*. Necati Birinci vd. (Haz.). Ankara: TDK

Devellioğlu, F. (1996). *Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lûgat*. (13. Baskı). Ankara: Aydın Kitabevi.

Dilçin, C. (2018). *Yeni Tarama Sözlüğü*. Ankara: TDK.

Lütfullah b. Ebu Yusuf El-Halîmî. (2013). *Lûgat-i Halîmî*. Âdem Uzun (Haz.). Ankara: TDK.

Kanar, M. (2012). *Arapça-Türkçe Sözlük*. İstanbul: Say.

- Nimetullah Ahmed. (2015). *Lügat-i Nimetu'llah*. Adnan İnce (Haz.). Ankara: TDK.
- Meninski, F. M. (1999). *Thesaurus Linguarum Orientalium Turcicae- Arabico-Persicum Lexicon/Meninski Sözlüğü Cilt: 1-6*. Mehmet Ölmez (Haz.). Ankara: Türk Dilleri Araştırmaları Dizisi
- Mütercim Asım Efendi. (2009). *Burhān-ı Katı*. Mürsel Öztürk vd. (Haz.). İstanbul: TDK.
- Paçacıoğlu, B. (2016). *VIII.-XVI. Yüzyıllar Arasında Türkçenin Sözcük Dağarcığı*. Ankara: Kesit.
- Redhouse, J. W. (2009). *Müntehabāt-ı Lügat-i Osmaniyye*. Recep Toparlı vd. (Haz.). Ankara: TDK.
- _____ (2011). *Turkish and English Lexion*. İstanbul: Çağrı.
- Sami, Ş. (2018). *Kâmus-ı Türkî*. Raşit Gündoğdu vd. (Haz.). İstanbul: İdeal Kültür
- Steingass, F. (2005). *Persian-English Dictionary*. İstanbul: Çağrı
- Tulum, M. (2011). *17. Yüzyıl Türkçesi ve Söz Varlığı*. Ankara: TDK.

İNTERNET KAYNAKLARI

- Tarama Sözlüğü, Türk Dil Kurumu, <http://www.tdk.gov.tr/> [ET: 19.12.2021]
- Derleme Sözlüğü, Türk Dil Kurumu, <http://www.tdk.gov.tr/> [ET: 19.12.2021]
- Güncel Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu, <http://www.tdk.gov.tr/> [ET: 17.12.2021]
- Türk Tarih Kurumu tarih çevirme programı www.ttk.gov.tr [ET: 27.9.2021]
- İnternet Sözlüğü, <http://www.osmanlicaturkce.com/> [ET: 10.5.2021]
- İnternet Sözlüğü, <https://www.luggat.com/> [ET: 29.11.2021]
- İnternet Sözlüğü, <http://www.kamusiturki.com/> [ET: 25.8.2021]
- İnternet Sözlüğü, <https://www.osmanlicasozlukler.com/> [ET: 20.7.2021]
- Kubbealtı Lugati, <http://lugatim.com/> [ET: 20.7.2021]

TRANSKRİPSİYONLU (ÇEVİRİ YAZILI) METİN

[1/b]

(1) hâtem-i tayy-i zamân vezîr-i a'zam erhame'l-muhtaşş te'âla er-rahim (2) keşirü'l-halk ve'l-kerem şâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât (3) el-müstagnî et-tavşîf ve'l-ta'rifât³ bil ki 'ilm risâle- (4) lerinden bu risâleyi Türkîye terceme eyledim bir muqaddime ve bir bâb (5) kılpur re'sden⁴ taqdimde varınca be-her a'zâyı zâhiriniñ (6) delâletler-içün birer faşl zıkr itdim tâ kim sen dağı bu 'ilm-i (7) kıyâfet ve firâsetinde bu risâle sebebiyle mâhir ve hâzık (8) olasın ve dağı 'ilm sebebiyle ahlâk-ı zâhirinden (9) ahvâl-i bâtına ve şüretten şifata istidlâl idüp

[2/a]

(1) şıfat-ı hamîde ve şıfat-ı zemîme ile munşif evvelinde muṭṭali' (2) olunup bununla 'amel idesin hâşıl-ı kelâm her şahşın (3) mevlüdünden vefâtına varınca başına ne gelür ve ne gelecekdir (4) bu 'ilm-i firâset sebebiyle tamâm ma'lûm olur imdi (5) kütüb bir mestûrdur ki selâtin-i mâzîler ve vüzerâ'-yı selefler (6) nefslerini ta'mîr itmek içün kemâl-i insâniyyeye meşgûl (7) olup havâşşlarını⁵ ikrâr iderler-imiş ki ne zemîm ki (8) benden şadır ola başa a'lâm iden şol kadar mâl (9) menâl a'tâ(f) ideyin eger görüp setr idesin şol aşl-ı (10) 'uḳûbet ideyin diyü tehdîd iderlerdi ba'de havâ- (11) -şşlar dağı yatlu şıfatın bulmada ta'cîl iderlermiş (12) tâ ki şıfat-ı zemîmesin hamîdeye tebdîl idüp (13) muqaddime delîl-i naḳlîyle ve 'aḳlîyle bu fenniñ beyânındadır

[2/b]

(1) insânın evşâfın ve ahvâlin bilmeklik üç nesne (2) ile olur **birisi** dağı Rabbânî ile **maṭlab dağı Rabbânî** (3) hâşıl olur nitekim enbiyâ'dan Mûsâ 'aleyhi's-selâm (4) efendimiz ḫazretlerini sallallahü 'aleyhi ve sellem ilhâmıyla bilüp (5) temennâ itdigim anın ümmetinden ola nitekim peygamber 'aleyh- (6) is-selâm buyurur **تمنى عنتى عشره نبيا انهم**⁶ **لقد** **Mûsâ bin 'İmrân** ve 'İsâ ibni Meryem 'aleyh- (8) is-selâm ḫabîb-ullah (7) **كانو**

³ Hatem-i tayy-i zaman(ın) en büyük veziri, muhtaçlara halka çok merhamet eden ve kerem sahibi, Allah'ın rahmetini kendisine has kıldığı ahlak ve cömertlik, hayır ve iyilikler sahibi, tarif edilemez, anlatılamaz vasıflara sahip (vasıf ve tariften müstağni, tariften vareste)

⁴ Metinde **تاكيد** şeklinde yazılmıştır.

⁵ Metinde **حواسد** şeklinde yazılmıştır.

⁶ On iki peygamber benim ümmetimden olmak istedi (Hadis-i Şerif).

ḥazretin ilhāmıyla ve daḥı pād-şā- (9) hiyle bilüp ḥaber viridi-kim اِنِّي رَسُولُ اللّٰهِ الْنُّكْمُ (10⁷) مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ الرُّسُلِ وَمَا لِي لَمْ يَأْتِيَ بَعْدِي اسْمُهُ اَحْمَدُ (11) فَالْمَا بَيْنَ نَدِيٍّ مِنَ النَّوْرِ مَبْتَثَّرًا بِرَسُولٍ فَارِيسِيٍّ وَهُوَ كَارَانِي رَاذِيَاللّٰهُ اَنْهَا ve daḥı evliyādan Selmān-ı (12) Fārisī ve Üveys Karanī rağıyallahu ‘anhā ve daḥı (13) evliyādan bu ikisinden ğayrı peygamber ḥazreti mübārek

[3/a]

(1) şüret-i şerīfin zāhir yüzünden görmeyüp durur- (2) lar-idi keşf-i kerāmet ile anlara mütāba‘at itmişlerdi (3) amā buncılayın ma‘rifet-i enbiyā’dan **maṭlab-ı evşāf-ı insān** (4) ve evliyādan ğayrıya müyesser olmaz **ikinci** insānıñ (5) evşāfıñ ve aḥvālin bilmek ‘ulviyyāt-ı ḥavāşş-ı ma‘rifet (6) ile daḥı müyesser olur nitekim Cāmāsb⁸ ḥakīm ḥazret (7) risāletin sallallahü ‘aleyhi ve sellem devr-i ḳamerde şāh (8) olup bur(c)-ı ‘aḳreb ḳırānında māh olacağın ve şerī‘atıñ (9) ve keyfiyyetini ve milletin bilüp ḥalka bildirdi ve Danyal (10) peygamber ‘aleyhi’s-selām ḥazretleri ‘ilm-i nücūma ‘amel iderdi (11) ve aḥkāmıyla ḥükm idüp dedi-ki seb‘a-i seyyāre- (12) den devr-i Ḳamerde beşer cinsinden bir kāmil vücūd (13) ma‘rifet bilmiş hiç nāzır gelmiş ve gelecek olmaya diyü ḥaber

[3/b]

(1) virüp ḥazret-i resūlün ‘aleyhi’s-selām nübüvvetin bildirdi (2) **üçüncü** insānıñ evşāfın ve aḥvālin bilmeklik ‘ilm-i (3) ḳıyāfet ve firāset ile ḥāşıl olur imdi bu ‘ilm-i (4) ḳıyāfet sebebiyle ‘Abdullah es-Selām Muḥammedü’l-Muṣṭafa sallallahü (5) ‘aleyhi ve sellem ḥazretini bilüp teşḥiş idüp ve bu (6) sebebiyle ḳalāletden ferāğat ü teberri idüp imān (7) getirüp İslāma geldi لما ثَبِتَ وَجْهَ لَيْسَ بِوَجْهِنِ كَذَّابٌ (8) قَدَمَ النَّبِيِّ عَلَيْهِ اِسْلَامٌ⁹ لما imdi (9) insānıñ ma‘rifet gibi şeklinde ve şemā’ilinden ḥāşıl (10) olan ‘ilm-i ḳıyāfet ve firāset dirler bil ki firāset-i (11) aḥlāk-ı zāhirīden aḥvāl-i bātıniyyeye istidlāl itmekden (12) ‘ibāretdir **eger suāl** itseler ki aḥlāk-ı zāhir aḥvāl-i (13) aḥvāl-i bātıniyyeye nice delil olur **cevāb** ider-

[4/a]

⁷ Hani, Meryem oğlu İsa, "Ey İsrailoğulları! Şüphesiz ben, Allah'ın size, benden önce gelen Tevrat'ı doğrulayıcı ve benden sonra gelecek, Ahmed adında bir peygamberi müjdeleyici (olarak gönderdiği) peygamberiyim" demişti. Fakat (İsa) onlara apaçık mucizeleri getirince, "Bu, apaçık bir sihirdir." dediler (Kuran, Saf, 61/ 6).

⁸ İran mitolojisinde ileri görüşlü ve hakim diye nitelendirilen vezir.

⁹ Tercümesi: "Nebi aleyhisselam ona İslamı sunduğunda dedi ki : Onun yüzü yalancı değildir."

(1) ler ki nefis ya mizācdır ya mizāc nefsiñ āletidir ef'alde (2) her kağısı olursa mizāca 'illet olur zāhiriñ (3) ve bātınıñ ahvāline 'illet-i zāhir ve bātınıñ¹⁰ aña (4) ma'lūmdur mizāc ber ma'lūm hāşıl oldığı bir fenni (5) ber ma'lūmla istidlāl-i kažiyye müsellemdendir **ve'l-zāhir** (6) **'ünvānū'l-bātin** şāhiddir ki şūret-i zāhirden sīret-i (7) bātına istidlāl-i tarīk dersinden enbiyā' ve evliyā ma'rifetidir (8) bu 'ilm kim şerī'atdır ve ma'rifet-i laṭifdir 'aql ile (9) naql ile delilleri vardır delīl-i naqlī oldur ki (10) Hāḳḳ Kelām-ı Qādīmde buyurur ¹¹ أَنْ فِي ذَلِكَ ¹² سِيمَاهُمْ فِي وُجُوهِهِمْ مِنْ أَنْثَرِ السُّجُودِ (11) ve daḳı buyur(ur) لَا نَاتِ لِلْعَالَمِينَ ¹³ ve daḳı buyurur (13) و لَتَعْرِفَنَّهُمْ فِي لَحْنِ الْقَوْلِ ¹⁴ ve daḳı peygamber 'aleyhi's-selām

[4/b]

(1) buyurur ¹⁵ اَطَّلِبُوا حُوا نَجْمٍ عِنْدَ كَيْلٍ حَسَا نَهَ الْوَجْوِ ve daḳı (2) buyurur ki البركته¹⁶ في طوال امتي ¹⁷ ينظر المؤمنون في وسط امتي والفتنته والعداوت في قصار (3) والعظام والحكمته ¹⁸ كَلِي (5) ve daḳı buyurur ki ¹⁹ اَشْقَرِ مَلْعُونِ ²⁰ كَلِي (6) olan mel'undur amā kumral kıllarınıñ eyüsüdür (7) İmām Şāfi' raḳıyallahu 'anhādan menḳūldür ki ba'zı (8) seferlerinde bir kimesne evine ḳonuḳ oldı ol kişiniñ (9) şekli 'ilm-i ḳıyāfetde yatlu idi amā imāmı ḳonuḳlamağa (10) eyü rağbet¹⁹ itdi imām ḳazretleri bu şahşınıñ (11) şūretiñ 'ilm-i firāsetde mezmūm görüp sīretin (12) eyü görüp melāletlendi aytdı meger ki teşhīş (13) idemedim şandı çünki rıḳlet oldı ol kişi ki

[5/a]

(1) her ne ḳarc itmiş ise birini iki yazup ḳarcın (2) ṭaleb idüp imāma şundı fi'l-ḳāl imāmınıñ melālin (3) kendi aşḳāb(ı) ta'accüb idüp sordılar ki melālet (4) vaḳtinde şāzlık vaḳtinde melālet neden geldi buyur- (5) dı-kim firāsetde bu şahşınıñ şeklinden baña şübhe gelmiş- (6) di çünki şübhem kendi melāline daḳı kendi bu (7) gibi rivāyet selefde çok vāḳi' olmuştur delīl-i (8) naqlī oldur ki her kimiñ ki faẓileti ve şerrini ol (9) 'ilm ḳadar nicedir imdi bil ki

¹⁰ Metinde şeklinde yazılmıştır.

¹¹ ... Şüphesiz bunda bilenler için elbette ibretler vardır (Rum, 30/22).

¹² ... Onların secde eseri olan alametleri yüzlerindedir... (Feth, 48/29).

¹³ ...Sen onları yüzlerinden tanırsın...(Bakara, 2/273).

¹⁴ ...Andolsun, sen onları, konuşma tarzlarından da tanırsın... (Muhammed, 47/30).

¹⁵ İhtiyaçlarınızı güzel yüzlü insanlardan isteyiniz (Hadis-i Şerif/Yerdelen, 1988: 48).

¹⁶ Bereket ümmetimin boyunun uzun olmasındadır. Hikmet ve büyüklük ümmetimin orta boyluluğundadır. Fıtne ve rezaletse ümmetimin kısa boylularındadır (Hadis-i Şerif/ Yerdelen, 1988: 105).

¹⁷ Mümin Allah'ın nuruyla bakar (Hadis-i Şerif/ Yerdelen, 1988: 48; Aclunî, Keşfü'l-Hafâ, I, s. 42).

¹⁸ Tüm al renkliler (kızzılar) melundur (Hadis-i Şerif/Bozkurt, 2008: 182; Sivrihisari v. 7b).

¹⁹ Metinde şeklinde yazılmıştır.

‘ilm-i kıyāfetde her nās (10) muhtācdır zīrā ma‘lūmdur ki ādemīniñ ma‘āşı maşlahatı (11) enbāyı cinsiyle muhālata ve mu‘āmele kılmayınca müyesser olmaz (12) ve begler dañı elbette muşāhibleri olmayınca hāzret-i (13) kutbū’l-aqtāb Seyyīd Hemedānī rahmet-ullahi ‘aleyh

[5/b]

(1) Zañiretü’l-Mülūkünde dimişdir ki gök gözlü kızıl kıllu (2) ince eñeklü saçı çok olsa ol kişiden ef‘īden (3) hāzer itmek gibi hāzer itmek gerekdir eyü aşl yaramaz (4) kimesneler²⁰ bu şıfatlardan ğayrı şıfatlar ile dañı muttaşıdır (5) bu ‘ilm sebebiyle hāzer itmek gerek zārūrī yaşama nev‘ (6) beşer huşūşā ki iki kısmdır ba‘zı ehl-i hayr ve emā- (7) net ve şadākat üzerinedir şimdiki zamānda bil ki (8) şerr ehli çokdur şadākat ehli üzere dimeli (9) olmuşdur imdi her kişiyeye lāzımdır ki kıyāfet ve firā- (10) seti bilüp bu ‘ilm sebebiyle eyüyü yaramazdan (11) fark idüp ‘amel ideler delīl-i ‘aqlī oldur ki (12) çünki vuñuş ve tuyūrdan begler için bāznāme- (13) ler yazılmışdır ki toğanlar ve şāhinden vesā’ire

[6/a]

(1) yırtıcı kuşların şūretlerinden ve eşkāllerinden eyü- (2) sin ve yaramazın bilüp anlarınla ‘amel itmek mecbūrīdir (3) ve dañı atlar için begler esb-nāmeler yazmışlar ki (4) şu şıfatıyla olan at bu gerekdir ve şol şıfatlı (5) olan dañı şöyledir diyü cem‘ hūnerlerin ve añvāllerin (6) beyān itmişlerdir bu dañı mücerredir imdi Hākk te‘āla (7) hayvānıñ a‘zāsında eyüsine ve yüklüsüne delālet ider (8) ‘alāmetler halk itmişdir huşūşā ki insāna cemī‘ (9) hayvānāt ve melāikenin evşāfların cāmi‘dir her (10) hayvānıñ her kanğı ‘uzvına insānıñ ‘uzvı müşābih (11) ola ol hayvānıñ hūyıyla mūnaşafa olur bu fenniñ (12) ola sūtre her birisi ‘ale’t-tafşīl mezkūrdur (13) ve dañı cemī‘ hayvānāt insān için mañlūkdur

[6/b]

(1) Hākk te‘āla hayvānıñ a‘zāsında eyüsine ve yaramazına (2) delālet ider ‘alāmetler halk idicek insānda (3) itmek tarīk-i evvelīdir zīrā Hākk sübhāne ve te‘āla hāzretleri (4) ²¹وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ buyurmuşdur ki ādemıñ dañı (5) Allah sübhāne ve te‘āla zāhir a‘zāsın eyüsine ve yaramazına (6) delālet ider nesneler halk itmişdir tā anıñ sebebiyle (7) ādemıñ eyüsi ve yaramazı biline huşūşā bununıñ (8) üzerine delīl-i nağllerin ba‘zı dañı mestūrdur (9) imdi

²⁰ Metinde şeklinde yazılmıştır.

²¹ Andolsun, biz insanoğlunu şereflı kıldık (İsrā, 17 /70).

ma'lûm oldu-ki insâni vechi ve ilhâm ile (10) bilmek enbiyâ' ve evliyânındır ve insâni tâli' mevlûd (11) ile bilmek hükemâ' ve 'ulemânındır ve insâni 'ilm-i firâsetiyle (12) bilmek bād-şâhların ve vüzerâ'nındır nitekim esb-nâmeler (13) ve bāz-nâmeler begler için yazılmışdır imdi 'ilm-i

[7/a]

(1) kıyâfet ve firâset insân için olmuştur bu fenni (2) bād-şâhlardan gayrı dağı bilmek vâcib ve lâzım o- (3) lmuştur ki eyüden yatluuy fark ide ve yaramazlardan (4) hazer ideler imdi 'ulemâ görmüşler kim bu 'ilmiñ huşuli (5) her kişiye tecrübe ile müşkildir zâhirden İmâm Fahrî Rāzî²² (6) rahmet-ullahi ve ehl ü bātından Şeyh Muhyiddîn 'Arâbî (7) rağıyallahu 'anhâ gâyet şefkatlerinden eyüniñ ve yatlu- (8) nuñ 'alâmetiñ zabt idüp kitâblarda sâbit (9) itmişler ki hâşş u 'âmm bu 'ilm ile 'amel ideler her (10) kişiye âsân ola firâset ehline ziyâde firâset (11) ihtiyât itmek vâcibdir şahş-ı a'zâdan gâlat (12) itmeyeler meşelâ bir kimseniñ iki 'uzvı şecâ'ate delâ- (13) let ve bir 'uzvı yüreksizlige delâlet itse yüreksiz-

[7/b]

(1) lige delâlet iden 'uzvınıñ şecâ'ate delâlet iden (2) 'uzvı artuğ olsa sen aña bahâdur diyü hüküm (3) eyle zîrâ bahâdurlığa delâlet iden 'uzvı yüreksiz- (4) lige delâlet iden 'uzvı mu'araza idüp (5) bahâdurlıq ideniñ birisi artuğ geldi Hâkık (6) sübhâne ve te'âla kelâm-ı mecîdinde bilüp إِنَّ الْحَسَنَاتِ²³ (7) يُدْهِنُ السَّيِّئَاتِ pes bundan ma'lûm oldu bahâ- (8) durlığa hüküm itmek gerek bâkî delîlleri buña göre (9) kıyâs oluna hüküm-i gâlibedir ve dağı ehl-i firâsete (10) şol kimesneniñ şüretinden şıfat-ı istidlâl (11) itmek âsân olur ki fıtrat-ı cibillisi ve tıynet-i (12) aşlîyyesi üzerine kalup mürebbîlerin terbiyetiyle ve (13) muntaşihiniñ naşihatıyla terbiyet olunmayup kalmış

[8/a]

(1) ola amâ mürebbîleriñ tertîbiyle olup tertîb kabûl itmiş (2) ola ol aşllarıñ şüretinden şıfatına istidlâl (3) itmek müte'azzirdir nitekim Eflâṭun kendü şüretiniñ (4) taşvîrini şâkirdlerine virüp Hind hâkîmlerine gö- (5) nderdi anlar dağı bu nice zemâim evşâfıyla ol taşvîri (6) tavşîf itdiler şâkirdleri geldi Eflâṭuna haber vir- (7) diler ki Hind hâkîmleriniñ 'ilm-i firâsetde dirâsetleri (8) yoğunmuş zîrâ seniñ naşşından nefsiñe şunuñ gibi (9) evşâfa

²² Metinde şeklinde yazılmıştır.

²³ ... Çünkü iyilikler kötülükleri giderir...(Hüd, 11/114).

zemīm kıldılar ki hıç birini sende görmedik didiler (10) Eflātūn inşāf idüp didi-ki hükemā'-
yı Hind 'ilm-i (11) firāsetde māhirler ve hāzıklar imiş zīr²⁴ her şıfat ki dimişlerdi (12) anuñla
mevşūf idim velākin hikmet ü riyāzet birle (13) mezmūmeyi maħmūdeye mübeddel itmişdir
فَأَوْلَانِكَ يُبَدِّلُ

[8/b]

(1) ²⁵ اللهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ eger tebdil-i ahlāk degil-ümişse (2) enbiyā' ve evliyānıñ da'veti ve
bey'atı kāsıde ve fāsıde (3) olacaq idi bil ki Qur'an bu tebdil için tenzıl olmuştur (4) amā
evşāf-ı mezmūmeyi ahlāk-ı maħmūdeye tebdil idüp (5) terbiyet ve naşihat kabül idenler
merd-ānelere vāşıl olanlardır (6) nā-ehl olan kimesneye ne-ķadar terbiyet oluna kabül (7)
idüp mürebbi terbiyeti birle yerine olmaz bil-ki kabül (8) itmek ehl olana göredir nitekim
Şeyh Sa'di rahmet (9) Gülistānda buyurur pertev-i nīgān negird her ki bünyādeş (10) bedest
terbiyet nā-ehlrā için kirdgān ber-konīdest (11) -maṭlab-ı mizāc- imdi bil ki şāhib-i 'ilm-i
firāset mizācı bilmek lā-büddür (12) zīrā ki aħvāl-ı zāhirde ve bātında mü'eşşir-i mizācdır
ve 'ilm-i (13) uşulde muķarrerdir ki 'ilm-i nām birisine ol vaķt müyesser

[9/a]

(1) olur ki esbābı ma'lūm ola mizācı bilmenün tārīķi (2) budur ki beden merkebdir ve
merkebe dahı sebep gerek biri mādđi (3) ve biri şūrī ve biri fā'ili ve biri gāybī pes (4) bedenıñ
sebeb-i mādđisi iki kısmdır biri ķarīb ve biri (5) ba'īd 'uzvıyla rūhdan ba'īd-i ahlātdır ki ķan
ve şafra (6) ve balģam ve sevdā(dır) bunlar ba'īd dört dengedir ki od (7) ve yil ve şu ve
toprak ve sebeb-i şūrisi kuvādır ki Hāķķ (8) sübhāne ve te'āla bedende yaratmışdır sebeb-i
gā'ibesı kuvā (9) dan hāşıl olan ef'āldir ve sebeb-i fā'ili oldur hadd-i (10) i'tidāldede mevcūd
olup beden selīm olmağdır için (11) hadd-i i'tidālden tecāvüz ide bedeni saķīm olur şāhib-i
(12) firāset bilmek vācibdir rükni ve her hıllķı ve mizācını ne (13) hāletdedir her ğıdayı ve
şekli ve her cins ki erkek-midir

[9/b]

(1) dişi-midir ve her rengi ve her 'ādetine hıllķı muķtezīdir her (2) kimesne ki bu cümleyi zabt
ide 'ilm-i firāsetde māhir olur (3) bu zıkr eyledigimiz mücerreblere göredir her mes'eleyi

²⁴ Metinde şeklinde yazılmıştır.

²⁵ ... Allah işte onların kötülüklerini iyiliklere çevirir... (Furkân, 25/70).

edilmesiyle (4) bileler ammā İmām Fahrī Rāzī²⁶ ve Hāzret-i Şeyh Muhyiddīn ‘Arābī²⁷ (5) ve dağı bunlardan ğayrı kimesne tecrübe ile bilüp kitāblara şebt (6) itmişlerdir ki bu risāle ekşerī meşūrdur bu risāle- (7) niđ içinde olan mesāilleri hıfz idüp zabt (8) itse bu mezkūrları zabt ve hıfz itmeksizin (9) -**maṭlab-ı şekl ve şemāyil**- ‘ilm-i firāsetde tamām māhir ve hāzık olur **bāb** (10) insāniđ zāhir şüretinde şekl ü şemā’ilinden ve cevārih (11) a’zāsı ma’rifetindedir ki her ‘uzvı keyfiyeti ne şifata (12) -**maṭlab-ı baş**- delīdir her birini faşl ile mübeyyen kılmışdır ve **faşl** (13) büyük baş heybet-i ‘āliyye delī(1)dir uzun baş şıfatlarığ

[10/a]

(1) i’tidāline delīdir küçük başlı bī-‘akl olmağa delīdir (2) -**maṭlab-ı sac- faşl** egri saç bahādurlıđa delīdir yumuşak saç yü- (3) reksizlige delīdir ve dağı korķaklıđa delīdir (4) mu’tedil saç şıfatlarığ i’tidāline delīdir çok (5) saç yoğunlığa delīdir arkada çok kıllı bitse şehvete (6) delīdir gövdeniğ kıllı çok olsa bahādurlıđa ve hamā- (7) kıta delīdir karında ve göğüsde kıllı çok olmağ eblehlike (8) delīdir kıllı azlığı zeyreklige delīdir **faşl** od (9) -**maṭlab-ı yüz**- gibi kızzıl yüz kıllı çokluğuna delī(1)dir ve ıvecek- (10) lige delīdir dağı delūlige delīdir ve ‘illetsiz ve şarı (11) yüz habāşet-i bātına delīdir ak yüz eyü hıllık(a) delīdir (12) şāfi kızzıl yüz hayā’ya delīdir şarıya ve gül-güne (13) ve kıraya māil yüz yaramaz hūya delīdir esmer buğday

[10/b]

(1) -**maṭlab-ı alın**- enlü yüz zeyreklige delīdir **faşl** ğiň alın ki üzerinde (2) ‘urūk ve a’şāb olmaya huşūmete ve düzensizlige (3) delīdir tar alın nādānlıđa vahşete delīdir ve büyük (4) alın²⁸ kāhillige delīdir amā dānālar dağı dimişler orta (5) alın i’tidāle delīdir ve kıaş arası buruşuk (6) başdan buruna ve ğāzaba delīdir alın buruşuk kılağdan (7) kılağa zeyreklige delīdir alında hatt az olmak huşūmete (8) delīdir alın yol yol olmağ lāf urmağlığa (9) -**maṭlab-ı kıaş**- delīdir **faşl** kıaşda kıllı çok olmağ ğāzaba (10) delīdir çok kıbalıđına²⁹ delīdir kıaşığ burundan (11) yanı elif gibi olmağ huşūmete delīdir ve hem fitne (12) kıoparmağ delīdir kıaşığ burundan yanı alçağ olmağ (13) ve kılağdan yanı yüksek olmağ eblehlike ve kibre

²⁶ Kelām, felsefe, tefsir ve usūl-i fıkh alanlarına dair çalışmalarıyla tanınan Eş‘arī ālimi.

²⁷ Tasavvuf ve İslam düşünce tarihinde büyük etkileri bulunan sufi müellif.

²⁸ Metinde şeklinde geçmektedir.

²⁹ Metinde şeklinde geçmektedir.

[11/a]

(1) ve lāf urmağa delīldir ince kaş güşādelige ve şādilige (2) delīldir incelikde ve yoğunlukda ve kışalıkda orta kaş i'tidāle (3) -maṭlab-ı göz- delīldir faşl kabzda ve baş-iken büyük göz kâ- (4) hillige delīldir küçük göz yegniceklige³⁰ delīldir orta (5) göz vaqāra ve sebük ve hūlfa delīldir ṭomalıç göz hayā'sızlığa (6) ve cāhillige delīldir ve göz tiz tiz hareket itmek mekr ü hīleye (7) ve hıyānete delīldir ve uğrılığa delīldir ve giç hareket itmek endişeye (8) ve fikre delīldir ve giç giç hareket itmek ve açup yummağ (9) fehmsizlige ve eblehlige delīldir tiz ve kici i'tidāl üzere (10) 'aqla ve fehme delīldir çukur göz mekre ve ḥasede³¹ ve hıyānete (11) delīldir katı kara göz sevdāya ve yaramaz göze delīldir (12) gök göz hayā'sızlığa delīldir göklükden aqlığa mā'il (13) olan göz cāhillige ve qorqaklığa delīldir qar(a) göz lākin

[11/b]

(1) katı kara olmaya zeyreklige ve 'aqla delīldir ve oğlancıklar (2) gibi bakmağ ve ferahlıq ve zāhir olmağ uzun 'ömre delīldir (3) gök gözli küçük ve ditrer ola hayā'sızlığa ve mekre (4) ve hīle ve şehvet-perestlige delīldir murabba' çeşm³² (5) olmağ kāhillige ve 'avretlere mā'il olmağa delīldir od gibi (6) kızıl göz ğazaba ve şerr koparmağa ve bahādurlığa ve cimā(')yı çok (7) itmeg(e) delīldir ve gök göz ki şaruya mā'il ola (8) zağferān gibi çok yaramaz şıfatları olmağa şerre (9) ve mekre ve ğayrısı gibi anlara delīldir bebek çevresinde (10) noqtalar gibi ola ḥasede ve şirretlige delīldir eger şığır (11) gibi bakarsa aḥmaqlığa delīldir ve yeñi altun gibi (12) şaru olsa muḥānatlığa ve qan dökmege delīldir (13) göz ağır debrenici ve yukaru ve kabağa bakıcı şığır gibi

[12/a]

(1) ola ve nādānlığa ve süstlige ve ğaflete delīldir şehlā' gözlerin (2) eyüsidir böyle göz ādemden kendü ḥāline koyıcağ iḥsāndır (3) ve in'āmdan ğayrı hıç kimesneye ḥayrı olmayayeşil göz (4) pīrūze³³ gibi ve gök göz şaru gibi evşāf-ı zemīmeye delīldir (5) ğāyet yaramazdu(r) yeşil gözün ve-yāḥūd gök gözün kızıl (6) veyā aq noqtaları olsa ādemin mekrliyi ve yaramazı (7) olmağa delīldir eger büyük göz ṭomalıç göz aḥmağ olur (8) ba'zı insāniyyeti olmağa delīldir bakışı çöñez göz (9) ḥamāqata delīldir küçük göz küllisi ṭomalıç

³⁰ Metinde şeklinde yazılmıştır.

³¹ Metinde şeklinde yazılmıştır.

³² Metinde şeklinde yazılmıştır.

³³ Metinde şeklinde yazılmıştır.

olsa cā- (10) hillige ve şehvet ve süstlige delildir küçücük göz kirbigin (11) birbirine toğundaran ola halkı aldamağa ve yaramaz şıfata (12) delildir büyük göz ditregen olmak yaramazlığına delildir (13) şaşığı göz önegüligi ve ziyāde (...)lığa³⁴ delildir

[12/b]

(1) ve şol göz utanacak yerden ğayrı vaqt yere baķağan o- (2) İsa akrānı ortasına oturdığı vaqtin evşāf-ı (3) zemīmeden ne var ise disek yalan olmaya tecrübede (4) ol-ķadar bulunmuşdır ki hıyānet itdükçe terk it (5) diyü a'zāsını birbirisiñ hıyānetin terk itmeye egerçi (6) her bir 'uzvuñ evşāf-ı hamīdeden ve zemīmeden bir şıfata delildir (7) velākin elden ve a'zādan yüz ve göz ziyāde şey'e delildir (8) yüzüñ³⁵ aħvāl-i nefsanıyyete delāleti ziyāde oldığına üç (9) vech dimişler **vech-i evvel** budur ki ādemī ol ola ki anıñ (10) 'aķlı ve fikri ve fehmi ve hıfzı ola ve bu kuvānıñ ma'deni³⁶ (11) dimāğdır zīrā ki baş havāsıñ ve fikriñ ve zikriñ mevzi'- (12) sidir pes yüzüñ delāleti bu kuvāya kavī olur **ikinci** (13) kemālāt-ı hūblığa ve noķşanlığa ve ziştligedir şekk yoķdur ki

[13/a]

(1) maħall-i hūsn ü kubh yüzdür kalan a'zānıñ hūsnüne ve kubhuna ziyāde (2) iltifāt itmezler **üçüncü** üçüncü oldur ki bir kişisi utansa (3) veyā ğaza(b)a gelse veyā sevinse veyā melül olsa yüzde bir hālet (4) zāhir olur ki kalan a'zāda olmaz bu vechden ma'lüm (5) oldığı vechiñ delāleti elden ve ğayrı a'zādan (6) yücedir ve efdaldır ilk vechini daħı zıkr ideriz (7) **-maṭlab-ı burun-** inşā'Allah te'āla **faşl** yoğun ve tolu burun 'aķlı u fehm (8) azlığına delildir burun üstü yaşşı olmak hūsn-i hulk (9) azlığına ve ķallāşlığa ve aħdsizlige delildir burun yay (10) gibi olmak şerre delildir burun ince uzun olsa (11) 'aķla delildir yaşşı burun şehvete delildir burun (12) ginligi hasede ve ğuşşaya delildir tar delükli burun (13) insāniyyeti ve ādemligi çoķluğuna delildir yukarısı

[13/b]

(1) ince ķanatları taşra burun hayyiz-i zī-kemāl olup ol-ķadar (2) lāf urmağa delildir orta burun havāss-ı bātına miħnete de- (3) **-maṭlab-ı ağız-** lildir faşl ğiñ ağız bahādurlığa delildir tar ağız yüreksiz- (4) lige delildir ve daħı firāsetlü ve hīle-kārlığa delildir (5) orta ağız şālīh

³⁴ Metinde şeklinde yazılmıştır.

³⁵ Metinde şeklinde yazılmıştır.

³⁶ Metinde şeklinde yazılmıştır.

ve mütediyyin ve müteşerri' olup (6) insāniyyeti ziyāde olmağa delildir **faşl** kalın (7) - **maṭlab-ı dudak**- tudağ aḥmaklığa ve ṭabī'atsizlige delildir yufka tuda- (8) k fehm ve laṭīf ṭabī'ate delildir ak tudağ yatlıluğa ve yaramaz (9) hūya emānsızlığa delildir kızıl tudağ tatluluğa ve eyülige (10) -**maṭlab-ı diş** - delildir **faşl** uvacık diş arası açık ola (11) niyyet za'fina delildir iri diş şerre ve fitneye delildir (12) orta diş gerçek söylemege delildir egri diş (13) -**maṭlab-ı enek**- mekre ve hīleye delildir **faşl** ince enek hiffet-i 'aqla

[14/a]

(1) delildir yoğun enek tekebbürlige delildir orta enek 'aqla (2) -**maṭlab-ı göğüs ve şakal**- delildir **faşl** egri göğüs olsa orta boylu olsa (3) zeyreklige ve leṭāfete delildir eger orta boylu olup (4) köse olmağda kılluluğa mā'il olsa çok bilüp (5) ve zeyrek olup mekr ü hīleye meşğül olup sonra (6) yaramaz hūylarına tövbe idüp inşāfa gelüp müteşerri' (7) mütediyyin olup i'tidāl³⁷ üzerine olmağa delildir degirmi (8) şakal ve hem kara ola eyülige delildir yufka şakal (9) fehme ve leṭāfete delildir çok şakal ṭabī'atsizlige ve huşūnete (10) delildir uzun şakal kılllet-i 'aqla delildir kıvrıcık şakal (11) -**maṭlab-ı yüz**- eyülige delildir **faşl** etlü yüz kāhillige ve cāhillige delildir (12) etlü yanağ ṭabī'at yoğunluğına delildir kağığan yüzlülük (13) guşşaya delildir utanur yüzlülük hayā'ya delildir etsiz

[14/b]

(1) yüz fehm ve himmete delildir katı degirmi yüz cehle delildir ziyāde (2) uzun yüz hayā'sızlığa delildir ziyāde büyük yüz kāhillige (3) delildir ziyāde küçük yüz yaramaz hūya delildir ve daḥı (4) delülige delildir orta yüz eyü işlere delildir açık (5) yüz eyü hūyluğa delildir ekşi yüz yaramaz hulka delildir (6) ve çirkinlige ve düzensizlige delildir çevresi şi- (7) şik yüz gażaba ve yaramaz hūya delildir **faşl** büyük (8) -**maṭlab-ı kulak**- kulak cehle ve bahādurlige ve uzun 'ömre delildir (9) küçük kulak hissete ve gaḫlete delildir **faşl** uzun (10) -**maṭlab-ı boy**- boy mizāc şāzlığına ve mübārekligine delildir orta (11) boy hikmete ve zeyreklige ve bātın şifatlarının itidāline (12) delildir kışa boy düşmenlige ve fitneye ve kīne ve 'adā- (13) -**maṭlab-ı āvāz**- vete ve yaramazlığa delildir **faşl** yoğun āvāz bahādurluğa delildir

[15/a]

³⁷ Metinde şeklinde yazılmıştır.

(1) ince āvāz nerm³⁸ ola yūreksizlige ve hilm ve eyü hūya delīldir (2) orta āvāz ahlāk-ı hamīdeye delīldir inçez āvāz hasede (3) ve kibre delīldir alçak³⁹ ve yoğun āvāz ʿaqla delīldir hōş (4) āvāz ʿaql azlığına⁴⁰ delīldir tiz tiz söylemek ivmege ve yara- (5) maz hūya ğazaba delīldir ve uzun nefes yüce himmete delīldir (6) kışa nefes zaʿīf bātına delīldir ğunnelü āvāz hasede delīldir (7) **-maṭlab-ı et- faşl** yumşak et fehme ve leṭāfet-i ṭabīʿat(e) delīldir ḳatı (8) et zaʿf ve keşāfet-i ṭabīʿate delīldir **faşl** çok gülmek (9) **-maṭlab-ı gülmek-** ğuşşasizlige ve muhālefete ve kimesneniñ işine rāzı olmamağa delīldir (10) az gülmek fikre ve cehd ve ğamma ve hasrete delīldir ḳatı gülmek (11) **-maṭlab-ı boyun-** hayāʿsız sefāhate delīldir **faşl** kışa boyun mekre ve ḥabā- (12) şete delīldir ince boyun zaʿfa delīldir uzu(n) boyun (13) ince yūreksizlige ve hamākata ve feryād idicilige delīldir

[15/b]

(1) yoğun boyun ğazaba ve aḥmaqlığa⁴¹ delīldir ne ince ne uzun (2) ne yoğun ne kışa ola maʿrifet ve hilm ve şabırlığa ve iḥsāna (3) **-maṭlab-ı meme ve göğüs-** ve insāniyyete delīldir **faşl** büyük şadrın memeleri (4) etlü ola kāhillige ve ḥumḳa delīldir ve göğüs etsiz taḥte (5) gibi ola zeyreklige ve ṭıdđığı işi başa çıkarmayup (6) **-maṭlab-ı ḳarın-** orta hāl olmağa delīldir **faşl** küçük ḳarın ʿaqla (7) ve fehme delīldir büyük ḳarın nikāḥ çokluğuna delīldir **faşl** (8) **-maṭlab-ı a(r)ka-** yaşşı arḳa kuvvet ve ğazaba ve kibre delīldir egri arḳa yaramaz (9) hūya delīldir toĝrı arḳa eyü hūya delīldir ince (10) **-maṭlab-ı bel-** arḳa⁴² ʿaql eyüligine delīldir **faşl** ince bel olup zaʿīf (11) olsa nefis zaʿīf olmağa delīldir bel ince olup (12) göğüsden yanı yaşşı ayak cānibi uzun olsa (13) ğāyet kuvvetlü ve yürüĝen olmağa delīldir ve egri bel ince

[16/a]

(1) olup aşāĝısı uzun ve yukarısı incelikde berāber (2) olsa bu gerek şāda ve laṭīf söylemege delīldir eger belin (3) ikileri iʿtidāl üzere olmasa nefsin zaʿfına delīldir (4) **-maṭlab-ı kol ve baldır-** faşl egri kol ve baldır uzun olsa ʿatāya ve kibre (5) ve manşūba delīldir egri kolun aşāĝısı ve yukarusı birbirine (6) muvāfiḳ olup ince olsa ziyāde kuvvetlü yaʿni kābiliyetlü⁴³

³⁸ Metinde şeklinde yazılmıştır.

³⁹ Metinde şeklinde yazılmıştır.

⁴⁰ Metinde şeklinde yazılmıştır.

⁴¹ Metinde şeklinde yazılmıştır.

⁴² Metinde şeklinde yazılmıştır.

⁴³ Metinde şeklinde yazılmıştır.

(7) ve ma'rifetlü olmağa delildir aşağısı ince ve bāzūsı yoğun (8) olsa kâbiliyetlü ve yüreklülüğe dâldir faşl uzun parmak (9) -**maṭlab-ı barmak**- tiz fehme saḥāvete dâldir eger ṭoğrı olsa ve uzun (10) olup etsiz egri olsa ya'ni ardına kaykı (11) olsa olmaz yere el urup lāf urmağa ve ednā (12) şey'i çok eylemesine dâldir ve eger ṭoğrı olup etlü (13) olsa ḥamākata dâldir ve eger etsiz vasat olsa

[16/b]

(1) ve zekāvete ve saḥāvete ve kuvvete dâldir ve eger gönüñ etlü olsa (2) incelikde ve yoğunlukda berāber olsa ba'zı saḥāvete ve (3) insāniyyete ve ḥilme dâldir ve eger barmak kışa olsa ve uçları (4) incerek olsa ba'zı saḥāvete dâldir dırnak yufka (5) ve söbülige mā'il olsa nifāk üzere olup ba'zı (6) kemāle ve ḥasede dâldir ve daḥı kışa barmak kendülüğe dâldir (7) ve eger aya kışa barmak uzun olsa zeyreklige ve saḥāvete (8) dâldir ve eger aya uzun barmak kışa olsa ḥissete dâldir (9) eger kışalıkda ve uzunlukda berāber ve münāsib olsa fikr (10) ü firāsete ve muvānesete ve ḥilme ve ḳalbiñ teraḥḥumuna dâldir (11) ve eger parmak uzun ve aya kışa olduḳda ucu kendüden (12) yoğun olsa ziyāde hırşa ve ḥamākata ve ba'zı insā- (13) niyyete dâldir ve eger aya barmak yumşak olsa 'aḳla dâldir

[17/a]

(1) ve eger müdevver olsa 'ilm ü ḥilm ve şabırsız olup ḥaddini tecāvüz (2) ider rütbesine dâldir ve eger söbülige mā'il olsa 'adle (3) ve inşāfa ve saḥāvete dâldir ve eger parmak ḥurde olup (4) ardına egri olsa ba'zı kemāle ve lāf ile 'abeş yerde (5) saḥāvete dâldir aḳ tırnak mübārekdir ve 'ayblu tırnak (6) yamandır elin ve parmakların ve ayanın bākī aḥvāllerini (7) aşağıda ḥuṭūtlarını zikr ve taşvīr itdigimiz maḥallde (8) -**maṭlab-ı zeker**- zikr ideriz inşā'Allah te'āla **faşl** eger zeker ince (9) olsa ve uzun egri olsa ḳalbi merḥametlü ve ḥaddi (10) olmayup ehl ü vaḳār olmağa dâldir ṭoğrı olsa (11) leṭāfet-i ḳalbe dâldir ve eger yoğun ve uzun olsa (12) cimā'dan lezzet alup ḥamākata ve cehle dâldir ve eger kışa (13) ve yoğun olsa şehvet ve ḡaflete ve lāf urup⁴⁴

[17/b]

(1) kendünün 'aybıyla muṭtali' olmayup her şey'e 'inād itmege dā- (2) lldir eger kışa ve ince olsa ḡāyet zekī ve inşāf (3) ehli olmasına ve 'inād ehli olmayup ilin teşnī'inden (4) -**maṭlab-**

⁴⁴ Metinde şeklinde yazılmıştır.

1 hāye- kaçmasına ve ziyāde cimā' olmasına dāldir faşl eger hāye- (5) si vāsi' ve yumurması büyük olsa hayā'sızlığa dāldir (6) ve eger yumurması küçürek olsa 'akla ve hılme dāldir eger (7) zāhir kab büyük olup ve içi vāsi' olsa (8) hamākata dāldir hāyenin zāhiri ve bātını vasaṭü'l-hāl (9) olsa ba'zı ma'rifet ile eyü hüylara dāldir faşl (10) -matlab-ı ayak- ayak etlü ve katı olmak yatlılığına dāldir ayak katı (11) büyük olmak kuvvete dāldir ayak küçük olup sā'ir (12) endām üzere olmak şādlığa dāldir ayak barmağı (13) sarmaşık olmak yüzüzlige dāldir ayak topuk

[18/a]

(1) sinjürlü olmak kuvvete dāldir ökçe ince olmak gönül yaramaz- (2) lıgına dāldir ökçe yoğun olmak kuvvete dāldir eger ayak (3) başbarmağından küçük barmağı varınca birbirinden aşığa (4) 'adl üzere olsa saḥāvete ve şāfi kılbe ve ve (...fenā) (5) kaşımağı ve ehl-i inşāf ve zekī olmağı dāldir ve eger büyük (6) barmağ orta barmağdan kışa olsa ma'rifete ve gāzabı (7) tiz gelüp gitmesine dāldir ve başparmağın başı müdevver (8) olup tırnağının hālī tarafı cānibi aşığirek olsa (9) ve barmağlar tarafı yüksek olsa zekāvete⁴⁵ ve saḥāvete (10) ve gāzabı az olup tiz gelüp giç gitmesine ve fikre⁴⁶ ve ba'zı (11) mekre delildir ve eger bu 'aksī olsa buhle dāldir ve eger (12) kışa olup seviyy olsa bahādurlığa dāldir ba'zı (13) eyyāmda kerāmete ve saḥāvete dāldir faşl imdi bil ki bir muḳaddime

[18/b]

(1) ile bir yanın fuşülların başdan ayağı varınca her faşlda (2) bir 'uzvun 'alāmetlerin ve elin dağı ba'zı 'alāmetlerin (3) maḥallinde zıkr itdigimizden sonra keffe müte'allik olup (4) 'alāmetleri dağı müstaḳbel bir risāle kılup bu risāle- (5) nin āhirine zammolundığına⁴⁷ sebep budur ki keffin (6) şıfat-ı hamīdeye ve zemīmeye delāletleri sā'ir 'uzvun (7) delāletlerinden ekser ve efsāh oldığı ecluden el için (8) müstaḳbel muḳaddem altı bāb üzere taşvīr ve zıkr idüp (9) ba'zılarından el aḳsāmın ve el ḥaṭṭlarının izlerin (10) ve elin nişānlarının zıkr idüp ve ba'zılarında cimā' (11) ve gızā' ve 'ömr ve baş ḥaṭṭlar ile ādeme yılduzın ve cüz'ıyyāt (12) delāletlerin zıkr idüp ve ayanın içinde taşvīrlerin (13) zıkr itdim imdi elin sā'ir a'zālardan delāleti ziyāde

⁴⁵ Metinde şeklinde yazılmıştır.

⁴⁶ Metinde şeklinde yazılmıştır.

⁴⁷ Metinde şeklinde yazılmıştır.

[19/a]

(1) olduğunun sebebi budur ki ʿibādāt ve ḥasenāt ve cihet-i (2) maʿāş elsiz olmaz her ʿuzv ele muhtācdır ve insān (3) şıfat-ı ḥamīdeyi ve zemīmeyi bilmedikde sāʿir aʿzādān (4) ziyāde ele muhtācdır hattā görmez misin bir kimse kul (5) ve cāriye alur olsa ol elin görmeyince almaz evvel (6) zamānda şıfat-ı ḥamīde ve zemīmeyi görmek için görür- (7) ler-idi şıfat-ı ḥamīde ile muttaşif olsa alurdu (8) olmaz ise almazlar idi şimdiki zamānda daḥı ol (9) zamāna taklīd olup görürler amā aşlıyye bilmezler ve bir daḥı (10) budur ki sāʿir aʿzāʾ göz her gāh göre⁴⁸ tırmaz ammā (11) el dāʾim gözin manzūrıdır Ḥaḫḫ teʿāla ādemoğulları (12) elde olan şıfat-ı mezmūmlarını görüp şıfat-ı (13) ḥamīdeye tebdīl itsün için ve daḥı her nās

[19/b]

(1) birbirini ellerini görmek āsāndır sāʿir aʿzālardan (2) eliḡ ḥuṭūtların görüp yaramaz şıfatlı kişilerden (3) ihtirāz itsünler için elde ʿalāmetler çok eyledi (4) zīrā elde ḥuṭūtlar olan (...) degildir heyʿet-i ʿalāmetler (5) için vazʿ olunmuşdur ḥuṣūşā ki (kişi)niḡ⁴⁹ bir araya cemʿ (6) etsek birindeki ḥaṭṭlar birine beḡzemez⁵⁰ zīrā her (7) kişi bir aḡvāl ile muttaşifdir başına gelüp ve gele- (8) cek daḥı muḡayirdir anıḡ için ʿalāmetler daḥı (9) muḡāyirdir zīrā Ḥaḫḫ sübhāne ve teʿāla kevkeb-i seyyāre- (10) yi maḡlūḡ ve insāniḡ iki yüz kırk sekiz aʿzāsına (11) müʿeşşir kılmışdır ki ādem toḡdıḡı vaḡtin ol (12) kevākib-i seyyāreniḡ aḡvāllerin ne aşıl bilinürse (13) aʿzālariḡ aḡvālleri aḡa göre olur imdi

[20/a]

(1) mevlūduḡ vilādetini heyʿetinde kevākib-i seyyāreniḡ aḡvālleri (2) maʿlūm olmayup ḡaḡı kevkebdır kevkebi bilinmeye ol (3) aʿzāniḡ aḡvāllerinden sebʿa-i seyyāreden kevkebi (4) ḡaḡıdır bilinür ve sāʿir aḡvālleri daḥı maʿlūm (5) olur imdi bil ki **muḡaddime** anıḡ aḡsāmın ve el (6) ḥaṭṭlarıniḡ adları bildirir ve **evvelki bāb** eliḡ aḡḡāmları (7) ve nişānları delāletini bildirir **ikinci bāb** eliḡ cimāʿ (8) ḡizāʾ ḥaṭṭlarıniḡ delāletlerini bildirir ki nefsi (9) ṭabīʿiyyeye müteʿallikdir **üçüncü bāb** ʿömr ḥaṭṭıniḡ delāletleri- (10) niḡ bildirir ki nefsi ḡayvāniyyeye diyü ism virdiler baş (11) ve ʿömr ḥaṭṭları indüḡi zāviyeye zāviyesi diyü ism

⁴⁸ Metinde şeklinde yazılmıştır.

⁴⁹ “Kişi” kelimesi eklenmiştir.

⁵⁰ Metinde şeklinde yazılmıştır.

(12) virdiler ‘ömr ve ğidā’ hattları indügi zāviyeye (13) zāviyesi diyü ism virdiler ğidā’ ve ve baş hattları

[20/b]

(1) indügi zāviyeye mim zāviyesi diyü ism virdiler **he mim** (2) barmağının dibinden bir büyük hatt biter barmağının tara- (3) fından yaña varır aña hatt-ı cimā’ diyü ism virdiler (4) ve hatt-ı cimā’ ve hatt aralığına Merīh elidir diyü ism (5) virdiler ve ğidā’ hattının uzunluğuna⁵¹ olan tara- (6) fı ‘Uṭārid ve ‘ömr hattının şa(ğ) yanındağı ki saḥ-ı (7) Kamerdir şüret

[21/a]

(1) imdi hatt-ı ma’nīdār ola ve kiminde dağı büyük ve eczā’-

[21/b]

(1) ları muttaşıl ola öyle hattın delāleti ziyāde kavī olur (2) ve bunların ‘aksī yine bunların hükminin ‘aksīdü(r) ve dağı (3) erler ki hükmi ekşerī sağ elden bilinür ve ‘avretlerin (4) ekşeriyā sol elden bilinür nitekim ve tabī’ati gibidir ve dağı ellerin (5) hükümün itdigi vaktin mizāc kendü hālinde olmak şart- (6) dır ki kişi kaçımış ve sevinmiş ve çok hareket itmiş (7) olmaya ve ellerin keyfiyeti bir nesne tutmak ile teğayyür olmuş (8) olmaya ve dağı elleri mu’tedil havāda görmek şart- (9) dır ziyāde şovuk ve-yāhūd ıssı olmaya nitekim nabz görmek (10) murād olduğda bu şartdır ve dağı hükmi maḥkūmunun i’tibā- (11) rına göre ola ya’nī iklīmine ve ğidā’larına ve ‘ādetlerine (12) ve milletlerine ve hıssımlarına göre ola **meşelā** bir Yahūdī (13) bir tāli’ de toğsa ki ol tāli’ sultān olmağa

[22/a]

(1) veyā vezīr olmağa delālet itse bu kez ol Yahūdī sultān (2) veyā vezīr olur demek olur mı olmaz zīr(ā) Yahūdī (3) tā’ifesinden aḥkām-ı nücūmda sultān ve vezīr olmağ- (4) lık yokdur zīrā gā’ib aḥvālleri ednā olmak üzere- (5) dir zīrā görmezsin ki her milletin müstaḳill kendü begliklerinde⁵² (6) begler⁵³ ve vezīrleri vardır amā bu tā’ifede bunlar yokdur (7) amā bu taḳdīr demek gerek ki sultānlar ve vezīrlere ve beglere (8) muşāhib olursın tā ki Yahūdī

⁵¹ Metinde şeklinde yazılmıştır.

⁵² Metinde şeklinde yazılmıştır.

⁵³ Metinde şeklinde yazılmıştır.

i'tibārına göre (9) kendü yur(d)ına nazar hemān sultān ve vezīr olmak gibidir (10) ve daḥı bir Habeş hükümünde görsen çok yaşamak delāleti (11) olacak yaşaya dimek yokdur ki yetmiş ve seksan (12) sene yaşaya amā hükmi iklīmine göre ide ki ekşeriyyā (13) **-bāb-ı evvel matlab-ı el ve kol-** kırk yıl yaşaya Allah a'lem dimek elleri kollarıyla

[22/b]

(1) ol kadar uzun olsalar ki hattā ādeme toḡrı dur- (2) digi vaḡtde dizlerine yakın yetişe yüregi kuvvetine (3) ve yürekligine ve merdligine ve 'izzetine ve nefis eyüligine ve (4) fi'l-cümle ahlāk-ı ḥaseneye delālet ider eger kolları (5) kışa olsa bunun şāhibi kavḡacı ve kor(ka)ḡdır ki (6) **Aristaḡālīs** Kitāb-ı Firāsetde zıkr itmiş ve ḡakīm Rāzī⁵⁴ (7) kolları kışa olan kimesne nefsinin inceligine iştihā'sın (8) ḡāşıl itmesine kavī olduğına delīl dimişdir ve eger (9) kolları uyluḡuḡ yarısına dek yirişe yaramaz nesne (10) i'tibār idüp kimesne ile muḡāḡab⁵⁵ olduğına ve ḡükemā' (11) daḥı dimişlerdir ki kaçan bir kişi ellerin iki yanlarına (12) uzatsa eger göbegin altın cim barmaḡının başı (13) ḡarafı uzun gelse göbekden ayaḡının orta

[23/a]

(1) barmaḡından uḡrı olmaḡa dāldir nās ortasında (2) ḡarb-ı meşeldir ki uḡrıya eli uzun derler ve (3) göbeginden ayaḡı ḡarafı cānibinden eli ḡarafı cānibi (4) uzun olmaḡdan kināyedir **eger** bir kişinin 'ādeti (5) olsa ki yürüdüḡi vaḡtde avcın yumup ḡoluḡ (6) şalla yürümek işlerine tız ü becidd şīr-merd⁵⁶ olduğına (7) delīldir **eger** bir kimsenin yaşadığı vaḡtde eli ditreye (8) kaḡıdüḡi vaḡt tızcek sākin olmasına delīldir **bā** (9) **cim** ve **cim dal** barmaḡlarıyla muttaşıl olsa aralıḡından aydınlık (10) görünmeye ḡocalıḡında ve āḡir 'ömründe dirliği ḡuzūr ile (11) giçe **eger** kaçan kim barmaḡlarının cem'īsi muḡābık olup (12) ara yerlerinden aydınlık görünmeye dā'im eyülikde olup (13) ve ḡōşlıkda ola **eger** barmaḡ başları yoḡun olup

[23/b]

(1) etlü olsa avucu arık etsiz olsa 'ömri zaḡmetlü (2) ve emek ile geçmesine delīldir eger barmaḡları ardına kaḡkı (3) kaḡkı olup araları açık olsa dervīş olup (4) ādemilere muḡtāc

⁵⁴ Metinde şeklinde yazılmıştır.

⁵⁵ Metinde şeklinde yazılmıştır.

⁵⁶ Metinde şeklinde yazılmıştır.

olmasına delîldir eger ellerin büyüklüğü gövdeye (5) göre münâsib olup ve hem ba'zı eczâ'ları ba'zı muvâfık (6) ve münâsib ola tabî'atın ve hūyların laţif olmasına ve (7) gönül hūşlıđına delîldir ve 'aksî dahı bunun 'aksîdir (8) eger elleri beden(e) göre kıatı büyük olup gövdesi ince (9) olsa mizâc harâ(re)tine ve ço(k) söylemege dâldir Câlînus (10) aydır bağrın büyüklüğüne delîldir eger eller kışa ve barmakları (11) dahı kışa olsa fitne ve uğrı oldığına delîldir eger (12) kıatı kışa olsa gövdenin a'zâlarına göre kuvvetlü ve (13) bağş(de) zeyr(ek) olmağa delîldir eger 'avretlerin keffleri kışa olsa

[24/a]

(1) fercleri dar olđa oğlanı zağmetle toğırurlar zîrâ ki o (2) mevzû'un gınlığı mığdârı ol mığdârdır ki orta bar- (3) mağın ikinci faşlından gayın elif yâ te faşlına varınca ol iki- (4) sinin gınlığı berâberdir ve ayanın uzunluğı iki ol (5) kadardır eger avuc uzunı olup parmakları yoğun (6) ve kışa olsa delilige ve kâhillige ve gayretsizlige delîldir (7) eger parmakların uçları uzun olup yoğun (8) olsa gevdenlige ve balđamî mizâc olmağa delâletdir eger (9) avucları ve barmakları uzun olup birbirine münâsib (10) olsa şan'atları⁵⁷ bilmege zeyrek olup uğrılığına (11) dahı zeyrek olmasına dâldir eger parmakları (...) itmek (12) 'âdeti olsa muhâlif ve yaramaz fikrler itdigine delîldir (13) ikinci bâb cimâ' ve sîn lām hatlarının delâletlerin bildirir

[24/b]

(1) eger cimâ' hatının rengi kızıl ve muttaşıl ve büyük olsa (2) cimâ' a'zâ'larının hūşlıđına ve eyü hūylara⁵⁸ delâlet (3) ider eger cimâ' hattı ve ba(ş) hattı ve yürek hatları ile (4) muttaşıl olsa hattâ ki bunların ucından müşelleş gibi ol- (5) sa bunun şâhibi şol-kadar muhâta(ra)ya dūş ola ki (6) kendü kendüden uşandı ne olaydı anadan toğmayaydım (7) diye eger bu hatt budaklardan hâli olup bâ barmagın (8) dibine dek varmaya naşîbsiz ve mâl(sız) ve yavuz cerâhata uğra- (9) mađa delîldir eger mezkûr hatt bâ barmagın dibine vara ve (10) anda muhkemle⁵⁹ ve avcından ol- tarafından bir bir budaklarına (11) elif barmagın dibini gözede sa'âdetlü ve devletlü ve cö- (12) merd âdem olmağa dâldir eger bu hatın ayağı ve budakları (13) bađ hatına varsalar yalancıdır ve aldayıcıdır ve âde-

⁵⁷ Metinde şeklinde yazılmıştır.

⁵⁸ Metinde şeklinde yazılmıştır.

⁵⁹ Metinde şeklinde yazılmıştır.

[25/a]

(1) mlerin yüzine güleler amā ardınca mesāvīsın de itmege delildir (2) eger bu hattı 'ömr hattıyla muttasıl olsa ve anlardan zāviye (3) hādīs olsa ve baş hattı eksik olsa (4) tızcek başı kesilüp yāhūd büyük yāresi olmağa dā- (5) lldir eger bu hattı baş hattını gözetse ölüm korkusına (6) gele amā halāş ola eger bu hattın uzunluğu bā parmak (7) ortasına-dek varırsa esirgemege ve çok kaķımağa delildir (8) bāhuşuş-ki hattı kıızıl ola eger bu hattın toğrı ve (9) muvāzī budakları olsa eger parmağın dibinden yaņa vara (10) 'izzete ve mertebe ve māl bula ve edebli ikrārına biledurmağa (11) delildir eger bu hattın ucu cim parmağın altına dek (12) varsa kať'an ğavĝasız ve melāletsiz olmaya eger barmağın (13) dibine vara delildir ki anın dirliği eksilmeye fikrsiz

[25/b]

(1) ya'nī Haķķ sübhāne ve te'āla hazretleri şanmaduğı yirden (2) rızık vire ve 'avretleriyle zindeĝānisi⁶⁰ olmaya eger bu hattı- (3) n ucu olmaya cim parmağa daķ var(a) 'ömri muhātaralu (4) ve zaķmetli ola eger bu hattın ucu bā barmağa varmaya (5) zaķmetler çeküp ve edebli olmağa delildir eger bu hattın (6) ucu veyā bir budadı bā ve cim barmağların aralığından (7) tamām çıķsa ishālden ve yüklü 'avret tođırmaķ üzerine (8) helāk olmasına dālldir huşuşā ki bu hattı büyük (9) ve kıızıl ola ammā ki hattı sīn lām ba'zı kimesnelerde mevcūd (10) olup ve ba'zı kimesnede ma'dūm olmaķ ādemiñ aĝvā- (11) lleri sebeddendir eger bu hattı ne kağar büyük ve rengi (12) mu'tedil olup muttasıl ola ol-kağar bađrıñ (13) ve mi'deniñ hōşlıđı olup feraĝ olmaķlıĝa dālldir

[26/a]

(1) eger bu hattı mevzū'unda zāhir olmaya balĝamī mizāca dālldir eger bu (2) hattın rengi⁶¹ şeffāf olmaya eczā'ları olmaya mi'deniñ (3) yāhūd bađrıñ za'ıflığına delildir eger bu hattın üzerinde (4) yāhūd yanında küçücük noktacıķlar buluna taĝb'atiniñ kaĝızlıĝına (5) ve aĝrılara⁶² dālldir eger bu hattı ayanın miķdārınca bir ĝayrı (6) hattı kesse mi'deden⁶³ hāşıl olan hastelige dālldir eger (7) bu hattının yanında ziyāde kıızıl olsa mi'deden hāşıl (8) olan baş aĝrısına dālldir eger baş hattının yanında (9) kıızıl olursa göĝüs zaķmetlerine yāhūd đıķ-i nefes (10) -

⁶⁰ Metinde şeklinde yazılmıştır.

⁶¹ Metinde şeklinde yazılmıştır.

⁶² Metinde şeklinde yazılmıştır.

⁶³ Metinde şeklinde yazılmıştır.

matlab-ı **hâtt-ı 'ömr-** marazına dâldir **üçüncü bāb** bu bābda 'ömrün müddeti ve 'ömrde vā- (11) ki' olacak emrāzları beyān ider imdi 'ömrün kısalığı (12) ve uzunluğu 'ömr hattının uzunluğuna ve kısalığına göredir (13) ve 'ömr hattının ibtidā'sı tarafındadır **Aristatālīs**

[26/b]

(1) Kitāb-ı Hayāt-ı Hayvānında dimişdir ki ādemiñ elinde avuc (2) **hâttlar(ı)** vardır büyük olsa 'ömr uzunluğuna delildir (3) 'ömrinde vāki' olacak marazlara bu vechle delālet ider ki (4) bu 'ömr hattını ne-kaçar **hâttlar** keserse ol **hâttlar** kadar **haste-** (5) likleri vāki' ola aşağıda resm⁶⁴ olan şeklde (6) ma'lūmdur **mim sīn** **hâttı** **gāyāt** **hâttına** erişe bu kişiniñ (7) 'ömrü iklīminde ve 'ādetlerinden gāyet çok yaşamış (8) kadar yaşaya **eger** 'ömr **hâttı** kesen **hâttlar** mim tarafına yakın (9) ise ya'nī bu **hâttın** ibtidā'sına ne-kaçar yakın ise (10) toğdığı vakt maraz ol-kaçar yakın vāki' ola (11) ya'nī **mim** tarafına katı yakın ola ziyāde küçücük o(ğ)lan- (12) iken **haste** ola **eger mim sīn** ortasında ola orta yaşında- (13) iken **haste** ola ve buña göre kıyās idesin **eger** kesen

[27/a]

(1) **hâtt** ne kaçar **mim sīn** **hâttı** zevāyā-i⁶⁵ kā'imeye yakın kat' eylese (2) ol-kaçar hasteligi ziyāde ola **hâttā** ki zevāyā-i kā'ime uzını (3) olsa ölüm muhātarasıdır eger kesen **hâtt** ne-kaçar büyük ve (4) uzun olsa hasteliğın dahı ol-kaçar uzunluğu ve (5) kuvveti ola amā marazın sebebi kesen **hâttlar** geldiği ve bitdiği (6) yerden ma'lūmdur **eger** 'ömr **hâttının** yoğunluğu baş **hâttından** (7) tarafa yakın ise müteğayyir naşihatlıdur **eger** bu **hâtt** baş (8) **hâttından** yaña olan yoğunluğından artuğ ola her kişi (9) ile dost olup eyü naşihatlar virir kişi olmağa (10) delildir **eger sīn** **hâttı** budağ tarafından yaña buncılayın (11) budağlar olsa derviş olup kavller yalan (12) sözler söylemege delildir eger mim tarafından buncılayın bu- (13) dağlar olsa şāhib-i māl ve şāhib-i 'izzet

[27/b]

(1) olmağa dâldir **eger** bu **hâtt** ne-kaçar **mim** tarafından yañadan i- (2) ncelse ol-kaçar 'aqlın zeyrekligine dâldir eger bu **hâttın** (3) **sīn** tarafından yañadan olan kızılıığı **lām** tarafından (4) yañadan olan kızılığından artuğ olursa esirgemedigine (5) dâldir eger bu **hâttın** mim tarafından yaña budağları bitse (6) fikrleri yāhūd naşihatlar(ı) müteğayyir olduğına dâldir

⁶⁴ Metinde şeklinde yazılmıştır.

⁶⁵ Metinde şeklinde yazılmıştır.

eger (7) bu h ttlardan m sselles **mim l m s n** i inde bunun gibi budakları (8) bitse **ve mim l m** h ttlarına tokunsa ey likler(i) ola yaramaz- (9) lıgından sonra **eger** bu h ttın başından ucı (10) ge er h ttlar bitse ki birbirine muttaşıl olsa bu şekilde (11) **eger** c z m olacağına d lldir **eger**  omr h ttının yanında (12) **g y t** h ttına yakın buncılayın **eger** bir şekl bulunsa (13) bir g zi f sidede **eger** iki bulunsa iki g zi

[28/a]

(1) f sidede **eger** mezk r  omr h ttından bir kıızı(1) h tt bitse (2) **ve he** barmağa yakın varsa muh taralu y resi olmağa d lldir (3) **eger**  omr h ttını kol toğrusına bir k  erek h tt kesse (4) yine b y k muh taraya uğramağa d lldir bu h tttan **mim l m** (5) h ttı ile doğundug  yerden bir h tt  ıksa **ve mim l m** (6) h ttına irişse ve aşağıya bağa del lidir ki g nderden (7) vey  oğdan y re ola **eger mim** noktasına yakın  omr h ttının (8) şağ yanına uzunluğuna iki h ttlar olsalar del lidir ki kend  (9)  l mi tab t   l mi olmaya ya  n  toğduğı gibi olmaya (10) **eger**  omr h ttının şol yanına ise tab t   l mi o- (11) ldiğına d lldir **d rd nci b b** **eger mim l m** h ttları toğrı (12) ola zihniğ ve dim ğiğ miz c  h şliğına ve ey  h ylara (13) d lldir **eger** bu h ttlar egri olup p re p re⁶⁶

[28/b]

(1) uğruya ve kağığana d lldir **eger** bu h ttlar **gayin elif y  te** h ttına (2) varsa her nesnenin eksikligine d lldir **eger gayin elif y  te** (3) h ttına uzun olup h ttı başından yavuzdur yaramaza (4) **maza** ve naş b d lldir **eger** bu h tt uzun olup **ve bar-** (5) mağlar dibine yakın bitse kuvvete ve uzun  omre d ldi(r) **eger** (6) katı kışa olsa yaramaz h ya d lldir **eger** bu h tt ol-kaçar (7) ola ki o(r)ta parmak muğabilesinde d k ne dağı iler  (8) ge ende katı yigit-iken ecel yitişe huşuş  ki o(r)ta par- (9) mağlu ortası orta(ya) toğrı d k ne h c gibi ola (10) **eger** bu h ttın ucına iki k  c k h ttlar yapışmış (11) ola tem rden g vdesinde y re almağa d lldir beşinci (12) **-mağlab-ı kev kib- b b**  demiğ yıldızu toğduğı ř  atden bilinmese (13) miz cdan ve ağv l-i fir setden ve elleriğ h ttlarından

[29/a]

(1) **ve iştih ** itdiği (n)esnelerden bilin r amm  evvel elleriğ h ttlarından (2) bilineni zikr ide ol-kim yıldızu **Z h ldir** elleriğ niş nları (3) b y kd r ve orta barmağda h ttlar var huşuş 

⁶⁶ Metinde **eger** şeklinde yazılmıştır.

ki elin (4) uzun olmağından ya'nī **gāyāt** şaḥdan bir ḥaṭṭ ucdan (5) **ve cim** barmağa dağ gelir ol-kim yıldızı Müşterīdir (6) barmağda çok ḥaṭṭlar olur ḥuṣūṣā ki cimā' ve baş (7) ḥaṭṭları budağlarından bu parmağın dibine dek varalar (8) o kim yıldızı **Merīḥdir** baş ve 'ömr ḥaṭṭları ṭos (9) ṭoğrıdır ve renkleri kavīdir ve ol-kim yıldızı **Şemsdir** (10) barmağın dibinde çok incerek ḥaṭṭları var ve ol-kim (11) yıldızı **Zühredir Zühre** yerinde çok ḥaṭṭlar vardır (12) ve ol-kim yıldızı **Ḳamerdir** elinin murabba'ında buncılayın (13) şekli bulunur ve Ḳamer yerinde vāfir ḥaṭṭlar vardır

[29/b]

(1) ve ol ḥaṭṭlardan ğayrı mestūr olan 'alāmetler ile (2) insānın kevkepleri ma'lūmdur yalnız el ḥaṭṭlar ile bil- (3) meklik şübheden ḥālī degildir amā bunun evvelinde (4) zıkr olunan şey'ler 'ilm-i ṭıbbīde ve ḥikmetde ve aḥkāmda ma'lūm- (5) dur anuñ-içün zıkr olunmadı tatvīl-i kelām lāzım (6) gelmesün için mezkūr eşkālī budır

[30/a]

(1) **-maṭlab-ı ef'āl-i ḳabīha-** altıncı bāb imdi bu sırrı bilmege kaçan murād itseñ

[30/b]

(1) **he** barmağ uzunluğu **dal** barmağın evvel faşına yetişmez ise (2) ḥarām-zādedir sebep budur ki Zührenin cemā'ate te'sīri (3) vardır **he** barmağ çünkü Zühre ḥükmünde oldı imdi (4) cimā' helālinden olmasa ol nāḳış olur bu mes'ele (5) nice kerre tecrübe olunmuşdur **eger** ve **elif** parmağın evvel faşında (6) olan ḥaṭṭlar cemī' yüzük gibi çevrilse yāḥūd (7) ol ḥaṭṭın üzerinde buncılayın nişān olursa (8) aşılacaktır **eger** mezkūr şekiller tamām olmağdan az eksik (9) olursa emīn olduğına delīldir ya'nī aşılmağa yakın (10) ola amā bi'l-fi'l olmaya **eger** ve **elif** barmağın faşına yakın bu- (11) ncılayın nişān var ise anasıyla ve kız ḳarındaşı ile (12) itdigine delīldir **mim ve elif cim** ve eger **Müşterī** yerinde ḥāç bulunursa (13) zinā' itdigine dāllidir **eger** ve **bā** barmağın arasından 'ömr ḥaṭṭı

[31/a]

(1) ḳurbuna Ḳamer mevzi' cānibine aşağısı ḳol tarafına bir ḥaṭṭ (2) olursa ğulām-pāre olduğına dāllidir ḥuṣūṣā ki kızıl ola (3) **Baṭlāmyūs** ḥakīm aydır ve eger bu ḥaṭṭ **ğayın elif yā te** ḥaṭṭına varsa (4) cemī' 'ömründe mālī eksik olmaya **eger** bu ḥaṭṭın evvelinde eksik (5) olursa mālī 'ömri evvelinde eksik ola **eger** şonunda (6) eksik olur ise pīrliginde mālī eksik ola fi'l-cümle (7) bu ḥaṭṭ(a) göre ḳıyās idesin **ve daḥı** 'ilm-i firāsetde meşhūr delā- (8) letleri

bulmuşlardır ki iki kaşın arasında kıllar bitse (9) gulām-pārelige ve-yāhūd ‘avretler ile zinā’ itdigine dāldir huşū- (10) şā ki gövdesi katı kıllu olmaya teñriniñ ‘acāyib hikmetlerinde- (11) ndir ki bir kişi bunun gibi harām cimā’ başlasa tızcek (12) delāletleri zāhir olmağa başlar zīrā ki bu nesnelere tabī’ati (13) muhālif kalur **Baṭlāmyūs** hakīm aydır anların gibilere ‘ilm-i

[31/b]

(1) aḥkāmından hükm itmek yokdur zīrā ki yıldızlar mün’akis o- (2) lmuşdur ve tabī’atleri ‘ādetlerinden hāric olmuşdur (3) eger bilmek dilerseñ bir kimseniñ ‘avretleri ve oğlancıkları (4) ne-kaçar ola Zühre yerinde mersüm olan haṭtlardan (5) ma’lüm olur **eger mim** parmağın dibinde elin şolu (6) cānibi tarafından geçerek haṭtlar elin uzunluğuna iner olsa (7) ol-kaçar oğlancıklara dāldir **eger** ol-haṭtlar elin toğrı- (8) sına katı toğrı olursa erkek oğlancıklara dā- (9) lldir eger egrirek olursa kız evlāda dāldir **he** haṭtlar (10) ‘adedlerince dirileri ola mümkündür ki kañısı evvel (11) toğdıñın bilesin **dal** barmağın tarafından olan evvel (12) toğar mertebesinden toğrılığın ve iriliginden (13) evvel ve sonra erkek ve dañı dişi olanları bilesin

[32/a]

(1) ve oğlancıklar kañısı diri ve kañısı kuvvetlü olur bilesin (2) **eger** haṭtı münkaṭı’ olursa kuvvetlü olur münkaṭı’ olmaz- (3) sa kuvvet olmaz ve o(ğ)lancıklar ‘ömri uzun ola haṭtı (4) kışa olsa ‘ömri kışa ola **eger he** barmağın dibinden barmağ (5) yaşlılığına ne-kaçar haṭt keserse ala ol-kaçar ‘avret ‘ömri (6) āhirine dek **eger** bir haṭt keserse bir ‘avret ala aña göre (7) kıyās oluna **eger** ‘avret haṭtlar barmağın yaşlılığına (8) to(ğ)rı olursa kız o(ğ)lan olmağa del(ā)let ider (9) **eger** egril olursa tul ‘avret ala yāhūd bākire (10) olup kız oğla(n) çıkmamasına delālet ider **eger** ‘avret (11) haṭtları birbirine yakın ‘avretleri birbiriniñ ‘aқabince (12) oldığına delālet ider **eger** haṭtlar birbirinden ırak olsa (13) sonra alacağı ‘avret çok zamāndan sonra olmağa delālet ider

[32/b]

(1) hāşıl-ı kelām ‘avretler almanın zamān müddetleri haṭtların (2) mesāfesi kaçar olur oğlancıklar haṭtları (3) inüp ‘avret haṭtına ulaşmaz ise evlādıñ (4) ol ‘avretten oğlı ve kıızı olmaya **eger** ‘avret (5) haṭtı uzun olsa yaşlı büyük ‘avret almağa dāldir (6) eger ‘avret haṭtı kışa ve yoğun olsa küçük (7) yaşlı almağa dāldir **eger** hāşıl-ı kelā(m) ‘avretiniñ büyüklüğü (8) ve küçüklüğü ve yaşlılığı haṭtına göre olur **eger** bu zıkr (9) olan haṭtlar ‘avretlerin elinde olsa bālāda tafşıl (10) olduğuna göre ve varacağı erlerin ‘adedlerine ve sā’ir (11) aḥvāllerine

dâldir ki bunlar dağı erlere göre kıyâ(s) oluna (12) **eger** ‘avretin zıkr olunan hatılarından ğayrı elin taşra- (13) sından yaņa hatılar olsa kaĥbe olmağa ve oynaşlarının

[33/a]

(1) ‘adedlerine dâldir **eger** dilerseñ bile er oğlan-iken mi ölnür (2) yoĥsa yigit ike(n) mi ölnür yâĥūd orta yaşlu-iken mi ölnür (3) yâĥū(d) pīr-iken mi ölnür **eger** erde ‘avret hatı **he** barmağın (4) dibine ğāyet yakın ise oğlan-iken ölnür **eger** dağı (5) ıraĥ ise yigit-iken ölüne **eger** dağı ıraĥ ise (6) orta yaşında-iken ölüne **eger** dağı ıraĥ ise pīr-iken (7) ölüne ĥāşıl-ı kelām hatıñ ĥurbuna ve ba‘īdine göre kıyās (8) oluna **eger** hatı **ğāyet** yakın ‘ömr hatıñın sağ yanında muvāzī (9) hatı olsa ĥurbunda ĥuvvet olsa maĥall-i mevlūdinde⁶⁷ vefāt (10) itmeyeceğine dâldir **eger** ‘ömr hatıñın sol yanında ‘ömr hatına (11) muvāzī hatı bulunsa ki **ğayın elif yā te** hatına yakın yerde (12) olsa taĥbī‘ī ölüm olmasına delālet ider ve **ba‘zı** (13) **ĥükemā’ aytdılar ki eger ğayın elif yā te** hatı yanında elin yaşılığına

[33/b]

(1) dört muvāzī hatılar olsa ‘ömr-i evvelinde eylikler görüp mā- (2) lı çok olmağa dâldir ve **eger** bu hatılar **ğayın elif yā te** hatına (3) ıraĥ olsa ol-kağar yaşına gire ve pīr-iken (4) devletlü olmağa dâldir **eger** bu mezkūr hatılar ayruĥ ise **ğayın elif yā te** (5) hatıñın ortasında olsa orta yaşında-iken mālī (6) ve rızķı çok olmağa dâldir cümle buña kıyās oluna **eger** Kamer (7) indigi⁶⁸ yerden aşağı ĥeklden mersüm olan niřānlardan (8) birisi bulunsa⁶⁹ kendü ‘avretlerin ĥoyup ĥarām ‘avretlere zinā’ (9) ide ve yaramaz fikrler itmege dâldir **eger** ‘Uĥārid yerinden aşağı (10) ĥekilde mersüm niřānlardan birisi bulunsa ağır (11) ĥaste mekrine ve bögreklerin yiline ve-yâĥūd öksürüğe dâldir (12) **eger** Merīĥ yerinden aşağı ĥekilde mersüm olan niřā- (13) nlardan birisi bulunsa müteğayyir ĥāllere ve ĥastelige uğra-

[34/a]

(1) dığına dâldir **eger** şems yerinden aşağı ĥekilde mersüm (2) olan niřānlardan birisi bulunursa kaķı(ğan)- (3) lığına delālet ider ve dağı her nesnede kāmīl oldığına

[34/b]

⁶⁷ Metinde ĥeklinde yazılmıştır.

⁶⁸ Metinde ĥeklinde yazılmıştır.

⁶⁹ Metinde ĥeklinde yazılmıştır.

(1) **eger** Müşterî yerinde mersûm olan nişânlardan

[35/a]

(1) bulunsa çok rızıklar idinür amâ dervîşliği (t)eşvîşleri (2) olmağa dâldir **eger** Zühre yerinde mersûm olan nişânlardan (3) birisi bulunsa söz söylemesinde ağır debrenür (4) ola amâ ehl-i fikr ve cevlinde kâmidir ve şâlihleri ve 'âlimleri (5) ziyâde şavb ve muhtelit olmasına dâldir **eger** müşelleş (6) içinde bu zîkr olunan nişânlardan bulunsa yaramaz hû- (7) yılı kişi olup ve cömerd olmasına dâldir **ve bundan** (8) **şonra zâviyelerin aḥkâmın zîkr idelim** (9) eger ki **mim** zâviyesi **bâ** ve **cim** barmağların arasında toğrı olsa (10) gönli miskîn olup ve ḥarâm kazanmağa ziyâde cehd itmesine (11) dâldir **eger** bu zâviye **bâ** barmağın ortasıyla toğrı (12) olup zâviye daḥı ḥâdiş olsa zihni zeyrek olup (13) ve sa'âdetine dâldir **eger ki mim sîn ve mim lām** ḥaṭṭlarından zâviye ḥâdiş

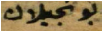
[35/b]

(1) olmasa ya'nî birbirine toḡunmayalar aralıklar zâhir olsa (2) kendüyi büyük görür ve esirgemez ve eylik bilmez ve kışkanıcı (3) ve yalancı ve ġammâz ḥâşıl-ı kelâ(m) her ne-kadar murdâr hûylar var (4) ise bunda mevcûd 'âkıbeti ḥayr olmaz kişiye (5) delâlet ider **eger** zîkr olunan ḥaṭṭların aralıkları (6) katı ziyâde yakın olup muttaşıl gibi olmasa muḥâtaraya (7) uğramağa ve timurdan ziyâdesi olmağa delâlet ider (8) **eger** bu ḥaṭṭların arasında ġayrı ḥaṭṭ mim zâviyesinin (9) dibinde çıkup girü gelüp **mim sîn** ḥaṭṭına toḡunup (10) aşğa bakarsa aḡudan yâḥû(d) darbdan helâk o- (11) lmasına dâldir **eger sîn** zâviyesinin üstüne gelen⁷⁰ ḥaṭṭ (12) sağ tarafından arası açılıp yine egilüp kavuşmağa (13) yakın olup varup **mim** zâviyesinin altına kavuşsa ki

[36/a]

(1) itdüğü ḥarclara ve cömerdliklere peşimân ola **eger** müşelleş (2) içinde **mim** zâviyesi yanında buncılayın⁷¹ nişân (3) olursa alacağı⁷² 'avretten mîrâş degmege dâldir **eger** (4) mezkûr yerde buncılayın nişân olup kızıl (5) olursa bir yıl miqdârı tamâm ḥaste olmasına dâldir (6) **eger sîn** zâviye-i kâ'imesinde zâhir olup kızıl ola gö- (7) ḡiliḡ ve ḥarâret-

⁷⁰ Metinde şeklinde yazılmıştır.

⁷¹ Metinde şeklinde yazılmıştır.

⁷² Metinde şeklinde yazılmıştır.

i ğarīziyyenin ve kavllerin⁷³ hōşlıđına dālldir (8) eger mezkūr zāviye hāre olsa hārām-zāde kişi o- (9) ldığına dālldir eger bu zāviye münferic olsa bunun (10) ‘aksīdir eger bu zāviye olmasına ādemīlik ve insāniyyeti (11) olmayup müteğayyir-ül-hāl olmağa dālldir eger bu zāviyede bu- (12) ncılayın nişān olup yüklü ‘avret elinde (13) olsa hāmlı erkek olmasına dālldir eger mezkūr zāviye

[36/b]

(1) hāre ise fitnelige dālldir eger mezkūr zāviye münferic ise (2) aħmak olup ve insāniyyeti olmamađa dālldir eger zāviye (3) olmasa mi‘de ve bađırşaklar za‘īfligine dālldir eger mezkūr (4) buncılayın nişān olsa yaramazdır eger (5) eliñ her murabba‘ında hācı gibi nişān olsa şālih ve mütedeyyin (6) kimesne dūnyā terkin ihtiyār idüp ve hūzūr sürüp (7) ve şeyh göñüllü kişi olup ‘izzetlü olmasına dālldir (8) eger mezkūr hāc egri ve hō(ş)⁷⁴ nişānlanmış olmasa (9) yatlıdur eger murabba‘da müselleş bulunsa gāh eyülik ve gāh (10) yatlılık ola eger ki müselleş olsalar ki biriniñ (11) hāttı birisiniñ üzerine olsa eyü olmađa (12) dālldir eger üç olursa yatlıdur eger dört (13) olursa eyüdür eger mezkūrede yıldız gibi olup

[37/a]

(1) ve kızıl olsa ‘ādillige ve emīnlige dālldir eger devlete (2) gelse tekrār devletli olup ve ‘avretler çok sevici (3) ola amā anlardan şaķınmak gerekdir eger anda kici dā‘ir(e) gibi (4) olursa o ‘ulūmda kāmīl oldığına ve eyü hūya dālldir (5) eger eliñ murabba‘ında müselleş ki zāviye-i hārr olup ve mim lām (6) hāttıñ ortasında vāki‘ ola büyük düşmenleri (7) oldığına dālldir eger mezkūrda cim ve he aralığı muķā- (8) bilesinde hā(c) olsa seferler çeküp ve zahmetler görmege (9) dālldir eger iki hāttlar elif barmađıñ ucından çıkup (10) ‘ömr hāttı çekerlerse uzun seferler çeküp ve çok (11) vilāyet görmeye dālldir eger Kāmer hūkmi yerinde bir yıldız şekli (12) olsa buncılayın sevinüp ve feraħ olmağa dālldir (13) eger Kāmer hūkmi yerinde buncılayın nişān olsa

[37/b]

(1) şāhib-i ‘izzet ve hūrmet olmağa dālldir eger Kāmer hūkmi (2) yerinde ‘ömr hāttı yanında buncılayın bir şekl hā- (3) diş olsa ‘aķabince gelecek marāzlara dālldir eger (4) cimā‘ hāttından bir budak bitüp bā barmađıñ dibine (5) dek gelse çok nesnelere çalışup ziyāde

⁷³ Metinde şeklinde yazılmıştır.

⁷⁴ Metinde şeklinde yazılmıştır.

zaḥmet (6) çekmekliğe dāldir **eger cim** barmaḡ dibinden iki kıřacıḡ (7) yoğun ḡaṡlar olsa iř eri olsa mařlaḡat (8) bařardıḡına dāldir **eger** mezkūr olan ḡaṡlar birbirisiyle (9) kesilse emegi ve zaḥmetlū nesnelere gōrmege dāldir **eger cim** (10) barmaḡıñ ũçũnci⁷⁵ boḡumı dibinden ucu kũçũrek (11) ḡaṡlar bitũp ařaḡısına inseler gōgũsde veyā (12) baḡırda⁷⁶ řovuḡlarda verem olmaḡa dāldir **eger** dal (13) barmaḡıñ dibinden iki ṡoḡrı ḡaṡlar bitũp

[38/a]

(1) eliñ uzunluḡına gideler ki bu gelmiş yāḡũd kesilmiş olmaya- (2) lar ‘aḡlıñ zeyrekliline ve ‘ilm-i daḡāyık ve mũtāla‘a ve ince fikrler (3) idũp ve çoḡ ‘imler bilmege ve vaḡt olur sōyler ve vaḡt (4) sōylemez kiři olduḡına dāldir **eger** mezkūr iki ḡaṡlar kesilmiş (5) olalar mezkũrlariñ ḡilāfi olmaḡa dāldir **eger** ‘Uṡārid yayından (6) buncılayın niřān olsa dũřmenleri aḡa (7) ḡālib olmaḡa dāldir **eger** zikr olunan ḡaṡlar ḡāyāt ḡaṡına (8) yerde olsa bārid ve balḡamī mizāc olup ṡabī‘atiniñ (9) yaramaz niyyeti olduḡına dāldir **eger** ‘Uṡārid yerinde buncılayın (10) řekl olsa ilerũ⁷⁷ varup eyũ mertebelũ ulu kimesne o- (11) ldıḡına dāldir **eger elif** barmaḡıñ evvelki boḡum yerde bir yũzũk (12) gibi tamām barmaḡı çevirse boḡulmaḡa ve ařılmaḡa dāldir (13) **eger elif** mezkūr ḡaṡ tamām řarīb mezbũr barmaḡı çevirse

[38/b]

(1) şularda muḡāṡaraya uḡrayup biñ belā ile kibr ḡalāř o- (2) lmaḡa dāldir **eger elif** barmaḡıñ evvelki boḡumı ũstũnde bunuñ (3) gibi şekl olsa ziyāde yaramazdır ṡırnaḡ yanında (4) buncılayın niřān olsa ařılmaḡa yāḡũd (5) boḡulmaḡa dāldir **eger elif** barmaḡıñ evvelki faşlı ũstũnde (6) buncılayın niřān olsa kız şarındaşına zarar (7) itmege dāldir **eger elif** barmaḡıñ faşlı ũstũnde yıldız gibi (8) niřā(n) olsa ifrāt-ile cimā‘ olmasına dāldir mezkũrlariñ (9) řũreti bu

[39/a]

(1) **eger elif** Mũřterī yerinde ṡoḡrı ḡaṡlar eliñ uzunluḡına

[39/b]

⁷⁵ Metinde şeklinde yazılmıştır.

⁷⁶ Metinde şeklinde yazılmıştır.

⁷⁷ Metinde şeklinde yazılmıştır.

(1) iner ise ne-adar barmađıñ dibine yağın olup çok olsa (2) ol-adar ziyāde mālaları ve ‘izzetleri devletlülere ve eyü- (3) likleri olup şāhib-i hayr olmağa delālet ider amā (4) şart budur ki bu hattı ğayr-ı hatt kesmeye bu hatt bükül- (5) müş olmaya eger mezkūr hattı ğayr-ı hatt kesmiş ola (6) başında ve-yāhūd elinde yara ve bere olmağa dāldir eger (7) her hatt ki kızıl ve büyük ola gelecege dāldir eger rengi (8) hıyre ve küçürek olsa geçmişe dāldir ve ba‘zıları (9) dimişlerdir ki Müşterī yerinde hācı gibi ve-yāhūd müşel- (10) leş hattlar olsa rengi ve şüreti ma‘nīdār olsa (11) ‘izzete ve hürmete dāldir eger Müşterī yerinde buncılayın (12) nişān olsa bünyesi za‘īf olup ve hareketleri (13) ağır olup ve zahmetlü dirliği olmağa dāldir eger

[40/a]

(1) bir ince renklü toğrı hatt elin murabba‘ından he barmađıñ (2) dibine dek varsa bu hatt erlerde olursa (3) insāniyyeti olup harām-zāde kişiyeye delalet ider (4) eger ‘avretlerde olsa ululuğına ve eyüligine dāldir (5) bu hatt egri ve yoğun olsa erlerde cömerdlige ve (6) ve ‘avretlerde cimā‘ı sevmege dāldir eger Zühre yerinde hattlar (7) olsa kimi küçük ve kimi orta ola toğrı olmasa (8) mühmellere muhabbet idüp ve harām kabül idüp cimā‘ ziyāde (9) iştiḥā‘ı olmağa dāldir eger mezkūr hattlar toğrı o- (10) lsa ‘izzet-ile bahta dāldir eger he barmađıñ dibinde Zühre (11) yerinde egri kızıl hattlar olsa yalancı olup u- (12) ğrı olmağa dāldir eger egri kızıl hattlar elin murabba‘ından (13) Zühre yerine gele amā barmađıñ dibine dek varmayalar

[40/b]

(1) kollarında ve ellerde yaralar olmağa dāldir eger he barmađıñ dibinde (2) nısf-ı dā‘ire olup ortaya bađa mertebe-i ‘āliyye ve muhtelif (3) ḥāl olduğına dāldir amā aşāđıya bađa mertebe eksilmeye müteğayyir (4) olmasına dāldir eger ğayın elif yā te hattı toğrı ve muttaşıl (5) olup rengi dağı ma‘nīdār⁷⁸ olup yukaru tarafa (6) mā‘il olsa huşüşā ki budakları toğrı olup (7) kesilmiş olmaya devletlülere de olsa bu şekl māl (8) dā‘im olup ve ziyāde olmağa dāldir eger yoḥsullarda o- (9) lsa eyüligine dāldir eger ğayın elif yā te hattından bir toğrı ve (10) muttaşıl hatt çıkup mim lām hattına varsa ‘ömri (11) evvelinde dirliği tar ve zahmetlü olup

⁷⁸ Metinde şeklinde yazılmıştır.

şonra āhir⁷⁹ (12) ‘ömri huzūr-ile ve hayr ile geçmesine dāldir eger mezkūr (13) hatt̄ orta barmağa varsa her ne iş itse

[41/a]

(1) rāst gelüp t̄ali’i sa’id olmağa dāldir eger mezkūr hatt̄ orta (2) barmağa degmeye ma’şūkası olduğına dāldir eger mezkūr hatt̄ he (3) barmağın yanına vara olsa uzak sefere gitmege dāldir eger mezkūr hatt̄ (4) he ve-yāhūd dal barmağa yakın varsa gāyet-de büyük naşibi olmağa (5) dāldir eger mezkūr hatt̄ muttasıl ve eyü renklü olup barmağın (6) dibine ve-yāhūd ‘ömr hatt̄ının yanında çıkarsa gāyet-de katı laṭif (7) ola eger gāyin elif yā te hatt̄ının üstünde ‘avretlerde üç ya dört (8) ya daḥı ziyāde yıldız olsa gāmmāz ve yaramaza varup şonra gene (9) kırtulmasına dāldir gāyin elif yā te saḥnın geçinüp ‘Uṭārid hükmi (10) yerinde t̄ura kendüsi dostlarına şadākat idüp tostları (11) buña şadākat ve ādemilik itmedigine dāldir (12) koluḡ dibinden çıkup egrı ve aşlsız olsa kul (13) olup kendi ihtiyārında olduğına dāldir eger cimā’

[41/b]

(1) hatt̄ının ucından buncılayın bir hatt̄ bitse ki barmağların (2) taşrası tarafından yine barmağlar dibine baқа ve haşmını öldürdüğüne (3) dāldir eger koluḡ ortasından bir hatt̄ çıkup gāyin elif yā te (4) saḥnını geçe bir yerde karar itmeyüp çok yerlerde misāfir (5) olup seyyāre olduğına dāldir eger mezkūr hatt̄ geçüp (6) ‘ömr hatt̄ına ve baş hatt̄ına tokunsa def’aten eline vāfir (7) rızık gire eger mezkūr hatt̄ Kāmer yerine varsa deniz seferin (8) idüp vardığı yerde mütemekkin olup maḥşūdi tamām (9) olmasına dāldir eger gāyin elif yā te hatt̄ından bir hatt̄ çıkup (10) orta barmağa yakın varsa ṭabī’ati sevdāvi⁸⁰ olup (11) ve ziyāde cömerd olmasına dāldir eger Zühre yerinde hāc (12) olursa eyü naşib eline girmege dāldir eger Zühre (13) yerinde müşelleş yāhūd murabba’ şekl olsa gāyet

[42/a]

(1) hāli eyü ola eger ‘Uṭārid yerinde yıldız şekli olsa (2) mālī naşib olmasına dāldir eger bā ve cim barmağların (3) arasından bir hatt̄ çıkısa he barmağın dibine varsa (4) maḥbūs olmasına dāldir eger cim barmağın dibinden ya’nī Mer- (5) İḥin hükmi bir nısf dā’ire gibi bir hatt̄ olsa ki yuqa- (6) ruya baқar ola zindāna girdigine dāldir eger elde (7) mezkūr hatt̄

⁷⁹ Metinde şeklinde yazılmıştır.

⁸⁰ Metinde şeklinde yazılmıştır.

gibi olsa uğrı olduğına **eger** elde (8) kıl az olsa tabî'atlü olup müteğayyir-ül-hâl olmasına (9) dâldir **eger** ellerinde kıl olmasa yaramaz hūylara ve büyüklenmege (10) ve 'ağılsızlığa dâldir **eger** kılın kemmiyeti ve rengi ve yoğunlğ(ı) (11) ve egriligi ve toğrılığı i'tidāl üzere ola eyü hūylara (12) dâldir zıkr oluna i'tidāller 'ilm-i tıbbīde ma'lūmdur **Aristaṭā-** (13) **lis**⁸¹ Kitāb-ı Nefsde demiş ki tırnağların aḥvāllerinden

[42/b]

(1) 'aqlıñ zeyrekligi ma'lūmdur ve ba'zı hūkemā' demişler ki tırnağların (2) sebebi göñlüñ def' itdiği fażalātdan olur ve göñlüñ (3) fażalātları laṭīf ve ince ola mizāc laṭīfligine ve inceligine (4) dâldir ve daḥı 'aqlıñ ve hūyların hōşlığına dâldir bu zıkr (5) olunan 'alāmetler eṭıbbā 'alāmetleridir **eger** tırnağlar ince ve renklü (6) olursa 'aqlıñ ve hūyların hōşlığına dâldir **eger** (7) tırnağ katı kışa olsa ādeme qarışmayup ḥāṭır-nāk kimesneye (8) dâldir **hūkemā'**dan ba'zıları demişler ki **eger** tırnağ üzerinde ufacığ (9) aqca aqca noqta olsa ol-ḳadar dostları çok (10) olup ve bereketler ola ve ḥalk ḳatında noqtalar ḳadar (11) libāsları ola ve-yāḥūd ḥalkdan ol-miḳdār fā'ide (12) göre **eger** tırnağ üzerinde ḳaraca uvacığ noqta- (13) cıqlar olsa ol-ḳadar dūşmānları olur

[43/a]

(1) ve yeñi ziyānları olmağa delāletler ider (2) lā ya'lem gaybe illallah

fı 3 cemāziyelevvel 1220

[43/b]

ey ṭālib olan 'āşık seyr etmege cānānı

vaḳt-le temāşā kıl her görecegin insānı

⁸¹ Metinde şeklinde yazılmıştır.

DİZİN-SÖZLÜK

A

‘abeş: (*Ar.*) Gereksiz, yersiz, boş. [=1]
a. 017a/4

‘acāyib: (*Ar.*) Sağduyuya, göreneğe, olağana aykırı; garip, tuhaf, yadırganan, yabansı. [=1]
‘a. 031a/10

aç- : Bir şeyi kapalı durumdan açık duruma getirmek. [=1]
a. -up 011a/8

açık: Açılmış, kapalı olmayan, kapalı karşıtı. [=3]
a. 013b/10, 014b/4, 023b/3

açıl- : Açma işine konu olmak. [=1]
a. -up 035b/12

ad: Bir kimseyi, bir şeyi anlatmaya, tanımlamaya, açıklamaya, bildirmeye yarayan söz, isim, nam. [=1]
a.+ ların 020a/6

‘adāvet: (*Ar.*) Düşmanlık. [=1]
‘a.+ e 014b/12

‘aded: (*Ar.*) Sayı. [=3]
‘a.+ lerince 031b/10
‘a.+ lerine 032b/10, 033a/1

ādem: (*Ar.*) İnsan, insanoğlu, adam. [=13]
ā. 019b/11, 024b/12
ā.+ den 012a/2
ā.+ e 018b/11, 022b/1, 042b/7
ā.+iñ 006b/4, 006b/7, 012a/6,
025b/10, 026b/1, 028b/12
ā.+ leriñ 024b/13

ādemī: (*Ar.*) İnsan, adam, kişi. [=3]
ā.+ i 012b/9
ā.+ lere 023b/4
ā.+ niñ 005a/10

ādemīlik: (*Ar.+T.*) İnsanla ilgili olma durumu, insanlık. [=2]
ā. 036a/10, 041a/11

ādemlik: (*Ar.+T.*) Adamlık, insanlık. [=1]
ā.+ i 013a/13

ādemoğul: (*Ar.+T.*) İnsan. [=1]
ā.+ ları 019a/11

‘ādet: (*Ar.*) Görenek. [=6]
‘ā.+ i 023a/4, 024a/12
‘ā.+ ine 009b/1
‘ā.+ lerinden 026b/7, 031b/2
‘ā.+ lerine 021b/11

‘ādillik(g): (*Ar.+T.*) Adil olma durumu. [=1]
‘ā.+ e 037a/1

‘adl: (*Ar.*) Adâlet, hakkāniyet, doğruluk, tarafsızlık. [=2]
‘a. 018a/4
‘a.+ e 017a/2

ağır: 1. Tartıda çok çeken, hafif karşıtı. 2. Yavaş. [=4]
a. 011b/13, 033b/10, 035a/3
a. olup 039b/13

ağız: Yüzde, avurtlarla iki çene arasında bulunan, ses çıkarmaya, soluk alıp vermeye yarayan ve besinlerin sindirilmeye başladığı organ. [=3]
a. 013b/3, 013b/5

ağrı: Vücudun herhangi bir yerinde duyulan şiddetli acı. [=1]
a.+ lara 026a/5

ağıu: Zehir. [=1]
a.+ dan 035b/10

ahdsizlik(g): (*Ar.+T.*) Sözüde durmama. [=1]
a.+ e 013a/9

āhīr: (*Ar.*) Son, sonraki. [=4]
ā. 023a/10, 040b/11
ā.+ ine 018b/5, 032a/6

aḥkām: (*Ar.*) Hükümler. [=4]

a.-1 nücūmda 022a/3
a.+ da 029b/4
‘ilm-i a.+ dan 031b/1
a.+ ın 035a/8
a.+ ıyla 003a/11
a.+ ları 020a/6

aḥlāk: (Ar.) 1. Bir toplum içinde kişilerin uymak zorunda oldukları davranış biçimleri ve kuralları, aktöre, sağtöre 2. Huyar. [=7]

a.-1 ḥamīdeye 015a/2
a.-1 ḥaseneye 022b/4
a.-1 maḥmūdeye 008b/4
a.-1 zāhir 003b/12
firāset-i a.-1 zāhirīden 003b/11
a.-1 zāhirinden 001b/8
tebdil-i a. 008b/1

aḥlāt: (Ar.) Beden yapısının temelini oluşturan öğeler. [=1]
ba‘īd-i a.+ dır 009a/5

aḥmaḳ: (Ar.) Aklını gereği gibi kullanamayan, bön, budala, aptal. [=2]
a. 012a/7, 036b/2

aḥmaḳlıḳ: (Ar.+T.) Zekāsı az gelişmiş olma durumu, budalalık, anlayışsızlık, akılsızlık. [=3]
a.+ a 011b/11, 013b/7, 015b/1

aḥvāl: (Ar.) Durumlar, hâller, vaziyetler. [=23]

a.-1 zāhirde 008b/12
a. -i bātına 001b/9
a. -i bātıniyyeye 003b/11, 003b/13
a. -i firāsetden 028b/13
a. -i nefsāniyyete 012b/8
a. 019b/7
a.+ i 003b/12
a.+ in 003a/5, 003b/2
a.+ ine 004a/3
a.+ iḳ 002b/1
a.+ leri 019b/13, 020a/1, 020a/4, 022a/4, 025b/10
a.+ lerin 006a/5, 019b/12
a.+ lerinden 020a/3, 042a/13
a.+ lerine 032b/11

a.+ lerini 017a/6

aḳ: Kar, süt vb.nin rengi, beyaz, kara ve siyah karşıtı. [=4]
a. 010a/11, 012a/6, 013b/8, 017a/5

‘aḳab: (Ar.) Ardınca, hemen ardından. [=2]
‘a+ ince 032a/11, 037b/3

aḳca: Oldukça beyaz. [=2]
a. 042b/9

‘aḳıbet: (Ar.) Bir iş veya durumun sonu, sonuç. [=1]
‘ā.+ i 035b/4

‘aḳılsızlıḳ: (Ar.+T.) Akılsız olma durumu. [=1]
‘a.+ a 042a/10

‘aḳl: (Ar.) Düşünme, anlama ve kavrama gücü, us. [=20]

‘a. 004a/8, 013a/7, 015a/4, 015b/10
‘a.+a 011a/10, 011b/1, 013a/11, 014a/1, 015a/3, 015b/6, 016b/13, 017b/6
ḥıffet-i ‘a.+ a 013b/13
ḳillet-i ‘a.+ a 014a/10
‘a.+ ı 012b/10
‘a.+ıḳ 027b/2, 038a/2, 042b/1, 042b/4, 042b/6

aḳlıḳ: Ak olma durumu. [=1]
a.+ a 011a/12

‘aḳlī: (Ar.) Akılla ilgili, akla dayanan. [=2]
delil-i ‘a. 005b/11
‘a.+ yle 002a/13

aḳrān: (Ar.) Yaş, meslek, toplumsal durum vb. bakımından birbirine eşit olanlardan her biri, boydaş, böğür, taydaş, öğür. [=1]
a.+ ı 012b/2

‘aḳreb: (Ar.) Akrep. [=1]
burc-ı ‘a. 003a/8

aḳsām: (Ar.) Kısımlar. [=2]
a.+ ın 018b/9, 020a/5

ʿaksī: (Ar.) Ters, zıt, karşıt, olumsuz, menfi. [=6]
ʿa. 018a/11, 021b/2, 023b/7
ʿa.+ dir 023b/7, 036a/10
ʿa.+ dūr 021b/2

al- : Almak. [=14]
a. -a 032a/5, 032a/6, 032a/9
a. -acağı 032a/13, 036a/3
a. -mağa 032b/7
avret a. -mağa 032b/5
yāre a. -mağa 028b/11
avretler a. -manıñ 032b/1
a. -maz 019a/5
a. -mazlar 019a/8
a. -up 017a/12
a. -ur 019a/5
a. -urdı 019a/7

aʿlām: (Ar.) İşâretler, nişanlar. [=1]
a. iden 002a/8

ʿalāmet: (Ar.) Belirti, işaret, iz, nişan. [=12]
ʿa.+ iñ 007a/8
ʿa.+ler 006a/8, 006b/2, 019b/3, 019b/8, 029b/1, 042b/5
heyʿet-i ʿa.+ ler 019b/4
ʿa.+ leri 018b/4
ʿa.+ leridir 042b/5
ʿa.+ lerin 018b/2

alçaq: Yerden uzaklığı az olan, yüksek karşıtı. [=2]
a. 010b/12, 015a/3

alda- : Aldatmak, kandırmak. [=1]
a. -mağa 012a/11

aldayıcı: Aldatıcı. [=1]
a.+ dır 024b/13

ʿaleʿt-tafşıl: (Ar.) Uzun uzadıya, mufassal olarak. [=1]
ʿa. 006a/12

aʿlem: (Ar.) Çok (daha, en, pek) âlim. [=]
ʿa. 022a/13

âlet : (Ar.) Bir el işini veya mekanik bir işi gerçekleştirmek için özel olarak yapılmış nesne. [=1]
ā.+ idir 004a/1

ʿaleyhiʿs-selām: (Ar.) Selam onun üzerine olsun. [=6]
a. buyurur 002b/5, 004a/13
a. efendimiz 002b/3
a. ḥabīb-ullah ḥazretin 002b/7
a. ḥazretleri 003a/10
a. nübüvvetin 003b/1

alın: Yüzün, kaşlarla saçlar arasındaki bölümü. [=7]
a. 010b/1, 010b/3, 010b/4, 010b/5, 010b/6, 010b/8
a.+ da 010b/7

ʿâlim: (Ar.) Bilgin. [=1]
ʿā.+ leri 035a/4

ʿâliyye: (Ar.) Âlî kelimesinin kadını ifade eden ve kadın ismi olarak kullanılan veya tamlamalarda ortaya çıkan aynı mânâdaki müennes şekli. [=2]
heybet-i ʿā. 009b/13
meretebe-i ʿā. 040b/2

Allah: (Ar.) Kâinatta var olan her şeyi yaratan, koruyan, tek ve yüce varlık. [=2]
A. 006b/5, 022a/13

alt: Bir şeyin yere bakan yanı, zir, üst karşıtı. [=3]
a.+ ına 025a/11, 035b/13
a.+ ıñ 022b/12

altı: Beşten sonra gelen sayının adı. [=1]
a. 018b/8

altıncı: Altı sayısının sıra sıfatı, sırada beşinciden sonra gelen. [=1]
a. 030a/1

altun: Altın. [=1]
a. 011b/11

amā: (*Ar.*) Amma, lakin, velakin. [=21]
a. 003a/3, 004b/6, 004b/9, 008a/1, 008b/4, 010b/4, 019a/9, 022a/6, 022a/7, 022a/12, 025a/1, 025a/6, 027a/5, 029b/3, 030b/10, 035a/1, 035a/4, 037a/3, 039b/3, 040a/13, 040b/3

‘amel: (*Ar.*) 1. Yapılan iş, edim, fiil. 2. Bir kimsenin dinin buyruklarını yerine getirmek için yaptıkları. [=5]
‘a. ideler 005b/11, 007a/9
‘a. iderdi 003a/10
‘a. idesin 002a/2
‘a. itmek 006a/2

‘āmm: (*Ar.*) Avam tabakası, halk tabakası. [=1]
‘ā. 007a/9

ammā: (*Ar.*) bk. amā. [=4]
a. 009b/4, 019a/10, 025b/9, 029a/1

ana: Anne. [=2]
a.+ dan 024b/6
a.+ sıyla 030b/11

aḡa: Ona. [=6]
a. 004a/3, 007b/2, 019b/13, 020b/3, 032a/6, 038a/6

anda: Onda. [=2]
a. 024b/10, 037a/3

anıḡ: Onun. [=6]
a. 002b/5, 006b/6, 012b/9, 019b/8, 020a/5, 025a/13

anlar: Onlar. [=1]
a. 008a/5

anlara: Onlara. [=2]
a. 003a/2, 011b/9

anlardan: Onlardan. [=2]
a. 025a/2, 037a/3

anlarıḡ: Onların. [=1]
a. 031a/13

anlarıḡla: Onlarla. [=1]
a. 006a/2

anuḡ: Onun. [=1]
a. 029b/5

anuḡla: Onunla. [=1]
a. 008a/12

ara: İki şeyi birbirinden ayıran uzaklık, aralık, boşluk, mesafe. [=11]
a. 023a/12
a.+ ları 023b/3
a.+ sı 010b/5, 013b/10, 035b/12
a.+ sında 031a/8, 035a/9, 035b/8
a.+ sından 030b/13, 042a/3
a.+ ya 019b/5

aralık: Ara. [=6]
a.+ ı 037a/7
a.+ ına 020b/4
a.+ ından 023a/9, 025b/6
a.+ lar 035b/1
a.+ ları 035b/5

ard: Arka, geri. [=3]
a.+ ına 016a/10, 017a/4, 023b/2

ardınca: Arkası sıra, ardı sıra, peşinden, peşi sıra, takiben. [=1]
a. 025a/1

arıḡ: Zayıf, cılız, kuru, sıska. [=1]
a. 023b/1

arḡa: Bir şeyin temel tutulan yüzünün tam ters yanı, ön karşıtı. [=5]
a. 015b/8, 015b/9, 015b/10
a.+ da 010a/5

artuḡ: Fazla, ziyade. [=4]
a. 007b/2, 007b/5, 027a/8, 027b/4

a‘ṡāb: (*Ar.*) Sınır. [=1]
a. 010b/2

āsān: (*Far.*) Kolay. [=3]

ā. ola 007a/10

ā. olur 007b/11

ā.+ dır 019b/1

aşhāb: (*Ar.*) Sahabe. [=1]

a.+ ı 005a/3

aşıl- : Boynuna ip geçirip sallandırılarak öldürülmek, idam edilmek. [=4]

a. -acağdır 030b/8

a. -mağa 030b/9, 038a/12, 038b/4

aşl: (*Ar.*) Bir şeyin kendisi, örnek, kopya karşıtı. [=3]

a.-ı uķūbet ideyin 002a/9

a. 005b/3

a.+ larıñ 008a/2

aşsız: Kaynağı, kökü, başlangıç noktası belli olmayan.

a.+ sız 041a/12 [=1]

aşliyye: (*Ar.*) Temel, esas. [=2]

a. 019a/9

tıynet-i a.+ si 007b/12

aşağa: bk. aşığı. [=2]

a. 018a/3, 035b/10

aşığı: Bir şeyin alt bölümü, zir, yukarı karşıtı. [=13]

a. 033b/7, 033b/9, 033b/12, 034a/1

a.+ da 017a/7, 026b/5

a.+ sı 016a/1, 016a/5, 016a/7, 031a/1

a.+ sına 037b/11

a.+ ya 028a/6, 040b/3

aşığırek: Daha aşığı. [=1]

a. 018a/8

‘aşıķ: (*Ar.*) Bir kimseye veya bir şeye karşı aşırı sevgi ve bağılılık duyan, vurgun, tutkun kimse. [=1]

‘ā. 043b/1

at: At, beygir, düldül. [=2]

a. 006a/4

a.+ lar 006a/3

‘atā: (*Ar.*) Cömertçe verme, ihsan, bağış. [=1]

‘a.+ ya 016a/4

a‘tāf: (*Ar.*) Şefkatler, esirgeyişler, iyilik ve yardımlar. [=1]

a. ideyin 002a/9

āvāz: (*Far.*) Yüksek ses, nara, avaze. [=7]

ā. 014b/13, 015a/1, 015a/2, 015a/3, 015a/4, 015a/6

‘avret: (*Ar.*) 1. Kadın. 2. Karı, eş. [=32]

a. 025b/7, 032a/5, 032a/6, 032a/7, 032a/9, 032a/10, 032a/13, 032b/3, 032b/4, 032b/6, 033a/3, 036a/12

‘a. almağa 032b/5

‘a.+ den 032b/4, 036a/3

‘a.+ iñ 032b/7, 032b/12

‘a.+ ler 031a/9, 037a/2

‘a.+ ler almanıñ 032b/1

‘a.+ lerde 040a/4, 040a/6, 041a/7

‘a.+ lere 011b/5, 033b/8

‘a.+ leri 031b/3, 032a/11

‘a.+ lerin 033b/8

‘a.+ leriñ 021b/3, 023b/13, 032b/9

‘a.+ leriyle 025b/2

avuc: Elin parmak uçlarıyla bilek arasındaki iç bölümü, apaz, hapaz, koşam. [=6]

a. 024a/5, 026b/1

a.+ ı 023b/1

a.+ ın 023a/5

a.+ ından 024b/10

a.+ ları 024a/9

aya: Elin parmak dipleriyle bilek arasındaki iç bölümü, avuç içi. [=8]

a. 016b/7, 016b/8, 016b/11, 016b/13

a.+nıñ 017a/6, 018b/12, 024a/4, 026a/5

ayaķ: Bacakların bilekten aşağıda bulunan ve yere basan bölümü. [=11]

a. 015b/12, 017b/10, 017b/11,
017b/12, 017b/13, 018a/2

a.+ a 018b/1

a.+ ı 023a/3, 024b/12

a.+ ını 022b/13

‘ayb: (Ar.) Kusur, eksiklik. [=1]

‘a.+ ıyla 017b/1

‘ayblu: (Ar.+T.) Ayıbı, kusuru olan. [=1]

‘a. 017a/5

aydınlık: Bir yeri aydınlatan güç, ışık.
[=2]

a. 023a/9, 023a/12

ayruk: Ayırık. [=1]

a. 033b/4

ayt- : Söylemek, demek. [=5]

a. -dı 004b/12

a. -dılar 033a/13

a. -ır 023b/10, 031a/3, 031a/13

az: Nicelik, nitelik, güç, süre, sayı
bakımından eksik, çok karşıtı. [=5]

a. 010b/7, 015a/10, 018a/10,
030b/8, 042a/8

a‘zâ: (Ar.) Vücut parçası, organ. [=20]

a. 019a/10

a.+ da 013a/4

a.+ dan 012b/7, 013a/5, 019a/3

şahş-ı a.+ dan 007a/11

a.+ lardan 018b/13, 019b/1

a.+ larına 023b/12

a.+ larını 019b/13, 024b/2

a.+ nı 013a/1, 020a/3

a.+ sı 009b/11

a.+ sını 006b/5

a.+ sına 019b/10

a.+ sında 006a/7, 006b/1

a.+ sını 012b/5

a.+ yı 001b/5

azlık: Az olma durumu. [=4]

a.+ ı 010a/8

a.+ ına 013a/8, 013a/9, 015a/4

B

bā: (Ar.) Osmanlı alfabesinin ikinci harfi.
[=11]

b. 023a/8, 024b/7, 024b/9, 025a/6,
025b/4, 025b/6, 030b/13, 035a/9, 035a/11,
037b/4, 042a/2

bāb: (Ar.) Kitaplarda bölüm, başlık. [=12]

b. 009b/9, 018b/8, 020a/6, 020a/7,
020a/9, 024a/13, 026a/10, 028a/11,
028b/12, 030a/1

bir b. 001b/4

b.+ da 026a/10

ba‘de: (Ar.) Sonra. [=1]

b. 002a/10

bād-şāh: (Far.) bk. pād-şāh. [=2]

b.+ lardan 007a/2

b.+ larını 006b/12

bağır: Göğüs. [=4]

b.+ da 037b/12

b.+ ını 023b/10, 025b/12, 026a/3

bağırşak: Sindirim organının mideden
anüse kadar olan, ince bağırsak ve kalın
bağırsaktan oluşan bölümü. [=1]

b.+ lar 036b/3

bahādur: (Far.<Mog. *bağatur*)
Savaşlarda gücü ve yılmazlığıyla üstünlük
kazanarak veya yiğitlik gösteren kimse,
batur. [=1]

b. 007b/2

bahādurlık(ğ): (Far.+T.) Bahadır olma
özelliği, durumu, baturluk. [=9]

b. ideni 007b/5

b.+ a 007b/3, 007b/7, 010a/2,
010a/6, 011b/6, 013b/3, 014b/13,
018a/12

bahādurluk(g): (Far.+T.) bk. bahādurlık
[=1]

b.+e 014b/8

bağş: (Ar.) Üzerinde konuşulan şey, konu.

[=1]

b.+ de 023b/13

baht: (*Far.*) Şans. [=1]

b.+ a 040a/10

bā-ḥuşūş: (*Far.+Ar.*) Özellikle. [=1]

b. 025a/8

ba'īd: (*Ar.*) Uzak, ırak. [=4]

b. -i ahlâtdır 009a/5

b. 009a/5, 009a/6

b.+ ine 033a/7

bağ- : Bakışı bir şey üzerine çevirmek.

[=10]

b.-a 028a/6, 040b/2, 040b/3,
041b/2

b. -ağan 012b/1

b. -ar ola 042a/6

b. -arsa 011b/11, 035b/10

b. -ırcı 011b/13

b. -mak 011b/2

bağış: Bakma işi. [=1]

b.+ ı 012a/8

bākī: (*Ar.*) Sürekli. [=2]

b. 007b/8, 017a/6

bākire: (*Ar.*) Cinsel ilişkide bulunmamış
(dişi), kızıoğlan, kızıoğlankız, erden. [=1]

b. 032a/9

bālā: (*Far.*) Yukarı. [=1]

b.+ da 032b/9

baldır: Bacağın dizden ayak bileğine
kadar olan bölümü, incik. [=1]

b. 016a/4

balğam: (*Ar.*) Solunum organlarının
salgıladığı, ağızdan dışarı atılan sümüksü
madde. [=1]

b. 009a/6

balğamī: (*Ar.*) Balgama ait, balgamla
ilgili. [=3]

b. 024a/8, 026a/1, 038a/8

baña: Ben zamirinin yönelme durumu eki
almış biçimi. [=2]

b. 002a/8, 005a/5

bārid: (*Ar.*) Soğuk. [=1]

b. 038a/8

barmaq(ğ): bk. parmaq [=72]

b. 016b/3, 016b/6, 016b/7, 016b/8,
016b/13, 018a/6, 023a/13, 030b/1,

030b/3, 031b/11, 032a/4, 037b/6

b.+ a 018a/3, 025b/4, 028a/2,

029a/5, 040b/13, 041a/2, 041a/4, 041b/10

b.+ da 029a/3, 029a/6

b.+ dan 018a/6

b.+ ı 017b/12, 038a/12, 038a/13

b.+ ından 023a/1

b.+ ını 020b/2, 022b/12

b.+ ını 024a/2, 024b/7, 024b/9,

024b/11, 025a/12, 029a/10, 030b/1,

030b/10,

030b/13, 032a/4, 032a/7, 033a/3, 035a/11,

037a/9, 037b/4, 037b/10, 037b/13,

038a/11, 038b/2, 038b/5, 038b/7, 039b/1,

040a/1, 040a/10, 040a/13, 040b/1, 041a/3,

041a/5, 042a/3, 042a/4

b.+ lar 018a/9, 028b/4, 041b/2

b.+ ları 023b/2, 023b/10, 024a/9

b.+ larını 023a/11

b.+ larını 025b/6, 035a/9, 041b/1,

042a/2

b.+ larıyla 023a/9

başt: (*Ar.*) Açık. [=1]

b. 011a/3

baş: Kafa, ser. [=28]

b. 009b/13, 012b/11, 018b/11,
020a/10, 020a/13, 024b/3, 024b/13,

025a/3, 025a/5, 026a/8, 027a/6, 027a/7,

029a/6, 029a/8, 041b/6

b.+ a 015b/5

b.+ dan 010b/6, 018b/1

b.+ ı 018a/7, 022b/12, 025a/4

b.+ ına 002a/3, 019b/7

b.+ ında 039b/6

b.+ ından 027b/9, 028b/3

b.+ ları 023a/13

baş ağrısı: Başın ağrması, başta oluşan rahatsızlık. [=1]
b.+ na 026a/8

başar: Bir işi istenilen bir biçimde bitirmek, muvaffak olmak. [=1]
b. -dığına 037b/8

baş barmak(ğ): bk. baş parmak. [=1]
b.+ indan 018a/3

başla- : Bir işe girişmek, harekete geçmek. [=2]
b. -r 031a/12
b. -sa 031a/11

başlı: Başlı olan. [=1]
b. 010a/1

baş parmak(ğ): El ve ayakta bulunan en kalın parmak, badem parmak. [=1]
b.+ ıñ 018a/7

bâtin: (Ar.) 1. İç. 2. Gizli, görünmeyen. [=11]
b. 014b/11
b.+ a 015a/6
aḥvâl-i b.+ a 001b/9
ḥabâşet-i b.+ a 010a/11
ḥavâss-ı b.+ a 013b/2
sîret-i b.+ a 004a/7
b.+ da 008b/12
b.+ dan 007a/6
b.+ ı 017b/8
b.+ ıñ 004a/3

bâtinîyye: (Ar.) İçle ilgili. [=2]
aḥvâl-i b.+ ye 003b/11, 003b/13

ba'zı: (Ar.) 1. Birtakım, kimi. 2. Bazen. [=23]
b. 004b/7, 005b/6, 006b/8, 012a/8, 016b/2, 016b/4, 016b/5, 016b/12, 017a/4, 017b/9, 018a/10, 018a/12, 018b/2, 023b/5, 025b/9, 025b/10, 033a/12, 042b/1
b.+ ları 039b/8, 042b/8
b.+ larında 018b/10
b.+ larından 018b/9

bâz-nâme: (Far.) Kuşçuluk, bilhassa avcı kuşlar için yazılan eser. [=2]
b.+ ler 005b/12, 006b/13

bâzû: (Far.) Kolun omuz ile dirsek arasındaki bölümünde bulunan, şişkince kas kitlesi. [=1]
b.+ sı 016a/7

bebek: Göz bebeği. [=]
b. 011b/9

becidd: (Far.+Ar.) Ciddî, önemli.
b. 023a/6

beden: (Ar.) Vücudun, baş, kol ve bacak dışında kalan bölümü, gövde. [=6]
b. 009a/2, 009a/10
b.+ de 009a/8
b.+ e 023b/8
b.+ i 009a/11
b.+ ıñ 009a/4

beg: Bey. [=6]
b.+ler 005a/12, 005b/12, 006a/3, 006b/13, 022a/6
b.+ lere 022a/7

beglik: Beylik. [=1]
b.+ lerinde 022a/5

be-her: (Far.) Her bir. [=1]
b. 001b/5

bel: İnsan bedeninde göğüsle karın, sırtla kalçalar arasında daralmış bölüm. [=4]
b. 015b/10, 015b/11, 015b/13
b.+ ıñ 016a/2

belâ: (Ar.) İçinden çıkılması güç, sakıncalı durum. [=1]
b. 038b/1

ben: Ben. [=1]
b.+ den 002a/8

benze- : İki kişi veya nesne arasında birbirini andıracak kadar ortak nitelikler

bulunmak, andırmak. [=1]
b. -mez 019b/6

ber: (*Far.*) Üzere. [=2]
b. 004a/4, 004a/5

berāber: (*Far.*) Birlikte, bir arada. [=4]
b. 016a/1, 016b/2, 016b/9
b.+ dir 024a/4

bere: Bir yere çarpma, incitme veya vurma sonucu vücudun herhangi bir yerinde oluşan çürük. [=]
b. 039b/6

bereket: Bolluk, gürlük, ongunluk, feyiz, feyezan. [=1]
b.+ ler 042b/10

beşer: (*Ar.*) İnsanoğlu, insan. [=2]
b. 003a/12, 005b/6

beşinci: Beş sayısının sıra sıfatı, sırada dördüncüden sonra gelen. [=1]
b. 028b/11

beyān: (*Ar.*) Bildirme. [=3]
b. ider 026a/11
b. itmişlerdir 006a/6
b.+ mdadır 002a/13

bey'at: (*Ar.*) Kabul ve tasdik muamelesi. [=1]
b.+ ı 008b/2

bi'l-fi'l : (*Ar.*) Gerçekten. [=1]
b. 030b/10

bī-'aql: (*Far. +Ar.*) Akılsız. [=1]
b. 010a/1

bil- : Bir şeyi anlamış veya öğrenmiş bulunmak. [=43]
b. 001b/3, 003b/10, 005a/9, 005b/7, 008b/3, 008b/7, 008b/11, 018a/13, 020a/5
b. -e 025a/10, 033a/1
b. -eler 009b/4
b. -esin 031b/11, 031b/13, 032a/1

b. -medikde 019a/3
b. -mege 024a/10, 030a/1, 038a/3
b. -mek 003a/5, 006b/10, 006b/11, 006b/12, 007a/2, 008b/11, 009a/12, 031b/3

b. -meklik 002b/1, 003b/2, 029b/2
b. -menün 009a/1
b. -mez 035b/2
b. -mezler 019a/9
ma'rifet b. -miş 003a/13
b. -üp 002b/4, 002b/9, 003a/9, 003b/5, 005b/10, 006a/2, 007b/6, 009b/5, 014a/4

bildir- : Herhangi bir şeyi haber vermek. [=7]
b. -di 003a/9, 003b/1
b.-ir 020a/6, 020a/7, 020a/8, 020a/10, 024a/13

bilin- : Bilme işine konu olmak, anlaşılma, öğrenilmek. [=9]
b. -e 006b/7
b. -eni 029a/2
b. -mese 028b/12
b. -meye 020a/2
b.-ür 020a/4, 021b/3, 021b/4, 029a/1
b. -ürse 019b/12

biğ: Dokuz yüz doksan dokuzdan sonra gelen sayının adı. [=1]
b. 038b/1

bir: Sayıların ilki. [=59]
b. 001b/4, 002a/5, 003a/12, 004a/4, 004b/8, 007a/12, 007a/13, 012b/6, 013a/2, 013a/3, 018a/13, 018b/1, 018b/2, 018b/4, 019a/4, 019a/9, 019b/5, 019b/7, 020b/2, 021b/7, 021b/12, 021b/13, 022a/10, 022b/11, 023a/4, 023a/7, 024b/10, 025b/6, 026a/5, 027b/12, 027b/13, 028a/1, 028a/3, 028a/5, 029a/4, 031a/1, 031a/11, 031b/3, 032a/6, 036a/5, 037a/11, 037b/2, 037b/4, 038a/11, 040a/1, 040b/9, 041b/1, 041b/3, 041b/4, 041b/9, 042a/3, 042a/5
b. bāb 001b/4
b.+ er 001b/6

b.+ ini 005a/1

birbiri: Karşılıklı olarak bir diğeri. [=12]

b.+ nden 018a/3, 032a/12

b.+ne 012a/11, 016a/5, 024a/9,
027b/10, 032a/11, 035b/1

b.+ niñ 019b/1, 032a/11

b.+ siñ 012b/5

b.+ siyle 037b/8

birisi: 1. Bir tanesi. 2. Bilinmeyen bir kimse.
[=10]

b. 009a/2, 009a/3, 009a/4

b.+ ndeki 019b/6

b.+ ne 019b/6

b.+ ni 009b/12

b.+ niñ 036b/10

birisi: Herhangi bir kimse. [=10]

b. 002b/2, 006a/12, 007b/5,
033b/8, 033b/10, 033b/13, 034a/2, 035a/3

b.+ ne 008b/13

b.+ niñ 036b/11

birle: Edat olarak kullanılan bir sözcük.
[=2]

b. 008a/12, 008b/7

bit - : Sona ermek. [=13]

b. -digi 027a/5

b. -er 020b/2

b.-se 010a/5, 027b/5, 027b/8,
027b/10, 028a/1, 028b/5, 031a/8, 041b/1

b. -üp 037b/4, 037b/11, 037b/13

boğul- : Boğma işine konu olmak. [=2]

b. -mağa 038a/12, 038b/5

boğum: Parmak, kamış, saz vb. bitkilerin
şişkince bölümü. [=3]

b. 038a/11

b.+ ı 037b/10, 038b/2

boy: Bir şeyin tabanı ile en yüksek noktası
arasındaki uzaklık. [=3]

b. 014b/10, 014b/11, 014b/12

boyu: Boyu olan. [=2]

b. 014a/2, 014a/3

boyun: Gövdenin başla omuz arasında
kalan bölgesi. [=4]

b. 015a/11, 015a/12, 015b/1

bögrek: Böbrek. [=1]

b.+ leriñ 033b/11

böyle: Bunun gibi, buna benzer. [=1]

b. 012a/2

bu: Bu. [=122]

b. 001b/4, 001b/6, 001b/7, 002a/4,
002a/13, 002b/13, 003b/3, 003b/5, 004a/8,
004b/10, 005a/5, 005a/6, 005b/4, 005b/5,
005b/10, 006a/4, 006a/6, 006a/11, 007a/1,
007a/4, 007a/9, 008a/5, 008b/3, 009b/2,
009b/3, 009b/6, 009b/8, 012b/10,
012b/12, 013a/4, 016a/2, 018a/11, 018b/4,
021b/10, 022a/1, 022a/6, 022a/7, 024b/7,
024b/12, 025a/2, 025a/5, 025a/6, 025a/8,
025a/11, 025b/2, 025b/4, 025b/5, 025b/8,
025b/11, 026a/1, 026a/3, 026a/5, 026a/7,
026a/10, 026b/3, 026b/4, 026b/6, 026b/9,
027a/7, 027b/1, 027b/2, 027b/5, 027b/7,
027b/9, 027b/10, 028a/4, 028a/13, 028b/1,
028b/4, 028b/6, 028b/10, 029a/7, 030a/1,
030b/4, 031a/3, 031a/4, 031a/7, 031a/12,
032b/8, 033b/2, 033b/4, 035a/6, 035a/11,
035b/8, 036a/9, 036a/10, 036a/11, 038a/1,
038b/9, 039b/4, 040a/2, 040a/5, 040b/7,
042b/4

b.+ dır 029b/6

b.+dur 009a/2, 012b/9, 018b/5,
019a/1, 019a/10, 030b/2, 039b/4

b.+ nda 035b/4

b.+ ndan 007b/7, 035a/7

b.+ nıñla 002a/2

b.+nuñ 006b/7, 022b/5, 023b/7,
024b/5, 027b/7, 029b/3, 031a/11, 036a/9,
038b/2

b.+ña 007b/8, 026b/13, 033b/6,
041a/11

budağ: İnce dal. [=13]

b. 027a/10, 037b/4

b.+ ı 025b/6

b.+ lar 027a/11, 027a/12

b.+ lardan 024b/7

b.+ları 024b/12, 025a/9, 027b/5,
027b/7, 040b/6
b.+ larına 024b/10
b.+ larından 029a/7

buğday: Açık esmer renk. [=1]
b. 010a/13

buhl: (*Ar.*) Hasislik, pintilik. [=1]
b.+ e 018a/11

bul- : Arayarak veya aramadan bir şeyle,
bir kimse ile karşılaşmak. [=3]
māl b. -a 025a/10
b. -mada 002a/11
b. -muşlardır 031a/8

bulun- : Bulma işine konu olmak. [=15]
b. -a 026a/4
b. -muştır 012b/4
b.-sa 027b/12, 027b/13, 033a/11,
033b/8, 033b/10, 033b/13, 035a/1, 035a/3,
035a/6, 036b/9
b. -ur 029a/13
b. -ursa 030b/12, 034a/2

buncılayın: Bunun gibi, böyle. [=19]
b. 003a/3, 027a/10, 027a/12,
027b/12, 029a/12, 030b/7, 036a/2, 036a/4,
036a/11, 036b/4, 037a/12, 037a/13,
037b/2, 038a/6, 038a/9, 038b/4, 038b/6,
039b/11, 041b/1

buncılayınç: bk. buncılayın. [=1]
b. 030b/10

bunlar: Bunlar. [=7]
b. 009a/6, 022a/6, 032b/11
b.+ dan 009b/5
b.+ ın 021b/2, 024b/4

burc: (*Ar.*) Zodyak üzerinde yer alan on
iki takımyıldız verilen ortak ad. [=1]
b. -ı akreb 003a/8

burun: Alınla üst dudak arasında bulunan,
çıkıntılı, iki delikli koklama ve solunum
organı. [=12]
b. 013a/7, 013a/8, 013a/9,

013a/10, 013a/11, 013a/12, 013b/1,
013b/2
b.+ a 010b/6
b.+ dan 010b/10, 010b/12

buruşuk: Gerginliği, düzgünlüğü
kalmamış, buruşmuş olan. [=2]
b. 010b/5, 010b/6

buyur- : Bir şeyin yapılmasını veya
yapılmamasını kesin olarak söylemek,
emretmek. [=12]
b. -dı 005a/4
b. -muştur 006b/4
b.-ur 004a/10, 004a/11, 004a/12,
004b/2, 004b/4, 004b/5, 008b/9
‘aleyhi’s-selām b.-ur 002b/6,
004b/1

bükül- : Bükme işine konu olmak,
katlanmak. [=1]
b. -müş 039b/4

bünye: (*Ar.*) Vücut yapısı. [=1]
b.+ si 039b/12

büyük: Boyutları, benzerlerinden daha
fazla olan (somut nesne), makro, küçük
karşıtı. [=29]
b. 009b/13, 010b/3, 011a/3,
012a/7, 012a/12, 014b/2, 014b/7, 015b/3,
015b/7, 017b/5, 017b/7, 017b/11, 018a/5,
020b/2, 021a/1, 023b/8, 024b/1, 025a/4,
025b/8, 025b/11, 026b/2, 027a/3, 028a/4,
032b/5, 035b/2, 037a/6, 039b/7, 041a/4
b.+ dür 029a/3

büyüklen- : Kendini büyük göstermek,
büyüklük taslamak, kibirlenmek,
heyheylenecek. [=1]
b. -mege 042a/9

büyüklik: Büyük olma durumu. [=3]
b.+ i 023b/4, 032b/7
b.+ ine 023b/10

C

cāhillik(g): (*Ar.*) Bilgisizlik. [=4]

c.+e 011a/6, 011a/13, 012a/9,
014a/11

cāmi: (Ar.) Toplayan, bir araya getiren,
bir arada bulunduran. [=1]
c.+ dir 006a/9

cānān: (Ar.) Gönülden sevilen, gönül
verilmiş olan kadın, sevgili. [=1]
c.+ ı 043b/1

cānib: (Ar.) Yan, taraf. [=6]
c.+i 015b/12, 018a/8, 023a/3,
031b/6
c.+ inden 023a/3
c.+ ine 031a/1

cāriye: (Ar.) Halayık, hizmetçi kız. [=1]
c. 019a/5

cehd: (Ar.) Çaba, çabalama. [=2]
c. 015a/10
c. itmesine 035a/10

cehl: (Ar.) Bilgisizlik, bilmezlik, cāhillik,
cehalet. [=3]
c.+ e 014b/1, 014b/8, 017a/12

cem: (Ar.) Toplama, bir araya getirme.
[=2]
c. 006a/5
c. etsek 019b/5

cemā: (Ar.) İnsan kalabalığı, topluluk.
[=1]
c.+ e 030b/2

cemī: (Ar.) Bütün, hep. [=4]
c. 006a/8, 006a/13, 030b/6, 031a/4

cemī: (Ar.) Cemiyetle ilgili. [=1]
c.+ si 023a/11

cerāhat: (Ar.) 1. İrin. 2. Yara. [=1]
c.+ a 024b/8

cevāb: (Ar.) Bir soruya, bir isteğe, bir söz,
bir davranış veya yazıya verilen karşılık,
yanıt. [=1]

c. iderler 003b/13

cevārih: (Ar.) İnsanın el, ayak gibi azası.
[=1]
c. 009b/10

cevl: (Ar.) Gezinme, gezinti. [=1]
c.+ inde 035a/4

cibillī: (Ar.) Yaratılıştaki olan. [=1]
fiṭrat-ı c.+ si 007b/11

cihet: (Ar.) Yön, yan, taraf. [=1]
c. -i ma`āş 019a/1

cim: (Ar.) Osmanlı alfabesinin altıncı
harfi. [=14]

c. 022b/12, 023a/9, 025a/11,
025b/3, 025b/6, 029a/5, 030b/12, 035a/9,
037a/7, 037b/6, 037b/9, 042a/2, 042a/4

cimā: (Ar.) İnsanlarda çiftleşme, cinsel
ilişki. [=19]

c. 017b/4, 018b/10, 020a/7,
024a/13, 024b/1, 024b/2, 024b/3, 029a/6,
030b/4, 031a/11, 037b/4, 038b/8, 040a/8,
041a/13

ḥaṭṭ-ı c. 020b/3, 020b/4

c.+ dan 017a/12

c.+ ı 040a/6

c.+ yı 011b/6

cins: (Ar.) Tür, çeşit. [=3]

c. 009a/13

c.+ inden 003a/12

c.+ iyle 005a/11

cömerd: (Far.) Para ve malını
esirgemedi veren, eli açık, selek, semih,
ahi, bonkör. [=3]

c. 024b/11

c. olmasına 035a/7, 041b/11

cömerdlik(g): (Far.+T.) Cömert olma
durumu, eli açıklık, ahilik, semahat,
mürüvvet. [=2]

c.+ e 040a/5

c.+ lere 036a/1

cümle: (*Ar.*) Bütün, hep. [=2]
c. 033b/6
c.+ yi 009b/2

cüz'ıyyât: (*Ar.*) Değersiz, önemsiz, ufak tefek şeyler. [=1]
c. 018b/11

cüzâm: (*Ar.*) İnsan vücudunda yer yer lekeler veya çıbanlar ve yaralar şeklinde beliren, çok bulaşıcı, iyileşmesi güç bir deri hastalığı, miskin hastalığı, lepra. [=1]
c. olacağına 027b/11

Ç

çalış- : Bir şeyi oluşturmak veya ortaya çıkarmak için emek harcamak. [=1]
ç. -up 037b/5

çek- : Bir şeyi tutup kendine veya başka bir yöne doğru yürütmek. [=4]
ç. -erlerse 037a/10
ç. -üp 025b/5, 037a/8, 037a/10

çekmeklik(g): Güç durumlara dayanmak, katlanmak. [=4]
zahmet ç.+ e 037b/6

çeşm: (*Far.*) Göz. [=1]
ç. olmak 011b/4

çevir- : Bir şeyin yönünü değiştirmek. [=2]
ç. -se 038a/12, 038a/13

çevre: Bir şeyin yakını, dolayı, etraf, periferi. [=2]
ç.+ si 014b/6
ç.+ sinde 011b/9

çevril- : Çevirme işine konu olmak. [=1]
ç. -se 030b/6

çık- : İçeriden dışarıya varmak, gitmek. [=11]
ç. -arsa 041a/6
ç. -mamasına 032a/10
ç. -sa 025b/7, 028a/5, 042a/3
ç.-up 035b/9, 037a/9, 040b/10,

041a/12, 041b/3, 041b/9

çıkâr- : Sonunu getirmek. [=1]
ç. -mayup 015b/5

çirkinlik: Çirkin olma durumu. [=1]
ç.+ e 014b/6

çok: Sayı, nicelik, değer, güç, derece vb. bakımından büyük ve aşırı olan, az karşıtı. [=35]

ç. 005a/7, 005b/2, 010a/4, 010a/5, 010a/6, 010a/7, 010b/9, 010b/10, 011b/6, 011b/8, 014a/4, 014a/9, 015a/8, 016a/12, 019b/3, 021b/6, 022a/10, 023b/9, 025a/7, 026b/7, 029a/6, 029a/10, 029a/11, 032a/13, 033b/2, 033b/6, 035a/1, 037a/2, 037a/10, 037b/5, 038a/3, 039b/1, 041b/4, 042b/9

ç.+ dur 005b/8

çokluk: Sayı veya ölçü yönünden çok olma durumu, çoğul, kesret, ekseriyet, teklik karşıtı. [=3]

ç.+ una 010a/9, 013a/13, 015b/7

çöñez: 1. Cılız. 2. Eğri, büğrü. [=1]
ç. 012a/8

çukur: Çevresine göre aşağı çökmüş olan yer. [=1]
ç. 011a/10

çün: (*Far.*) Çünkü, mâdemki. [=1]
ç. 009a/10

çünki: (*Far.*) Şundan dolayı, şu sebeple, zira. [=4]

ç. 004b/13, 005a/6, 005b/12, 030b/3

D

dâ'im: (*Ar.*) Devamlı, sürekli. [=3]
d. 019a/11, 023a/12
d. olup 040b/8

dâ'ire: (*Ar.*) Bir çemberin içinde kalan düzlem parçası. [=3]

d. 037a/3, 042a/5
nişf-ı d. 040b/2

dahr: Bile. [=68]

d. 001b/6, 001b/8, 002a/11, 002b/2, 002b/8, 002b/11, 002b/12, 003a/6, 004a/11, 004a/12, 004a/13, 004b/1, 004b/4, 004b/5, 005a/6, 005a/12, 005b/4, 006a/3, 006a/5, 006a/6, 006a/13, 006b/4, 006b/8, 007a/2, 007b/9, 008a/5, 009a/2, 009b/5, 010a/3, 010a/10, 010b/4, 013a/6, 013b/4, 014b/3, 016b/6, 018b/2, 018b/4, 019a/8, 019a/9, 019a/13, 019b/8, 020a/4, 021a/1, 021b/2, 021b/4, 021b/8, 021b/10, 022a/10, 022b/11, 023b/7, 023b/11, 024a/11, 027a/4, 028b/7, 031a/7, 031b/13, 032b/11, 033a/4, 033a/5, 033a/6, 034a/3, 035a/12, 040b/5, 041a/8, 042b/4

dağ: bk. dek. [=2]

d. 025b/3, 029a/5

dal: (Ar.) Osmanlı alfabesinin onuncu harfi. [=5]

d. 023a/9, 030b/1, 031b/11, 037b/12, 041a/4

dalâlet : (Ar.) Sapkınlık, doğru yoldan ayrılma. [=1]

d.+ den 003b/6

dâll: (Ar.) Delalet eden, gösteren, işaret eden. [=159]

d.+dir 016a/8, 016a/9, 016a/12, 016a/13, 016b/1, 016b/3, 016b/4, 016b/6, 016b/8, 016b/10, 016b/13, 017a/2, 017a/3, 017a/5, 017a/10, 017a/11, 017a/12, 017b/1, 017b/4, 017b/5, 017b/6, 017b/8, 017b/9, 017b/10, 017b/11, 017b/12, 017b/13, 018a/1, 018a/2, 018a/5, 018a/7, 018a/11, 018a/12, 018a/13, 023a/1, 023b/9, 024a/11, 024b/12, 025a/4, 025b/8, 025b/13, 026a/1, 026a/5, 026a/6, 026a/8, 026a/10, 027b/1, 027b/2, 027b/5, 027b/6, 027b/11, 028a/2, 028a/4, 028a/11, 028a/13, 028b/1, 028b/2, 028b/4, 028b/5, 028b/6, 028b/11, 030b/13, 031a/2, 031a/9, 031b/7, 031b/8, 031b/9, 032b/5, 032b/7, 032b/11, 033a/1, 033a/10, 033b/2, 033b/4,

033b/6, 033b/9, 033b/11, 034a/1, 035a/2, 035a/5, 035a/7, 035a/11, 035a/13, 035b/11, 036a/3, 036a/5, 036a/7, 036a/9, 036a/11, 036a/13, 036b/1, 036b/2, 036b/3, 036b/7, 036b/12, 037a/1, 037a/4, 037a/7, 037a/9, 037a/11, 037a/12, 037b/1, 037b/3, 037b/6, 037b/8, 037b/9, 037b/12, 038a/4, 038a/5, 038a/7, 038a/9, 038a/11, 038a/12, 038b/2, 038b/5, 038b/7, 038b/8, 039b/6, 039b/7, 039b/8, 039b/11, 039b/13, 040a/4, 040a/6, 040a/9, 040a/10, 040a/12, 040b/1, 040b/3, 040b/4, 040b/8, 040b/9, 040b/12, 041a/1, 041a/2, 041a/3, 041a/5, 041a/9, 041a/11, 041a/13, 041b/3, 041b/5, 041b/9, 041b/11, 041b/12, 042a/2, 042a/4, 042a/6, 042a/9, 042a/10, 042a/12, 042b/4, 042b/6, 042b/8

dānā: (Far.) Bilen, bilici, bilgiç. [=1]

d.+ lar 010b/4

dar: İçine alacağı şeye oranla ölçüleri yetersiz olan, geniş ve bol karşıtı. [=1]

d. 024a/1

darb: (Ar.) Dövme, vurma. [=1]

d.+ dan 035b/10

darb-ı meşel: (Ar.) Atasözü. [=1]

d. dir 023a/2

da'vet: (Ar.) Çağırma, çağrı. [=1]

d.+ i 008b/2

de- : Söylemek, söz söylemek. [=2]

d. -di 003a/11

d. -rler 023a/2

de: Bile, dahi. [=4]

d. 025a/1, 040b/7, 041a/4, 041a/6

debren- : Kımıldamak, hareket etmek, sarsılmak. [=1]

d. -ür 035a/3

debrenici: Kımıldayan, hareket eden, sarsılan. [=1]

d. 011b/13

def: (Ar.) Savma, öteye itme. [=1]
d. itdiği 042b/2

def'aten: (Ar.) Ansızın. [=1]
d. 041b/6

deg-: Aralık kalmayınca kadar birbirine yaklaşmak, dokunmak, temas etmek. [=2]
d. -mege 036a/3
d. -meye 041a/2

degil: İsim cümlelerini olumsuz yapmak için kullanılan bir söz. [=3]
d. 008b/1
d.+ dir 019b/4, 029b/3

degirmi: Yuvarlak. [=2]
d. 014a/7, 014b/1

dek: Dek. [=9]
d. 022b/9, 024b/8, 025a/7, 025a/11, 029a/7, 032a/6, 037b/5, 040a/2, 040a/13

dağāyık: (Ar.) Anlaşılması güç olan ve dikkat isteyen ince şeyler. [=1]
ilm-i d. 038a/2

delālet: (Ar.) Kılavuzluk. [=41]
d. 007a/12
d. iden 007b/1, 007b/3, 007b/4
d. ider 006a/7, 006b/2, 006b/6, 022b/4, 024b/2, 026b/3, 032a/8, 032a/10, 032a/12, 032a/13, 033a/12, 034a/3, 035b/5, 035b/7, 039b/3, 040a/3
d. itse 007a/13, 022a/1
d.+ dir 024a/8
d.+ i 012b/8, 012b/12, 013a/5, 018b/13, 021b/1
d.+ i olacak 022a/10
d.+ in 020a/7
d.+ ler 001b/6
d.+ ler ider 043a/1
d.+ leri 018b/6, 031a/7, 031a/12
d.+ lerin 018b/12, 020a/8, 024a/13
d.+ lerinden 018b/7
d.+ leriñ 020a/9

delil: (Ar.) İnsanı aradığı gerçeğe

ulaştırabilecek iz, emare. [=188]

d. -i aklı 005b/11

d. -i naklı 004a/9, 005a/7

d. -i naklıyle 002a/13

d. -i naklleriñ 006b/8

d. 022b/8

d. olur 003b/13

d.+dir 009b/12, 009b/13, 010a/1,

010a/2, 010a/3, 010a/4, 010a/5, 010a/6,

010a/7, 010a/8, 010a/9, 010a/10, 010a/11,

010a/12, 010a/13, 010b/1, 010b/3, 010b/4,

010b/5, 010b/6, 010b/7, 010b/8, 010b/9,

010b/10, 010b/11, 010b/12, 011a/1,

011a/2, 011a/3, 011a/4, 011a/5, 011a/6,

011a/7, 011a/8, 011a/9, 011a/10, 011a/11,

011a/12, 011a/13, 011b/1, 011b/2, 011b/4,

011b/5, 011b/7, 011b/9, 011b/10,

011b/11, 011b/12, 012a/1, 012a/4, 012a/7,

012a/8, 012a/9, 012a/10, 012a/12,

012a/13, 012b/6, 012b/7, 013a/8, 013a/9,

013a/10, 013a/11, 013a/12, 013a/13,

013b/2, 013b/3, 013b/4, 013b/6, 013b/7,

013b/8, 013b/9, 013b/10, 013b/11,

013b/12, 013b/13, 014a/1, 014a/2, 014a/3,

014a/7, 014a/8, 014a/9, 014a/10, 014a/11,

014a/12, 014a/13, 014b/1, 014b/2, 014b/3,

014b/4, 014b/5, 014b/6, 014b/7, 014b/8,

014b/9, 014b/10, 014b/12, 014b/13,

015a/1,

015a/2, 015a/3, 015a/4, 015a/5, 015a/6,

015a/7, 015a/8, 015a/9, 015a/10, 015a/11,

015a/12, 015a/13, 015b/1, 015b/3, 015b/4,

015b/6, 015b/7, 015b/8, 015b/9, 015b/10,

015b/11, 015b/13, 016a/2, 016a/3, 016a/5,

016a/7, 018a/11, 023a/7, 023a/8, 023b/2,

023b/4, 023b/7, 023b/10, 023b/11,

023b/13, 024a/6, 024a/12, 024b/9, 025a/1,

025a/7, 025a/11, 025a/13, 025b/5, 026a/3,

026b/2, 027a/10, 027a/12, 028a/6, 028a/8,

030b/9, 030b/12

d.+ leri 004a/9, 007b/8

delilik(g): Deli olma durumu, cinnet. [=1]

d.+ e 024a/6

delikli: Delikli. [=1]

d. 013a/12

delulik(g): bk. delilik. [=2]

- d.+ e 010a/10, 014b/4
- denge:** Bir nesnenin veya bir insanın devrilmeden durma hâli, muvazene, balans. [=1]
d.+ dir 009a/6
- deñiz:** Deniz. [=1]
d. 041b/7
- ders:** (*Ar.*) Öğretmenin öğrenciye belirli bir sürede verdiği bilgi. [=1]
d.+ inden 004a/7
- dervîş:** (*Far.*) Bir tarikata girmiş, onun kurallarına ve törelerine bağlı kimse, alperen. [=1]
d. 027a/11
d. olup 023b/3
- dervîşlik(g):** (*Far.+T.*) Dervîş olma durumu. [=1]
d.+ i 035a/1
- devlet:** (*Ar.*) Toprak bütünlüğüne bağlı olarak siyasal bakımdan örgütlenmiş millet veya milletler topluluğunun oluşturduğu tüzel varlık. [=1]
d.+ e 037a/1
- devletli:** (*Ar.+T.*) 1. Mutluluk ve refah içinde olan (kimse). 2. Osmanlı Devleti'nde paşa, vezir vb. devlet adamlarına verilen unvan. [=2]
d. 037a/2
d.+ lere 040b/7
- devletlü:** (*Ar.+T.*) bk. devletli. [=3]
d. 024b/11, 033b/4
d.+ leri 039b/2
- devr:** (*Ar.*) Kendine özgü bir özellik taşıyan zaman parçası. [=2]
d. -i Kâmerde 003a/7, 003a/12
- dırnağ:** bk. tırnağ. [=1]
d. 016b/4
- di- :** bk. de- [=32]
- d. -di 008a/10
d. -diler 008a/9
d. -mek 022a/2, 022a/7, 022a/11, 022a/13
d. -meli 005b/8
d. -miş 042a/13
d. -mişdir 005b/1, 022b/8, 026b/1
d.-mişler 010b/4, 012b/9, 042b/1, 042b/8
d. -mişlerdi 008a/11
d. -mişlerdir 022b/11, 039b/9
d. -rler 003b/10
d. -sek 012b/3
d. -ye 024b/7
d. -yü 002a/10, 003a/13, 006a/5, 007b/2, 012b/5, 020a/10, 020a/11, 020a/13, 020b/1, 020b/3, 020b/4
- dib:** Dip. [=27]
d.+ inde 029a/10, 031b/5, 035b/9, 040a/10, 040b/1
d.+ inden 020b/2, 025a/9, 032a/4, 037b/6, 037b/10, 037b/13, 041a/12, 042a/4
d.+ ine 024b/8, 024b/9, 025a/13, 028b/5, 029a/7, 033a/4, 037b/4, 039b/1, 040a/2, 040a/13, 041a/6, 041b/2, 042a/3
d.+ ini 024b/11
- đık:** (*Ar.*) Dar olma, darlık. [=1]
d. -i nefes 026a/9
- dile- :** Birinden bir şeyin yapılmasını istemek, rica etmek, arzu etmek. [=2]
d. -rseñ 031b/3, 033a/1
- dimāğ:** (*Ar.*) 1. Beyin. 2. Zihin. [=2]
d.+ dır 012b/11
d.+ ıñ 028a/12
- dirāset:** (*Ar.*) Dersler. [=1]
d.+ leri 008a/7
- diri:** Yaşamakta olan, yaşayan, canlı, ölü karşıtı. [=2]
d. 032a/1
d.+ leri 031b/10
- dirlik(g):** Yaşayış, hayat, sağlık, varlık,

geçim. [=4]
d.+i 023a/10, 025a/13, 039b/13,
040b/11

diş: Çene kemiklerinin üstüne dizili, ısırıp koparmaya ve çiğnemeye yarayan sert, beyaz organlardan her biri. [=4]
d. 013b/10, 013b/11, 013b/12

dişi: Kadın. [=2]
d. 009b/1, 031b/13

ditre- : Titremek. [=2]
d. -r 011b/3
d. -ye 023a/7

ditregen: Çok titreyen. [=1]
d. 012a/12

diz: Kaval, baldır ve uyluk kemiğinin birleştiği yer. [=1]
d.+ lerine 022b/2

doğun- : Nesnelere sıcaklık, soğukluk, sertlik, yumuşaklık vb. niteliklerini derinin altındaki sinir uçları aracılığıyla duymak, değmek, el sürmek, temas etmek. [=1]
d. -duğı 028a/5

dost: (*Far.*) Sevilen, güvenilen, yakın arkadaş, gönüldaş, iyi anlaşılabilir kimse, düşman karşıtı. [=3]
d. 027a/9
d.+ ları 042b/9
d.+ larına 041a/10

dök- : Sıvı veya tane durumunda olan şeyleri buldukları kaptan başka bir yere boşaltmak. [=1]
d. -mege 011b/12

dördüncü: Dört sayısının sıra sıfatı, sırada üçüncüden sonra gelen. [=1]
d. 028a/11

dört: Dört sayısının adı. [=1]
d. 009a/6, 033b/1, 036b/12, 041a/7

dur- : Hareketsiz durumda olmak. [=3]
d. -digi 022b/1
d. -mağa 025a/10
d. -urlar 003a/2

düş: (*Far.*) Omuz. [=1]
d. ola 024b/5

düküne: Dikine. [=2]
d. 028b/7, 028b/9

dünyâ: (*Ar.*) Üzerinde yaşadığımız toprak ve denizler, yeryüzü. [=1]
d. 036b/6

düşmân: (*Far.*) bk. düşmen. [=1]
d.+ ları 042b/13

düşmen: (*Far.*) Birinin kötülüğünü isteyen, ondan nefret eden, ona zarar vermeye çalışan kimse, yağı, hasım, antagonist, dost karşıtı. [=2]
d.+ leri 037a/6, 038a/6

düşmenlik: (*Far. + T.*) Düşmanlık. [=1]
d.+ e 014b/12

düzensizlik: Düzensiz olma durumu, tertipsizlik, intizamsızlık, nizamsızlık. [=2]
d.+ e 010b/2, 014b/6

E

eblehlik: (*Ar. + T.*) Ebleh olma durumu, eblehleşme. [=3]
e.+ e 010a/7, 010b/13, 011a/9

ecel: (*Ar.*) Hayatın sonu, ölüm zamanı. [=1]
e. 028b/8

ecl: (*Ar.*) Sebep. [=1]
e.+ den 018b/7

eczâ': (*Ar.*) Parçalar, kısımlar. [=3]
e.+ ları 021a/1, 023b/5, 026a/2

edebli: (*Ar. + T.*) Uslu, ince, iyi ahlaklı,

terbiyeli, müeddep. [=2]
e. 025a/10, 025b/5

edille: (*Ar.*) İşaretler. [=1]
e.+ siyle 009b/3

ednā: (*Ar.*) Pek aşağı, en bayağı, çok alçak. [=2]
e. 016a/11
e. olmak 022a/4

ef'āl: (*Ar.*) İşler, ameller. [=2]
e.+ de 004a/1
e.+ dir 009a/9

efđal: (*Ar.*) 1. Daha faziletli 2. Üstün. [=1]
e.+ dir 013a/6

efendi: (*Rum.*) Tazim unvanı. [=1]
‘aleyhi’s-selām e.+ miz 002b/4

ef'i: (*Ar.*) Engerek yılı. [=1]
e.+ den 005b/2

efşāh: (*Ar.*) Daha fasih, uzdilli. [=1]
e. olduğu 018b/7

eger: (*Far.*) Şart anlamını güçlendirmek için şartlı cümlelerin başına getirilen kelime, şayet. [=223]

e. 002a/9, 003b/12, 008b/1, 011b/10, 012a/7, 014a/3, 016a/2, 016a/9, 016a/12, 016a/13, 016b/1, 016b/3, 016b/7, 016b/8, 016b/9, 016b/11, 016b/13, 017a/1, 017a/2, 017a/3, 017a/8, 017a/11, 017a/12, 017b/2, 017b/4, 017b/6, 018a/2, 018a/5, 018a/11, 022b/4, 022b/8, 022b/12, 023a/4, 023a/7, 023a/11, 023a/13, 023b/2, 023b/4, 023b/8, 023b/10, 023b/11, 023b/13, 024a/5, 024a/7, 024a/8, 024a/11, 024b/1, 024b/3, 024b/7, 024b/9, 024b/12, 025a/2, 025a/5, 025a/6, 025a/8, 025a/9, 025a/11, 025a/12, 025b/2, 025b/4, 025b/5, 025b/11, 026a/1, 026a/3, 026a/5, 026a/6, 026a/8, 026b/8, 026b/12, 026b/13, 027a/3, 027a/6, 027a/7, 027a/10, 027a/12, 027b/1, 027b/2, 027b/5, 027b/6, 027b/9, 027b/11, 027b/13, 028a/1, 028a/3, 028a/7, 028a/10, 028a/11, 028a/13, 028b/1, 028b/2, 028b/4,

028b/5, 028b/6, 028b/10, 030b/5, 030b/8, 030b/10, 030b/12, 030b/13, 031a/3, 031a/4, 031a/5, 031b/3, 031b/5, 031b/7, 031b/9, 032a/2, 032a/4, 032a/6, 032a/7, 032a/9, 032a/10, 032a/12, 032b/4, 032b/6, 032b/7, 032b/8, 032b/12, 033a/1, 033a/3, 033a/4, 033a/5, 033a/6, 033a/8, 033a/10, 033a/13, 033b/2, 033b/4, 033b/6, 033b/9, 033b/12, 034a/1, 034b/1, 035a/2, 035a/5, 035a/9, 035a/11, 035a/13, 035b/5, 035b/8, 035b/11, 036a/1, 036a/3, 036a/6, 036a/8, 036a/9, 036a/10, 036a/11, 036a/13, 036b/1, 036b/2, 036b/3, 036b/4, 036b/8, 036b/9, 036b/10, 036b/12, 036b/13, 037a/1, 037a/3, 037a/5, 037a/7, 037a/9, 037a/11, 037a/13, 037b/1, 037b/3, 037b/6, 037b/8, 037b/9, 037b/12, 038a/4, 038a/5, 038a/7, 038a/9, 038a/11, 038a/13, 038b/2, 038b/5, 038b/7, 039a/1, 039b/5, 039b/6, 039b/7, 039b/11, 039b/13, 040a/4, 040a/6, 040a/9, 040a/10, 040a/12, 040b/1, 040b/4, 040b/8, 040b/9, 040b/12, 041a/1, 041a/2, 041a/3, 041a/5, 041a/7, 041a/13, 041b/3, 041b/5, 041b/7, 041b/9, 041b/11, 041b/12, 042a/1, 042a/2, 042a/4, 042a/6, 042a/7, 042a/9, 042a/10, 042b/5, 042b/6, 042b/8, 042b/12

egerçi: (*Far.*) Her ne kadar, olsa da, ise de. [=1]

e. 012b/5

egil- : Bir yana doğru eğik duruma gelmek. [=1]

e. -üp 035b/12

egri: Doğru veya düz olmayan, bir noktasında yön değiştiren, çarpık, münhani, doğru karşıtı. [=17]

e. 010a/2, 013b/12, 014a/2, 015b/8, 015b/13, 016a/4, 016a/5, 016a/10, 017a/4, 017a/9, 028a/13, 032a/9, 036b/8, 040a/5, 040a/11, 040a/12, 041a/12

egrilik : Eğri olma durumu. [=1]

e.+ i 042a/11

egrirek: Daha eğri. [=1]

e. 031b/9

ehl: (*Ar.*) 1. Sahip. 2. Bir işte yetkili olan, bir işi yapan, erbab. [=12]

- e. -i fikr 035a/4
- e. -i firâsete 007b/9
- e. -i hayr 005b/6
- e. -i inşâf 018a/5
- e. 007a/6, 017a/10
- e. olana 008b/8
- e.+ i 005b/8, 017b/3
- e.+ ine 007a/10

ekşer: (*Ar.*) En çok, daha ziyade. [=1]

- e. 018b/7

ekşerî: (*Ar.*) Genellikle. [=2]

- e. 009b/6, 021b/3

ekşeriyyâ: (*Ar.*) Genellikle. [=2]

- e. 021b/4, 022a/12

eksik: Bir bölümü olmayan, noksan, natamam. [=7]

- e. 030b/8, 031a/4, 031a/5, 031a/6
- e. olsa 025a/3

eksiklik(g): Eksik olma durumu, eksik olan miktar, noksan, nakisa, fıkdan. [=1]

- e.+ ine 028b/2

eksil- : Azalmak, az duruma gelmek. [=2]

- e. -meye 025a/13, 040b/3

ekşi: Sirke veya limon tadında olan. [=1]

- e. 014b/5

el: Kolun bilekten parmak uçlarına kadar olan, tutmaya ve iş yapmaya yarayan bölümü. [=64]

- e. 018b/7, 018b/9, 019a/11, 020a/5, 029b/2
- e. urup 016a/11
- e.+de 019a/12, 019b/3, 019b/4, 042a/6, 042a/7
- e.+den 012b/7, 013a/5, 021b/3, 021b/4
- e.+ e 019a/2, 019a/4
- e.+ i 023a/2, 023a/3, 023a/7

e.+ idir 020b/4

e.+ in 019a/5

e.+inde 026b/1, 032b/9, 036a/12, 039b/6

e.+ ine 041b/6, 041b/12

e.+ iniñ 029a/12

e.+iñ 017a/6, 018b/2, 018b/10, 018b/13, 019b/2, 020a/6, 020a/7, 029a/3, 031b/5, 031b/6, 031b/7, 032b/12, 033a/13, 036b/5, 037a/5, 038a/1, 039a/1, 040a/1, 040a/12

e.+ ler 023b/10

e.+ lerde 040b/1

e.+ leri 021b/8, 022a/13, 023b/8

e.+ lerin 022b/11, 023b/4

e.+ lerinde 042a/9

e.+ lerini 019b/1

e.+leriñ 021b/4, 021b/7, 028b/13, 029a/1, 029a/2

e.+ siz 019a/2

el ur- : El atmak, el uzatmak, el sürmek, dokunmak. [=1]

el u. -up 016a/11

elbette: (*Ar.*) Her hâlde, şüphesiz, kuşkusuz, elbet. [=1]

- e. 005a/12

elif: (*Ar.*) Osmanlı alfabesinin ilk harfi. [=26]

- e. 010b/11, 024a/3, 024b/11, 028b/1, 028b/2, 030b/5, 030b/10, 030b/12, 031a/3, 033a/11, 033a/13, 033b/2, 033b/4, 037a/9, 038a/11, 038a/13, 038b/2, 038b/5, 038b/7, 039a/1, 040b/4, 040b/9, 041a/7, 041a/9, 041b/3, 041b/9

emânet: (*Ar.*) Birine geçici olarak bırakılan ve teslim alınan kişiye korunması gereken eşya, kimse vb., inam, vedia. [=1]

- e. 005b/6

emânsızlık: (*Ar.+T.*) Amansız olma durumu. [=1]

- e.+ a 013b/9

emek: Bir işin yapılması için harcanan

beden ve kafa gücü, mesai, zahmet. [=2]
e. 023b/2
e.+ i 037b/9

emîn: (*Ar.*) Güvenli. [=1]
e. oldığına 030b/9

emînlik: (*Ar.+T.*) Emin olma durumu.
[=1]
e.+ e 037a/1

emrâz: (*Ar.*) Hastalıklar, illetler,
marazlar. [=1]
e.+ ları 026a/11

enbâ: (*Ar.*) Peygamberler. [=1]
e.+ yı 005a/11

enbiyâ': (*Ar.*) Nebiler, kendilerine kitap
indirilmemiş peygamberler. [=5]
e. 004a/7, 006b/10, 008b/2
e.+ dan 002b/3
ma'rifet-i e.+ dan 003a/3

endâm: (*Far.*) Vücut, beden, boy bos.
[=1]
e. 017b/12

endişe: (*Far.*) Tasa, kaygı. [=1]
e.+ ye 011a/7

eñek: 1. Çene, çene kemiği. 2. Gerdan.
[=3]
e. 013b/13, 014a/1

eñekli: Çeneli. [=1]
e. 005b/2

eñlü: Eni büyük olan, geniş. [=1]
e. 010b/1

er: Erkek [=8]
e. 033a/1
e.+ de 033a/3
e.+ i 037b/7
e.+ ler 021b/3
e.+ lerde 040a/2, 040a/5
e.+ lere 032b/11
e.+ lerin 032b/10

eriş- : Bir yere ulaşmak, varmak. [=1]
e. -e 026b/6

erkek: Yetişkin adam, bay, er kişi. [=4]
e. 009a/13, 031b/8, 031b/13,
036a/13

esbâb: (*Ar.*) Sebepler, nedenler. [=1]
e.+ ı 009a/1

esb-nâme: (*Far.*) Atların bakımı,
beslenmesi, hastalıkları hakkında yazılan
esere verilen isim. [=2]

e.+ ler 006a/3, 006b/12

esirge- : Korumak, himaye etmek, vikaye
etmek. [=3]
e. -medigine 027b/4
e. -mege 025a/7
e. -mez 035b/2

esmer: (*Ar.*) Siyaha çalan buğday rengi.
[=1]
e. 010a/13

eşkâl: (*Ar.*) Biçimler, suretler, tarzlar. [=1]
e.+ i 029b/6
e.+ lerinden 006a/1

et: 1. İnsanlarda, hayvanlarda deri ile
kemik arasındaki kas ve yağdan oluşan
tabaka. 2. Deri. [=2]
e. 015a/7, 015a/8

et- : Bir işi yapmak. [=2]
seyr e. -mege 043b/1
cem' e. -sek 019b/6

eñibbâ: (*Ar.*) Tabipler, doktorlar. [=1]
e. 042b/5

etlü: Etlî [=7]
e. 014a/11, 014a/12, 015b/4,
016a/12, 016b/1, 017b/10, 023b/1

etsiz: Etsiz. [=5]

e. 014a/13, 015b/4, 016a/10,
016a/13, 023b/1

ev: Bir kimsenin veya ailenin içinde
yaşadığı yer, konut, hane. [=1]
e.+ ine 004b/8

evlād: (Ar.) Bir kimsenin oğlu veya kızı,
çocuk. [=2]
e.+ a 031b/9
e.+ ıñ 032b/3

evliyā: (Ar.) Ermiş. [=6]
e. 004a/7
e.+ dan 002b/11, 002b/13, 003a/4
e.+ nıñ 008b/2
e.+ nıñdır 006b/10

evşāf: (Ar.) Nitelikler, vasıflar. [=11]
e. -ı ḥamīdeden 012b/6
maṭlab-ı e. -ı insān 003a/3
e. -ı mezmūmeyi 008b/4
e. -ı zemīmeden 012b/2
e. -ı zemīmeye 012a/4
e.+ a 008a/9
e.+ ın 003b/2
e.+ ıñ 002b/1, 003a/5
e.+ ıyla 008a/5
e.+ ların 006a/9

evvel: (Ar.) 1. Önce. 2. İlk, önceki,
geçmiş. [=14]
e. 019a/5, 029a/1, 030b/1, 030b/5,
031b/10, 031b/11, 031b/13
vech-i e. 012b/9
e.+inde 002a/1, 029b/3, 031a/4,
031a/5, 040b/11
ömr-i e.+ inde 033b/1

evvelī: (Ar.) Önceki. [=1]
ṭarīḳ-i e.+ dir 006b/3

evvelki: (Ar.+T.) Önce olan, önceki. [=4]
e. 020a/6, 038a/11, 038b/2,
038b/5

ey: Ey. [=1]
e. 043b/1

eyle- : Etmek, yapmak. [=6]
ḥükm e. 007b/3
e. -di 019b/3
zıkr e. -digimiz 009b/3
tercüme e. -dim 001b/4
e. -mesine 016a/12
ḳat' e. -se 027a/1

eylik: bk. eyülik. [=2]
e. 035b/2
e.+ ler 033b/1

eyü: İyi. [=30]
e. 004b/10, 004b/12, 005b/3,
010a/11, 014b/4, 014b/5, 015a/1, 015b/9,
017b/9, 024b/2, 027a/9, 028a/12, 036b/11,
037a/4, 038a/10, 041a/5, 041b/12, 042a/1,
042a/11
e.+ den 007a/3
e.+ dür 036b/13
e.+ niñ 007a/7
e.+ si 006b/7
e.+ sidir 004b/6, 012a/2
e.+ sin 006a/1
e.+ sine 006a/7, 006b/1, 006b/5
e.+ yü 005b/10

eyülik: İyilik. [=11]
e. 036b/9
e.+ de 023a/12
e.+e 013b/9, 014a/8, 014a/11,
040b/9
e.+ ine 015b/10, 022b/3, 040a/4
e.+ leri 027b/8, 039b/2

eyyām: (Ar.) Günler. [=1]
e.+ da 018a/13

F

fā'ide: (Ar.) Yarar. [=1]
f. göre 042b/11

fā'il: (Ar.) Eden, yapan, işleyen. [=2]
f+i 009a/3
sebeb-i f.+ i 009a/9

farḳ: (Ar.) Bir kimse veya nesnenin bir
başkasıyla karıştırılmamasını sağlayan

ayrılık, benzer şeyleri birbirinden ayıran özellik, başkalık, ayırım, nüans. [=2]
f. ide 007a/3
f. idüp 005b/11

fâsid: (Ar.) Kötü, fena; yanlış, bozuk. [=2]
f. ola 027b/13, 028a/1

fâside: (Ar.) bk. fâsid. [=1]
f. olacak 008b/2

faşl: (Ar.) Bölüm, kısım, devre. [=39]
f. 001b/6, 009b/12, 010a/2, 010a/8, 010b/1, 010b/9, 011a/3, 013a/7, 013b/3, 013b/6, 013b/10, 013b/13, 014a/2, 014a/11, 014b/7, 014b/9, 014b/13, 015a/7, 015a/8, 015a/11, 015b/3, 015b/6, 015b/7, 015b/10, 016a/4, 016a/8, 017a/8, 017b/4, 017b/9, 018a/13
f.+ da 018b/1
f.+ ı 038b/5, 038b/7
f.+ ma 024a/3, 030b/1, 030b/10
f.+ nda 030b/5
f.+ ndan 024a/3

fażalât: (Ar.) Artık, fazla. [=2]
f.+ dan 042b/2
f.+ ları 042b/3

fażilet: (Ar.) Erdem. [=1]
f.+ i 005a/8

feh̄m: (Ar.) Anlama, anlayış. [=9]
f. 013a/7, 013b/8, 014b/1
f.+e 011a/10, 014a/9, 015a/7, 015b/7, 016a/9
f.+ i 012b/10

feh̄msizlik: (Ar.+T.) Anlayışsızlık. [=1]
f.+ e 011a/9

fenâ: (Ar.) İyi nitelikte olmayan, kötü. [=1]
f. 018a/4

fenn : (Ar.) Bilim, bilgi. [=4]
f.+ i 004a/4, 007a/1
f.+ in 002a/13, 006a/11

ferâğat: (Ar.) Hakkından kendi isteğiyle vazgeçme. [=1]
f. 003b/6

ferah: (Ar.) Kalp, gönül, iç vb.nin sıkıntısız, tasasız olma durumu. [=2]
f. olmağa 037a/12
f. olmağlığa 025b/13

ferahlık: (Ar.+T.) Ferah olma durumu, genişlik, gönül açıklığı. [=1]
f. 011b/2

ferc: (Ar.) Dişilerde üreme organının dış kısmı, vulva. [=1]
f.+ leri 024a/1

feryâd: (Far.) Haykırış, çığlık. [=1]
f. idicilige 015a/13

fiṭrat: (Ar.) Yaradılış, hilkat. [=1]
f. -ı cibillisi 007b/11

fikr: (Ar.) Düşünce. [=11]
f. 016b/9
ehl-i f. 035a/4
f.+ e 011a/8, 015a/10, 018a/10
f.+ i 012b/10
f.+ in 012b/11
f.+ ler itdiginde 024a/12
f.+ ler itmege 033b/9
f.+ ler idüp 038a/2
f.+ leri 027b/6

fikrsiz: (Ar.+T.) Herhangi bir konu üzerinde düşünemeyen, görüşü olmayan, düşüncesiz. [=1]
f. 025a/13

fi'l-cümle: (Ar.) Nihayette, sonunda. [=2]
f. 022b/4, 031a/6

fi'l-ḥâl: (Ar.) Bu anda, hemen, şimdi. [=1]
f. 005a/2

firâset: (Ar.) Anlayış, sezis, sezgi. [=23]
f. -i aḥlâḳ-ı zâhiriden 003b/10
f. 003b/3, 003b/10, 007a/1, 007a/10

ilm-i f. 002a/4
şāhib-i f. 009a/12
şāhib-i ilm-i f. 008b/11
f.+ de 005a/5
ilm-i f.+de 004b/11, 008a/7,
008a/11, 009b/2, 009b/9, 031a/7
Kitāb-ı F.+ de 022b/6
aḥvāl-i f.+ den 028b/13
f.+ e 016b/10
ehl-i f.+ e 007b/9
f.+ i 005b/9
f.+ inde 001b/7
ilm-i f.+ iyle 006b/11

firāsetlü: (Ar.+T.) Ferasetli. [=1]
f. 013b/4

fitne: (Ar.) 1. Karışıklık, kargaşa. 2.
Fitneci, ara bozucu. [=4]
f. 010b/11, 023b/11
f.+ ye 013b/11, 014b/12

fitnelik: (Ar+T.) Karıştırma, çekiştirme,
ara bozma. [=1]
f.+ e 036b/1

fuşül: (Ar.) Fasıllar, bölümler, kısımlar.
[=1]
f.+ larıñ 018b/1

G

ġā'ib: (Ar.) Göz önünde olmayan, hazır
bulunmayan, nerede olduğu bilinmeyen.
[=1]
ġ. 022a/4

ġā'ibe: (Ar.) bk. ġā'ib. [=1]
sebeb-i ġ.+ si 009a/8

ġaflet: (Ar.) Aymazlık. [=3]
ġ.+ e 012a/1, 014b/9, 017a/13

ġāh: (Far.) Ara sıra. [=3]
g. 019a/10, 036b/9

ġalaṭ: (Ar.) Yanlış. [=1]
ġ. itmeyeler 007a/11

ġālib: (Ar.) Galebe eden, galebe çalan,

üstün gelen, yenen. [=1]
g. olmağa 038a/7

ġālibe: (Ar.) bk. ġālib [=1]
ḥükm-i ġ.+ dir 007b/9

ġamm: (Ar.) Keder, tasa, kaygı, dert. [=1]
ġ.+ a 015a/10

ġammāz: (Ar.) Birine, iftira ederek zarar
veren, münafık, fitneci, koğucu. [=2]
ġ. 035b/3, 041a/8

ġavġasız: Kavgasız. [=1]
ġ. 025a/12

ġāyāt: Metinde ġayn, elif, yā, te
harflerinin kısaltması olarak geçmektedir.
[=4]
ġ. 026b/6, 027b/12, 029a/4, 038a/7

ġāybī: (Ar.) Göze görünmeyen şeylere ait.
[=1]
ġ. 009a/3

ġāyet: (Ar.) Pek, çok, pek çok, aşırı bir
biçimde. [=10]
ġ. 007a/7, 012a/5, 015b/13,
017b/2, 026b/7, 033a/4, 033a/8, 041a/4,
041a/6, 041b/13

ġāyn: (Ar.) Osmanlı alfabesinin yirmi
ikinci harfi. [=14]
ġ. 024a/3, 028b/1, 028b/2, 031a/3,
033a/11, 033a/13, 033b/2, 033b/4, 040b/4,
040b/9, 041a/7, 041a/9, 041b/3, 041b/9

ġāyr: (Ar.) Ayrı, başka, özge, artık, diğer,
ma' da, değil. [=2]
ġ. -ı ḥaṭṭ 039b/4, 039b/5

ġayretsizlik(e): (Ar.+T.) Gayretsiz olma
durumu. [=1]
g.+ e 024a/6

ġāyri: (Ar.) Gayri. [=13]
ġ. 002b/13, 005b/4, 007a/2,
009b/5, 012a/3, 012b/1, 013a/5, 026a/5,
029b/1, 032b/12, 035b/8

ğ.+ sı 011b/9
ğ.+ ya 003a/4

ğazab: (Ar.) Öfke, kızgınlık, hiddet. [=10]
ğ.+ a 010b/6, 010b/9, 011b/6,
013a/3, 014b/7, 015a/5, 015b/1, 015b/8
ğ.+ ı 018a/6, 018a/10

geç- : Bir yerden başka bir yere gitmek.
[=7]

g. -e 041b/4
g. -ende 028b/8
g. -er 027b/10
g. -erek 031b/6
g. -mesine 023b/2, 040b/12
g. -üp 041b/5

geçin- : Yaşamak için gerekeni sağlamak.
[=1]
g. -üp 041a/9

geçmiş: Zaman bakımından geride
kalmış, esbak. [=1]
g.+ e 039b/8

gel- : Ulaşmak, varmak. [=28]
g. -di 003b/7, 005a/4, 007b/5,
008a/6
g. -digi 027a/5
g. -e 025a/6, 040a/13
g. -ecek 003a/13, 019b/7, 037b/3
g. -ecedir 002a/3
g. -en 035b/11
g. -mesün 029b/6
g. -miş 003a/13, 038a/1
g. -mişdi 005a/5
g.-se 013a/3, 022b/13, 037a/2,
037b/5
g.-üp 014a/6, 018a/7, 018a/10,
019b/7, 035b/9
rāst g. -üp 041a/1
g. -ür 002a/3, 029a/5

gelecek(g): Daha gelmemiş, yaşanacak
zaman, istikbal, ati. [=1]
g.+ e 039b/7

gene: Yine. [=1]
g. 041a/8

gerçek: Yalan olmayan, doğru olan şey,
hakikat. [=1]
g. 013b/12

gerek: İcap. [=8]
g. 005b/5, 007b/8, 009a/2, 016a/2,
022a/7
g.+ dir 005b/3, 006a/4, 037a/3

getür- : Getirmek. [=1]
g. -üp 003b/7

gevdenlik: (Far.+T.) Ahmaklık. [=1]
g.+ e 024a/8

ğidā': (Ar.) Besin. [=5]
ğ. 020a/12, 020a/13, 020b/5
ğ.+ larına 021b/11
ğ.+ yı 009a/13

ğızā': (Ar.) bk. ğidā'. [=2]
ğ. 018b/11, 020a/8

gibi: Gibi. [=37]
g. 003b/9, 005a/7, 005b/3, 008a/8,
010a/9, 010b/11, 011b/2, 011b/5, 011b/8,
011b/9, 011b/10, 011b/11, 011b/13,
012a/4, 013a/10, 015b/5, 024b/4, 027b/7,
028a/9, 028b/9, 030b/6, 031a/11, 035b/6,
036b/5, 036b/13, 037a/3, 038a/12, 038b/3,
038b/7, 039b/9, 042a/5, 042a/7
g.+ dir 021b/4, 022a/9
g.+ lere 031a/13

giç: Geç. [=4]
g. 011a/7, 011a/8, 018a/10

giç- : bk. geç- [=1]
g. -e 023a/11

giñ: Geniş. [=2]
g. 010b/1, 013b/3

ginlik: Genişlik. [=1]
g.+ i 013a/12

giñlik: bk. ginlik [=2]
g.+ i 024a/2, 024a/4

gir- : Dışarıdan içeriye geçmek. [=4]
g. -digine 042a/6
g. -e 033b/3, 041b/7
g. -mege 041b/12

girü: Geri. [=1]
g. 035b/9

git- : Bir yere doğru yönelmek. [=4]
g. -eler 038a/1
g. -mege 041a/3
g. -mesine 018a/7, 018a/10

göbek: İnsan ve memeli hayvanlarda göbek bağının düşmesinden sonra karnın ortasında bulunan çukurluk. [=3]
g.+ den 022b/13
g.+ inden 023a/3
g.+ iñ 022b/12

gögüs: Vücudun boyunla karın arasında bulunan ve kalp, akciğer vb. organları içine alan bölümü, sine. [=6]
g. 014a/2, 015b/4, 026a/9
g.+ de 010a/7, 037b/11
g.+ den 015b/12

gök: Gökyüzünün, denizin rengi, mavi veya yeşile çalan mavi. [=6]
g. 005b/1, 011a/12, 011b/3, 011b/7, 012a/4, 012a/5

göklük: Mavilik. [=1]
g.+ den 011a/12

gön: Deri. [=1]
g.+ üñ 016b/1

gönder- : Bir yere doğru yola çıkarmak, yollamak, ulaşmasını, gitmesini sağlamak, irsal etmek. [=1]
g. -di 008a/4

gönder: Kargı, mızrak. [=1]
g.+ den 028a/6

gönül: Sevgi, istek, düşünüş, anma, hatırlama vb. kalpte oluşan duyguların kaynağı. [=5]

g. 018a/1, 023b/7
g.+ i 035a/10
g.+ iñ 036a/6
g.+ üñ 042b/2

gönüllü: Bir işi yapmayı hiçbir yükümlülüğü yokken isteyerek üstlenen. [=1]
g. 036b/7

gör- : Göz yardımıyla bir şeyin varlığını algılamak, seçmek. [=25]
fâ'ide g. -e 042b/12
g. -ecegin 043b/2
g. -medik 008a/9
g. -mege 037b/9
zağmetler g. -mege 037a/8
g. -mek 019a/6, 019b/1, 021b/8
nabz g. -mek 021b/9
g. -meye 037a/11
g. -meyince 019a/5
g. -meyüp 003a/1
g. -mez 019a/4
g. -mezsın 022a/5
g. -müler 007a/4
g. -sen 022a/10
g. -üp 002a/9, 004b/11, 004b/12, 019a/12, 019b/2, 033b/1
g. -ür 035b/2
g. -ürler 019a/6, 019a/9

göre: Bir şeye uygun olarak, bir şey uyarınca, gereğince. [=20]
g. 007b/8, 019a/10, 019b/13, 021b/11, 021b/12, 022a/8, 022a/12, 023b/5, 023b/8, 023b/12, 026b/13, 031a/7, 032a/6, 032b/8, 032b/10, 032b/11, 033a/7
g.+ dir 008b/8, 009b/3, 026a/12

görün- : Görülür duruma gelmek, görülür olmak, gözükmek. [=2]
g. -meye 023a/10, 023a/12

gövde: İnsan bedeninde baş, kol ve bacaklar dışında kalan bölüm. [=6]
g.+ niñ 010a/6, 023b/12
g.+ si 023b/8, 031a/10
g.+ sinde 028b/11

g.+ ye 023b/4

göz: Görme organı, basar. [=33]
g. 011a/3, 011a/4, 011a/5, 011a/6,
011a/10, 011a/11, 011a/12, 011a/13,
011b/6, 011b/7, 011b/13, 012a/2,
012a/3, 012a/4, 012a/7, 012a/8, 012a/9,
012a/10, 012a/12, 012a/13, 012b/1,
012b/7, 019a/10
g.+ e 011a/11
g.+ i 027b/13
g.+ in 019a/11
g.+ lerin 012a/1
g.+ ün 012a/5

gözet -: Korumak, bakmak, özen
göstermek, himaye etmek. [=2]
g. -e 024b/11
g. -se 025a/5

gözli: bk. gözlü. [=1]
g. 011b/3

gözlü: Herhangi bir biçimde veya renkte
gözü olan. [=1]
g. 005b/1

gülām-pāre: (Ar.+Far.) Kulampara,
oğlancı. [=1]
ğ. 031a/2

gülām-pārelık: (Ar.+Far.+T.) Oğlancılık.
[=1]
ğ.+ e 031a/9

gunnelü: (Ar.+T.) Genizden gelen sese
sahip olan. [=1]
ğ. 015a/6

ğuşsa: (Ar.) Gam, keder, hüznün, tasa. [=2]
ğ.+ ya 013a/12, 014a/13

ğuşsasızlık: (Ar.+T.) Gamsız olma hâli.
[=1]
ğ.+ e 015a/9

gül- : İnsan, hoşuna veya tuhafına giden
olaylar, durumlar karşısında, genellikle
sesli bir biçimde duygusunu açığa
vurmak. [=4]

g. -eler 025a/1
g. -mek 015a/8, 015a/10

gül-gün: (Far.) Gül renkli, pembe. [=1]
g.+ e 010a/12

Gülistān: (Far.) Şirazlı Şeyh Sâdi'nin
meşhur eseri. [=1]
G.+ da 008b/9

güşādelik: (Far.+T.) Şen olma durumu.
[=1]
g.+ e 011a/1

H

hābāset: (Ar.) Kötülük, alçaklık. [=2]
h. -i bātına 010a/11
h.+ e 015a/11

haber: (Ar.) Bir olay, bir olgu üzerine
edinilen bilgi, salık. [=3]
h. 003a/13
h. virdi 002b/9
h. virdiler 008a/6

Hābeş: (Ar.) Etiyopyalı. [=1]
H. 022a/10

hābīb: (Ar.) Sevgili. [=1]
h.-ullah hāzretin 002b/8

hāc: (Far.) Haç, put. [=7]
h. 028b/9, 030b/12, 036b/8,
037a/8, 041b/11
h.+ ı 036b/5, 039b/9

hādd: (Ar.) Sınır. [=2]
h.+ i 017a/9
h.+ ini 017a/1

hādd-i i'tidāl: (Ar.) Mâkul, ılımlı derece.
[=2]
h. +de 009a/9
h. +den 009a/11

hādīs: (Ar.) Çıkan, meydana gelen. [=4]
h. olmasa 035a/13
h. olsa 025a/3, 035a/12, 037b/2

ḥakīm: (*Ar.*) Âlim, bilgin. [=6]
ḥ. 003a/6, 022b/6, 031a/3, 031a/13
ḥ.+ lerine 008a/4
ḥ.+ leriniḡ 008a/7

Ḥaḳḳ: (*Ar.*) Allah. [=9]
Ḥ. 004a/10, 006a/6, 006b/1,
006b/3, 007b/5, 009a/7, 019a/11, 019b/9,
025b/1

ḥāl: (*Ar.*) Durum. [=7]
ḥ. 015b/6, 040b/3
ḥ.+ i 024b/7, 042a/1
ḥ.+ inde 021b/5
ḥ.+ ine 012a/2
ḥ.+ lere 033b/13

ḥālāṣ: (*Ar.*) Kurtulma, kurtuluṣ. [=2]
ḥ. ola 025a/6
ḥ. olmaḡa 038b/1

ḥālet: (*Ar.*) Hāl, suret, keyfiyet. [=2]
ḥ. 013a/3
ḥ.+ dedir 009a/13

ḥālī: (*Ar.*) Boṣ. [=2]
ḥ. 018a/8, 029b/3

ḥalk: (*Ar.*) Yaratma, yaratılma. [=7]
ḥ. 042b/10
ḥ. idicek 006b/2
ḥ. itmiṣdir 006a/8, 006b/6
ḥ.+ a 003a/9
ḥ.+ dan 042b/11
ḥ.+ ı 012a/11

ḥamāḳat: (*Ar.*) Ahmaklık. [=7]
ḥ.+a 010a/6, 012a/9, 015a/13,
016a/13, 016b/12, 017a/12, 017b/8

ḥamīde: (*Ar.*) Övülmeye layık. [=9]
şıfatı ḥ. 002a/1, 019a/6, 019a/7
evṣāf-ı ḥ.+ den 012b/6
ḥ.+ ye 002a/12
aḥlāk-ı ḥ.+ ye 015a/2
şıfat-ı ḥ.+ ye 018b/6, 019a/13
şıfat-ı ḥ.+ yi 019a/3

ḥaml: (*Ar.*) Gebe olma, gebelik. [=1]
ḥ.+i 036a/13

ḥarām: (*Ar.*) Din kurallarına aykırı olan,
dinî bakımdan yasak olan, helal karṣıtı.
[=4]
ḥ. 031a/11, 033b/8, 035a/10,
040a/8

ḥarām-zāde: (*Ar.+Far.*) Piç. [=3]
ḥ. 036a/8, 040a/3
ḥ.+ dir 030b/2

ḥarāret: (*Ar.*) Sıcaklık. [=1]
ḥ.+ ine 023b/9

ḥarāret-i ḡarīziyye: (*Ar.*) Vücudun
normal harareti. [=1]
ḥ.+niḡ 036a/7

ḥarc: (*Ar.*) Gider, masraf. [=3]
ḥ. itmiṣ 005a/1
ḥ.+ ın 005a/1
ḥ.+ lara 036a/1

ḥāre: (*Far.*) Bâzı eṣyâların üstünde
görülen ve dalgalanıyormuṣ hissini veren
parlak çizgiler ve dalgalar, meneviṣ. [=2]
ḥ. 036a/8, 036b/1

ḥareket: (*Ar.*) Vücudu oynatma,
kıpırdatma veya kımıldanma. [=5]
ḥ. itmek 011a/6, 011a/7, 011a/8
ḥ. itmiṣ 021b/6
ḥ.+ leri 039b/12

ḥāric: (*Ar.*) Dıṣta kalmak üzere, dıṣında
sayılmak üzere, müstesna. [=1]
ḥ. olmuṣdur 031b/2

ḥārr: (*Ar.*) Sıcak, kızgın, yakıcı. [=1]
zāviye-i ḥ. 037a/5

ḥased: (*Ar.*) Kıskançlık, çekememezlik,
günü. [=6]
ḥ.+e 011a/10, 011b/10, 013a/12,
015a/2, 015a/6, 016b/6

ḥasenāt: (*Ar.*) Yararlı, iyi, güzel işler.

- [=1]
 ħ. 019a/1
- ħasene:** (*Ar.*) İyilik. [=1]
 aĥlāk-ı ħ.+ ye 022b/4
- ħāşıl:** (*Ar.*) Olan, ortaya çıkan, görünen. [=13]
 ħ.-ı kelām 002a/2, 032b/1, 032b/7, 033a/7, 035b/3
 ħ. itmesine 022b/8
 ħ. olan 003b/9, 009a/9, 026a/6, 026a/7
 ħ. olduğu 004a/4
 ħ. olur 002b/3, 003b/3
- ħaşm:** (*Ar.*) Düşman, yağı. [=1]
 ħ.+ ını 041b/2
- ħasret:** (*Ar.*) Özlem. [=1]
 ħ.+ e 015a/10
- ħāşş:** (*Ar.*) Mahsus, özel. [=1]
 ħ. 007a/9
- ħaste:** (*Far.*) Hasta. [=4]
 ħ. 033b/11
 ħ. ola 026b/12, 026b/13
 ħ. olmasına 036a/5
- ħastelik:** (*Far. +T.*) Hastalık. [=5]
 ħ.+ e 026a/6, 033b/13
 ħ.+ i 027a/2
 ħ.+ iñ 027a/4
 ħ.+ leri 026b/4
- ħāţır-nāk:** (*Ar. +Far.*) Hatırlı. [=1]
 ħ. 042b/7
- ħaţţ:** (*Ar.*) 1. Çizgi. 2. Satır. [=212]
 ħ. -ı cimā^c 020b/3, 020b/4
 ħ. -ı ma^cnīdār ola 021a/1
 ħ. 010b/7, 020b/2, 020b/4, 024b/7, 024b/9, 025a/2, 025a/5, 025a/8, 025b/8, 025b/9, 025b/11, 026a/1, 026a/6, 027a/1, 027a/3, 027a/7, 027b/1, 028a/1, 028a/3, 028a/5, 028b/4, 028b/6, 029a/4, 031a/1, 031a/3, 032a/5, 032a/6, 033a/8, 033a/9, 033a/11, 035b/8, 035b/11, 038a/13, 039b/4, 039b/7, 040a/1, 040a/2, 040a/5, 040b/10, 040b/13, 041a/1, 041a/2, 041a/3, 041a/5, 041b/1, 041b/3, 041b/5, 041b/7, 041b/9, 042a/3, 042a/5, 042a/7
 ħayr-ı ħ. 039b/4, 039b/5
 ħ.+ a 031a/7
 ħ.+ dan 028a/4
 ħ.+ ı 024b/3, 025a/3, 026a/5, 026b/6, 026b/8, 027a/1, 027a/10, 028a/5, 028b/3, 030b/13, 032a/2, 032a/3, 032b/5, 032b/6, 033a/3, 033a/13, 036b/11, 037a/10, 037b/2, 039b/4, 039b/5, 040b/4
 ħ.+ına 024b/13, 026b/6, 027b/12, 028a/6, 028b/1, 028b/3, 031a/3, 032b/3, 032b/8, 033a/10, 033a/11, 033b/2, 035b/9, 038a/7, 040b/10, 041b/6
 ħ.+ından 027a/6, 027a/8, 028a/1, 037b/4, 040b/9, 041b/9
 ħ.+ ını 025a/5, 026b/4, 028a/3
 ħ.+ınıñ 020a/9, 020b/5, 020b/6, 026a/7, 026a/8, 026a/12, 026a/13, 027a/6, 027b/11, 028a/7, 028a/10, 033a/8, 033a/10, 033b/5, 041a/6, 041a/7, 041b/1
 ħ.+ıñ 021b/1, 024b/1, 024b/12, 025a/6, 025a/8, 025a/11, 025b/4, 025b/5, 026a/2, 026a/3, 026b/9, 027b/2, 027b/5, 027b/9, 028b/10, 030b/7, 031a/4, 033a/7, 037a/6
 ħ.+ ıyla 025a/2
 ħ.+lar 018b/11, 019b/6, 026b/4, 026b/8, 027a/5, 027b/10, 028a/8, 028a/13, 028b/1, 028b/10, 029a/3, 029a/6, 029a/11, 029a/13, 029b/2, 030b/6, 031b/6, 031b/7, 031b/9, 032a/7, 032a/12, 032b/9, 032b/13, 033b/1, 033b/2, 033b/4, 037a/9, 037b/7, 037b/8, 037b/11, 037b/13, 038a/4, 038a/7, 039a/1, 039b/10, 040a/6, 040a/9, 040a/11, 040a/12
 ħ.+ lardan 027b/7, 029b/1, 031b/4
 ħ.+ları 020a/11, 020a/12, 020a/13, 024b/3, 026b/2, 028a/11, 029a/7, 029a/8, 029a/10, 032a/11, 032b/2
 ħ.+ larına 027b/8
 ħ.+larından 028b/13, 029a/1, 032b/12, 035a/13
 ħ.+larının 018b/9, 020a/6, 020a/8, 024a/13
 ħ.+ ların 032b/1, 035b/5, 035b/8
 ħ.+ uñ 025b/2

ḥattā: (Ar.) Bile, hem de. 2. Üstelik, ayrıca. [=4]
ḥ. 019a/4, 022b/1, 024b/4, 027a/2

havā: (Ar.) Hava. [=1]
ḥ.+ da 021b/8

ḥavāss: (Ar.) Duyumlar, duygular. [=2]
ḥ. -i bātına 013b/2
ḥ.+ ıñ 012b/11

ḥavāşş: (Ar.) 1. İleri gelenler, seçkinler. 2. Nitelikler, özellikler. [=3]
ulviyāt-ı ḥ. -ı ma'rifet 003a/5
ḥ.+ lar 002a/10
ḥ.+ larını 002a/7

ḥayā': (Ar.) Utanma duygusu, utanç, utanma, sıkılma. [=2]
ḥ.+ ya 010a/12, 014a/13

ḥayā'sız: (Ar.+T.) Utanması olmayan, sıkılmayan. [=1]
ḥ. 015a/11

ḥayā'sızlık: (Ar.+T.) Utanmazlık, sıkılmazlık. [=5]
ḥ.+a 011a/5, 011a/12, 011b/3, 014b/2, 017b/5

ḥayāt: (Ar.) Yaşam. [=1]
Kitāb-ı Ḥ.-ı Ḥayvāmında 026b/1

ḥāye: (Far.) Er bezi. [=2]
ḥ.+ niñ 017b/8
ḥ.+ si 017b/4

ḥayr: (Ar.) İyilik, karşılık beklenmeden yapılan yardım. [=5]
ḥ. 040b/12
ehl-i ḥ. 005b/6
şāhib-i ḥ. olmağa 039b/3
ḥ. olmaz 035b/4
ḥ.+ ı 012a/3

ḥayvān: (Ar.) Duygu ve hareket yeteneği olan, içgüdüleriyle hareket eden canlı yaratık. [=5]
Kitāb-ı Hayāt-ı Ḥ.+ ında 026b/1

ḥ.+ıñ 006a/7, 006a/10, 006a/11, 006b/1

ḥayvānāt: (Ar.) Hayvanlar. [=2]
ḥ. 006a/9, 006a/13

ḥayvāniyye: (Ar.) Hayvanlık. [=1]
nefs-i ḥ.+ ye 020a/10

ḥayyiz: (Ar.) Mekân, mevki, saha. [=1]
ḥ. -i zī-kemāl 013b/1

ḥazer: (Ar.) Sakınma, çekinme. [=4]
ḥ. ideler 007a/4
ḥ. itmek 005b/3, 005b/5

ḥāzık: (Ar.) Usta, maharetli. [=3]
ḥ. olasin 001b/7
ḥ. olur 009b/9
ḥ.+ lar 008a/11

ḥazret: (Ar.) Yüce kabul edilen kimselerin adlarının başına saygı, övme, yüceltme amacıyla getirilen unvan. [=7]
ḥ. -i kütbü'l-aḳṭāb 005a/12
ḥ. -i resülūñ 003b/1
Ḥ. -i Şeyḥ 009b/4
ḥ. 003a/6
ḥ.+ i 002b/13
ḥabīb-ullah ḥ.+in 002b/8
ḥ.+ ini 003b/5

ḥazretleri: (Ar.+T.) Saygı duyulan kişilerin adlarını veya makamlarını gösteren söze başka unvanlarla birlikte getirilen bir söz. [=5]
ḥ. 003a/10, 004b/10, 006b/3, 025b/1
ḥ.+ ni 002b/4

he: (Ar.) Osmanlı alfabesinin otuzuncu harfi. [=14]
ḥ. 020b/1, 028a/2, 030b/1, 030b/3, 031b/9, 032a/4, 033a/3, 037a/7, 040a/1, 040a/10, 040b/1, 041a/2, 041a/4, 042a/3

helāk: (Ar.) Ölme, öldürme, yok etme, yok olma. [=2]
ḥ. olmasına 025b/8, 035b/10

helâl: (Ar.) Dinin kurallarına aykırı olmayan, dinî bakımdan yasaklanmamış olan, haram karşıtı. [=1]
h.+ inden 030b/4

hem: (Far.) Hem. [=3]
h. 010b/11, 014a/8, 023b/5

hemân: (Far.) Çabucak. [=1]
h. 022a/9

her : (Far.) Her. [=37]
h. 002a/2, 004a/2, 005a/1, 005a/8, 005a/9, 005b/9, 006a/9, 006a/10, 006a/12, 007a/5, 007a/9, 008a/11, 009a/12, 009a/13, 009b/1, 009b/3, 009b/11, 009b/12, 012b/6, 017b/1, 018b/1, 019a/2, 019a/10, 019a/13, 019b/6, 022a/5, 027a/8, 028b/2, 034a/3, 035b/3, 036b/5, 039b/7, 040b/13, 043b/2

heybet: (Ar.) Korku ve saygı uyandıran görünüş, mehabet. [=1]
h. -i âliyye 009b/13

hey'et: (Ar.) Biçim, kılık, dış görünüş. [=2]
h. -i alâmetler 019b/4
h.+ inde 020a/1

hıfz: (Ar.) 1. Saklama. 2. Ezberleme, akılda tutma. [=3]
h. 009b/7, 009b/8
h.+ ı 012b/10

hılt: (Ar.) Bir karışımdaki maddelerden her biri. [=1]
h.+ ı 009b/1

hırş: (Ar.) Sonu gelmeyen istek, aşırı tutku. [=1]
h.+ a 016b/12

hısım: (Ar.) Evlilik yoluyla birbirine bağlı olan kimseler. [=1]
h.+ larına 021b/12

hıyânet: (Ar.) Güveni kötüye kullanma,

aldatma, vefasızlık. [=4]
h. itdükçe 012b/4
h.+ e 011a/7, 011a/10
h.+ in 012b/5

hıyre: (Far.) Karmaşık, donuk, fersiz göz. [=1]
h. 039b/8

hıç: (Far.) Olumsuz yargılı cümlelerde fiilin anlamını pekiştiren bir söz. [=2]
h. 003a/13, 012a/3

hıç biri: (Far.+T.) Bir teki, biri bile. [=1]
h.+ ni 008a/9

hıffet: (Ar.) Hafiflik. [=1]
h. -i aklı 013b/13

hıkmet: (Ar.) 1. Bilgelik. 2. Gizli sebep. [=4]
h. 008a/12
h.+ de 029b/4
h.+ e 014b/11
h.+ lerindedir 031a/10

hılâf: (Ar.) Karşı, zıt. [=1]
h.+ ı 038a/5

hıle: (Ar.) Birini aldatmak, yanıltmak için yapılan düzen, dolap, oyun, ayak oyunu, alavere dalavere, desise, entrika. [=4]
h. 011b/4
h.+ ye 011a/6, 013b/13, 014a/5

hıle-kârlık: (Ar.+T.) Hilecilik, dolandırıcılık. [=1]
h.+ a 013b/4

hılm: (Ar.) Huy yumuşaklığı, yumuşak huyluluk, öfke ve hiddet gerektiren durumlarda kendini yenerek sâkin ve serinkanlı olma. [=6]
h. 015a/1, 015b/2, 017a/1
h.+ e 016b/3, 016b/10, 017b/6

hımmet: (Ar.) Lütuf, iyilik, iyi davranma. [=2]
h.+ e 014b/1, 015a/5

Hind: (*Ar.*) Hindistan. [=3]
H. 008a/4, 008a/7
hükemâ'-yı H. 008a/10

hisset: (*Ar.*) Hasislik, cimrilik, pintilik.
[=2]
h. + e 014b/9, 016b/8

hoş: (*Far.*) Beğenilen, duyguları okşayan,
zevk veren. [=2]
h. 015a/3, 036b/8

hoşlık: (*Far.+T.*) Hoş olma durumu,
letafet. [=8]
h. + da 023a/13
h. + ı 025b/13
h. + ına 023b/7, 024b/2, 028a/12,
036a/7, 042b/4, 042b/6

hüblük: (*Far.+T.*) Güzellik [=1]
kemâlât-ı h. + a 012b/13

hulf: (*Ar.*) Verdiği sözü tutmama. [=1]
h. + a 011a/5

hulık: (*Ar.*) Doğuştan olan huy, yaratılış,
tabiat. [=4]
hüsni-i h. 013a/8
h. + a 010a/11, 014b/5
h. + ı 009a/12

humık: (*Ar.*) Ahmaklık, bönlük. [=1]
h. + a 015b/4

hurde: (*Far.*) Ufak değersiz şey, kırıntı.
[=1]
h. 017a/3

huşul: (*Ar.*) Olma, oluş, oluşma, meydana
gelme. [=1]
h. + i 007a/4

huşümet: (*Ar.*) Düşmanlık. [=3]
h. + e 010b/2, 010b/7, 010b/11

huşüşâ: (*Ar.*) Başkaca, ayrıca. [=11]
h. 005b/6, 006a/8, 006b/7, 019b/5,
025b/8, 028b/8, 029a/3, 029a/6, 031a/2,

031a/9, 040b/6

huşünet: (*Ar.*) 1. Sertlik, kabalık. 2.
İnatçılık. [=1]
h. + e 014a/9

huşûf: (*Ar.*) 1. Çizgiler. 2. Yazılar. 3.
Yollar [=]
h. + lar 019b/4
h. + ların 019b/2
h. + larını 017a/7

hüy: (*Far.*) Tabiat, mizaç, ahlak; âdet.
[=21]

h. + a 010a/13, 013b/9, 014b/3,
014b/7, 015a/1, 015a/5, 015b/9, 028b/6,
037a/4

h. + ıyla 006a/11
h. + lar 035b/3
h. + lara 017b/9, 024b/2, 028a/12,
042a/9, 042a/11
h. + ların 023b/6
h. + larına 014a/6
h. + ların 042b/4, 042b/6

hüyli: (*Far.+T.*) Herhangi bir huyu olan.
[=1]
h. 035a/6

hüyluğ: (*Far.+T.*) Huyululuk. [=1]
h. + a 014b/5

huşür: (*Ar.*) Dirlik, baş dinçliği, gönül
rahatlığı, rahatlık, erinç. [=3]
h. 023a/10, 036b/6, 040b/12

hükemâ': (*Ar.*) Hakimler, âlimler,
bilginler. [=6]
h. -yı Hind 008a/10
h. 006b/11, 022b/10, 033a/13,
042b/1
h. + dan 042b/8

hüküm: (*Ar.*) Hüküm, emir. [=17]
h. -i gâlibedir 007b/9
h. eyle 007b/2
h. itmek 007b/8, 031b/1
h. itüp 003a/11
h. + i 021b/3, 021b/10, 022a/12,

037a/11, 037a/13, 037b/1, 041a/9, 042a/5
h.+ iniñ 021b/2
h.+ ün 021b/5
h.+ ünde 022a/10, 030b/3

hüner: (*Far.*) Beceri isteyen ustalık, beceriklilik. [=1]
h.+ lerin 006a/5

hürmet: (*Ar.*) Saygı. [=2]
h. olmağa 037b/1
h.+ e 039b/11

hüsn: (*Ar.*) Güzellik. [=3]
h. -i hulk 013a/8
maħall -i h. 013a/1
h.+ üne 013a/1

I

ıraq: Uzak. [=5]
ı. 032a/12, 033a/5, 033a/6, 033b/3

ıssı: 1. Sıcaklık, hararet. 2. Sıcak. [=1]
ı. 021b/9

İ

i- : İmek fiili. [=28]
i. -di 003a/2, 004b/9, 008b/3, 019a/7, 019a/8
i. -dim 008a/12
i. -miş 008a/11
i. -mişse 008b/1
i. -se 005a/1, 012b/3, 019a/8, 026b/9, 027a/7, 028a/10, 030b/1, 030b/11, 031a/6, 032b/3, 033a/4, 033a/5, 033a/6, 033b/4, 035b/4, 036b/1, 039b/1

‘ibādāt: (*Ar.*) İbadetler. [=1]
‘i. 019a/1

‘ibāret: (*Ar.*) Başka bir şey değil. [=1]
‘i.+ dir 003b/12

ibtidā’: (*Ar.*) Başlangıç. [=2]
i.+ sı 026a/13
i.+ sına 026b/9

ic: Herhangi bir durumun, cismin veya alanın sınırları arasında bulunan bir yer, dâhil, dış karşıtı. [=6]
i.+ i 017b/7
i.+inde 009b/7, 018b/12, 027b/7, 035a/6, 036a/2

içün: İçin. [=16]
i. 001b/6, 002a/6, 005b/12, 006a/3, 006a/13, 006b/13, 007a/1, 008b/3, 018b/7, 019a/6, 019a/13, 019b/3, 019b/5, 019b/8, 029b/5, 029b/6

idin- : Edinmek. [=1]
i. -ür 035a/1

ifrāt: (*Ar.*) Herhangi bir konuda çok ileri gitme, ölçüyü aşma, aşırı davranma, taşkınlık, tefrit karşıtı. [=1]
i. 038b/8

ihsān: (*Ar.*) İyilik etme, iyi davranma. [=2]
i.+ a 015b/2
i.+ dır 012a/2

ihtirāz : (*Ar.*) Çekinme, sakınma. [=1]
i. itsünler 019b/3

ihtiyār: (*Ar.*) 1. Yaşlı, kocamış olan, pir (kimse), genç karşıtı. 2. Seçme. [=2]
i. idüp 036b/6
i.+ ında 041a/13

ihtiyāt: (*Ar.*) Herhangi bir konuda ileriye düşünerek ölçülü davranma, sakınma. [=1]
i. itmek 007a/11

iki: Birden sonra gelen sayının adı. [=19]
i. 005a/1, 005b/6, 007a/12, 009a/4, 019b/10, 022b/11, 024a/4, 027b/13, 028a/8, 028b/10, 031a/8, 037a/9, 037b/6, 037b/13, 038a/4
i.+ leri 016a/3
i.+ sinden 002b/13
i.+ siniñ 024a/3

ikinci: İki sayısının sıra sıfatı. [=5]

i. 003a/4, 012b/12, 020a/7, 024a/3,
024a/13

iklīm: (Ar.) Ülke, diyar. [=3]

i.+ inde 026b/7

i.+ ine 021b/11, 022a/12

ikrār: Saklamayıp doğruca söyleme,
açıkça söyleme. [=2]

i. iderlermiş 002a/7

i.+ ma 025a/10

il: Halk, ahali. [=1]

i.+ in 017b/3

ile: ile [=37]

i. 002a/1, 002b/2, 003a/2, 003a/6,
003b/3, 004a/8, 004a/9, 005b/4, 006b/9,
006b/11, 007a/5, 007a/9, 009b/5, 009b/12,
017a/4, 017b/9, 018b/1, 018b/11, 019a/7,
019b/7, 021b/7, 022b/10, 023a/10,
023b/2, 024b/3, 027a/9, 028a/5, 029b/1,
029b/2, 030b/11, 031a/9, 038b/1, 038b/8,
040a/10, 040b/12

ilerü: İleri. [=2]

i. 028b/7, 038a/10

ilhām: (Ar.) Allah tarafından ilâhî feyz
yoluyla peygamberlerin ve seçkin kulların
gönlüne verilen ilahi düşünce, hâlet ve
duygular. [=3]

i. 006b/9

i.+ ıyla 002b/4, 002b/8

ilk: Zaman, sıra, yer ve önem bakımından
ötekilerden önce gelen, son karşıtı. [=1]

i. 013a/6

‘illet: (Ar.) Hastalık. [=2]

‘i. -i zâhir 004a/3

‘i. olur 004a/2

‘ilm: (Ar.) Bilim. [=33]

‘i. -i aḥkām’dan 031a/13

‘i. -i deḳā’iḳ 038a/2

‘i. -i firāset 002a/4

şāḥib-i ‘i. -i firāset 008b/11

‘i.-i firāsetde 004b/11, 008a/7,

008a/10, 009b/2, 009b/9, 031a/7

i. -i firāsetiyle 006b/11

‘i. -i kıyāfet 001b/6, 003b/2,
003b/3, 003b/10, 006b/13

‘i. -i kıyāfetde 004b/9, 005a/9

‘i. -i nām 008b/13

‘i. -i nücūma 003a/10

‘i. -i ṭibbīde 029b/4, 042a/12

‘i. -i uşūlde 008b/12

‘i. 001b/3, 001b/8, 004a/8, 005a/9,
005b/5, 005b/10, 007a/9, 017a/1

‘i.+ in 007a/4

‘i.+ ler 038a/3

iltifāt: (Ar.) İlgi gösterme, rağbet etme.
[=1]

i. itmezler 013a/2

imām: (Ar.) En önde bulunan kimse,
önder. [=7]

i. 004b/10, 007a/5

İ. 009b/4

i.+ a 005a/2

i.+ ı 004b/9

i.+ in 005a/2

imān: (Ar.) İnanç. [=1]

‘i. 003b/6

imdi: 1. Şimdi. 2. Buna göre, şu hâlde,
artık. [=18]

i. 002a/4, 003b/3, 003b/8, 005a/9,
005b/9, 006a/6, 006b/9, 006b/13, 007a/4,
008b/11, 018a/13, 018b/13, 019b/13,
020a/5, 021a/1, 026a/11, 030a/1, 030b/3

in- : Yüksekten veya yukarıdan aşağıya
doğru gelmek. [=8]

i. -digi 033b/7

i. -dügi 020a/11, 020a/12, 020b/1

i. -er 031b/6, 039b/1

i. -seler 037b/11

i. -üp 032b/3

‘inād: (Ar.) Bir konuda direnme, ayak
direme, diretme, direnim. [=2]

‘i. 017b/3

‘i. itmege 017b/1

in’ām: (Ar.) Lütuf ve ihsanda bulunma,

iyilik etme. [=1]

i.+ dan 012a/3

iñez: Zayıf, hâlsiz, hasta. [=1]

i. 015a/2

ince: Kendi cinsinden olanlara göre dar ve kalınlığı az olan, kalın karşıtı. [=23]

i. 005b/2, 011a/1, 013a/10, 013b/1, 013b/13, 015a/1, 015a/12, 015a/13, 015b/1, 015b/9, 015b/10, 015b/11, 015b/13, 016a/6, 016a/7, 017a/8, 017b/2, 018a/1, 023b/8, 038a/2, 040a/1, 042b/3, 042b/5

incel- : İnce duruma gelmek. [=1]

i. -se 027b/1

incelik(g): İnce olma durumu. [=5]

i.+ de 011a/2, 016a/1, 016b/2
i.+ ine 022b/7, 042b/3

incerek: Zayıfa yakın, incecik. [=2]

i. 016b/4, 029a/10

iñşâf: (Ar.) Acımaya, vicdana veya mantığa dayanan adalet. [=5]

i. 017b/2

ehl-i i. 018a/5

i. idüp 008a/10

i.+ a 014a/6, 017a/3

insân: (Ar.) Âdemoğlu, âdem evladı. [=18]

i. 006a/13, 007a/1, 019a/2

maṭlab-ı evşâf-ı i. 003a/3

i.+ a 006a/8

i.+ da 006b/2

i.+ı 006b/9, 006b/10, 006b/11, 043b/2

i.+ıñ 002b/1, 003a/4, 003b/2, 003b/9, 006a/10, 009b/10, 019b/10, 029b/2

insâniyye: (Ar.) İnsana mensup, insanla ilgili, insanca. [=1]

kemâl-i i.+ ye 002a/6

insâniyyet: (Ar.) İnsanlık. [=9]

i.+ e 015b/3, 016b/3, 016b/12

i.+i 012a/8, 013a/13, 013b/6, 036a/10, 036b/2, 040a/3

iñşâ'Allah: (Ar.) Allah isterse, Allah nasib etti ise. [=2]

i. te'ālā 017a/8

i. te'ālā 013a/7

iri: Olağandan daha hacimli, olağanı aşan büyüklüğü olan, ince karşıtı. [=1]

i. 013b/11

irilik: İri olma durumu. [=1]

i.+ inden 031b/12

iriş -: Erişmek. [=1]

i. -se 028a/6

ishâl: (Ar.) Olağandan daha çok, daha sık ve sulu dışkı çıkarma, sürgün, ötürük, iç sürme, cır cır, amel, linet, kabız karşıtı. [=1]

i.+ den 025b/7

İslâm: (Ar.) Müslümanlık. [=1]

İ.+ a 003b/7

ism: (Ar.) Ad. [=6]

i. virdiler 020a/10, 020a/11, 020a/13, 020b/1, 020b/3, 020b/4

istidlâl: (Ar.) Bir konuda kanıtlara dayanarak sonuç çıkarma. [=6]

i. -i kaẓiyye 004a/5

i. -i tarîk 004a/7

i. itmek 008a/2

şîfat-ı i. itmek 007b/10

i. itmekden 003b/11

i. itüp 001b/9

iş: Bir sonuç elde etmek, herhangi bir şey ortaya koymak için güç harcayarak yapılan etkinlik, çalışma. [=6]

i. 037b/7

i. itse 040b/13

i.+ i 015b/5

i.+ ine 015a/9

i.+ lere 014b/4

- i.+ lerine 023a/6
- iştihā'**: (*Ar.*) İştah. [=3]
 i. itdiği 029a/1
 i.+ sı 040a/9
 i.+ sın 022b/7
- it(d) -**: Etmek. [=144]
 terk i. 012b/4
 rağbet i. -di 004b/10
 i. -digi 021b/5
 def' i. -digi 042b/2
 iştihā' i. -digi 029a/1
 temennā i. -digim 002b/5
 taşvīr i. -digimiz 017a/7
 zıkr i. -digimizden 018b/3
 i. -digine 030b/12
 fikrler i. -digine 024a/12
 zinā' i. -digine 030b/13, 031a/9
 tavşif i. -diler 008a/6
 zıkr i. -dim 001b/6, 018b/13
 i. -dügi 036a/1
 hıyānet i. -dükçe 012b/4
 i. -e 022a/12
 fark i. -e 007a/3
 tecāvüz i. -e 009a/11
 zabt i. -e 009b/2
 zıkr i. -e 029a/2
 zinā' i. -e 033b/9
 amel i. -eler 005b/11, 007a/9
 hāzer i. -eler 007a/4
 zıkr i. -elim 035a/8
 teşhīş i. -emedim 004b/13
 a'lām i. -en 002a/8
 delālet i. -en 007b/1, 007b/3,
 007b/4
 bahādurlık i. -eniņ 007b/5
 kabūl i. -enler 008b/5
 beyān i. -er 026a/11
 delālet i. -er 006a/7, 006b/2,
 006b/6, 022b/4, 024b/3, 026b/3, 032a/8,
 032a/10, 032a/12, 032a/13, 033a/12,
 034a/3, 035b/5, 035b/7, 039b/3, 040a/3
 delāletler i. -er 043a/1
 tecāvüz i. -er rütbesine 017a/2
 amel i. -erdi 003a/10
 zıkr i. -eriz 013a/6, 017a/8
 cevāb i. -erler 003b/13
 tehdīd i. -erlerdi 002a/10
- iķrār i. -erlermiş 002a/7
 ta'cīl i. -erlermiş 002a/11
 amel i. -esin 002a/2
 kıyās i. -esin 026b/13, 031a/7
 setr i. -esin 002a/9
 aşl-ı uķūbet i. -eyin 002a/10
 a'tāf i. -eyin 002a/9
 halk i. -icek 006b/2
 feryād i. -icilige 015a/13
 i. -medigine 041a/11
 i. -mege 011b/7, 025a/1
 fikrler i. -mege 033b/9
 inād i. -mege 017b/1
 zarar i. -mege 038b/7
 i. -mek 006b/3, 024a/11
 amel i. -mek 006a/2
 hareket i. -mek 011a/6, 011a/7,
 011a/8
 hāzer i. -mek 005b/3, 005b/5
 hūkm i. -mek 007b/8, 031b/1
 ihtiyāt i. -mek 007a/11
 istidlāl i. -mek 008a/3
 kabūl i. -mek 008b/8
 şıfat-ı istidlāl i. -mek 007b/11
 ta'mīr i. -mek 002a/6
 istidlāl i. -mekden 003b/11
 i. -meksizin 009b/8
 cehd i. -mesine 035a/10
 hāşıl i. -mesine 022b/8
 terk i. -meye 012b/5
 vefāt i. -meyeceğine 033a/10
 ğalaṭ i. -meyeler 007a/12
 karar i. -meyüp 041b/4
 iltifāt i. -mezler 013a/2
 harc i. -miş 005a/1
 hareket i. -miş 021b/6
 kabūl i. -miş 008a/1
 zıkr i. -miş 022b/6
 halk i. -mişdir 006a/8, 006b/6
 mübeddel i. -mişdir 008a/13
 şābit i. -mişler 007a/9
 mütāba'at i. -mişlerdi 003a/2
 beyān i. -mişlerdir 006a/6
 sebt i. -mişlerdir 009b/6
 delālet i. -se 007a/13, 022a/1
 iş i. -se 040b/13
 zabt i. -se 009b/8
 murād i. -sek 030a/1
 sūāl i. -seler 003b/12

tebdil i. -sün 019a/13
ihtirâz i. -sünler 019b/3
i.-üp 009b/7, 041a/10
fark i.-üp 005b/11
fikrler i.-üp 038a/3
hükm i.-üp 003a/11
ihtiyâr i.-üp 036b/6
inşâf i.-üp 008a/10
istidlâl i.-üp 001b/9
i'tibâr i.-üp 022b/10
qabûl i.-üp 008b/7, 040a/8
mu'arâza i.-üp 007b/4
muhabbet i.-üp 040a/8
seferin i.-üp 041b/8
taleb i.-üp 005a/2
te'accüb i.-üp 005a/3
tebdil i.-üp 002a/12, 008b/4
teberrî i.-üp 003b/6
teşhîş i.-üp 003b/5
tövbe i.-üp 014a/6
zabıt i.-üp 007a/8
zıkr i.-üp 018b/8, 018b/10,
018b/12

i'tibâr: (Ar.) Saygınlık. [=3]
i. idüp 022b/10
i.+ ina 021b/10, 022a/8

i'tidâl: (Ar.) Aşırı olmama durumu,
ılımlılık, ölçülülük. [=12]
i. 011a/9, 014a/7, 016a/3, 042a/11
hadd-i i.+ de 009a/10
hadd-i i.+ den 009a/11
i.+ e 010b/5, 011a/2
i.+ ine 010a/1, 010a/4, 014b/11
i.+ ler 042a/12

iv- : Çabuk davranmak, acele etmek. [=1]
i. -mege 015a/4

iveceklik(g): Acelecilik. [=1]
i.+ e 010a/9

iz: Bir şeyin geçtiği veya önce bulunduğu
yerde bıraktığı belirti, nişan, alamet,
emare. [=1]
i.+ lerin 018b/9

'izzet: (Ar.) Büyüklük, yücelik, ululuk.

[=7]
'i. 040a/10
şâhib-i 'i. 027a/13, 037b/1
'i.+ e 025a/10, 039b/11
'i.+ ine 022b/3
'i.+ leri 039b/2

'izzetlü: (Ar.) İzzetli. [=1]
'i. 036b/7

K

qā'ime: (Ar.)
1. Dik aç. [=2]
zewayā-i q. 027a/2
zewayā-i q.+ ye 027a/1
2. Dik aç. [=1]
zāviye-i q.+ sinde 036a/6

qab: İçi gaz, sıvı veya katı herhangi bir
maddeyi alabilen oyuk nesne. [=1]
k. 017b/7

qabaq(ġ): Göz kapağı. [=1]
q.+ a 011b/13

qabalıq(ġ): Kaba davranış, nezaketsizlik,
huşunet. [=1]
q.+ ina 010b/10

qabızlıq(ġ): (Ar. + T.) Kabız. [=1]
q.+ ina 026a/4

qabîha: (Ar.) Yakışık almayan, çirkin iş
ve davranış. [=1]
maṭlab-ı ef'āl-i qabîha 030a/1

qābiliyetlü: Kabiliyetli. [=2]
q. 016a/6, 016a/8

qabûl: (Ar.) Bir şeye isteyerek veya
istemeyerek razı olma. [=5]
q. idenler 008b/5
q. itmek 008b/7
q. itmiş 008a/1
q. idüp 008b/6, 040a/8

qabz: (Ar.) Kapanma. [=1]
q.+ da 011a/3

kaç- : Kendini göstermemek,
rastlaşmamaya çalışmak. [=1]
k. -masına 017b/4

kaçan: Ne zaman, ne zaman ki, her ne
zaman, vakte ki, nasıl, ne suretle, ne vakit.
[=3]
k. 022b/11, 023a/11, 030a/1

kadâr: 1. Ölçüsünde, derecesinde. 2.
Miktarda, derecede. [=23]
k. 002a/8, 005a/9, 008b/6, 012b/4,
013b/1, 022b/1, 024b/5, 025b/11,
025b/12, 026b/4, 026b/8, 026b/9,
026b/10, 027a/1, 027a/2, 027a/3, 027a/4,
027b/1, 027b/2, 028b/6, 031b/4, 031b/7,
032a/5, 032b/2, 033b/3, 035b/3, 039b/1,
039b/2, 042b/9, 042b/10, 042b/13
k.+ dır 024a/5

kadîm: (Ar.) Metinde Kur'an-ı Kerim.
[=1]
Kelâm-ı K.+ inde 004a/10

kaḥbe: Orospu, ahlaksız kadın. [=1]
k. olmağa 032b/13

kâhillik(g): Erişkinlik. [=7]
k.+e 010b/4, 011a/3, 011b/5,
014a/11, 014b/2, 015b/4, 024a/6

kaḫı-: 1. Öfkelenmek, kızmak. 2. İtiraz
etmek, karşı gelmek. 3. Azarlamak, tekdir
etmek. [=4]
k. -dığı 023a/8
k. -mağa 018a/5, 025a/7
k. -mış 021b/6

kaḫıḡan: Öfkeli, hiddetli. [=2]
k. 014a/12
k.+ a 028b/1

kaḫıḡanlıḡ(g): Öfkeli. [=1]
k.+ ina 034a/2

kaḫ-: Olduğu yeri ve durumu korumak,
sürdürmek. [=5]
k. -an 013a/1, 013a/4

k. -mış 007b/13
k. -up 007b/12
muḫâlif k. -ur 031a/13

kaḫb: (Ar.) Kalp. [=4]
k.+ e 018a/4
leḫâfet-i k.+ e 017a/11
k.+ i 017a/9
k.+ iḡ 016b/10

kaḫıḡ: Cisimlerde uzunluk ve genişlik
dışında üçüncü boyutu çok olan (cisim),
ince karşıtı. [=1]
k. 013b/6

kaḫlâşlıḡ(g): (Ar.+T.) Kalleşçe davranış.
[=1]
k.+ a 013a/9

kaḫmer: (Ar.) Ay. [=11]
K. 029a/13, 031a/1, 033b/6,
037a/11, 037a/13, 037b/1, 041b/7
devr-i k.+ de 003a/7, 003a/12
K.+ dir 029a/12
saḫ-ı K.+ dir 020b/7

kâmil: (Ar.) Yetkin, erişkin, eksiksiz,
ağırbaşlı, mükemmel, olgun. [=4]
k. 003a/12
k. oldığına 034a/3, 037a/4
k.+ dir 035a/4

kaḫan: Kan. [=3]
k. 009a/5, 010a/9, 011b/12

kaḫanat: Yan, taraf. [=1]
k.+ ları 013b/1

kaḫaḡı: Hangi. [=6]
k. 020a/2
k.+ sı 004a/2, 031b/10, 032a/1
k.+ sıdır 020a/4

kaḫaḡu: bk. kaḫaḡı. [=1]
k. 006a/10

kaḫara: En koyu renk, siyah, ak, beyaz
karşıtı. [=5]
k. 011a/11, 011a/13, 011b/1,

014a/8
k.+ ya 010a/13

karaca: Rengi karaya yakın olan, esmer. [=1]
k. 042b/12

karar: Bir iş veya sorun hakkında düşünülerek verilen kesin yargı. [=1]
k. itmeyüp 041b/4

karın: İnsan ve hayvanlarda gövdenin kaburga kenarlarından kasıklara kadar olan ön bölgesi. [=3]
k. 015b/6, 015b/7
k.+ da 010a/7

karındaş: Kardeş. [=2]
k.+ ı 030b/11
k.+ ma 038b/6

karış-: Bir araya gelmek, katılmak. [=1]
k. -mayup 042b/7

karīb: (Ar.) Yakın. [=2]
k. 009a/4, 038a/13

kāsid: (Ar.) Revaçta olmayan, sürümsüz, geçmez, aranmaz. [=1]
k.+ e 008b/2

kaş: Gözlerin üzerinde kemerli birer çizgi oluşturan kısa kıllar. [=7]
k. 010b/5, 011a/1, 011a/2
k.+ da 010b/9
k.+ ıñ 010b/10, 010b/12, 031a/8

kat: Nezd, yan, huzur. [=1]
k.+ ında 042b/10

kaṭ' : (Ar.) Kesme, kesilme. [=1]
k. eylese 027a/1

kaṭ'an: (Ar.) Asla, hiçbir zaman, kat'iyen. [=1]
k. 025a/12

katı: 1. Çok, çok ziyade, pek, şiddetli, iyice, sıkı, sıkı sıkı, gayret. 2. Ağır, acı. 3.

Haşın, şiddetli, sert, kırıcı. 4. Sert, yumuşak karşıtı. [=18]

k. 004b/5, 011a/11, 011b/1, 014b/1, 015a/7, 015a/10, 017b/10, 023b/8, 023b/12, 026b/11, 028b/6, 028b/8, 031a/10, 031b/8, 035b/6, 041a/6, 042b/7

kavğacı: Kavga etmeyi seven, kavga çıkaran kimse. [=1]
k. 022b/5

kaṭī: (Ar.) Dayanıklı, güçlü, zorlu olan. [=4]
k. oldığına 022b/8
k. olur 012b/12, 021b/1
k.+ dir 029a/9

kaṭl: (Ar.) 1. Söz. 2. Sözleşme, anlaşma. [=2]
k.+ ler 027a/11
k.+ leriñ 036a/7

kaṭuṣ -: Bir araya gelmek, birleşmek. [=2]
k. -mağa 035b/12
k. -sa 035b/13

kaṭıqı: Dik olmayan, meyilli, sarkık. [=3]
k. 016a/10, k. 023b/2, 023b/3

kazan -: Kazanç sağlamak. [=3]
k. -mağa 035a/10

kaṭıyye: (Ar.) Önerme. [=1]
istidlāl-i k. 004a/5

keff: (Ar.) El içi, el ayası, avuç. [=3]
k.+ e 018b/3
k.+ ıñ 018b/5
k.+ leri 023b/13

kelām: (Ar.) 1. Söz, lakırdı 2. Kur'an-ı Kerim. [=8]
K. -ı Kadīmīnde 004a/10
k. -ı mucibinde 007b/6
hāşıl-ı k. 002a/2, 032b/1, 032b/7, 033a/7, 035b/3
taṭvīl-i k. 029b/5

kemāl: (Ar.) Olgunluk, yetkinlik, tamlik,

eksiksizlik. [=3]

k. -i insāniyyeye 002a/6
k.+ e 016b/6, 017a/4

kemālāt: (Ar.) İnsanın, bilgi ve ahlāk güzelliği bakımından olgunluğu. [=1]

k. -ı hūbluğa 012b/13

kemmiyet: (Ar.) Nicelik. [=1]

k.+ i 042a/10

kendi: İyelik ekleri alarak kişilerin öz varlığını anlatmaya yarayan dönüştürme zamiri, zat. [=4]

k. 005a/3, 005a/6, 041a/13

kendü: bk. kendi. [=13]

k. 008a/3, 012a/2, 021b/5, 022a/5,
022a/9, 024b/6, 028a/8, 033b/8
k.+ den 016b/11, 024b/6
k.+ nūñ 017b/1
k.+ si 041a/10
k.+ yi 035b/2

kendülik(g): Kendilik. [=1]

k.+ e 016b/6

kerāmet: (Ar.) Ermiş kimselerin gösterdiklerine inanılan, doğaüstü, şaşkınlık uyandırıcı davranış veya durum. [=2]

k. 003a/2
k.+ e 018a/13

kerre: (Ar.) Kez, yol, defa, sefer. [=1]

k. 030b/5

kes -: 1. Bölmek, koparmak, ayırmak. 2. Keserek katletmek [=11]

k. -en 026b/13, 027a/3, 027a/5
k. -eñ 026b/8
k. -erse 026b/4, 032a/5, 032a/6
k. -meye 039b/4
k. -miş 039b/5
k. -se 026a/6, 028a/3

kesāfet: (Ar.) Yoğunluk. [=1]

k. -i ṭabī'ate 015a/8

kesil- : Kesme işi yapılmak, katolunmak. [=5]

k. -miş 038a/1, 038a/4, 040b/7
k. -se 037b/9
k. -üp 025a/4

keşf: (Ar.) Allah tarafından ilham olunma. [=1]

k. -i kerāmet 003a/2

kevākib: (Ar.) Yıldızlar. [=2]

k. -i seyyāreniñ 019b/12, 020a/1

kevkeb: (Ar.) Yıldız. [=5]

k. -i seyyāreyi 019b/9
k.+ dir 020a/2
k.+ i 020a/2, 020a/3
k.+ leri 029b/2

keyfiyyet: (Ar.) [=3]

k.+ iñ 003a/9
k.+ i 009b/11, 021b/7

kez: Defa, kere, sefer. [=1]

k. 022a/1

ķıl- : Etmek, yapmak. [=7]

temāšā ķ. 043b/2
zemīm ķ. -dılar 008a/9
mu'āmele ķ. -mayınca 005a/11
mü'essir ķ. -mıdır 019b/11
mübeyyen ķ. -mıdır 009b/12
ķ. -up 001b/5
risāle ķ. -up 018b/4

ķıl: Bazı hayvanların derisinde, insan vücudunun belli yerlerinde çıkan, üst deri ürünü olan ipliksi uzantı. [=11]

ķ. 010a/5, 010a/7, 010a/8, 010b/9,
042a/8, 042a/9
ķ.+ ı 004b/5, 010a/6
ķ.+ ın 042a/10
ķ.+ lar 031a/8
ķ.+ larıñ 004b/6

ķillet: (Ar.) 1. Azlık. 2. Kıtlık. [=1]

ķ. -i 'aķla 014a/10

ķıllu: Kılh. [=2]

ķ. 005b/1, 031a/10

ķilluluk: Kılılık. [=1]

ķ.+ a 014a/4

ķirān: (*Ar.*) Gezegenlerden ikisinin bir burçta birleşmesi. [=1]

ķ.+ ında 003a/8

ķırķ: Otuz dokuzdan sonra gelen sayının adı. [=2]

ķ. 019b/10, 022a/13

ķışa: Boyu, uzunluğu az olan, uzun karşıtı. [=25]

ķ. 014b/12, 015a/6, 015a/11, 015b/2, 016b/3, 016b/6, 016b/7, 016b/8, 016b/11, 017a/12, 017b/2, 018a/6, 018a/12, 022b/5, 022b/7, 023b/10, 023b/11, 023b/12, 023b/13, 024a/6, 028b/6, 032a/4, 032b/6, 042b/7

ķışacık: Çok kısa. [=1]

ķ. 037b/6

ķışalık(ğ): Kısa olma durumu. [=4]

ķ.+ da 011a/2, 016b/9

ķ.+ ı 026a/11

ķ.+ ına 026a/12

ķışkanıcı: Kıskanma huyunda olan kimse. [=1]

ķ. 035b/2

ķısm: (*Ar.*) Parçalara ayrılmış bir şeyin her bölümü, bölüm, kesim. [=2]

ķ.+ dır 005b/6, 009a/4

ķıvrıcık: Küçük küçük kıvrımları olan. [=1]

ķ. 014a/10

ķıyāfet: (*Ar.*) İnsanın yüzünden ve dış görünüşünden, iç vasıflarına, iç hayatına dâir ahkâm çıkarma bilgisi. [=8]

ķ. 005b/9

ilm-i ķ. 001b/7, 003b/3, 003b/4, 003b/10, 007a/1

ilm-i ķ.+ de 004b/9, 005a/9

ķıyās: (*Ar.*) Karşılaştırma, oranlama, mukayese. [=7]

ķ. idesin 026b/13, 031a/7

ķ. oluna 007b/9, 032a/7, 032b/11, 033a/7, 033b/6

ķız: Dişi çocuk. [=6]

ķ. 030b/11, 031b/9, 032a/8,

032a/10, 038b/6

ķ.+ ı 032b/4

ķızıl: Parlak kırmızı renk. [=20]

ķ. 004b/5, 005b/1, 010a/9, 010a/12, 011b/6, 012a/5, 013b/9, 024b/1, 025a/8, 025b/9, 026a/7, 026a/9, 028a/1, 031a/2, 036a/4, 036a/6, 037a/1, 039b/7, 040a/11, 040a/12

ķızılıķ: Kızıl olma durumu. [=2]

ķ.+ ı 027b/3

ķ.+ ından 027b/4

ķi: (*Far.*) Ki. [=130]

ķ. 001b/3, 002a/5, 002a/7, 002a/12, 003a/11, 003b/10, 003b/12, 004a/1, 004a/6, 004a/9, 004b/2, 004b/4, 004b/5, 004b/7, 004b/12, 004b/13, 005a/3, 005a/8, 005a/9, 005a/10, 005b/1, 005b/6, 005b/7, 005b/9, 005b/11, 005b/13, 006a/3, 006a/8, 006b/4, 006b/9, 007a/3, 007a/9, 007b/11, 008a/7, 008a/9, 008a/10, 008a/11, 008b/3, 008b/7, 008b/11, 008b/12, 008b/13, 009a/1, 009a/2, 009a/5, 009a/6, 009a/7, 009a/13, 009b/2, 009b/6, 009b/11, 010b/1, 011b/7, 012b/4, 012b/9, 012b/11, 012b/13, 013a/2, 013a/4, 018a/13, 018b/5, 019a/1, 019a/10, 019b/5, 019b/11, 020a/5, 020a/8, 020a/10, 020b/6, 021b/3, 021b/6, 021b/13, 022a/5, 022a/7, 022a/8, 022a/11, 022a/12, 022b/1, 022b/5, 022b/11, 023a/2, 023a/5, 024a/1, 024a/2, 024b/4, 024b/5, 025a/8, 025a/13, 025b/8, 025b/9, 026b/1, 026b/3, 027a/2, 027b/10, 028a/6, 028a/8, 028b/7, 028b/8, 029a/3, 029a/6, 030b/2, 031a/2, 031a/8, 031a/10, 031a/11, 031a/12, 031b/1, 031b/10, 032b/11, 033a/11, 033a/13, 035a/9,

035a/13, 035b/13, 036b/10, 037a/5,
038a/1, 039b/4, 039b/7, 039b/9, 040b/6,
041b/1, 042a/5, 042a/13, 042b/1, 042b/8

kibr: (*Ar.*) Kendini beğenme,
başkalarından üstün tutma, büyülenme,
benlik, gurur. [=5]
k. 038b/1
k.+e 010b/13, 015a/3, 015b/8,
016a/4

kici: Küçük, ufak. [=2]
k. 011a/9, 037a/3

kim: Kim. 1. ki.
k. 001b/6, 002b/9, 004a/8, 005a/5,
007a/4, 023a/11, 029a/2, 029a/5, 029a/8,
029a/9, 029a/10, 029a/12 [=12]
2. 'Hangi kişi?' anlamında
cümlede, özne, tümleç, nesne, yüklem
görevinde kullanılan bir söz. [=1]
k.+ in 005a/8

kimesne: Kimse. [=15]
k. 004b/8, 009b/2, 009b/5, 022b/7,
022b/10, 036b/6, 038a/10
k.+ de 025b/10
k.+ ler 005b/4
k.+ lerde 025b/9
k.+ niñ 007b/10, 015a/9
k.+ ye 008b/6, 012a/3, 042b/7

kimi: Birtakımı, bazısı, kimisi. [=3]
k. 040a/7
k.+ nde 021a/1

kimse: Herhangi bir kişi, kim olduğu
bilinmeyen kişi. [=4]
k. 019a/4
k.+ niñ 007a/12, 023a/7, 031b/3

kīn: (*Far.*) Birine karşı duyulan öç alma
isteği, garaz. [=1]
k.+ e 014b/12

kināye: (*Ar.*) Üstü kapalı, sitemli,
dokunaklı söz. [=1]
k.+ dir 023a/4

kirbik(g): Kirpik. [=1]
k.+ in 012a/10

kişi: Kadın veya erkeğe verilen genel ad,
şahıs, zat, nefer. [=22]
k. 004b/13, 013a/2, 019b/7,
021b/6, 022b/11, 027a/8, 027a/9, 031a/11,
035a/7, 036a/8, 036b/7, 038a/4
k.+ den 005b/2
k.+ lerden 019b/2
k.+ niñ 004b/8, 023a/4, 026b/6
k.+ye 005b/9, 007a/5, 007a/10,
035b/4, 040a/3

kitāb: (*Ar.*) 1. Ciltli veya ciltlessiz olarak bir
araya getirilmiş, basılı veya yazılı kâğıt
yaprakların bütünü. 2. Herhangi bir
konuda yazılmış eser. [=2]
k.+ lara 009b/5
k.+ larda 007a/8

K. -ı Firāset: Metinde Aristo'ya atfedilen
kitap. [=1]
K.+de 022b/6

K. -ı Hayāt-ı Ḥayvān: Metinde Aristo'ya
atfedilen kitap. [=1]
K.+ında 026b/1

K. -ı Nefs: Metinde Aristo'ya atfedilen
kitap. [=1]
K.+de 042a/13

koçalıq(ğ): Yaşı ilerlemiş olma durumu.
[=1]
k.+ ında 023a/10

kol: İnsan vücudunda omuz başından
parmak uçlarına kadar uzanan bölüm.
[=12]
k. 016a/4, 028a/3, 031a/1
k.+ larda 040b/1
k.+ ları 022b/4, 022b/7, 022b/9
k.+ larıyla 022a/13
k.+uñ 016a/5, 023a/5, 041a/12,
041b/3

konuq: Misafir. [=1]
k. 004b/8

konuqla- : Misafir etmek. [=1]
k. -mağa 004b/9

kopar- : Kopmasını sağlamak, kopmasına yol açmak. [=2]
şerr k. -mağa 011b/6
k. -mağ 010b/12

korkak: Çok çabuk ve olmayacak şeylerden korkan. [=1]
k.+ dır 022b/5

korkaklık(ğ): Korkakça davranış. [=2]
k.+ a 010a/3, 011a/13

korku: Bir tehlike veya tehlike düşüncesi karşısında duyulan kaygı, üzüntü. [=1]
k.+ sına 025a/5

koy- : Bir şeyi bir yere bırakmak, belli bir yere yerleştirmek. [=2]
k. -ıcağ 012a/2
k. -up 033b/8

köse: (*Far.*) Bıyığı, sakalı çıkmayan erkek. [=1]
k. 014a/4

kubh: (*Ar.*) Çirkinlik. [=2]
k. 013a/1
k.+ una 013a/1

kul: Allah'a göre insan. [=2]
k. 019a/4
k. olup 041a/12

kulağ(ğ): Başın her iki yanında bulunan işitme organı. [=5]
k. 014b/8, 014b/9
k.+ a 010b/7
k.+ dan 010b/6, 010b/13

kumral: Teni ve saçları sarıya çalan açık buğday rengi olan. [=1]
k. 004b/6

Kur'an: (*Ar.*) Kur'an-ı Kerim. [=1]
K. 008b/3

qurb: (*Ar.*) Yakın olma, yakınlık, yakın bulunma. [=3]
k.+ una 031a/1, 033a/7
k.+ unda 033a/9

qurtul- : Tehlikeli veya kötü bir durumu atlatmak. [=1]
k. -masına 041a/9

quş: Yumurtlayan omurgalılarından, akciğerli, sıcakkanlı, vücudu tüylerle örtülü, gagalı, iki ayaklı, iki kanatlı uçucu hayvanların ortak adı. [=1]
k.+ laruğ 006a/1

qutbü'l-aqtāb : (*Ar.*) Allah'ın, kendisine tasarruf kudreti vermiş olduğu veli. [=1]
hazret-i k. 005a/13

quvā: (*Ar.*) Kuvvetler, güçler, tâkatlar. [=4]
k.+ dan 009a/8
k.+ dır 009a/7
k.+ nıñ 012b/10
k.+ ya 012b/12

quvvet: (*Ar.*) Fiziksel güç, takat. [=10]
k. 015b/8, 032a/3, 033a/9
k.+e 016b/1, 017b/11, 018a/1, 018a/2, 028b/5
k.+ i 027a/5
k.+ ine 022b/2

quvvetlü: (*Ar.*) Kuvvetli. [=5]
k. 015b/13, 016a/6, 023b/12, 032a/1, 032a/2

küçücük: Çok küçük. [=4]
k. 012a/10, 026a/4, 026b/11, 028b/10

küçük : Boyutları, benzerlerininkinden daha ufak olan, mikro, büyük karşıtı. [=11]
k. 010a/1, 011a/4, 011b/3, 012a/9, 014b/3, 014b/9, 015b/6, 017b/11, 018a/3, 032b/6, 040a/7

küçüklük : Küçük olma durumu. [=1]
k.+ i 032b/8

küçürek: Biraz küçük. [=4]
k. 017b/6, 028a/3, 037b/10,
039b/8

küllî: (Ar.) Bütüne ve genele ilişkin. [=1]
k.+ si 012a/9

kütüb: (Ar.) Kitaplar. [=1]
k. 002a/5

L

lā-büdd: (Ar.) Lazım, gerekli, gerek. [=1]
l.+ dür 008b/11

lāf: (Far.) Söz, lakırtı. [=1]
l. 017a/4

lāf ur- : (Far.+T.) Yüksekten atmak, atıp tutmak, böbürlenmek, övünmek. [=4]
l. urmağa 011a/1, 013b/2, 016a/11
l. urup 017a/13

lāf urmaqlık(ğ): (Far.+T.) bk. lāf urmak. [=1]
lāf u.+ a 010b/8

lākin: (Ar.) Ama. [=1]
l. 011a/13

lām: (Ar.) Osmanlı alfabesinin yirmi altıncı harfi. [=11]
l. 024a/13, 025b/9, 027b/3, 027b/7,
027b/8, 028a/4, 028a/5, 028a/11, 035a/13,
037a/5, 040b/10

laṭīf: (Ar.) Yumuşak, hoş, ince bir güzelliği olan. [=6]
l. 013b/8, 016a/2, 042b/3
l. ola 041a/6
l. olmasına 023b/6
ma'rifet-i l.+ dir 004a/8

laṭīflik(g): (Ar.+T.) Latif olma durumu. [=1]

l.+ ine 042b/3

lāzım: (Ar.) Gerek, gerekli. [=3]
l. 029b/5
l. olmuşdur 007a/2
l.+ dır 005b/9

leṭāfet: (Ar.) Güzel olma durumu, hoşluk. [=4]
l. -i ḳalbe 017a/11
l. -i ṭabī'ate 015a/7
l.+ e 014a/3, 014a/9

lezzet: (Ar.) Herhangi bir şey karşısında duyulan zevk, haz. [=1]
l. 017a/12

libās: (Ar.) Giysi. [=1]
l.+ ları 042b/11

M

ma'āş: (Ar.) 1. Yaşayış, dirlik. 2. Geçinecek şey. [=2]
cihet-i m. 019a/2
m.+ ı 005a/10

māddī: (Ar.) Madde ile ilgili, maddesel, özdeksel, manevi karşıtı. [=2]
m. 009a/2
sebeb-i m.+ si 009a/4

ma'den: (Ar.) Çok değerli şeyleri kapsayan kaynak. [=1]
m.+ i 012b/10

ma'dūm: (Ar.) Yok olan, mevcut olmayan. [=1]
m. olmak 025b/10

māh: (Ar.) Ay. [=1]
m. olacağın 003a/8

maḥall: (Ar.) Yerler. [=4]
m. -i ḥüsn 013a/1
m. -i mevlūdinde 033a/9
m.+ de 017a/7
m.+ inde 018b/3

maḥbūs: (*Ar.*) Mahpus. [=1]
m. olmasına 042a/4

māhir : (*Ar.*) Becerikli, yetenekli. [=4]
m. 001b/7, 009b/9
m. olur 009b/2
m.+ ler 008a/11

maḥkūm : (*Ar.*) Hükümlü. [=1]
m.+ uş 021b/10

maḥlūk : (*Ar.*) Yaratık. [=2]
m. 019b/10
m.+ dur 006a/13

maḥmūde : (*Ar.*) Övülmüş methedilmiş,
meth ve övgüye değer. [=2]
m.+ ye 008a/13
aḥlāk-ı m.+ ye 008b/4

mā'il: (*Ar.*) Eğilimi olan. [=8]
m. 010a/13, 011a/12
m. ola 011b/7
m. olmağa 011b/5
m. olsa 014a/4, 016b/5, 017a/2,
040b/6

maḥşūd: (*Ar.*) İstenen, niyet edilen,
güdülen, amaçlanan. [=1]
m.+ i 041b/8

māl: (*Ar.*) Bir kimsenin, bir tüzel kişinin
mülkiyeti altında bulunan, taşınır veya
taşınmaz varlıkların bütünü. [=12]
m. 002a/8, 024b/8
şāḥib-i m. 027a/13
m. bula 025a/10
m.+ ı 031a/4, 031a/5, 031a/6,
033b/1, 033b/5, 040b/7, 042a/2
m.+ ları 039b/2

ma'lūm: (*Ar.*) Bilindiği üzere, bilindiği
gibi, kuşkusuz. [=18]
m. 004a/4
m.la 004a/5
m. ola 009a/1
m. oldı 006b/9, 007b/7
m. oldığı 013a/4
m. olmayup 020a/2

m. olur 002a/4, 020a/4, 031b/5
m.+ dur 004a/4, 005a/10, 026b/6,
027a/6, 029b/2, 029b/4, 042a/12, 042b/1

ma'nūdār: (*Ar. + Far.*) Anlamli. [=3]
ḥaṭṭ-ı m. ola 021a/1
m. olsa 039b/10
m. olup 040b/5

maṣṣūbe: (*Ar.*) Oyun, hile. [=1]
m. 016a/5

maṣṣūr: (*Ar.*) 1. Nazar olunan, bakılan,
bakılmış, görünen, görülmüş. 2. Gözde
olan, beğenilen. [=1]
m.+ ıdır 019a/11

marāz: (*Ar.*) Hastalık. [=5]
m. 026b/10
m.+ ina 026a/10
m.+ ıḡ 027a/5
m.+ lara 026b/3, 037b/3

ma'rifet: (*Ar.*) Ustalık, hüner, uzmanlık.
[=10]
m. -i enbiyādan 003a/3
m. -i laṭīfdir 004a/8
m. 003b/9, 015b/2, 017b/9
ulviyāt-ı ḥavāşş-ı m. 003a/5
m. bilmiş 003a/13
m.+ e 018a/6
m.+ idir 004a/7
m.+ indedir 009b/11

ma'rifetlü: (*Ar. + T.*) Marifetli [=1]
m. olmağa 016a/7

maşlahat: (*Ar.*) İş, önemli iş, mesele. [=2]
m. 037b/7
m.+ ı 005a/10

ma'sūka: (*Ar.*) Sevilen, âşık olunan
kadın. [=1]
m.+ sı 041a/2

maṭlab: (*Ar.*) 1. Taleb olunan, meram,
maksat, istenilen şey, istek. [=2]
m. -ı evşāf -ı insān 003a/3
m. 002b/2

2. Eskiden okunan kitapların veya kânun maddelerinin dikkat çeken kısımlarının yanına “öğrenme isteği uyandıran, öğrenilmeye değer konu, önemli mesele, ehemmiyetli madde” anlamında yazılan kelime. [=35]

m.-1 mizâc 008b/11
m.-1 şekl ve şemâyil 009b/9
m.-1 baş 009b/12
m.-1 sac 010a/2
m.- yüz 010a/9, 014a/11
m.-1 alın 010b/1
m.-1 kaş 010b/9
m.-1 göz 011a/3
m.-1 burun 013a/7
m.-1 ağız 013b/3
m.-1 dudak 013b/7
m.-1 diş 013b/10
m.-1 enek 013b/13
m.-1 göğüs ve şakal 014a/2
m.-1 kulak 014b/8
m.-1 boy 014b/10
m.-1 âvâz 014b/13
m.-1 et 015a/7
m.-1 gülmek 015a/9
m.-1 boyun 015a/11
m.-1 meme ve göğüs 015b/3
m.-1 karın 015b/6
m.-1 arka 015b/8
m.-1 bel 015b/10
m.-1 kol ve baldır 016a/4
m.-1 barmağ 016a/9
m.-1 zeker 017a/8
m.-1 hâye 017b/4
m.-1 ayak 017b/10
m.-1 el ve kol 022a/13
m.-1 hañ-ı ʿömr 026a/10
m.-1 kevâkib 028b/12
m.-1 efʿâl-i kabîh 030a/1

mâzî: (*Ar.*) Geçmiş zaman. [=1]
selâtin-i m.+ ler 002a/5

mecbûrî: (*Ar.*) Zorunlu. [=1]
m.+ dir 006a/2

mecîd: (*Ar.*) Şan ve şeref sahibi, büyük, ulu. [=1]
kelâm-ı m.+ inde 007b/6

meger: Meğer. [=1]
m. 004b/12

mekr: (*Ar.*) Hile, düzen, dubara. [=9]
m. 011a/6, 014a/5
m.+e 011a/10, 011b/3, 011b/9,
013b/13, 015a/11, 018a/11
m.+ ine 033b/11

mekrli: (*Ar.+T.*) Hileli. [=1]
m.+ yi 012a/6

melâike: (*Ar.*) Melekler. [=1]
m.+ niñ 006a/9

melâl: (*Ar.*) Kaygı, kasavet, gam. [=2]
m.+ in 005a/2
m.+ ine 005a/6

melâlet: (*Ar.*) bk. melâl. [=2]
m. 005a/3, 005a/4

melâletlen- : (*Ar.+T.*) Üzülmek. [=1]
m. -di 004b/12

melâletsiz: (*Ar.+T.*) Dertsiz. [=1]
m. 025a/12

melûl : (*Ar.*) 1. Melâlîli, usanmış, bıkmış, bezmiş. 2. Mahzun. [=1]
m. olsa 013a/3

mel'ûn: (*Ar.*) Lanetli. [=1]
m.+ dur 004b/6

meme: Yavrularını emzirmek için, memelilerin göğsünde türlü biçim ve sayıda bulunan, meme başı denilen çıkıntıları olan organ, bicik, emcek, emcik. [=1]
m.+ leri 015b/3

menâl: (*Ar.*) 1. Nail olunan, sahip olunan, ele geçirilen şey. 2. Yetiştirme, nail olma. [=1]
m. 002a/9

menkül: (Ar.) Bir yerden bir yere taşınabilen mal. [=1]
m.+ dür 004b/7

merd-âne: (Far.) Ere, erkeğe yakışacak yolda, mertçe, erkekçe. [=1]
m.+ lere 008b/5

merdlik: (Far.+T.) Yiğitlik. [=1]
m.+ ine 022b/3

merhametlü: (Ar.+T.) Merhametli. [=1]
m. 017a/9

Merih: (Ar.) Mars. [=4]
M. 020b/4,
M. 033b/12
M.+ dir 029a/8
M.+ iğ 042a/4

merkeb: (Ar.) Eşek. [=2]
m.+ dir 009a/2
m.+ e 009a/2

mersüm: (Ar.) Resmolunmuş, yazılmış, çizilmiş. [=7]
m. 033b/10
m. olan 031b/4, 033b/7, 033b/12,
034a/1, 034b/1, 035a/2

mertebe: (Ar.) Aşama, derece, rütbe. [=4]
m. -i âliyye 040b/2
m. 025a/10, 040b/3
m.+ sinden 031b/12

mertebelü: (Ar.+T.) Mertebeli. [=1]
m. 038a/10

mes'ele: (Ar.) Sorun. [=2]
m. 030b/4
m.+ yi 009b/3

mesāfe: (Ar.) Ara, aralık, uzaklık. [=1]
m.+ si 032b/2

mesâil: (Ar.) Meseleler. [=1]
m.+ leri 009b/7

mesāvī: (Ar.) Kötülükler, fenâlıklar, seyyiat. [=1]
m.+sin 025a/1

meşel: (Ar.) Atasözü. [=1]
darb-ı m.+ dir 023a/2

meşelâ: (Ar.) Söz gelişi. [=2]
m. 007a/12, 021b/12

meştür: (Ar.) Örtülü, kapalı, gizli. [=4]
m. olan 029b/1
m.+ dur 002a/5, 006b/8, 009b/6

meşgûl: (Ar.) Bir işle uğraşan, iş görmekte olan. [=2]
m. olup 002a/6, 014a/5

meşhür: (Ar.) Ünlü, tanınmış, herkesçe bilinen. [=1]
m. 031a/7

mevcûd: (Ar.) Var olan, bulunan. [=3]
m. 035b/4
m. olup 009a/10, 025b/9

mevlûd: (Ar.) 1. Doğma, doğum. 2. Doğum yeri, insanın doğduğu yer. [=4]
m. 006b/10
maḥall-i m.+ inde 033a/9
m.+ uş 020a/1
m.+ ünden 002a/3

mevşûf: (Ar.) Nitelenmiş, nitelikleriyle belirlenmiş. [=1]
m. 008a/12

mevzi': (Ar.) Yer, mahal. [=2]
m. 031a/1
m.+ sidir 012b/11

mevzû': (Ar.) Konu. [=2]
m.+ unda 026a/1
m.+ uş 024a/2

mezbûr: (Ar.) Adı geçen, yukarıda söylenmiş olan. [=1]
m. 038a/13

mezkūr: (Ar.) Adı geçen, anılan, sözü edilen, zikredilen, zikrolunan. [=29]

m. 024b/9, 028a/1, 029b/6, 030b/8, 033b/4, 036a/4, 036a/8, 036a/13, 036b/1, 036b/3, 036b/8, 038a/4, 038a/13, 039b/5, 040a/9, 040b/12, 041a/1, 041a/2, 041a/3, 041a/5, 041b/5, 041b/7, 042a/7
m. olan 037b/8
m.+ da 037a/7
m.+ dur 006a/12
m.+ ları 009b/8
m.+ ları 038a/5, 038b/8

mezküre: (Ar.) bk. mezkūr. [=1]
m.+ de 036b/13

mezmüm: (Ar.) Zemmolunmuş, yerilmiş. [=2]

m. 004b/11
şıfat-ı m.+ larını 019a/12

mezmüme: (Ar.) bk. mezmüm. [=2]
m.+ yi 008a/13
evşâf-ı m.+ yi 008b/4

mı: bk. mi [=1]
m. 022a/2

mi: Soru eki. [=7]
m. 033a/1, 033a/2, 033a/3
m.+ dir 009a/13, 009b/1
m.+ sin 019a/4

mi'de: (Ar.) Mide. [=5]
m. 036b/3
m.+ den 026a/6, 026a/7
m.+ ni 025b/13, 026a/2

miḥnet: (Ar.) Sıkıntı, zorluk, eziyet, zahmet, meşakkat. [=1]
m.+ e 013b/2

miḫdār: (Ar.) Bir şeyin ölçülebilir, sayılabilir veya azalır çoğalabilir durumu, nicelik. [=5]
m. 042b/11
m.+ dır 024a/2
m.+ ı 024a/2, 036a/5
m.+ ınca 026a/5

millet: (Ar.) Çoğunlukla aynı topraklar üzerinde yaşayan, aralarında dil, tarih, duygu, ülkü, gelenek ve görenek birliği olan insan topluluğu, ulus. [=3]

m.+ in 003a/9, 022a/5
m.+ lerine 021b/12

mim: (Ar.) Osmanlı alfabesinin yirmi yedinci harfi. [=27]

m. 020b/1, 026b/6, 026b/8, 026b/11, 026b/12, 027a/1, 027a/12, 027b/1, 027b/5, 027b/7, 027b/8, 028a/4, 028a/5, 028a/7, 028a/11, 030b/12, 031b/5, 035a/9, 035a/13, 035b/8, 035b/9, 035b/13, 036a/2, 037a/5, 040b/10

mīrās: (Ar.) Birine, ölen bir yakınından kalan mal mülk, para veya servet, kalıt, bırakıt, tereke. [=1]

m. 036a/3

misāfir: (Ar.) Konuk. [=1]
m. olup 041b/4

miskīn: (Ar.) Çok uyuşuk olan kimse. [=1]

m. 035a/10

mizāc: (Ar.) 1. Huy, yaratılış, tabiat, karakter. 2. İnsan vücudunun fizyolojik yapısı, sağlık. [=17]

m. 004a/1, 004a/4, 014b/10, 021b/5, 023b/9, 024a/8, 038a/8, 042b/3
m.+ a 004a/2, 026a/1
m.+ dan 028b/13
m.+ dır 004a/1
mü'essir-i m.+ dır 008b/12
m.+ ı 008b/11, 009a/1, 028a/12
m.+ ını 009a/12

mu'āmele: (Ar.) Davranma, davranış. [=1]

m. kılmayınca 005a/11

mu'arāza: (Ar.) Çekişme, kavga. [=1]
m. idüp 007b/4

muḡāyir: (Ar.) Uymaz, aykırı. [=2]

m.+ dir 019b/8, 019b/9

muhabbet: (Ar.) Sevgi. [=1]
m. idüp 040a/8

muhālaḫa: (Ar.) Güzel uyuşma, anlaşma.
[=1]
m. 005a/11

muhālefet: (Ar.) Bir tutuma, bir görüşe,
bir davranışa karşı olma durumu, aykırılık.
[=1]
m.+ e 015a/9

muhālif: (Ar.) Bir tutuma, bir görüşe, bir
davranışa karşı olan, aykırı olan kimse.
[=2]
m. 024a/12
m. ḫalır 031a/13

muhānatlıḫ(ḡ): (Ar.+T.) Korkaklık,
alçaklık, kalleslik. [=1]
m.+ a 011b/12

muhāṭab: (Ar.) Kendisine söz söylenen
kimse, kendisiyle konuşulan kimse. [=1]
m. oldıḡına 022b/10

muhāṭara: (Ar.) 1. Korku verici durum,
tehlike. 2. Zarar, ziyan. [=5]
m.+ sıdır 027a/3
m.+ya 024b/5, 028a/4, 035b/6,
038b/1

muhāṭaralı: (Ar.+T.) Muhataralı. [=2]
m. 025b/3, 028a/2

muḫkem: (Ar.) Sağlam,
sağlamlaştırılmış. [=1]
m.+ le 024b/10

muḫtāc: (Ar.) Bir şeye gereksinim duyan.
[=2]
m. olmasına 023b/4
m.+ dır 005a/10, 019a/2, 019a/4

muḫtelif: (Ar.) Çeşit çeşit, çeşitli. [=1]
m. 040b/2

muḫtelit: (Ar.) Karma, karışık. [=1]
m. olmasına 035a/5

muḫābil: (Ar.) Karşılık verme, karşılama,
karşılık. [=2]
m.+ esinde 028b/7, 037a/7

muḫaddem: (Ar.) Takdim eden, sunan.
[=1]
m. 018b/8

muḫaddime: (Ar.) Başlangıç, giriş, ön
söz. [=4]
m. 001b/4, 002a/13, 018a/13,
020a/5

muḫarrer: (Ar.) Kararlaştırmış,
kararlaştırılmış. [=1]
m.+ dir 008b/13

muḫtezi: (Ar.) Gerekli. [=1]
m.+ dir 009b/1

muḫşif: (Ar.) İnsaf eden, insafılı. [=1]
m. 002a/1

muntāşih: (Ar.) Öğüt dinleyen, nasihat
kabul eden. [=1]
m.+ mınḡ 007b/13

murabbaʿ: (Ar.) 1 . Dört şeyden oluşan,
dörtlü. 2. Dört köşeli. [=8]
m. 011b/4, 041b/13
m.+ da 036b/9
m.+ ında 029a/12, 036b/5, 037a/5
m.+ ından 040a/1, 040a/12

murād: (Ar.) İstek, dilek. [=2]
m. itsek 030a/1
m. olduğda 021b/10

murdār: (Far.) Kirli, pis. [=1]
m. 035b/3

muşāhib: (Ar.) Tatlı konuşmaları ile
büyüklerin, özellikle padişahların güzel
zaman geçirmelerini sağlamakla görevli
kimselere verilen unvan. [=2]
m. olursın 022a/8

m.+ leri 005a/12

muṭābık: (Ar.) Uygun. [=1]
m. olup 023a/11

muʿtedil: (Ar.) İlmli. [=2]
m. 010a/4, 021b/8
m. olup 025b/12

muṭṭali: (Ar.) Bir işi haber almış olan, bilen, öğrenen, vâkıf ve haberdar olan. [=2]
m. olunup 002a/1
m. 017b/1

muttaşif: (Ar.) Nitelenmiş, nitelikli, vasıflı. [=2]
m. 019a/7
m.+ dır 005b/4, 019b/7

muttaşıl: (Ar.) 1. Bitişik, yan yana olan. 2. Aralık vermeden, aralıksız, durmadan, biteviye. [=11]
m. 024b/1, 035b/6, 040b/10, 041a/5
m. ola 021b/1, 025b/12
m. olsa 023a/9, 024b/4, 025a/2, 027b/10
m. olup 040b/4

muvāfık: (Ar.) Uygun. [=2]
m. 023b/5
m. olup 016a/6

muvāneset: (Ar.) Karşılıklı yakınlaşma, arkadaşlık, ahbaplık etme. [=1]
m.+ e 016b/10

muvāzī: (Ar.) Paralel. [=4]
m. 025a/9, 033a/8, 033a/11, 033b/1

müʿeşşir: (Ar.) Etkili. [=2]
m. -i mizâcdır 008b/12
m. kılmışdır 019b/11

mübârek: (Ar.) Kutlu, kutsal. [=2]
m. 002b/13
m.+ dir 017a/5

mübâreklık(g): (Ar.+T.) Mübarek olma durumu. [=1]
m.+ ine 014b/10

mübeddel: (Ar.) Tebdil edilmiş, değişmiş, değiştirilmiş. [=1]
m. itmişdir 008a/13

mübeyyen: (Ar.) Tebeyyün etmiş, meydana çıkarılmış, açıkça söylenmiş, açıklanmış, açıklayan, bildiren. [=1]
m. kılmışdır 009b/12

mücerreb: (Ar.) Denenmiş, sınanmış. [=2]
m.+ dir 006a/6
m.+ lere 009b/3

müddet: (Ar.) Süre. [=2]
m.+ i 026a/10
m.+ leri 032b/1

müdevver: (Ar.) Yuvarlak. [=2]
m. 017a/1
m. olup 018a/7

mühmel: (Ar.) Bırakılmış, bakılmamış, ilgisizliğe uğramış. [=1]
m.+ lere 040a/8

mümkin: (Ar.) Muhtemel, olası. [=1]
m.+ dir 031b/10

münʿakis: (Ar.) İnʿikâs eden, tersine dönmüş, çevrilmiş. [=1]
m. olmuşdur 031b/1

münaşafa: (Ar.) Yarı yarıya bölüşme; iki müsavi parçaya ayırma. [=1]
m. olur 006a/11

münāsib: (Ar.) Uygun, yerinde. [=4]
m. 016b/9
m. ola 023b/6
m. olsa 024a/9
m. olup 023b/5

münferic: (Ar.) İnfirâc eden, arası geniş,

açık olan; iki tarafı birbirinden uzak. [=2]
m. 036a/9, 036b/1

münkaṭı': (Ar.) İnkıta eden, kesilen, kesilmiş, kesik; aralıklı. [=2]
m. 032a/2

mürebbi: (Ar.) Bir çocuğun eğitim ve bakımıyla görevlendirilmiş erkek. [=3]
m. 008b/7
m.+ lerin 007b/12
m.+ lerin 008a/1

müşelles: (Ar.) Üçgen. [=9]
m. 024b/4, 027b/7, 035a/5, 036a/1, 036b/9, 036b/10, 037a/5, 039b/9, 041b/13

müsellem: (Ar.) İnkâr edilemeyen, karşı çıkılamayan, söz götürmez. [=1]
m.+ dendir 004a/5

müstaḳbel: (Ar.) İleri bir tarihte beklenen, gelecek. [=2]
m. 018b/4, 018b/8

müstaḳill: (Ar.) Kullanış yönünden başka bir yapı ile bağlantısı olmayan, bağımsız. [=1]
m. 022a/5

müşābih: (Ar.) Aralarında benzerlik olan, benzer, benzeş. [=1]
m. ola 006a/10

müşkil: (Ar.) Güç, zor, çetin. [=1]
m.+ dir 007a/5

Müşterî: (Ar.) Sakıt, Erendiz, Jüpiter, Mars. [=6]
M. 030b/12, 034b/1, 039a/1, 039b/9, 039b/11
M.+ dir 029a/5

mütāba'at: (Ar.) Birine uyup arkasından, izinden gitme, ona tâbi olma. [=1]
m. itmişlerdi 003a/2

mütāla'a: (Ar.) Herhangi bir konu

üzerinde ayrıntılı düşünme ile oluşan görüş ve yorum. [=1]
m. 038a/2

müte'allik: (Ar.) İlişkin. [=2]
m. 018b/3
m.+ dir 020a/9

müte'azzir: (Ar.) Mümkün olmayan, güç, zor. [=1]
m.+ dir 008a/3

mütedeyyin: (Ar.) Dindar. [=3]
m. 013b/5, 014a/7, 036b/5

müteḡayyir: (Ar.) Bozulmuş, bozuk. [=6]
m. -ül-hāl olmağa 036a/11
m. -ül-hāl olmasına 042a/8
m. 027a/7, 033b/13
m. oldığına 027b/6
m. olmasına 040b/3

mütemekkin: (Ar.) Yerleşik. [=1]
m. olup 041b/8

müteşerri': (Ar.) 1. Teşerru' eden, şeriat işleriyle uğraşan. 2. Şeriat ve fıkıh işlerinde geniş bilgisi olan. [=2]
m. 013b/5, 014a/6

müyesser: (Ar.) Kolaylıkla ortaya çıkan. [=4]
m. 008b/13
m. olmaz 003a/4, 005a/11
m. olur 003a/6

N

nabz: (Ar.) Nabız. [=1]
n. görmek 021b/9

nā-dānlık: (Far.+T.) Nandanca davranış. [=2]
n.+ a 010b/3, 012a/1

nā-ehl: (Far.+Ar.) Ehil olmayan, ehliyetsiz. [=1]
n. 008b/6

nākıř: (Ar.) Eksik, tam olmayan, bitmemiş, noksan. [=1]
n. olur 030b/4

nağl: (Ar.) Taşıma, aktarma, geçirme. [=2]
n. 004a/9
delil-i n.+ lerin 006b/8

nağlı: (Ar.) Nakle dayanan, anlatılan. [=3]
delil-i n. 004a/9, 005a/8
delil-i n.+ yle 002a/13

nağş: (Ar.) Resim. [=1]
n.+ ından 008a/8

nām: (Ar.) 1. şan, şöhret. 2. Ad. [=1]
ilm-i n. 008b/13

nās: (Ar.) İnsanlar, halk, herkes. [=3]
n. 005a/9, 019a/13, 023a/1

nařıb: (Ar.) Birinin payına dűřen řey. [=4]
n. 028b/4, 041b/12
n. olmasına 042a/2
n.+ i olmağa 041a/4

naşıbsız: (Ar.+T.) Nasibi olmayan, kısmetsiz. [=1]
n. 024b/8

naşıhat: (Ar.) Öğüt. [=4]
n. 008b/5
n.+ iyle 007b/13
n.+ lar 027a/9
n.+ ları 027b/6

naşıhatlı: (Ar.+T.) Nasihatlı. [=1]
n.+ dur 027a/7

nazar: (Ar.) Bakma, göz atma. [=1]
n. 022a/9

nāzir: (Ar.) Benzer, eş. [=1]
n. 003a/13

ne: Ne. [=21]
n. 002a/3, 002a/7, 005a/1, 008b/6, 009a/12, 009b/11, 012b/3, 015b/1,

015b/2, 024b/6, 025b/11, 026b/4, 026b/9, 027a/1, 027a/3, 027b/1, 031b/4, 032a/5, 035b/3, 039b/1, 040b/13

ne aşıl : Nasıl [1]
n. 019b/12

neden: Niğin. [=1]
n. 005a/4

nefes: (Ar.) Soluk. [=3]
n. 015a/5, 015a/6
đık-i n. 026a/9

nefs: (Ar.) Ruh, can, hayat. [=11]
n. -i hayvāniyyeye 020a/10
n. -i řabī'iyeye 020a/8
n. 004a/1, 015b/11, 022b/3
Kitāb-ı N.+ de 042a/13
n.+ ine 008a/8
n.+ iniğ 022b/7
n.+ iğ 004a/1, 016a/3
n.+ lerini 002a/6

nefsāniyyet: Gizli dűřmanlık, kin, garez. [=1]
ařvāl-i n.+ e 012b/8

nerm: (Far.) Yumuşak. [=1]
n. 015a/1

nesne: Belli bir ağırlığı ve hacmi, rengi olan her türlü cansız varlık, şey, obje. [=10]

n. 002b/1, 021b/7, 022b/9
n.+ de 034a/3
n.+ ler 006b/6, 031a/12, 037b/9
n.+ lerde 037b/5
n.+ lerdin 029a/1
n.+ nin 028b/2

nev^ç: (Ar.) 1. Sınıf. 2. Çeşit. [=1]
n. 005b/5

nışf: (Ar.) Yarı, yarım. [=2]
n. -ı dā'ire 040b/2
n. 042a/5

nice: 1. Kaç, ne kadar. 2. Birçok. [=4]

n. 003b/13, 008a/5, 030b/5
n.+ dir 005a/9

nifāk: (Ar.) Geçimsizlik, anlaşmazlık, ara bozuculuk. [=1]
n. 016b/5

nikāh: (Ar.) Bir erkekle bir kadının evlilik birliği kurmasını sağlayacak yasal işlem, evlilik akdi. [=1]
n. 015b/7

nişān: (Far.) İşaret, iz, belirti, alamet. [=23]
n. 030b/7, 030b/11, 036a/12, 036b/4, 036b/5, 037a/13, 038a/6, 038b/4, 038b/6, 038b/8, 039b/12
n. olup 036a/4
n. olursa 036a/2
n.+ lardan 033b/7, 033b/10, 033b/12, 034a/2, 034b/1, 035a/2, 035a/6
n.+ ları 020a/7, 029a/2
n.+ larının 018b/10

nişānlan- : (Far.+T.) İşaret etmek, tayin etmek. [=1]
n. -miş 036b/8

nitekim: Gerçekten, hakikaten. [=8]
n. 002b/3, 002b/5, 003a/6, 006b/12, 008a/3, 008b/8, 021b/4, 021b/9

niyyet: (Ar.) Bir şeyi yapmayı önceden isteyip düşünme, maksat. [=2]
n. 013b/11
n.+ i 038a/9

noqşanlıq(ğ): (Ar.+T.) Noksan olma durumu, eksiklik. [=1]
n.+ a 012b/13

noqta: (Ar.) Çok küçük boyutlarda işaret, benek. [=5]
n. 042b/9
n.+ lar 011b/10, 042b/10
n.+ ları 012a/6
n.+ sına 028a/7

noqtaçlıq: (Ar.+T.) Noktadan daha küçük

olan işaret. [=2]
n.+ lar 026a/4, 042b/12

nübüvvet: (Ar.) Peygamberlik. [=1]
‘aleyhi’s-selām n.+ in 003b/1

nücüm: (Ar.) Yıldızlar. [=2]
ilm-i n.+ a 003a/10
aḥkām-ı n.+ da 022a/3

O

o: O. [=2]
o. 024a/1, 037a/4

od: Ateş. [=3]
o. 009a/6, 010a/8, 011b/5

oğlan: Erkek çocuk. [=6]
o. 026b/11, 032a/8, 032a/10, 033a/1, 033a/4
o.+ ı 024a/1

oğlancık: Oğullara sevgiyle yaklaşıldığını belirten bir söz. [=7]
o.+lar 011b/1, 032a/1, 032a/3, 032b/2
o.+ lara 031b/7, 031b/8
o.+ ları 031b/3

oğul: Erkek evlat, mahdum. [=1]
o.+ ı 032b/4

oq: Yayla atılan, ucunda sivri bir demir bulunan ince ve kısa tahta çubuk. [=1]
o.+ dan 028a/7

ol- : Olmak. [=593]
o.-a 002b/5, 006a/12, 008a/1, 008a/2, 011b/3, 011b/10, 012a/1, 012a/11, 012b/9, 012b/10, 013b/10, 014a/8, 015a/1, 015b/2, 015b/4, 015b/5, 021b/11, 021b/12, 023a/13, 025a/8, 025b/4, 025b/9, 026b/11, 026b/12, 027a/5, 027a/8, 027b/8, 028a/12, 028b/7, 028b/9, 028b/11, 030b/10, 031a/2, 031a/5, 031a/6, 031b/4, 031b/10, 032a/3, 032a/4, 035a/4, 036a/6, 036b/10, 037a/3, 039b/5, 039b/7, 040a/7, 042a/1, 042a/11, 042b/3, 042b/10, 042b/11

āsān o. -a 007a/10
baqar o. -a 042a/6
dūş o. -a 024b/5
fāsīd o. -a 027b/13, 028a/1
ḥalāş o. -a 025a/6
ḥaste o. -a 026b/12, 026b/13
ḥaṭṭ-ı ma'nīdār o. -a 021a/1
laṭīf o. -a 041a/7
mā'il o. -a 011b/7
ma'lūm o. -a 009a/1
muttaşıl o. -a 021b/1, 025b/12
münāsib o. -a 023b/6
müşābih o. -a 006a/11
peşīmān o. -a 036a/1
şādır o. -a 002a/8
vāki' o. -a 026b/5, 026b/10, 037a/6
yāre o. -a 028a/7
ziyāde o. -a 027a/2
māh o. -acağın 003a/8
cüzām o. -acağına 027b/11
delāleti o. -acağ 022a/11
fāsīde o. -acağ 008b/3
vāki' o. -acağ 026a/11, 026b/3
o. -alar 038a/5
o.-an 004b/6, 006a/4, 006a/5,
008b/6, 009b/7, 011a/13, 019a/12, 019b/4,
020b/5, 022b/7, 027a/8, 027b/3, 027b/4,
030b/6, 031b/11
ḥāşıl o. -an 003b/10, 009a/9,
026a/6, 026a/8
mersūm o.-an 031b/4, 033b/7,
033b/12, 034a/2, 034b/1, 035a/2
meşūr o. -an 029b/1
mezkūr o. -an 037b/8
resim o. -an 026b/5
ṭālib o. -an 043b/1
zīkr o. -an 032b/9
ehl o. -ana 008b/8
vāşıl o. -anlardır 008b/5
o. -anları 031b/13
ḥāzıq o. -asın 001b/8
o. -aydı 024b/6
o. -dı 004b/8, 030b/3
ma'lūm o. -dı 006b/9, 007b/7
rıḥlet o. -dı 004b/13
efşāh o. -dığı 018b/7
ḥāşıl o. -dığı 004a/4
o. -dığına 023a/6, 028a/10, 031a/2,
032a/12, 036a/8, 037a/7, 038a/4, 038a/9,

038a/10, 040b/3, 041a/2, 041a/13, 042a/7
emīn o. -dığına 030b/9
kāmīl o. -dığına 034a/3, 037a/4
ḳavī o. -dığına 022b/8
muḥāṭab o. -dığına 022b/10
müteğayyir o. -dığına 027b/6
seyyāre o. -dığına 041b/5
uğrı o. -dığına 023b/11
ziyāde o. -dığına 012b/8
o. -dığının 019a/1
ma'lūm o. -dığı 013a/5
o. -duğda 016b/11
murād o. -duğda 021b/10
o. -dur 004a/9, 013a/2
o. -ğa 024a/1
o.-mağā 010a/1, 011b/8, 012a/8,
014a/7, 015b/6, 015b/11, 015b/13, 018a/5,
024a/8, 024b/12, 025a/4, 025b/5, 027a/9,
027b/1, 028a/2, 032a/8, 032a/13, 033b/2,
033b/4, 033b/6, 035a/2, 035b/7, 036b/11,
038a/5, 039b/6, 039b/13, 040a/9, 040a/12,
040b/1, 043a/1
ferāḥ o. -mağā 037a/12
gālib o. -mağā 038a/7
ḥalāş o. -mağā 038b/1
ḥürmet o. -mağā 037b/1
ḳaḥbe o. -mağā 032b/13
ma'rifetlü o. -mağā 016a/7
müteğayyir-ül-ḥāl o. -mağā
036a/11
naşībi o. -mağā 041a/4
şāḥib-i ḥayr o. -mağā 039b/3
sa'id o. -mağā 041a/1
sultān o. -mağā 021b/13
uğrı o. -mağā 023a/1
vaḳār o. -mağā 017a/10
verem o. -mağā 037b/12
vezīr o. -mağā 022a/1
zāḥir o. -mağā 031a/12
zeyrek o. -mağā 023b/13
ziyāde o. -mağā 013b/6, 040b/8
o. -mağdır 009a/10
o. -mağından 029a/4
vezīr o. -mağlık 022a/3
o. -mak 010b/7
o. -mağ 010a/7, 010b/8, 010b/9,
010b/11, 010b/12, 010b/13, 012a/12,
013a/8, 013a/10, 017b/10, 017b/11,
017b/12, 017b/13, 018a/1, 018a/2, 021b/5

çeşm o. -mağ 011b/5
 ednā o. -mağ 022a/4
 ma'dūm o. -mağ 025b/10
 vezīr o. -mağ 022a/9
 zāhir o. -mağ 011b/2
 o. -mağa 012a/7
 mā'il o. -mağa 011b/5
 o. -mağda 014a/4
 o. -mağdan 023a/4, 030b/8
 feraḥ o. -mağlığa 025b/13
 o. -mamağa 036b/2
 rāzi o. -mamağa 015a/9
 o.-masa 016a/3, 030b/4, 035b/6,
 036b/3, 036b/8, 040a/7, 042a/9
 ḥādīs o. -masa 035b/1
 o. -masına 017b/3, 017b/4,
 033a/12, 036a/10, 036a/13, 036b/7,
 038b/8
 cömerd o. -masına 035a/7,
 041b/11
 ḥaste o. -masına 036a/5
 helāk o. -masına 025b/8, 035b/10
 laṭīf o. -masına 023b/6
 maḥbūs o. -masına 042a/4
 muḥtāc o. -masına 023b/4
 muḥtelit o. -masına 035a/5
 müteğayyir o. -masına 040b/4
 müteğayyir-ül-ḥāl o. -masına
 042a/8
 naṣīb o. -masına 042a/2
 sākin o. -masına 023a/8
 tamām o. -masına 041b/9
 zeyrek o. -masına 024a/11
 o.-maya 003a/13, 010b/2, 011b/1,
 012a/3, 012b/3, 021b/7, 021b/8, 021b/9,
 025a/12, 025b/3, 026a/2, 028a/9, 030b/10,
 031a/4, 031a/10, 032b/4, 039b/5, 040b/7
 şeffāf o. -maya 026a/2
 zāhir o. -maya 026a/1
 o. -maya 025b/2
 o. -mayalar 038a/1
 o. -mayınca 005a/12
 o. -mayup 017a/10, 017b/1,
 017b/3, 036a/11
 ma'lūm o. -mayup 020a/2
 o. -maz 008b/7, 013a/4, 016a/11,
 019a/2, 019a/8, 022a/2, 032a/3
 ḥayr o. -maz 035b/4
 müyesser o. -maz 003a/4, 005a/11

o. -mazsa 032a/2
 o. -mudur 007a/1
 teğayyür o. -muş 021b/7
 o. -muşdur 005b/9
 ḥāric o. -muşdur 031b/2
 lāzım o. -muşdur 007a/2
 mün'akis o. -muşdur 031b/1
 tenzīl o. -muşdur 008b/3
 vāki' o. -muşdur 005a/7
 o. -sa 005b/2, 007b/2, 010a/6,
 011b/12, 012a/6, 012a/9, 012b/1, 013a/10,
 014a/2, 015b/11, 015b/12, 016a/2, 016a/4,
 016a/6, 016a/8, 016a/9, 016a/10, 016a/11,
 016a/13, 016b/1, 016b/2, 016b/3, 016b/4,
 016b/7, 016b/8, 016b/9, 016b/12,
 016b/13, 017a/1, 017a/4, 017a/9, 017a/10,
 017a/11, 017a/13, 017b/2, 017b/5, 017b/6,
 017b/7, 018a/4, 018a/6, 018a/8, 018a/9,
 018a/11, 019a/5, 019a/7, 022b/5, 023a/5,
 023b/1, 023b/3, 023b/9, 023b/11,
 023b/12, 023b/13, 024a/6, 024a/8,
 024a/12, 024b/1, 024b/4, 025a/9, 026a/7,
 026b/2, 027a/3, 027a/4, 027a/11, 027a/13,
 028b/6, 031b/6, 032a/4, 032a/12, 032b/5,
 032b/6, 032b/9, 032b/13, 033a/9, 033a/12,
 033b/1, 033b/3, 033b/5, 035a/9, 036a/8,
 036a/9, 036a/13, 036b/4, 036b/5, 036b/11,
 037a/1, 037a/8, 037a/12, 037a/13, 037b/7,
 038a/6, 038a/8, 038a/10, 038b/3, 038b/4,
 038b/6, 038b/8, 039b/1, 039b/8, 039b/10,
 039b/12, 040a/4, 040a/5, 040a/7, 040a/9,
 040a/11, 040b/7, 040b/8, 041a/3, 041a/8,
 041a/12, 041b/13, 042a/1, 042a/5, 042a/7,
 042a/8, 042b/7, 042b/9, 042b/13
 eksik o. -sa 025a/3
 ḥādīs o. -sa 025a/3, 035a/12,
 037b/3
 mā'il o. -sa 014a/4, 016b/5,
 017a/2, 040b/6
 ma'nīdār o. -sa 039b/10
 melūl o. -sa 013a/3
 muttaşıl o. -sa 023a/9, 024b/4,
 025a/2, 027b/10
 münāsib o. -sa 024a/10
 seviyy o. -sa 018a/12
 vasat-ül-ḥāl o. -sa 017b/9
 zāhir o. -sa 035b/1
 o. -salar 022b/1, 028a/8, 036b/10
 o.-up 008a/1, 013b/1, 013b/5,

014a/3, 014a/5, 014a/7, 015b/10, 015b/11,
016a/1, 016a/10, 016a/12, 016b/5, 017a/1,
017a/3, 017b/7, 017b/11, 018a/10,
018a/12, 018b/3, 023a/12, 023a/13,
023b/3, 023b/8, 024a/5, 024a/7, 024a/9,
024b/7, 025b/13, 027a/9, 027a/11,
028a/13, 028b/3, 028b/4, 032a/10, 035a/7,
035a/10, 035a/12, 035b/6, 035b/13,
036a/6, 036a/12, 036b/2, 036b/7, 036b/13,
037a/2, 037a/5, 038a/8, 039b/1, 039b/3,
040a/3, 040a/11, 040b/2, 040b/6, 040b/11,
041a/5, 041b/10, 042a/8, 042b/10

ağır o. -up 039b/13

dā'im o. -up 040b/8

dervīş o. -up 023b/3

kul o. -up 041a/13

ma'nīdār o. -up 040b/5

meşgūl o. -up 002a/7, 014a/5

mevcūd o. -up 009a/10, 025b/10

misāfir o. -up 041b/5

mutābīk o. -up 023a/11

mu'tedil o. -up 025b/12

muttaşıl o. -up 040b/5

muvāfiq o. -up 016a/6

müdevver o. -up 018a/8

münāsib o. -up 023b/5

mütemekkin o. -up 041b/8

nişān o. -up 036a/4

şāh o. -up 003a/8

taklīd o. -up 019a/9

za'if o. -up 039b/12

zeyrek o. -up 024a/10, 035a/12

o.-ur 002b/2, 009a/1, 012a/7,

019b/13, 022a/2, 029a/6, 031a/6, 032a/1,

032a/2, 032b/2, 032b/8, 038a/3, 042b/2,

042b/13

āsān o. -ur 007b/11

delīl o. -ur 003b/13

hāşıl o. -ur 002b/3, 003b/3

hāzıq o. -ur 009b/9

illet o. -ur 004a/2

kaṣvī o. -ur 012b/12, 021b/1

māhir o. -ur 009b/2

ma'lūm o. -ur 002a/4, 020a/5,
031b/5

mūnaşafa o. -ur 006a/11

müyesser o. -ur 003a/6

nāqış o. -ur 030b/4

saķīm o. -ur 009a/11

vezīr o. -ur 022a/2

zāhir o. -ur 013a/4

o. -ursa 004a/2, 026a/9, 027b/4,
030b/7, 030b/9, 031a/2, 031a/5, 031b/8,
031b/9, 032a/2, 032a/8, 032a/9, 036a/5,
036b/12, 036b/13, 037a/4, 040a/2,
041b/12, 042b/6

nişān o. -ursa 036a/3

muşāhib o. -ursın 022a/8

ol: O. [=50]

o. 004b/8, 004b/13, 005a/8,
005b/2, 006a/11, 008a/2, 008a/5, 008b/13,
012b/4, 012b/9, 013b/1, 019a/5, 019a/8,
019b/11, 020a/2, 021b/13, 022a/1, 022b/1,
024a/2, 024a/3, 024a/4, 024b/10, 025b/12,
026b/4, 026b/10, 027a/2, 027a/4, 027b/2,
028b/6, 029a/2, 029a/5, 029a/8, 029a/9,
029a/10, 029a/12, 029b/1, 030b/4, 030b/7,
031b/7, 032a/5, 032b/4, 033b/3, 039b/2,
042b/9, 042b/11, 042b/13

o.+ dur 005a/8, 005b/11, 009a/9

olun- : Olunmak. [=19]

kıyās o. -a 007b/9, 032a/7,
032b/11, 033a/8, 033b/6

terbiyet o. -a 008b/6

zıkr o. -a 042a/12

zıkr o. -an 029b/4, 032b/12,
035a/6, 035b/5, 038a/7, 042b/5

tafşıl o. -dıgına 032b/10

zıkr o. -madı 029b/5

terbiyet o. -mayup 007b/13

tecrübe o. -muşdur 030b/5

vaz' o. -muşdur 019b/5

matla' o. -up 002a/2

orta: Bir şeyin kenarlarından merkeze
doğru yaklaşık olarak aynı uzaklıkta olan
yer. [=38]

o. 010b/4, 011a/2, 011a/4, 013b/2,
013b/5, 013b/12, 014a/1, 014a/2, 014a/3,
014b/4, 014b/10, 015a/2, 015b/6, 018a/6,
022b/13, 024a/2, 026b/12, 028b/7,
028b/8, 029a/3, 033a/2, 033a/6, 033b/5,
040a/7, 040b/13, 041a/1, 041b/10

o.+ sı 028b/9

o.+ sına 012b/2, 025a/7

o.+ sında 023a/1, 026b/12, 033b/5,

037a/6

o.+ sından 041b/3
o.+ sıyla 035a/11
o.+ ya 028b/9, 040b/2

otur- : Vücudun belden yukarısı dik duracak biçimde ağırlığı kaba etlere vererek bir yere yerleşmek. [=1]
o. -dığı 012b/2

oynaş: Aralarında toplumca hoş karşılanmayan ilişkiler bulunan kadın veya erkekten her biri. [=1]
o.+ larının 032b/13

Ö

ökçe: Topuğun arka bölümü. [=2]
ö. 018a/1, 018a/2

öksürük: Ciğerlerdeki havanın, solunum organlarının kasılması ve zorlanmasıyla ağızdan gürültü ile çıkması. [=1]
ö.+ e 033b/11

öldür- : Bir canlının hayatına son vermek. [=1]
ö. -dügüne 041b/2

ölüm: Bir insan, bir hayvan veya bitkide hayatın tam ve kesin olarak sona ermesi, ahiret yolculuğu, ebedî uyku, emrihak, irtihal, memat, mevt, vefat. [=6]
ö. 025a/5, 027a/3, 033a/12
ö.+ i 028a/9, 028a/10

ölün- : Kendini feda etmek. [=8]
ö. -e 033a/5, 033a/6, 033a/7
ö. -ür 033a/1, 033a/2, 033a/3, 033a/4

ömr: (*Ar.*) Yaşam. [=45]
ö. -i evvelinde 033b/1
ö. 018b/11, 020a/9, 020a/11, 020a/12, 020b/6, 025a/2, 026a/12, 026a/13, 026b/2, 026b/4, 026b/8, 027a/6, 027b/11, 028a/1, 028a/3, 028a/7, 028a/10, 029a/8, 030b/13, 033a/8, 033a/10, 037a/10, 037b/2, 041a/6, 041b/6

ö.+ de 026a/10

ö.+ e 011b/2, 014b/8, 028b/5

ö.+i 023b/1, 025b/3, 026b/7, 031a/5, 032a/3, 032a/4, 032a/5, 040b/10, 040b/12

ö.+ inde 026b/3

ö.+ ün 026a/10

ö.+ ünde 023a/10, 031a/4

ö.+ üñ 026a/11

önegülük: İnat, inatçılık, dikkafalılık. [=1]
ö.+ e 012a/13

öyle: Onun gibi olan, ona benzer. [=1]
ö. 021b/1

P

pād-şāh: (*Far.*) Padişah, hükümdar, sultan. [=1]
p.+ iyle 002b/8

pāre pāre: (*Far.*) Parça parça. [=1]
p. 028a/13

parmağ: İnsanda ve bazı hayvanlarda ellerin ve ayakların son bölümünü oluşturan, boğumlu, oynak, uzunca organların her biri. [=15]
p. 016a/8, 016b/11, 017a/3, 025a/6, 028b/7
p.+ a 025b/3
p.+ıñ 025a/9, 025a/11, 029a/7, 030b/5, 031b/5
p.+ ları 024a/5, 024a/11
p.+ ların 017a/6
p.+ larıñ 024a/7

parmağlu: Parmaklı. [=1]
p. 028b/8

pes: (*Far.*) 1. İmdi, o hâlde, öyle ise, öyle iken, öyle olunca, binaenaleyh. 2. Hasılı, hasilikelam, velhasıl. [=3]
p. 007b/7, 009a/3, 012b/12

peşimān: (*Far.*) Pişman. [=1]
p. ola 036a/1

peygamber: (*Far.*) Peygamber, Allah tarafından haber getiren, Allah'ın emirlerini insanlara haber veren. [=4]
p. 002b/5, 002b/13, 003a/10, 004a/13

pīr: (*Far.*) Yaşlı, ihtiyar. [=3]
p. 033a/3, 033a/6, 033b/3

pīrlık: (*Far. +T.*) Yaşlılık. [=1]
p.+ inde 031a/6

pīrūze: (*Far.*) Firuze, mavi renkli ve değerli bir süs taşı. [=1]
p. 012a/4

R

Rabbānī: (*Ar.*) Rab'la ilgili. [=2]
r. 002b/2

rağıyallahü'anhā: (*Ar.*) Allah ondan razı olsun. [=3]
r. 002b/12, 007a/7
r.+ dan 004b/7

rağbet: (*Ar.*) İstek, arzu, ilgi. [=1]
r. 004b/10

rahmet: (*Ar.*) Allah'ın rahmeti -onun- üzerine olsun, anlamında kullanılmıştır. [=1]

r. 008b/8

rahmet-ullahi: (*Ar.*) Allah'ın rahmeti üzerine olsun, anlamında kullanılmıştır. [=1]

r. -ullahi 007a/6

rahmet-ullahi 'aleyh: (*Ar.*) Allah'ın rahmeti -onun- üzerine olsun. [=1]

r. 005a/13

rāst: (*Far.*) Rastlamak, tedasüf. [=1]

r. gelüp 041a/1

rāzi: (*Ar.*) Uygun bulan, benimseyen, isteyen, kabul eden. [=1]
r. olmamağa 015a/9

renk(g): (*Far.*) Cisimler tarafından yansılanan ışığın gözde oluşturduğu duyum. [=9]
r.+i 009b/1, 024b/1, 025b/11, 026a/2, 039b/7, 039b/10, 040b/5, 042a/10
r.+ leri 029a/9

renklü: (*Far. +T.*) Renkli. [=3]
r. 040a/1, 041a/5, 042b/5

re's: (*Ar.*) Baş, başlangıç. [=1]
r.+ den 001b/5

resm: (*Ar.*) Varlıkların, doğadaki görünüşlerinin kalem, fırça gibi araçlarla kâğıt, bez vb. üzerinde yapılan biçimleri. [=1]
r. olan 026b/5

resül: (*Ar.*) Kendisine kitap indirilmiş peygamber. [=1]
hazret-i r.+ üñ 003b/1

rıhlet: (*Ar.*) Göç. [=1]
r. oldı 004b/13

rızık: (*Ar.*) 1. Allah tarafından herkese takdir edilen nimet. 2. Yiyecek, içecek şey, azık. [=4]
r. 041b/7
r. vire 025b/2
r.+ ı 033b/6
r.+ lar 035a/1

risāle: (*Ar.*) Kitapçık. [=7]
r. 001b/7, 009b/6
r. kılp 018b/4
r.+ lerinden 001b/3
r.+ niñ 009b/6, 018b/4
r.+ yi 001b/4

risālet: (*Ar.*) Peygamberlik. [=1]
r.+ iñ 003a/7

rivāyet: (Ar.) Bir olay, bir haber veya sözü nakletme. [=1]
r. 005a/7

riyāzet: (Ar.) Nefsin isteklerini kırma. [=1]
r. 008a/12

rūh: (Ar.) Dinlerin ve dinci felsefelerin insanda vücuttan ayrı bir varlık olarak kabul ettiği öz, tin, can kuşu. [=1]
r.+ dan 009a/5

rūkn: (Ar.) Bir şeyin en güçlü ve sağlam yönü. [=1]
r.+ i 009a/12

rütbe: (Ar.) Mertebe, derece, paye. [=1]
r.+ sine 017a/2

S

sā'ir: (Ar.) Başka, öteki, diğer. [=8]
s. 017b/11, 018b/6, 018b/13, 019a/3, 019a/10, 019b/1, 020a/4, 032b/10

sa'ādet: (Ar.) Mutluluk. [=1]
s.+ ine 035a/13

sa'ādetlü: (Ar.+T.) Saadetli. [=1]
s. 024b/11

şā'at: (Ar.) Saat. [=1]
ş.+ den 028b/12

şabırlık: (Ar.+T.) Sabırlılık. [=1]
ş.+ a 015b/2

şabırsız: (Ar.+T.) Sabır göstermeyen, sabrı olmayan. [=1]
ş. 017a/1

sābit: (Ar.) İspat edilmiş, anlaşılmış. [=1]
s. itmişler 007a/8

saç: bk. saç [=2]
s. 010a/4, 010a/5

şaç: Baş derisini kaplayan kıllar. [=3]
ş. 010a/2
ş.+ ı 005b/2

şadākat: (Ar.) İçten bağlılık. [=4]
ş. 005b/7, 005b/8, 041a/10, 041a/11

şadır: (Ar.) Çıkan, görünen. [=1]
ş. ola 002a/8

şadr: (Ar.) Göğüs, sine. [=1]
ş.+ ın 015b/3

şāfi: (Ar.) Katıksız, duru, temiz. [=2]
ş. 010a/12, 018a/4

şafra: (Ar.) Ahlât-ı erbaa denilen şeylerden biri olup esas, öddeki yeşilimsi sarı sıvıdır. [=1]
ş. 009a/5

şağ: Vücutta kalbin bulunduğu tarafın karşısında olan, sol karşıtı. [=5]
ş. 020b/6, 021b/3, 028a/8, 033a/8, 035b/12

şahāvet: (Ar.) Cömertlik, el açıklığı. [=10]
s.+ e 016a/9, 016b/1, 016b/2, 016b/4, 016b/7, 017a/3, 017a/5, 018a/4, 018a/9, 018a/13

şāhib: (Ar.) 1. Herhangi bir niteliği olan kimse, ehil. 2. İye, malik. [=8]
ş. -i firāset 009a/11
ş. -i hayr olmağa 039b/3
ş. -i ilm-i firāset 008b/11
ş. -i izzet 027a/13, 037b/1
ş. -i māl 027a/13
ş.+ i 022b/5, 024b/5

sa'id: (Ar.) Mutlu, uğurlu. [=1]
s. olmağa 041a/1

şaqal: Yetişkin erkeklerde yanak ve alt çenede çıkan kılların tümü. [=5]
ş. 014a/8, 014a/9, 014a/10

şakım- : Herhangi bir korku veya düşünce ile bir şeyi yapmaktan uzak durmak, içtinap etmek. [=1]
ş. -mağ 037a/3

saķım: (Ar.) Hasta, hastalıklı. [=1]
s. olur 009a/11

sākin: (Ar.) Uslu. [=1]
s. olmasına 023a/8

şālih: (Ar.) Dinin emrettiği şeylere uygun harekette bulunan. [=3]
ş. 013b/5, 036b/5
ş.+ leri 035a/4

şalla- : Düzenli bir biçimde ve hep aynı doğrultuda hareket ettirmek. [=1]
ş. 023a/6

sallallahü 'aleyhi ve sellem: (Ar.) Allah ona salât ve selâm etsin, anlamında kullanılır. [=4]
s. 002b/4, 003a/7, 003b/4

şan- : Bir şeyin olma veya olmama ihtimalini kabul etmekle birlikte, olabileceğine daha çok inanmak, zannetmek, zanneylemek. [=2]
ş. -dı 004b/13
ş. -maduğı 025b/1

şan'at: (Ar.) Bir şey yapmada gösterilen ustalık. [=1]
ş.+ ları 024a/10

şarı: Yeşil ile turuncu arasında bir renk, limon kabuğu rengi. [=1]
ş. 010a/10

sarmaşık: Birbirine girmiş olan. [=1]
s. 017b/13

şaru: bk. şarı [=4]
ş. 011b/12, 012a/4
ş.+ ya 010a/12, 011b/7

saķh: (Ar.) Bir şeyin dış tarafı, dış yüzü. [=4]

s. -ı Kāmerdir 020b/6
ş.+ dan 029a/4
s.+ ın 041a/9
s.+ ını 041b/4

şavb: (Ar.) Taraf, cihet, yön. [=1]
ş. 035a/5

seb'a: (Ar.) Yedi. [=2]
s. -i seyyāreden 003a/11, 020a/3

sebeb: (Ar.) Sebep. [=19]
s. -i fā'ili 009a/9
s. -i ğā'ibesi 009a/8
s. -i mādđisi 009a/4
s. -i şūrīsi 009a/7
s. 009a/2, 018b/5, 030b/2
s.+ dendir 025b/11
s.+ i 019a/1, 027a/5, 042b/2
s.+iyle 001b/7, 001b/8, 002a/4,
003b/4, 003b/6, 005b/5, 005b/10, 006b/6

şebt: (Ar.) Yazma, kaydetme, deftere geçirme. [=1]
s. itmişlerdir 009b/5

sebük: (Far.) Ağırlığı, ağırbaşlılığı olmayan. [=1]
s. 011a/5

sefāhat: (Ar.) Zevk ve eğlenceye -aşırı derecede- düşkünlük. [=1]
s.+ e 015a/11

sefer: (Ar.) Yolculuk. [=5]
s.+ e 041a/3
s.+ in idüp 041b/7
s.+ ler 037a/8, 037a/10
s.+ lerinde 004b/8

sekiz : Yediden sonra gelen sayının adı. [=1]
s. 019b/10

seksan: Seksen. [=1]
s. 022a/11

selātin: (Ar.) Sultanlar. [=1]
s. -i māzīler 002a/5

selef : (Ar.) Bir görevde, meslekte kendinden önce bulunan ve yerine geçilen kimse, öncel, halef karşıtı. [=2]

s.+ de 005a/7

vüzerā'-yî s.+ ler 002a/5

selîm : (Ar.) Doğru, dürüst, kusursuz. [=1]

s. 009a/10

sen : Sen. [=4]

s. 001b/6, 007b/2

s.+ de 008a/9

s.+ iğ 008a/8

sene : (Ar.) Yıl. [=1]

s. 022a/12

setr : (Ar.) Örtme, kapama, gizleme. [=1]

s. idesin 002a/9

sev - : Sevgi ve bağlılık duymak. [=1]

s. -mege 040a/6

sevdā : (Ar.) Güçlü sevgi, aşk. [=2]

s. 009a/6

s.+ ya 011a/11

sevdāvî : (Ar.) Ahlat-ı erbaadan sevdaya mensup olan. [=1]

s. 041b/10

sevici : Seven. [=1]

s. 037a/2

sevin-: Sevinç duymak. [=3]

s. -miş 021b/6

s. -se 013a/3

s. -üp 037a/12

seviyy: (Ar.) Beraber, bir, eşit, denk. [=1]

s. olsa 018a/12

seyr: (Ar.) Eğlenmek üzere bakma. [=1]

s. etmege 043b/1

seyyāre: (Ar.) 1. Gezegen. 2. Gezgin. [=6]

s. oldığına 041b/5

seb'a-i s.+ den 003a/11, 020a/3

kevākib-i s.+ niğ 019b/12, 020a/1

kevkeb-i s.+ yi 019b/9

şifat: (Ar.) Hâl, keyfiyet, suret, şekil, varlık. [=24]

ş. -ı hamîde 002a/1, 019a/6, 019a/7

ş. -ı hamîdeye 018b/6, 019a/12

ş. -ı hamîdeyi 019a/3

ş. -ı istidlâl itmek 007b/10

ş. -ı mezmûmlarını 019a/12

ş. -ı zemîme 002a/1

ş. -ı zemîmesin 002a/12

ş. 008a/11

ş.+a 001b/9, 009b/11, 012a/11,

012b/6

ş.+ ın 002a/11

ş.+ ma 008a/2

ş.+ ıyla 006a/4

ş.+ lar 005b/4

ş.+ lardan 005b/4

ş.+ ları 011b/8

ş.+ larınığ 014b/11

ş.+ larınığ 009b/13, 010a/4

şıfatlı: (Ar. + T.) Sıfatlı. [=2]

ş. 006a/4, 019b/2

şığır: Geviş getirenlerden, boynuzlu büyükbaş evcil hayvanların genel adı. [=2]

ş. 011b/10, 011b/13

sırr: (Ar.) Varlığı veya bazı yönleri açığa vurulmak istenmeyen, gizli kalan, gizli tutulan şey. [=1]

s.+ ı 030a/1

sîn: (Ar.) Osmanlı alfabesinin on beşinci harfi. [=12]

s. 024a/13, 025b/9, 026b/6,

026b/12, 027a/1, 027a/10, 027b/3, 027b/7,

035a/13, 035b/9, 035b/11, 036a/6

siğürlü: Sinirli. [=1]

s. 018a/1

sîret: (Ar.) Bir kimsenin içi, hâli, tavrı, ahlakı. [=2]

s. -i bātına 004a/6
s.+ in 004b/11

şol: Vücutta kalbin bulunduğu tarafta olan, sağ karşıtı. [=4]
ş. 021b/4, 028a/10, 033a/10
ş.+ ı 031b/5

şoñ: Şimdiki zamana en yakın zamandan beri olan veya bu zamanda yapılmış, olmuş olan, ilk karşıtı. [=1]
ş.+ unda 031a/5

şoñra: Daha ileri bir zamanda, müteakiben, önce karşıtı. [=9]
ş. 014a/5, 018b/3, 027b/9, 031b/13, 032a/13, 035a/8, 040b/11, 041a/8

sor- : Birine soru yönelterek herhangi bir konuda bilgi istemek, sual etmek. [=1]
s. -dılar 005a/3

şovuğ: Soğuk. [=2]
ş. 021b/9
ş.+ larda 037b/12

söbülük: Ovallık. [=2]
s.+ e 016b/5, 017a/2

söyle- : Düşündüğünü veya bildiğini sözle anlatmak. [=8]
s. -mege 013b/12, 016a/2, 023b/9, 027a/12
s. -mek 015a/4
s. -mesinde 035a/3
s. -mez 038a/4
s. -r 038a/3

söz: Bir düşüncüyü eksiksiz olarak anlatan kelime dizisi, lakırtı, kelam, laf, kavi. [=2]
s. 035a/3
s.+ ler 027a/12

şu: Su. [=2]
ş. 009a/7
ş.+ larda 038b/1

suâl: (Ar.) Sorma, sorulma, soruşturma, soru. [=1]
s. itseler 003b/12

sultân: (Ar.) Müslüman, özellikle Sünni hükümdarların kullandıkları unvan, padişah. [=5]
s. 022a/1, 022a/3, 022a/9
s. olmağa 021b/13
s.+ lar 022a/7

şun- : Bir büyüğe veya nezaket gereğince bir kimseye bir şeyi vermek, arz etmek, yollamak, göndermek, takdim etmek. [=1]
ş. -dı 005a/2

şüret: (Ar.) Görünüş, biçim. [=12]
ş. -i şerîfin 003a/1
ş. -i zâhirden 004a/6
ş. 020b/7
ş.+ den 001b/9
ş.+ i 038b/9, 039b/10
ş.+ inde 009b/10
ş.+ inden 007b/10, 008a/2
ş.+ iniğ 008a/3
ş.+ iğ 004b/11
ş.+ lerinden 006a/1

şürî: (Ar.) Görünürde olan. [=2]
ş. 009a/3
sebeb-i ş.+ si 009a/7

sübhâne: (Ar.) "Allah'ı her türlü arazlardan, kusur, ayıp ve eksikliklerden tenzih ederim." manasındadır. [=6]
s. 006b/3, 006b/5, 007b/6, 009a/8, 019b/9, 025b/1

sür- : Devam etmek. [=1]
s. -üp 036b/6

süstlik: (Far.+T.) Gevşeklik, zayıflık, güçsüzlük. [=2]
s.+ e 012a/1, 012a/10

sütire: (Ar.) Perde, örtü. [=1]
s. 006a/12

Ş

şād: (*Far.*) Sevinçli. [=1]
ş.+ a 016a/2

şādlik(ğ): (*Far.+T.*) Sevinçli olma durumu, sevinçlilik. [=1]
ş.+ a 017b/12

şādlik: (*Far.+T.*) bk. şādlik [=1]
ş.+ e 011a/1

şāh: (*Far.*) Padişah, hükümdar. [=1]
ş. olup 003a/7

şāhid: (*Ar.*) Tanık. [=1]
‘unvānū’l-bātin ş.+ dir 004a/6

şāhin: (*Far.*) Şahin. [=1]
ş.+ den 005b/13

şāhş: (*Ar.*) Kişi. [=4]
ş. -1 a’zādān 007a/11
ş.+ iñ 002a/2, 004b/10, 005a/5

şākird: (*Far.*) Öğrenci, çırak. [=2]
ş.+ leri 008a/6
ş.+ lerine 008a/4

şart: (*Ar.*) Olması başka durumların gerçekleşmesini gerektiren şey, koşul. [=4]
ş. 039b/4
ş.+ dır 021b/5, 021b/8, 021b/10

şaşı: Birbirine paralel görme eksenini olmayan göz veya kimse. [=1]
ş. 012a/13

şāzlık(ğ): (*Far.+T.*) Şenlik. [=2]
ş. 005a/4
ş.+ ina 014b/10

şecā’at: (*Ar.*) Yiğitlik. [=2]
ş.+ e 007a/12, 007b/1

şeffāf: (*Ar.*) Saydam. [=1]
ş. olmaya 026a/2

şefkat: (*Ar.*) Acıyarak ve esirgeyerek sevme. [=1]
ş.+ lerinden 007a/7

şehlā’: (*Ar.*) 1. Ela göz, koyu mavi göz. 2. Kusurlu sayılmayacak kadar hafif şaşı göz. [=1]
ş. 012a/1

şehvet: (*Ar.*) Aşırı istek. [=4]
ş. 012a/10, 017a/13
ş.+ e 010a/5, 013a/11

şehvet-perestlik: (*Ar.+Far.*) Şehvetine, nefesine çok düşkün kimse. [=1]
ş.+ e 011b/4

şekk: (*Ar.*) Kuşku. [=1]
ş. 012b/13

şekl: (*Ar.*) Şekil, biçim, kılık. [=21]
ş. 009b/10, 027b/12, 029a/13, 037b/2, 038a/10, 038b/3, 040b/7, 041b/13
ş.+de 026b/5, 027b/10, 033b/10, 033b/12, 034a/1
ş.+ den 033b/7
ş.+i 004b/9, 009a/13, 037a/11, 042a/1
ş.+ inde 003b/9
ş.+ inden 005a/5
ş.+ ler 030b/8

şemā’il: (*Ar.*) Huylar, tabiatlar, ahlâklar. [=2]
ş.+ inden 003b/9, 009b/10

Şems: (*Ar.*) Güneş. [=2]
Ş. 034a/1
Ş.+ dir 029a/9

şerī’at: (*Ar.*) Kur’an’daki ayetlere, Hz. Muhammed’in sözlerine dayanan İslam kanunu, İslam hukuku. [=2]
ş.+ dır 004a/8
ş.+ iñ 003a/8

şerif: (*Ar.*) 1. Kutsal, şerefli. 2. Soylu, temiz. [=1]
şüret-i ş.+ in 003a/1

T

şerr: (*Ar.*) Kötülük, fenalık. [=6]

- ş. 005b/8
- ş. koparmağa 011b/6
- ş.+ e 011b/8, 013a/10, 013b/11
- ş.+ ini 005a/8

şey': (*Ar.*) Şey, nesne. [=4]

- ş.+ e 012b/7, 017b/1
- ş.+ i 016a/12
- ş.+ ler 029b/4

şeyh: (*Ar.*) 1. Yaşlı adam, ihtiyar. 2. Bir tekke veya zaviyede reislik eden ve müritleri bulunan kimse. [=4]

- ş. 036b/7
- Ş. 007a/6, 008b/8
- hazret-i Ş. 009b/4

şimdiki: İçinde bulunulan anda olan veya yapılan, bu andaki, bu zamandaki. [=2]

- ş. 005b/7, 019a/8

şir-merd: (*Far.*) Arslan gibi cesur. [=1]

- ş. 023a/6

şirretlik: (*Ar.+T.*) Şirret olma durumu, yaygaracılık. [=1]

- ş.+ e 011b/10

şişik: Kabarık, şiş. [=1]

- ş. 014b/6

şol: Şu. [=6]

- ş. 002a/8, 002a/9, 006a/4, 007b/10, 012b/1, 024b/5

şöyle: Şöyle. [=1]

- ş.+ dir 006a/5

şu: Şu. [=2]

- ş. 006a/4
- ş.+ nuş 008a/8

şübhe: (*Ar.*) Kuşku. [=3]

- ş. 005a/5
- ş.+ den 029b/3
- ş.+ m 005a/6

tā: (*Far.*) Ta. [=4]

- t. 001b/6, 002a/12, 006b/6, 022a/8

ta'accüb: (*Ar.*) Şaşma. [=1]

- t. idüp 005a/3

tabi'at: (*Ar.*) Huy, karakter. [=11]

- t. 014a/12
- t.+ e 013b/8
- keşâfet-i t.+ e 015a/8
- le'âfet-i t.+ e 015a/7
- t.+ i 021b/4, 031a/12, 041b/10
- t.+ iniş 038a/8
- t.+ inş 023b/6, 026a/4
- t.+ leri 031b/2

tabi'atlü: (*Ar.+T.*) Herhangi bir yaradılıştta, huyda olan. [=1]

- t. 042a/8

tabi'atsizlik(g): (*Ar.+T.*) Huysuzluk, geçimsizlik. [=2]

- t.+ e 013b/7, 014a/9

tabi'ti: (*Ar.*) Olağan, alışılmış, her zamanki gibi olan, beklenildiği gibi. [=3]

- t. 028a/9, 028a/10, 033a/12

tabi'iyye: (*Ar.*) Tabiat bilgisi. [=1]

- nefs-i t.+ ye 020a/9

ta'cıl: (*Ar.*) Acele ettirme, çabuklaştırma. [=1]

- t. iderlermiş 002a/11

tafsil: (*Ar.*) Bir şeyi ayrıntılarıyla anlatma, açıklama. [=1]

- t. olundığına 032b/9

tahte: (*Far.*) Tahta. [=1]

- t. 015b/4

tā'ife: (*Ar.*) 1. Bölük, takım, güruh, fırka. 2. Kavim, kabile. [=2]

- t.+ de 022a/6
- t.+ sinden 022a/3

taḳdīm: (Ar.) Tanıtma. [=1]
t.+ e 001b/5

taḳdīr: (Ar.) Yazgı. [=1]
t. 022a/7

taḳlīd: (Ar.) Belli bir örneğe benzemeye veya benzetmeye çalışma, öykünme. [=1]
t. olup 019a/9

ṭaleb: (Ar.) Bir kimseden bir şeyi yapmasını veya yapmamasını isteme, dileme, istem. [=1]
ṭ. idüp 005a/2

ṭālī': (Ar.) Talih, kısmet, kader, baht. [=4]
ṭ. 006b/10, 021b/13
ṭ.+ de 021b/13
ṭ.+ i 041a/1

ṭālib: (Ar.) İsteyen, istekli. [=1]
ṭ. olan 043b/1

tamām: (Ar.) Tamam. [=8]
t. 002a/4, 009b/9, 025b/7, 030b/8,
036a/5, 038a/12, 038a/13
t. olmasına 041b/8

ta'mīr: (Ar.) Kusuru düzeltmeye çalışma. [=1]
t. itmek 002a/6

ṭar: bk. dar. [=4]
ṭ. 010b/3, 013a/12, 013b/3,
040b/11

ṭaraf : Yön, yan, doğrultu. [=24]
ṭ.+ a 027a/7, 040b/5
ṭ.+ ı 018a/8, 018a/9, 020b/5,
022b/13, 023a/3
ṭ.+ ina 026b/8, 026b/11, 031a/1
ṭ.+ ındadır 026a/13
ṭ.+ından 020b/2, 024b/10,
027a/10, 027a/12, 027b/1, 027b/3, 027b/5,
031b/6, 031b/11, 035b/12, 041b/2

ṭarīḳ: (Ar.) Yol. [=3]
ṭ. -i evvelīdir 006b/3
istidlāl-i ṭ. 004a/7

ṭ.+ i 009a/1

taşvīr: (Ar.) 1. Resmini yapma. 2. Resim. 3. Betimleme. [=5]
t. 018b/8
t. itdigimiz 017a/7
t.+ i 008a/5
t.+ ini 008a/4
t.+ leriḡ 018b/12

ṭaşra: Bir ülkenin başkenti veya en önemli şehirleri dışındaki yerlerin hepsi, dışarılık. [=3]
ṭ. 013b/1
ṭ.+ sı 041b/2
ṭ.+ sından 032b/12

ṭatluluk(ḡ): Tatlılık. [=1]
ṭ.+ a 013b/9

taṭvīl: (Ar.) Uzatma. [=1]
t. -i kelām 029b/5

tavşif: (Ar.) Nitelendirme, niteliklerini söyleme. [=1]
t. itdiler 008a/6

te: (Ar.) Osmanlı alfabesinin dördüncü harfi. [=14]
t. 024a/3, 028b/1, 028b/2, 031a/3,
033a/11, 033a/13, 033b/2, 033b/4, 040b/4,
040b/9, 041a/7, 041a/9, 041b/3, 041b/9

te'sīr: (Ar.) Etki. [=1]
t.+ i 030b/2

te'ālā: (Ar.) "Yüksek olsun!" mânâsına gelen bir söz olup Allah adıyla birlikte kullanılır. [=11]
t. 006a/6, 006b/1, 006b/3, 006b/5,
007b/6, 009a/8, 019a/11, 019b/9, 025b/1
inşā'Allah t. 017a/8
inşā'Allah t. 013a/7

tebdīl: (Ar.) Değiştirme. [=5]
t. -i aḥlāḳ 008b/1
t. 008b/3

- t. itsün 019a/13
t. idüp 002a/12, 008b/4
- teberrî:** (Ar.) Sevmeyip yüz çevirme. [=1]
t. idüp 003b/6
- tecāvüz:** (Ar.) 1. Saldırı. 2. Ötesine geçme, sınırı aşma, atlama. [=2]
t. ide 009a/11
t. ider 017a/1
- tecrübe :** (Ar.) Deneyim. [=4]
t. 007a/5, 009b/5
t. olunmuşdur 030b/5
t.+ de 012b/3
- teğayyür:** (Ar.) Değişme, başkalaşma. [=1]
t. olmuş 021b/7
- tehdîd:** (Ar.) Gözdağı. [=1]
t. iderlerdi 002a/10
- tekebbürlik:** (Ar.+T.) Kibirlik. [=1]
t.+ e 014a/1
- tekrâr:** (Ar.) Aynı olayın, işin, hareketin yeniden ortaya çıkışı, tekrarlanması. [=1]
t. 037a/2
- temâşâ:** (Ar.) Hoşlanarak bakma, seyretme. [=1]
t. kıl 043b/2
- temennâ:** (Ar.) Arzu, istek, temenni. [=1]
t. itdigim 002b/5
- temür:** Demir. [=1]
t.+ den 028b/11
- tenzîl:** (Ar.) İndirme, azaltma, çıkartma. [=1]
t. olmuşdur 008b/3
- teñri:** Tanrı. [=1]
t.+ niñ 031a/10
- terahhüm:** (Ar.) Merhamet etme, acıma. [=1]
- t.+ una 016b/10
- terbiyet:** (Ar.) 1. Eğitim. 2. Görgü. [=5]
t. 008b/5
t. oluna 008b/6
t. olunmayup 007b/13
t.+ i 008b/7
t.+ iyle 007b/12
- terceme:** (Ar.) Çeviri. [=1]
t. eyledim 001b/4
- terk:** (Ar.) Vazgeçme. [=3]
t. it 012b/4
t. itmeye 012b/5
t.+ in 036b/6
- tertüb:** (Ar.) Uygun bir sıraya, düzene koyma, sıralama. [=2]
t. 008a/1
t.+ iyle 008a/1
- teşhîş:** (Ar.) Belirleme. [=2]
t. idemedim 004b/12
t. idüp 003b/5
- teşnî:** (Ar.) Çok ayıp ve çirkin bulma; ayıplama. [=1]
t.+ inden 017b/3
- teşvîş:** (Ar.) Karıştırma, bulandırma. [=1]
t.+ leri 035a/1
- tıbbî:** (Ar.) Tıpla ilgili, hekimlikle ilgili. [=2]
ilm-i t.+ de 029b/4, 042a/12
- tırnağ(ğ):** Tırnak. [=10]
t. 017a/5, 038b/3, 042b/7, 042b/8, 042b/12
t.+ ınıñ 018a/8
t.+ lar 042b/5
t.+ larıñ 042a/13, 042b/1
- tıynet:** (Ar.) Yaradılış, huy, maya. [=1]
t. -i aşlıyyesi 007b/11
- timur:** Demir. [=1]
t.+ dan 035b/7

tiz: (*Far.*) Çabuk. [=9]
t. 011a/6, 011a/9, 015a/4, 016a/9,
018a/7, 018a/10, 023a/6

tizcek: (*Far.+T.*) Çabucak. [=3]
t. 023a/8, 025a/4, 031a/11

toğ- : Doğmak. [=8]
t. -ar 031b/12
t. -dığı 019b/11, 026b/10, 028a/9,
028b/12
t. -dığın 031b/11
t. -mayaydum 024b/6
t. -sa 021b/13

toğan: Doğan. [=1]
t.+ lar 005b/13

toğır- : Doğurmak. [=2]
t. -mağ 025b/7
t. -urlar 024a/1

toğrı: Doğru. [=22]
t. 015b/9, 016a/9, 016a/12,
017a/10, 022b/1, 025a/8, 028a/11, 028b/9,
031b/8, 032a/8, 035a/9, 035a/11, 037b/13,
039a/1, 040a/1, 040a/7, 040a/9, 040b/4,
040b/6, 040b/9
t.+ sina 028a/3, 031b/7

toğrılık: Doğruluk. [=1]
t.+ ından 031b/12

toğrılık: bk. toğrılık. [=1]
t.+ i 042a/11

toğundar- : Dokundurmak. [=1]
t. -an 012a/11

toğun- : Dokunmak. [=4]
t. -mayalar 035b/1
t. -sa 027b/8, 041b/6
t. -up 035b/9

tolu: Dolu. [=1]
t. 013a/7

tomalıç: Fırlak. [=3]

t. 011a/5, 012a/7, 012a/9

toprak: Toprak. [=1]
t. 009a/7

topuk: Ayağın yuvarlakça olan alt bölümü. [=1]
t. 017b/13

toşt: (*Far.*) bk. dost [=1]
t.+ ları 041a/10

toştogrı: Dosdoğru. [=1]
t.+ dir 029a/8

tövbe: (*Ar.*) İşlediği bir günah veya suçtan pişman olarak bir daha yapmamaya karar verme. [=1]
t. idüp 014a/6

tudağ: Dudak. [=4]
t. 013b/7, 013b/8, 013b/9

tul: Dul. [=1]
t. 032a/9

tur- : Durmak. [=2]
t. -a 041a/10
t. -maz 019a/10

tut- : Elde bulundurmak, ele almak. [=2]
t. -dığı 015b/5
t. -mağ 021b/7

tuyūr: (*Ar.*) Kuşlar. [=1]
t.+ dan 005b/12

Türkī : Türkçe. [=1]
T.+ ye 001b/4

U

u: (*Ar.*) bk. ve. [=2]
u. 007a/9, 013a/7

uç(c): Bir şeyin baş veya son noktası. [=14]
u.+ dan 029a/4
u.+ı 016b/11, 025a/11, 025b/3,

025b/4, 025b/6, 027b/9, 037b/10
u.+ ina 028b/10
u.+ ndan 024b/4, 037a/9, 041b/1
u.+ ları 016b/3, 024a/7

ufacık: Çok ufak, küçücük. [=1]
u. 042b/8

uğra- : Kötü duruma konu olmak. [=5]
u. -dığına 033b/13
u. -mağa 024b/8, 028a/4, 035b/7
u. -yup 038b/1

uğrı: Hırsız. [=5]
u. 040a/11, 042a/7
u. olduğına 023b/11
u. olmağa 023a/1
u.+ ya 023a/2

uğrılık(ğ): Hırsızlık. [=2]
u.+ a 011a/7
u.+ ina 024a/10

uğru: bk. uğrı. [=1]
u.+ ya 028b/1

‘uğubet: (Ar.) Ceza. [=1]
aşl-ı ‘u. 002a/10

ulaş- : Yetişmek, erişmek. [=1]
u. -maz 032b/3

‘ulemā: (Ar.) Bilginler. [=2]
‘u. 007a/4
‘u.+ nıdır 006b/11

ulu: Erdemleri bakımından çok büyük,
yüce. [=1]
u. 038a/10

ululuk: Büyüklük, büyük olma durumu,
yücelik, izzet. [=1]
u.+ ina 040a/4

‘ulūm: (Ar.) İlimler. [=1]
‘u.+ da 037a/4

‘ulviyyāt: (Ar.) Manevî yükseklikler,
yücelikler. [=1]

‘u. -ı havāşş-ı ma‘rifet 003a/5

‘unvān: (Ar.) Bir kimsenin
memuriyetindeki rütbesini, makamını
veya mevkisini gösteren ad, san, titr. [=1]
‘u. ü’l-bāṭın şahiddir 004a/6

‘urūḳ: (Ar.) Damarlar. [=1]
u. 010b/2

uşan- : Tekrarlanması, uzun sürmesi
dolayısıyla bir şeyden hoşlanmaz veya
sıkılır duruma gelmek, bıkmak, bezmek.
[=1]
u. -du 024b/6

uşūl: (Ar.) Bir ilmin veya tekniğin asıl
mevzûundan önce öğrenilmesi gereken
esas, başlangıç bilgi. [=1]
ilm-i u.+ de 008b/13

utan- : Onursuz sayılacak veya gülünç
olacak bir duruma düşmekten üzüntü
duymak, mahcup olmak. [=3]
u. -acak 012b/1
u. -sa 013a/2
u. -ur 014a/13

‘Uṭārid: (Ar.) Merkür. [=6]
‘U. 020b/6, 033b/9, 038a/5,
038a/9, 041a/9, 042a/1

uvacık: bk. ufacık. [=2]
u. 013b/10, 042b/12

uyluḳ(ğ): Kalçadan dize kadar olan bacak
bölümü. [=1]
u.+ uḡ 022b/9

uzak: Gidilmesi çok süren, çok öteelerde
bulunan, irak, yakın karşıtı. [=1]
u. 041a/3

uzat- : Baş, kolları veya bacakları bir yere
yönelmek. [=1]
u. -sa 022b/12

uzun: İki ucu arasında fazla uzaklık olan,

maksi, kısa karşıtı. [=34]
u. 009b/13, 011b/2, 013a/10,
014a/10, 014b/2, 014b/8, 014b/9, 015a/5,
015a/12, 015b/1, 015b/12, 016a/1, 016a/4,
016a/8, 016a/9, 016b/7, 016b/8, 016b/11,
017a/9, 017a/11, 022b/1, 022b/13, 023a/2,
023a/4, 024a/7, 024a/9, 027a/4, 028b/3,
028b/4, 028b/5, 029a/4, 032a/3, 032b/5,
037a/10

uzını: bk. uzunu [=1]
u. 027a/2

uzunu: Uzunlamasına. [=1]
u. 024a/5

uzunluk(ğ) : bk. uzunluk. [=12]
u.+ da 016b/9
u.+ı 024a/4, 025a/6, 026a/12,
027a/4, 030b/1
u.+ına 020b/5, 026a/12, 026b/2,
031b/6, 038a/1, 039a/1

uzunluk(ğ): Bir şeyin bir uçtan öbür uca
kadar olan uzaklığı. [=1]
u.+ una 028a/8

‘uzv: (Ar.) 1. Organ. 2. Üye. [=14]
‘u. 019a/2
‘u.+ı 006a/10, 007a/12, 007a/13,
007b/2, 007b/3, 007b/4, 009b/11
‘u.+ ına 006a/10
‘u.+ ını 007b/1
‘u.+ ıyla 009a/5
‘u.+ un 018b/2
‘u.+ uş 012b/6, 018b/6

Ü

ü: (Ar.) bk. u. [=11]
ü. 003b/6, 007a/6, 008a/12,
009b/10, 011a/6, 013a/1, 014a/5, 016b/10,
017a/1, 017a/10, 023a/6

üç: İki den sonra gelen sayının adı. [=4]
ü. 002b/1, 012b/8, 036b/12, 041a/7

üçünci: Üç sayısının sıra sıfatı, sırada
ikinciden sonra gelen. [=6]

ü. 003b/2, 013a/2, 020a/9,
026a/10, 037b/10

ümmet: (Ar.) Hz. Muhammed'e inanarak,
onun yaptıklarını ve söylediklerini
uygulayarak çevresinde toplanan
Müslümanların tümü. [=1]
ü.+ inden 002b/5

üst: Bir şeyin yukarı, göğe doğru olan
yanı, üzeri, fevk, alt karşıtı. [=6]
ü.+ ü 013a/8
ü.+ünde 038b/2, 038b/5, 038b/7,
041a/7
ü.+ üne 035b/11

üzere: Üzere. [=9]
ü. 005b/8, 011a/9, 016a/3, 016b/5,
017b/12, 018a/4, 018b/8, 042a/11
ü.+ dir 022a/4

üzerinde: Üzerinde.
ü. 010b/1, 026a/3, 030b/7, 042b/8,
042b/12

üzerine: Üzerine. [=6]
ü. 006b/8, 007b/12, 014a/7,
025b/7, 036b/11
ü.+ dir 005b/7

V

vâcib: (Ar.) İslam dinine göre yapılması
gerekli olan. [=3]
v. 007a/2
v.+ dir 007a/11, 009a/12

vâfir: (Ar.) Çok, bol. [=2]
v. 029a/13, 041b/6

vaḥşet: (Ar.) Yabani, vahşi olma durumu.
[=1]
v.+ e 010b/3

vaḳâr: (Ar.) Ağırbaşlılık. [=2]
v. olmağa 017a/10
v.+ a 011a/5

vâḳi’: (Ar.) Olan, olmuş. [=6]

v. ola 026b/5, 026b/10, 037a/6
v. olacak 026a/10, 026b/3
v. olmuştur 005a/7

vaqt: (Ar.) Zaman. [=15]
v. 008b/13, 012b/1, 023a/8,
026b/10, 038a/3
v.+ de 022b/2
v.+ in 012b/2, 019b/11, 021b/5
v.+ inde 005a/4
v.+ le 043b/2
v.+ te 023a/5, 023a/7

var- : Erişilmek istenen yere ayak basmak,
ulaşmak, vasıl olmak. [=34]
v.-a 024b/9, 025a/9, 025a/13,
025b/3, 041a/3
v. -acağı 032b/10
v. -alar 029a/7
v. -dığı 041b/8
v. -dır 029a/13
v.-ınca 001b/5, 002a/3, 018a/3,
018b/1, 024a/3
v. -ır 020b/3
v. -ırsa 025a/7
v. -maya 024b/8, 025b/4
v. -mayalar 040a/13
v.-sa 025a/12, 028a/2, 028b/2,
031a/3, 040a/2, 040b/10, 040b/13, 041a/4,
041b/7, 041b/10, 042a/3
v. -salar 024b/13
v. -up 035b/13, 038a/10, 041a/8

var: Mevcut, evrende veya düşüncede yer
alan, yok karşıtı. [=10]
v. 012b/3, 029a/3, 029a/10,
030b/11, 035b/3
v.+dır 004a/9, 022a/6, 026b/2,
029a/11, 030b/3

vasať: (Ar.) Orta. [=2]
v. ü'l-hâl olsa 017b/8
v. 016a/13

vāşıl: (Ar.) Ulaşan, varan. [=1]
v. olanlardır 008b/5

vāsi': (Ar.) Geniş, açık, enli, bol. [=2]
v. 017b/5, 017b/7

vaz': (Ar.) Koyma, konulma. [=1]
v. olunmuştur 019b/5

ve: (Ar.) Ve. [=628]
v. 001b/4, 001b/7, 001b/8, 001b/9,
002a/1, 002a/3, 002a/5, 002a/13, 002b/1,
002b/4, 002b/7, 002b/8, 002b/11,
002b/12, 003a/4, 003a/5, 003a/7, 003a/8,
003a/9, 003a/11, 003a/13, 003b/2, 003b/3,
003b/5, 003b/9, 003b/10, 004a/3, 004a/5,
004a/7, 004a/8, 004a/11, 004a/12,
004a/13, 004b/1, 004b/4, 004b/5, 005a/8,
005a/11, 005a/12, 005b/6, 005b/7, 005b/9,
005b/12, 005b/13, 006a/1, 006a/2, 006a/3,
006a/4, 006a/5, 006a/7, 006a/9, 006a/13,
006b/1, 006b/3, 006b/5, 006b/7, 006b/9,
006b/10, 006b/11, 006b/12, 006b/13,
007a/1, 007a/2, 007a/3, 007a/6, 007a/7,
007a/13, 007b/6, 007b/9, 007b/11,
007b/12, 008a/11, 008b/2, 008b/5,
008b/12, 009a/2, 009a/3, 009a/4, 009a/5,
009a/6, 009a/7, 009a/8, 009a/9, 009a/12,
009a/13, 009b/1, 009b/4, 009b/5, 009b/8,
009b/9, 009b/10, 009b/12, 010a/3, 010a/6,
010a/7, 010a/9, 010a/10, 010a/12,
010a/13, 010b/2, 010b/3, 010b/5, 010b/6,
010b/11, 010b/13, 011a/1, 011a/2, 011a/3,
011a/5, 011a/6, 011a/7, 011a/8, 011a/9,
011a/10, 011a/11, 011a/13, 011b/1,
011b/2, 011b/3, 011b/4, 011b/5, 011b/6,
011b/7, 011b/9, 011b/10, 011b/11,
011b/12, 011b/13, 012a/1, 012a/3, 012a/4,
012a/6, 012a/10, 012a/11, 012a/13,
012b/1, 012b/6, 012b/7, 012b/10,
012b/11, 012b/13, 013a/1, 013a/5, 013a/6,
013a/7, 013a/9, 013a/12, 013a/13, 013b/4,
013b/5, 013b/7, 013b/8, 013b/9, 013b/11,
013b/13, 014a/3, 014a/5, 014a/8, 014a/9,
014a/11, 014b/1, 014b/3, 014b/6, 014b/7,
014b/8, 014b/9, 014b/10, 014b/11,
014b/12, 014b/13, 015a/1, 015a/3, 015a/4,
015a/5, 015a/7, 015a/8, 015a/9, 015a/10,
015a/11, 015a/13, 015b/1, 015b/2, 015b/3,
015b/4, 015b/5, 015b/7, 015b/8, 015b/13,
016a/1, 016a/2, 016a/4, 016a/5, 016a/7,
016a/8, 016a/9, 016a/11, 016a/12,
016a/13, 016b/1, 016b/2, 016b/3, 016b/5,
016b/6, 016b/7, 016b/8, 016b/9, 016b/10,

016b/11, 016b/12, 016b/13, 017a/1, 017a/2, 017a/3, 017a/4, 017a/5, 017a/6, 017a/7, 017a/9, 017a/11, 017a/12, 017a/13, 017b/2, 017b/3, 017b/4, 017b/5, 017b/6, 017b/7, 017b/8, 017b/10, 018a/4, 018a/5, 018a/6, 018a/7, 018a/9, 018a/10, 018a/11, 018a/13, 018b/2, 018b/6, 018b/7, 018b/8, 018b/9, 018b/10, 018b/11, 018b/12, 019a/1, 019a/2, 019a/3, 019a/5, 019a/6, 019a/9, 019a/13, 019b/7, 019b/9, 019b/10, 020a/4, 020a/5, 020a/6, 020a/7, 020a/11, 020a/12, 020a/13, 020b/4, 020b/5, 020b/6, 021a/1, 021b/2, 021b/3, 021b/4, 021b/6, 021b/7, 021b/8, 021b/10, 021b/11, 021b/12, 022a/3, 022a/6, 022a/7, 022a/9, 022a/10, 022a/11, 022b/3, 022b/5, 022b/6, 022b/8, 022b/10, 023a/2, 023a/9, 023a/10, 023a/13, 023b/2, 023b/5, 023b/6, 023b/7, 023b/9, 023b/10, 023b/11, 023b/12, 024a/4, 024a/6, 024a/8, 024a/9, 024a/12, 024a/13, 024b/1, 024b/2, 024b/3, 024b/8, 024b/9, 024b/10, 024b/11, 024b/12, 024b/13, 025a/2, 025a/3, 025a/7, 025a/8, 025a/10, 025a/12, 025b/1, 025b/2, 025b/4, 025b/5, 025b/6, 025b/7, 025b/9, 025b/10, 025b/11, 025b/13, 026a/5, 026a/10, 026a/12, 026a/13, 026b/7, 026b/13, 027a/3, 027a/4, 027a/5, 027a/13, 027b/8, 028a/2, 028a/5, 028a/6, 028a/12, 028b/1, 028b/4, 028b/5, 028b/13, 029a/1, 029a/3, 029a/5, 029a/6, 029a/8, 029a/9, 029a/10, 029a/12, 029a/13, 029b/1, 029b/4, 030b/5, 030b/10, 030b/11, 030b/12, 030b/13, 031a/3, 031a/7, 031b/2, 031b/3, 031b/12, 031b/13, 032a/1, 032a/3, 032b/4, 032b/6, 032b/8, 032b/10, 032b/13, 033a/7, 033a/12, 033b/2, 033b/3, 033b/6, 033b/9, 033b/11, 033b/13, 034a/3, 035a/4, 035a/5, 035a/7, 035a/9, 035a/10, 035a/13, 035b/2, 035b/3, 035b/7, 036a/1, 036a/7, 036a/10, 036b/2, 036b/3, 036b/5, 036b/6, 036b/7, 036b/8, 036b/9, 037a/1, 037a/2, 037a/4, 037a/5, 037a/7, 037a/8, 037a/10, 037a/12, 037b/1, 037b/9, 038a/2, 038a/3, 038a/8, 038a/12, 039b/2, 039b/6, 039b/7, 039b/8, 039b/10, 039b/11, 039b/12, 039b/13, 040a/4, 040a/5, 040a/6, 040a/7, 040a/8, 040b/1, 040b/2, 040b/4, 040b/8, 040b/9, 040b/11,

040b/12, 041a/5, 041a/8, 041a/11, 041a/12, 041b/2, 041b/6, 041b/11, 042a/2, 042a/9, 042a/10, 042a/11, 042b/1, 042b/3, 042b/4, 042b/5, 042b/6, 042b/10, 043a/1

vech: (Ar.) 1. Yüz, çehre. [=3]

v.+ i 006b/9

v.+ iğ 013a/5

2. Sebep, vesile. [=4]

v. -i evvel 012b/9

v.+ den 013a/4

v.+ ini 013a/6

v.+ le 026b/3

vefât: (Ar.) Ölüm. [=2]

v. itmeyeceğine 033a/9

v.+ ina 002a/3

velâkin: (Ar.) Ama. [=2]

v. 008a/12, 012b/7

verem: (Ar.) Tüberküloz. [=1]

v. olmağa 037b/12

vesâ'ire: (Ar.) Ve başkaları, ve bunun gibiler, ve benzerleri. [=1]

v. 005b/13

veyâ: (Ar.+Far.) Veya. [=9]

v. 012a/6, 013a/3, 022a/1, 022a/2,

025b/6, 028a/7, 037b/11

ve-yâhûd: (Ar.+Far) Veyahut. [=9]

v. 012a/5, 021b/9, 031a/9,

033b/11, 039b/6, 039b/9, 041a/4, 041a/6, 042b/11

vezîr: (Ar.) Valilik, vekillik gibi yüksek rütbelerde bulunan "paşa" unvanını taşıyan kimse. [=6]

v. olmağa 022a/1

v. olmağlık 022a/3

v. olmak 022a/9

v. olur 022a/2

v.+ lere 022a/7

v.+ leri 022a/6

vilâdet: (Ar.) Doğma. [=1]

v.+ ini 020a/1

vilāyet: (Ar.) İl. [=1]
v. 037a/11

vir- : Vermek. [=12]
haber v. -di 002b/9
haber v. -diler 008a/6
ism v.-diler 020a/10, 020a/12,
020a/13, 020b/1, 020b/3, 020b/5
rızık v. -e 025b/2
v. -ir 027a/9
v. -üp 003b/1, 008a/4

vuhūş: (Ar.) Yabani hayvanlar. [=1]
v. 005b/12

vücūd: (Ar.) Varlık. [=1]
v. 003a/12

vüzerā': (Ar.) Vezirler. [=2]
v. -yı selefler 002a/5
v.+ nıdır 006b/12

Y

yā: Osmanlı alfabesinin otuz birinci harfi.
Ye harfinin adı. [=14]
y. 024a/3, 028b/1, 028b/2, 031a/3,
033a/11, 033a/13, 033b/2, 033b/4, 040b/4,
040b/9, 041a/7, 041a/9, 041b/3, 041b/9

ya... ya: (Far.). İki kelimeyi, kelime
öbeğini ya da cümleyi birbirine bağlar.
[=2]
y. 004a/1, 041a/7-8

yāhūd: (Far.) Yahut. [=13]
y. 025a/4, 026a/3, 026a/4, 026a/9,
027b/6, 030b/6, 032a/9, 033a/2, 033a/3,
035b/10, 038a/1, 038b/4, 041b/13

Yahūdī: (Ar.) Hz. Musa'nın dinine bağlı
olan kimse, Musevi, semitik. [=4]
Y. 021b/12, 022a/1, 022a/2,
022a/8

yakın: Yakın. [=22]
y. 022b/2, 026b/8, 026b/9,

026b/10, 026b/11, 027a/1, 027a/7,
027b/12, 028a/2, 028a/7, 028b/5, 030b/9,
030b/10, 032a/11, 033a/4, 033a/8,
033a/11, 035b/6, 035b/13, 039b/1, 041a/4,
041b/10

yalan: Doğru olmayan, gerçeğe uymayan
söz, kıştır. [=2]
y. 012b/3, 027a/11

yalancı: Yalan söylemeyi huy edinmiş
olan kimse. [=3]
y. 035b/3, 040a/11
y.+ dır 024b/13

yalıuz: Yalnız. [=1]
y. 029b/2

yaman: Güç, etki veya beceri bakımından
alışılmışın üzerinde olan kimse. [=1]
y.+ dır 017a/6

yan: Sağ ve solun ortak adı, yön, taraf,
cihet. [=21]
y.+ı 010b/11, 010b/12, 010b/13,
015b/12
y.+ ına 028a/8, 041a/3
y.+ında 026a/4, 026a/7, 026a/8,
027b/11, 028a/10, 033a/8, 033a/10,
033a/13, 036a/2, 037b/2, 038b/3, 041a/6
y.+ ındağı 020b/6
y.+ ıı 018b/1
y.+ larına 022b/11

yaña: Taraf, tarafta, taraftan, tarafına. [=9]
y. 020b/3, 025a/9, 027a/8,
027a/10, 027b/5, 032b/13
y.+ dan 027b/1, 027b/3, 027b/4

yanak: Yüzün göz, kulak ve burun
arasındaki bölümü. [=1]
y. 014a/12

ya'nī : (Ar.) Yani. [=11]
y. 016a/6, 016a/10, 021b/11,
025b/1, 026b/9, 026b/11, 028a/9, 029a/4,
030b/9, 035b/1, 042a/4

yapış- : Aralık bırakmayacak biçimde

üzerine dokunmak. [=1]
y. -mış 028b/10

yara: Keskin bir şeyle veya bir vuruşla
vücutta oluşan derin kesik. [=2]
y. 039b/6
y.+ lar 040b/1

yaramaz: Faydasız, boş, uygunsuz,
zararlı, fena, kötü. [=32]
y. 005b/3, 010a/13, 011a/11,
011b/8, 012a/11, 013b/8, 014a/6, 014b/3,
014b/5, 014b/7, 015a/4, 015b/8, 019b/2,
022b/9, 024a/12, 028b/6, 033b/9, 035a/6,
038a/9, 042a/9
y.+ a 028b/3, 041a/8
y.+ dan 005b/10
y.+ dır 036b/4, 038b/3
y.+ dur 012a/5
y.+ ı 006b/7, 012a/6
y.+ ına 006b/1, 006b/5
y.+ ın 006a/2
y.+ lardan 007a/3

yaramazlık(ğ): Fenalık, kötülük. [=4]
y.+ a 014b/13
y.+ ına 012a/12, 018a/1
y.+ ından 027b/8

yarat- : Allah'ın olmayan bir şeyi var
etmesi. [=1]
y. -mışdır 009a/8

yäre: bk. yara. [=4]
y. almağa 028b/11
y. ola 028a/7
y.+ si 025a/4, 028a/2

yarı: Yarı. [=1]
y.+ sına 022b/9

yaşı: Yayvan ve düz. [=4]
y. 013a/8, 013a/11, 015b/8,
015b/12

yaşılık: Yassı olma durumu. [=3]
y.+ ına 032a/5, 032a/7, 033a/13

yaş: Doğuştan beri geçen ve yıl birimi ile

ölçülen zaman, sin. [=4]
y.+ ına 033b/3
y.+ ında 026b/12, 033a/6, 033b/5

yaşa- : Canlılığını, hayatını sürdürmek.
[=8]
y. -duğı 023a/7
y. -ma 005b/5
y. -mağ 022a/10
y. -mış 026b/7
y.-ya 022a/11, 022a/12, 022a/13,
026b/8

yaşlu: Yaşlı. [=3]
y. 032b/5, 032b/7, 033a/2

yaşlilik(g): Yaşlılık. [=1]
y.+ i 032b/8

yatlu: Kötü, şom, adi, fena. [=6]
y. 002a/11, 004b/9
y.+ dur 036b/9, 036b/12
y.+ nuğ 007a/7
y.+ y 007a/3

yatluluk(ğ): Kötülük, fenalık. [=3]
y. 036b/10
y.+ a 013b/8
y.+ ına 017b/10

yavuz: 1. Fena, kötü. 2. Sert, kızgın,
keskin, güçlü, etin, yaman, şiddetli. [=2]
y. 024b/8
y.+ dur 028b/3

yay: Ok atmaya yarayan, iki ucu arasına
kiriş gerilmiş, eğri ağaç veya metal çubuk.
[=2]
y. 013a/9
y.+ ından 038a/5

yaz- : Yazmak. [=2]
y. -mışlar 006a/3
y. -up 005a/1

yazıl- : Yazılmak. [=2]
y. -mışdır 005b/13, 006b/13

yegniceklik(g): Hafifmeşreplik. [=1]

y.+ e 011a/4

yeñi: Yeni. [=2]
y. 011b/11, 043a/1

yer: Yer, bölge. [=41]
y.+de 017a/4, 033a/11, 036a/4,
038a/8, 038a/11, 041b/4, 041b/8
y.+den 012b/1, 025b/1, 027a/6,
028a/5, 033b/7
y.+ e 012b/1, 016a/11
y.+inde 029a/11, 029a/13,
030b/12, 031b/4, 034b/1, 035a/2, 037a/11,
037a/13, 037b/2, 038a/9, 039a/1, 039b/9,
039b/11, 040a/6, 040a/11, 041a/10,
041b/11, 041b/13, 042a/1
y.+ inden 033b/9, 033b/12, 034a/1
y.+ ine 008b/7, 040a/13, 041b/7
y.+ lerde 041b/4
y.+ lerinden 023a/12

yeşil: Yeşil. [=2]
y. 012a/3, 012a/5

yetiş- : Yetişmek. [=3]
y. -e 022b/2, 028b/8
y. -mez 030b/1

yetmiş: Altmış dokuzdan sonra gelen sayının adı. [=1]
y. 022a/11

yıl: Sene. [=2]
y. 022a/13, 036a/5

yıldız: Yıldız. [=14]
y. 036b/13, 037a/11, 038b/7,
041a/8, 042a/1
y.+ı 028b/12, 029a/2, 029a/5,
029a/8, 029a/9, 029a/11, 029a/12
y.+ ın 018b/11
y.+ lar 031b/1

yırtıcı: Yırtıcı, vahşi. [=1]
y. 006a/1

yigit: Yiğit. [=3]
y. 028b/8, 033a/2, 033a/5

yil: Yel. [=2]
y. 009a/7
y.+ ine 033b/11

yine: Yine. [=4]
y. 021b/2, 028a/4, 035b/12,
041b/2

yiriş- : Erişmek, ulaşmak, yetişmek. [=1]
y. -se 022b/9

yoğun: Yoğun. [=18]
y. 013a/7, 014a/1, 014b/13,
015a/3, 015b/1, 015b/2, 016a/7, 016b/12,
017a/11, 017a/13, 018a/2, 023a/13,
024a/5, 024a/7, 032b/6, 037b/7, 040a/5
y.+ muş 008a/8

yoğunluk(ğ): Yoğunluk. [=7]
y.+ a 010a/5
y.+ da 011a/2, 016b/2
y.+ ı 027a/6, 042a/10
y.+ ından 027a/8
y.+ ına 014a/12

yoh: bk. yok. [=1]
y.+ sa 033a/2

yohsul: Yoksul. [=1]
y.+ larda 040b/8

yok: Yok. [=5]
y.+dur 012b/13, 022a/4, 022a/6,
022a/11, 031b/1

yol: Yol. [=2]
y. 010b/8

yufka: Zayıf, ince, dayanıksız. [=3]
y. 013b/7, 014a/8, 016b/4

yuğarı: Yukarı. [=1]
y.+ sı 016a/1

yuğaru: bk. yuğarı. [=5]
y. 011b/13, 040b/5
y.+ sı 013a/13, 016a/5
y.+ ya 042a/5

yum- : Kısarak kapamak, sıkarak kapalı duruma getirmek. [=2]

y. -mak 011a/8
y. -up 023a/5

yumşak: bk yumuşak. [=2]
y. 015a/7, 016b/13

yumurta: Er bezi. [=2]
y.+ sı 017b/5, 017b/6

yumuşak: Yumuşak. [=1]
y. 010a/2

yurd: Oturulan yer, mesken; memleket. [=1]

y.+ ina 022a/9

yüce: Yüksek, büyük, ulu, ulvi. [=2]
y. 015a/5
y.+ dir 013a/6

yüklü: bk. yüklü. [=1]
y. 036a/12

yüklü: Gebe, hamile. [=2]
y. 025b/7
y.+ süne 006a/7

yüksek: Yüksek. [=2]
y. 010b/13, 018a/9

yürek(g): Yürek. [=2]
y. 024b/3
y.+ i 022b/2

yüreklik(g): Yüreklilik. [=1]
y.+ ine 022b/3

yüreklilik(g): Yüreklilik. [=1]
y.+ e 016a/8

yüreksizlik(g): Korkaklık. [=6]
y.+e 007a/13, 007b/3, 010a/2,
013b/3, 015a/1, 015a/13

yürü- : Yürümek. [=3]
y. -digi 023a/5
y. -gen 015b/13

y. -mek 023a/6

yüz: Başta, alın, göz, burun, ağız, yanak ve çenenin bulunduğu ön bölüm, sima, çehre, surat. [=24]

y. 010a/9, 010a/11, 010a/12,
010a/13, 010b/1, 012b/7, 014a/11, 014b/1,
014b/2, 014b/3, 014b/4, 014b/5, 014b/7,
019b/10

y.+ de 013a/3
y.+ dür 013a/1
y.+ ine 025a/1
y.+ ünden 003a/1
y.+ üğ 012b/8, 012b/12

yüzlülük: Yüzlülük. [=2]
y. 014a/12, 014a/13

yüsonuçsüzlik(g): Yüzsüzlük. [=1]
y.+ e 017b/13

yüzük: Parmağa geçirilen genellikle metal halka. [=2]
y. 030b/6, 038a/11

Z

zabıt: (Ar.) 1. Kaydetme, özetini yazma. 2. Anlama, kavrama. [=4]

z. 009b/8
z. ide 009b/2
z. itse 009b/7
z. idüp 007a/8

za'f: (Ar.) Zayıflık, kuvvetsizlik, arklık. [=4]

z. 015a/8
z.+ a 015a/12
z.+ ina 013b/11, 016a/3

zağferân: (Ar.) Safran. [=1]
z. 011b/8

zâhir: (Ar.) 1. Açık, belli. 2. Dış yüz, görünüş. [=19]

z. 003a/1, 006b/5, 009b/10,
017b/7, 036a/6
ağlâk-ı z. 003b/12
illet-i z. 004a/3

z. olmağa 031a/12
z. olmak 011b/2
z. olmaya 026a/1
z. olsa 035b/1
z. olur 013a/4
aḥvāl-ı z.+ de 008b/12
z.+ den 007a/5
şüret-i z.+ den 004a/6
z.+ i 017b/8
aḥlāk-ı z.+ inden 001b/8
z.+ iniğ 001b/5
z.+ iğ 004a/2

Zahiretü'l-mülûk: On bölümden meydana gelen siyâsetnâme türünde Farsça bir eserdir. [=1]
Z.+ ünde dimişdir 005b/1

zâhirî: (Ar.) Görünen, görünürdeki. [=1]
firâset-i aḥlāk-ı z.+ den 003b/11

zahmet: (Ar.) Güçlük. [=5]
z. çekmeklige 037b/5
z.+ le 024a/1
z.+ ler 025b/5
z.+ ler görmege 037a/8
z.+ lerine 026a/9

zahmetlü: (Ar.+T.) Zahmetli. [=5]
z. 023b/1, 025b/4, 037b/9,
039b/13, 040b/11

za'îf: (Ar.) Zayıf, güçsüz. [=4]
z. 015a/6, 015b/10, 015b/11
z. olup 039b/12

za'îflik(g): (Ar.+T.) Zayıflık. [=2]
z.+ ine 026a/3, 036b/3

zamân: (Ar.) Zaman. [=6]
z. 032b/1
z.+ a 019a/9
z.+ da 005b/7, 019a/6, 019a/8
z.+ dan 032a/13

zammolun-: (Ar.+T.) Katılmak,
eklenmek. [=1]
z. -dığına 018b/5

zarar: (Ar.) Bir şeyin, bir olayın yol açtığı çıkar kaybı veya olumsuz, kötü sonuç, dokunca, ziyan, mazarrat. [=1]
z. itmege 038b/6

zarürî: (Ar.) Zorunlu. [=1]
z. 005b/5

zâviye: (Ar.)
1. Köşe. [=24]
z. 025a/2, 035a/11, 035a/12,
035a/13, 036a/8, 036a/9, 036a/10,
036a/13, 036b/1, 036b/2, 037a/5
z.+ de 036a/11
z.+ leriğ 035a/8
z.+ si 020a/11, 020a/13, 020b/1,
035a/9, 036a/2
z.+ siniğ 035b/8, 035b/11, 035b/13
z.+ ye 020a/11, 020a/12, 020b/1
2. Dik açı. [=1]
z. -i kâ'imesinde 036a/6

zekâvet: Zeyreklik, çabuk anlama,
kavrama. [=2]
z.+ e 016b/1, 018a/9

zeker: (Ar.) Erkeklik organı. [=1]
z. 017a/8

zekî: (Ar.) Anlama, kavrama yeteneği olan, zekâsı olan, zeyrek. [=2]
z. 017b/2, 018a/5

zemâim: (Ar.) Kötü, beğenilmeyen haller, yerilmeye lâyık fena hâl ve hareketler. [=1]
z. 008a/5

zemîm: (Ar.) Kötü, beğenilmeyen hâl, davranış. [=2]
z. 002a/7
z. kıldılar 008a/9

zemîme: (Ar.) bk. zemîm. [=8]
şifât-ı z. 002a/1
z.+ den 012b/6
evşâf-ı z.+ den 012b/3
şifât-ı z.+ sin 002a/12
z.+ ye 018b/6

evşāf-ı z.+ ye 012a/4
z.+ yi 019a/3, 019a/6

zevāyā: (*Ar.*) Açılar. [=2]

z. -i kā'ime 027a/2
z. -i kā'imeye 027a/1

zeyrek: (*Far.*) Anlayışlı, uyanık, zeki.
[=5]

z. 014a/5
z. olmağa 023b/13
z. olmasına 024a/11
z. olup 024a/10, 035a/12

zeyreklik(g): (*Far.+T.*) Zekilik. [=11]
z.+ e 010a/8, 010b/1, 010b/7,
011b/1, 014a/3, 014b/11, 015b/5, 016b/7
z.+ i 042b/1
z.+ ine 027b/2, 038a/2

zihn: (*Ar.*) Zihin, bellek. [=2]
z.+ i 035a/12
z.+ iñ 028a/12

zī-kemāl: (*Ar.*) Kemal sahibi. [=1]
hayyiz-i z. 013b/1

zıkr: (*Ar.*) Anma, konuşma, söyleme.
[=23]

z. 017a/7
z. eyledigimiz 009b/3
z. itdigimizden 018b/3
z. itdim 001b/6, 018b/13
z. ide 029a/2
z. idelim 035a/8
z. ideriz 013a/6, 017a/8
z. itmiş 022b/6
z. idüp 018b/8, 018b/10, 018b/12
z. olan 032b/8
z. oluna 042a/12
z. olunan 029b/4, 032b/12, 035a/6,
035b/5, 038a/7, 042b/4
z. olunmadı 029b/5
z.+ iñ 012b/11

zinā': (*Ar.*) Nikâhsız çiftleşme. [=3]
z. itdigine 030b/13, 031a/9
z. ide 033b/8

zindān: (*Far.*) Tutuklu veya
hükümlülerin içine konulduğu kapalı yer.
[=1]

z.+ a 042a/6

zindegānī: (*Far.*) Geçim. [=1]
z.+ si olmaya 025b/2

zīrā: (*Far.*) Çünkü. [=16]
z. 005a/10, 006b/3, 007b/3,
008a/8, 008a/11, 008b/12, 012b/11,
019b/4, 019b/6, 019b/9, 022a/2, 022a/4,
022a/5, 024a/1, 031a/12, 031b/1

ziştlik(g): (*Far.+T.*) Çirkinlik. [=1]
z.+ edir 012b/13

ziyāde: (*Ar.*) Artma, çoğalma, fazla. [=31]
z. 004b/5, 007a/10, 012a/13,
012b/7, 013a/1, 014b/1, 014b/2, 014b/3,
016a/6, 016b/12, 017b/4, 018b/13, 019a/4,
021b/1, 021b/9, 026a/7, 026b/11, 035a/5,
035a/10, 035b/6, 037b/5, 038b/3, 039b/2,
040a/8, 041a/8, 041b/11
z. ola 027a/2
z. oldığına 012b/8
z. olmağa 013b/6, 040b/8
z.+ si 035b/7

ziyān: (*Far.*) Zarar. [=1]
z.+ ları 043a/1

Zühal: (*Ar.*) Satürn. [=1]
Z.+ dir 029a/2

Zühre: (*Ar.*) Çobanyıldızı, Çulpan,
Kervankıran, Venüs. [=11]
Z. 029a/11, 030b/3, 031b/4,
035a/2, 040a/6, 040a/10, 040a/13,
041b/11, 041b/12
Z.+ dir 029a/11
Z.+ niñ 030b/2

KİŞİ ADLARI DİZİNİ

‘Abdullah es-Selām: Yahudi âlimi iken daha sonra Müslüman olan meşhur sahabe. [=1]
‘A. 003b/4

Aristaṭālīs: Yunan feylesofu Aristo. [=3]
A. 022b/6, 026a/13, 042a/12

Baṭlāmyūs: İslam astronomisi üzerinde önemli etkileri olan İskenderiyeli astronom, matematikçi, coğrafyacı ve müzik bilgini. [=2]
B. 031a/3, 031a/13

Cālīnus: İlk çağların en büyük Grek hekimlerinden, Galen. [=1]
C. 023b/9

Cāmāsb: İran mitolojisinde ileri görüşlü ve hakîm diye nitelendirilen vezir. [=1]
C. 003a/6

Danyal: Kitâb-ı Mukaddes’e göre Benî İsrâil peygamberlerinden olan kutsal kitap yazarlarından biri. [=1]
D. 003a/9

Eflâṭun: Aristo’nun hocası, Sokrat’ın talebesi olan meşhur Yunan filozofu. [=3]
E. 008a/3, 008a/10
E.+ a 008a/6

Faḥrî Râzî: Ebû Abdullâh (Ebü’l-Fazl) Fahrüddîn Muhammed b. Ömer b. Hüseyin er-Râzî et-Taberistânî (ö. 606/1210). Kelâm, felsefe, tefsir ve usûl-i fıkıh alanlarına dair çalışmalarıyla tanınan Eş‘arî âlimi. [=2]
F. 007a/5, 009b/4

İmām Şâfi’: Ebû Abdullah Muhammed b. İdris b. Abbas eş-Şâfi’ (ö. 204/820). Şâfi mezhebinin imamı, büyük müctehid. [=1]
İ. 004b/7

‘İmrân: Kaynaklara göre Hz. Musa’nın babası. [=1]
‘İ. 002b/7

‘İsâ: Dört büyük peygamberden biri olup kendisine -vahiy yoluyla -İncil nazil olmuştur. [=1]
İ. 002b/7

Üveys Karanî: Ebû Amr Üveys b. Âmir b. Cez’ b. Mâlik el-Karanî (ö. 37/657). Tâbiîn neslinden Yemenli zâhid. [=1]
Ü. 002b/12

Meryem: Hz. İsa'nın annesi. [=1]
M. 002b/7

Muḥammed: Bir çok defalar hamd ü sena olunmuş, tekrar tekrar övülmüş mânâsına gelen bu kelime, peygamberimizin adıdır. [=1]
M. ü'l-Muṣṭafa sallallahü 003b/4

Muḥyiddîn ‘Arâbî: Muhyiddin Muhammed b. Ali b. Muhammed el-Arabî et-Tâî el-Hâtimî. Tasavvuf ve İslam düşünce tarihinde büyük etkileri bulunan sufi müellif. [=2]
M. 007a/6, 009b/4

Mūsâ: İsrailoğulları’na gönderilen ve kendisine Tevrat indirilen peygamber. [=2]
M. 002b/3, 002b/7

Râzî: bk. Faḥrî Râzî [=1]
R. 022b/6

Sa’dî: İran'ın büyük mutasavvıf ve mütefekkir şâiri, Şeyh Sa'di. [=1]
S. 008b/8

Selmân-ı Fârîsî: İslamiyet’i kabul eden İran asıllı ilk sahabe. [=1]
S. 002b/11

Seyyîd Hemedânî: Horasanlı sufi müellif Ebû Ya’kûb Yûsuf b. Eyyûb el-Hemedânî. [=1]

İSTATİSTİK:

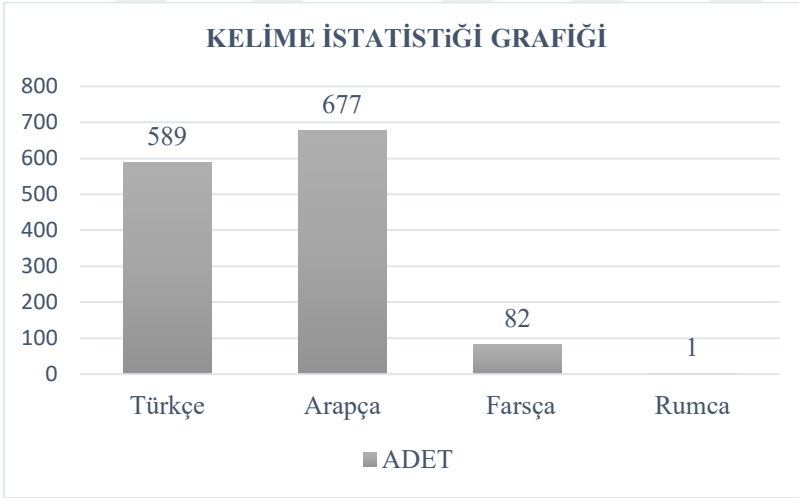
1. 589 adet Türkçe kelime. Türkçe kelime oranı %43,66
2. 677 adet Arapça kelime. Arapça kelime oranı %50,19
3. 82 adet Farsça kelime. Farsça kelime oranı %6,08
4. 1 adet Rumca kelime. Rumca kelime oranı %0,07

Toplam Kelime Sayısı: 8085

Toplam Madde Başı Sayısı: 1349

Benzersiz Toplam Madde Başı Sayısı: **1349**

EK 1. Kelime İstatistiği Grafiği

Tablo 1. Eserdeki Kelimelerin İstatistik Bilgisi

DİL	ADET	YÜZDE
Türkçe	589	%43,66
Arapça	677	%50,19
Farsça	82	%6,08
Rumca	1	%0,07
TOPLAM	1349	%100,00

Tablo 2. Fiil Sıklığı

Fiil Sıklığı							
Sıra	Kelime	Sıklık	%				
1	ol-	593	46,213	45	yetiş-	3	0,2342
2	it-	144	11,241	46	yürü-	3	0,2342
3	bil-	43	3,3568	47	başla-	2	0,1561
4	var-	34	2,6542	48	boğul-	2	0,1561
5	di-	32	2,498	49	çevir-	2	0,1561
6	gel-	28	2,1858	50	de-	2	0,1561
7	i-	28	2,1858	51	deg-	2	0,1561
8	gör-	25	1,9516	52	dile-	2	0,1561
9	olun-	19	1,4832	53	ditre-	2	0,1561
10	bulun-	15	1,171	54	eksil-	2	0,1561
11	al-	14	1,0929	55	et-	2	0,1561
12	bit-	13	1,0148	56	görün-	2	0,1561
13	buyur-	12	0,9368	57	gözet-	2	0,1561
14	vir-	12	0,9368	58	kavuş-	2	0,1561
15	çık-	11	0,8587	59	kopar-	2	0,1561
16	kes-	11	0,8587	60	koy-	2	0,1561
17	bak-	10	0,7806	61	şan-	2	0,1561
18	bilin-	9	0,7026	62	toğır-	2	0,1561
19	in-	8	0,6245	63	tur-	2	0,1561
20	ölün-	8	0,6245	64	tut-	2	0,1561
21	söyle-	8	0,6245	65	yaz-	2	0,1561
22	toğ-	8	0,6245	66	yazıl-	2	0,1561
23	yaşa-	8	0,6245	67	yum-	2	0,1561
24	bildir-	7	0,5464	68	aç-	1	0,0781
25	geç-	7	0,5464	69	açıl-	1	0,0781
26	kıl-	7	0,5464	70	alda-	1	0,0781
27	eyle-	6	0,4684	71	başar-	1	0,0781
28	ayt-	5	0,3903	72	beñze-	1	0,0781
29	kal-	5	0,3903	73	bükül-	1	0,0781
30	kesil-	5	0,3903	74	büyüklen-	1	0,0781
31	uğra-	5	0,3903	75	çalış-	1	0,0781
32	ur-	5	0,3903	76	çevril-	1	0,0781
33	aşıl-	4	0,3123	77	çıkār-	1	0,0781
34	çek-	4	0,3123	78	debren-	1	0,0781
35	gir-	4	0,3123	79	doğun-	1	0,0781
36	git-	4	0,3123	80	dök-	1	0,0781
37	gül-	4	0,3123	81	egil-	1	0,0781
38	kaķı-	4	0,3123	82	eriş-	1	0,0781
39	toķun-	4	0,3123	83	geçin-	1	0,0781
40	bul-	3	0,2342	84	getür-	1	0,0781
41	dur-	3	0,2342	85	giç-	1	0,0781
42	esirge-	3	0,2342	86	gönder-	1	0,0781
43	sevin-	3	0,2342	87	idin-	1	0,0781
44	utan-	3	0,2342	88	incel-	1	0,0781
				89	iriş-	1	0,0781
				90	iv-	1	0,0781
				91	kaç-	1	0,0781

92	karış-	1	0,0781	103	sor-	1	0,0781
93	kazan-	1	0,0781	104	şun-	1	0,0781
94	konukla-	1	0,0781	105	sür-	1	0,0781
95	kırtul-	1	0,0781	106	toğundar-	1	0,0781
96	melâletlen-	1	0,0781	107	ulaş-	1	0,0781
97	nişānlan-	1	0,0781	108	uşan-	1	0,0781
98	otur-	1	0,0781	109	uzat-	1	0,0781
99	öldür-	1	0,0781	110	yapış-	1	0,0781
100	şakım-	1	0,0781	111	yarat-	1	0,0781
101	şalla-	1	0,0781	112	yiriş-	1	0,0781
102	sev-	1	0,0781	113	zammolun-	1	0,0781

Tablo 3. Kelime Sıklığı

Kelime Sıklığı

Sıra	Kelime	Sıklık	%	Sıra	Kelime	Sıklık	%
1	ve	626	9,1991	30	büyük	29	0,4262
2	eger	223	3,277	31	mezkūr	29	0,4262
3	hatt	209	3,0713	32	baş	28	0,4115
4	delīl	188	2,69	33	dib	27	0,3968
5	dāll	159	2,3365	34	mim	27	0,3968
6	ki	130	1,9104	35	elif	26	0,3821
7	bu	122	1,7928	36	kışa	25	0,3674
8	barmak	72	1,058	37	taraf	24	0,3527
9	dahı	68	0,9993	38	yüz	24	0,3527
10	el	64	0,9405	39	aḥvāl	23	0,338
11	bir	59	0,867	40	ba'zı	23	0,338
12	ol	50	0,7348	41	firāset	23	0,338
13	ömr	44	0,6466	42	ince	23	0,338
14	delālet	41	0,6025	43	qadar	23	0,338
15	yer	41	0,6025	44	nişān	23	0,338
16	faşl	39	0,5731	45	zāviye	23	0,338
17	orta	38	0,5584	46	zıkr	23	0,338
18	gibi	37	0,5437	47	kişi	22	0,3233
19	ile	37	0,5437	48	toğrı	22	0,3233
20	maṭlab	36	0,543	49	yaqın	22	0,3233
21	'ilm	33	0,5343	50	amā	21	0,3086
22	çok	35	0,5143	51	ḥūy	21	0,3086
23	her	35	0,5143	52	şekl	21	0,3086
24	uzun	35	0,5143	53	yan	21	0,3086
25	göz	33	0,4849	54	'aql	20	0,2939
26	'avret	32	0,4702	55	a'zā'	20	0,2939
27	yaramaz	32	0,4702	56	göre	20	0,2939
28	ziyāde	31	0,4555	57	kızıl	20	0,2939
29	eyü	30	0,4409	58	buncılayın	19	0,2792
				59	cimā'	19	0,2792
				60	iki	19	0,2792
				61	sebeb	19	0,2792

62	zāhir	19	0,2792	105	uc	12	0,1763
63	imdi	18	0,2645	106	ara	11	0,1616
64	insān	18	0,2645	107	ayaq	11	0,1616
65	qatı	18	0,2645	108	bāṭın	11	0,1616
66	yoğun	18	0,2645	109	evşāf	11	0,1616
67	aḥvāl	17	0,2498	110	eyülik	11	0,1616
68	egri	17	0,2498	111	fikr	11	0,1616
69	ḥükm	17	0,2498	112	ḥuşuşā	11	0,1616
70	ma'lüm	17	0,2498	113	i'tidāl	11	0,1616
71	mizāc	17	0,2498	114	qamer	11	0,1616
72	içün	16	0,2351	115	kıl	11	0,1616
73	biri	15	0,2204	116	küçük	11	0,1616
74	kimesne	15	0,2204	117	lām	11	0,1616
75	parmaq	15	0,2204	118	muttaşıl	11	0,1616
76	vaqt	15	0,2204	119	nefs	11	0,1616
77	zırā	15	0,2204	120	ne qadar	11	0,1616
78	ādem	14	0,2057	121	ṭabī'at	11	0,1616
79	cim	14	0,2057	122	te'ālā	11	0,1616
80	evvel	14	0,2057	123	uzunlık	11	0,1616
81	ğayn	14	0,2057	124	ü	11	0,1616
82	he	14	0,2057	125	ya'nī	11	0,1616
83	iken	14	0,2057	126	zeyreklik	11	0,1616
84	ne	14	0,2057	127	zühre	11	0,1616
85	şıfat	14	0,2057	128	bahādurlıq	10	0,147
86	te	14	0,2057	129	ğāyet	10	0,147
87	'uzv	14	0,2057	130	ğāzab	10	0,147
88	ye	14	0,2057	131	qıvvet	10	0,147
89	yılduz	14	0,2057	132	nesne	10	0,147
90	aşığı	13	0,191	133	şehāvet	10	0,147
91	budaq	13	0,191	134	şıfat	10	0,147
92	ğayrı	13	0,191	135	şüret	10	0,147
93	ḥāşıl	13	0,191	136	tırnaq	10	0,147
94	kendü	13	0,191	137	var	10	0,147
95	kim	13	0,191	138	dek	9	0,1323
96	yāḥūd	13	0,191	139	fehm	9	0,1323
97	alāmet	12	0,1763	140	ḥaqq	9	0,1323
98	bāb	12	0,1763	141	ḥamīde	9	0,1323
99	be	12	0,1763	142	insāniyyet	9	0,1323
100	birbiri	12	0,1763	143	mekr	9	0,1323
101	burun	12	0,1763	144	murabba'	9	0,1323
102	qol	12	0,1763	145	müşelles	9	0,1323
103	māl	12	0,1763	146	renk	9	0,1323
104	sin	12	0,1763	147	şonra	9	0,1323

148	tūz	9	0,1323	191	aṇa	6	0,0882
149	üzere	9	0,1323	192	aralık	6	0,0882
150	veyā	9	0,1323	193	avuc	6	0,0882
151	veyāḥūd	9	0,1323	194	beden	6	0,0882
152	yaṇa	9	0,1323	195	beg	6	0,0882
153	aya	8	0,1176	196	cānib	6	0,0882
154	ehl	8	0,1176	197	evliyā	6	0,0882
155	er	8	0,1176	198	gögüs	6	0,0882
156	gerek	8	0,1176	199	gök	6	0,0882
157	ḥōşlık	8	0,1176	200	gövde	6	0,0882
158	kelām	8	0,1176	201	ḥakīm	6	0,0882
159	kıyāfet	8	0,1176	202	ḥased	6	0,0882
160	ma'rifet	8	0,1176	203	ḥilm	6	0,0882
161	nitekim	8	0,1176	204	ḥükemā'	6	0,0882
162	şāhib	8	0,1176	205	iç	6	0,0882
163	sā'ir	8	0,1176	206	ism	6	0,0882
164	tamām	8	0,1176	207	istidlāl	6	0,0882
165	zemīme	8	0,1176	208	iş	6	0,0882
166	aḥlāk	7	0,1176	209	kız	6	0,0882
167	alın	7	0,1029	210	lāf	6	0,0882
168	āvāz	7	0,1029	211	laṭīf	6	0,0882
169	bunlar	7	0,1029	212	müşterī	6	0,0882
170	eksik	7	0,1029	213	müteğayyir	6	0,0882
171	etlü	7	0,1029	214	oğlan	6	0,0882
172	ḥāc	7	0,1029	215	ölüm	6	0,0882
173	ḥāl	7	0,1029	216	seyyāre	6	0,0882
174	ḥalk	7	0,1029	217	sübḥāne	6	0,0882
175	ḥamākat	7	0,1029	218	şerr	6	0,0882
176	imām	7	0,1029	219	şol	6	0,0882
177	izzet	7	0,1029	220	'Uṭarid	6	0,0882
178	kāhillik	7	0,1029	221	üçünci	6	0,0882
179	kaş	7	0,1029	222	üst	6	0,0882
180	kıyās	7	0,1029	223	üzerine	6	0,0882
181	mā'il	7	0,1029	224	vāki'	6	0,0882
182	mersüm	7	0,1029	225	vech	6	0,0882
183	mi	7	0,1029	226	vezīr	6	0,0882
184	oğlancık	7	0,1029	227	yatlu	6	0,0882
185	risāle	7	0,1029	228	yoğunluk	6	0,0882
186	yüreksizlik	7	0,1029	229	zamān	6	0,0882
187	ādet	6	0,0882	230	aḥkām	5	0,0735
188	aksī	6	0,0882	231	aḥvāli	5	0,0735
189	'aleyhi's-selām	6	0,0882	232	amel	5	0,0735
190	anı	6	0,0882	233	arḳa	5	0,0735

234	az	5	0,0735	277	aķ	4	0,0588
235	birisi	5	0,0735	278	aleyhi	4	0,0588
236	dal	5	0,0735	279	ammā	4	0,0588
237	enbiyā	5	0,0735	280	ard	4	0,0588
238	etsiz	5	0,0735	281	artuķ	4	0,0588
239	ġidā'	5	0,0735	282	aşl	4	0,0588
240	göñül	5	0,0735	283	azlık	4	0,0588
241	hareket	5	0,0735	284	bel	4	0,0588
242	hastelik	5	0,0735	285	berāber	4	0,0588
243	hayā'sızlık	5	0,0735	286	boyun	4	0,0588
244	hayr	5	0,0735	287	cāhillik	4	0,0588
245	hayvān	5	0,0735	288	cemī'	4	0,0588
246	hazretleri	5	0,0735	289	çünki	4	0,0588
247	ıraķ	5	0,0735	290	de	4	0,0588
248	ikinci	5	0,0735	291	dirlik	4	0,0588
249	incelik	5	0,0735	292	diş	4	0,0588
250	inşāf	5	0,0735	293	dört	4	0,0588
251	ķabül	5	0,0735	294	ehl	4	0,0588
252	ķanġı	5	0,0735	295	erkek	4	0,0588
253	ķara	5	0,0735	296	evvelki	4	0,0588
254	kevkeb	5	0,0735	297	fenn	4	0,0588
255	kibr	5	0,0735	298	fitne	4	0,0588
256	ķulaķ	5	0,0735	299	giç	4	0,0588
257	ķuvvetlü	5	0,0735	300	göñül	4	0,0588
258	maraz	5	0,0735	301	hadd	4	0,0588
259	mi' de	5	0,0735	302	hādiş	4	0,0588
260	miķdār	5	0,0735	303	hārām	4	0,0588
261	muķhātura	5	0,0735	304	haste	4	0,0588
262	noķta	5	0,0735	305	hattā	4	0,0588
263	şaġ	5	0,0735	306	hazer	4	0,0588
264	şakal	5	0,0735	307	hazret	4	0,0588
265	sefer	5	0,0735	308	hıyānet	4	0,0588
266	sultān	5	0,0735	309	hikmet	4	0,0588
267	taşvır	5	0,0735	310	hıle	4	0,0588
268	terbiyet	5	0,0735	311	hulķ	4	0,0588
269	uġrı	5	0,0735	312	ķalb	4	0,0588
270	yok	5	0,0735	313	kāmil	4	0,0588
271	yukaru	5	0,0735	314	ķavī	4	0,0588
272	zahmet	5	0,0735	315	kendi	4	0,0588
273	zahmetlü	5	0,0735	316	ķışalık	4	0,0588
274	zeyrek	5	0,0735	317	ķimse	4	0,0588
275	aġır	4	0,0588	318	ķuvvā	4	0,0588
276	āķir	4	0,0588	319	ķüçücük	4	0,0588

320	küçürek	4	0,0588	363	za'f	4	0,0588
321	leţāfet	4	0,0588	364	za'if	4	0,0588
322	maĥall	4	0,0588	365	açık	3	0,0441
323	māhir	4	0,0588	366	aded	3	0,0441
324	mertebe	4	0,0588	367	ağız	3	0,0441
325	mestür	4	0,0588	368	aĥmaklık	3	0,0441
326	mevlüd	4	0,0588	369	alt	3	0,0441
327	muĥtāc	4	0,0588	370	anhā	3	0,0441
328	muĥaddime	4	0,0588	371	Aristatālis	3	0,0441
329	muvāzī	4	0,0588	372	āsān	3	0,0441
330	münāsib	4	0,0588	373	baġr	3	0,0441
331	müyesser	4	0,0588	374	ba'id	3	0,0441
332	naşīb	4	0,0588	375	balġamī	3	0,0441
333	naşīĥat	4	0,0588	376	beyān	3	0,0441
334	nice	4	0,0588	377	boġum	3	0,0441
335	peygamber	4	0,0588	378	boy	3	0,0441
336	rızık	4	0,0588	379	büyüklik	3	0,0441
337	şadākat	4	0,0588	380	cehl	3	0,0441
338	şaru	4	0,0588	381	cins	3	0,0441
339	saĥĥ	4	0,0588	382	cömerd	3	0,0441
340	sen	4	0,0588	383	çokluk	3	0,0441
341	şol	4	0,0588	384	dā'im	3	0,0441
342	şahş	4	0,0588	385	dā'ire	3	0,0441
343	şart	4	0,0588	386	degil	3	0,0441
344	şehvet	4	0,0588	387	devletlü	3	0,0441
345	şey'	4	0,0588	388	dost	3	0,0441
346	şeyĥ	4	0,0588	389	eblehlik	3	0,0441
347	tā	4	0,0588	390	eczā'	3	0,0441
348	tāli'	4	0,0588	391	eflātūn	3	0,0441
349	tar	4	0,0588	392	eġjek	3	0,0441
350	tebdīl	4	0,0588	393	ġaflet	3	0,0441
351	tecrübe	4	0,0588	394	ġāh	3	0,0441
352	tudaĥ	4	0,0588	395	ġöbek	3	0,0441
353	üç	4	0,0588	396	ĥaber	3	0,0441
354	üzerinde	4	0,0588	397	ĥarāmzāde	3	0,0441
355	ya	4	0,0588	398	ĥarc	3	0,0441
356	yahūdī	4	0,0588	399	ĥatt	3	0,0441
357	yaramazlık	4	0,0588	400	ĥavāşş	3	0,0441
358	yāre	4	0,0588	401	ĥāzık	3	0,0441
359	yaşşı	4	0,0588	402	ĥazret	3	0,0441
360	yaş	4	0,0588	403	hem	3	0,0441
361	yine	4	0,0588	404	ĥıfz	3	0,0441
362	zabt	4	0,0588	405	hind	3	0,0441

406	hüşümet	3	0,0441	449	yaşılık	3	0,0441
407	hütüt	3	0,0441	450	yaşlu	3	0,0441
408	hüzür	3	0,0441	451	yatluluk	3	0,0441
409	iklîm	3	0,0441	452	yigit	3	0,0441
410	ilhâm	3	0,0441	453	yufka	3	0,0441
411	iştihâ'	3	0,0441	454	zinâ'	3	0,0441
412	i'tibâr	3	0,0441	455	âdemî	2	0,0294
413	ķâ'ime	3	0,0441	456	âdemîlik	2	0,0294
414	ķaçan	3	0,0441	457	adl	2	0,0294
415	ķan	3	0,0441	458	aħmak	2	0,0294
416	ķarın	3	0,0441	459	aķabince	2	0,0294
417	keff	3	0,0441	460	aķça	2	0,0294
418	kemâl	3	0,0441	461	aķlî	2	0,0294
419	kimi	3	0,0441	462	aķsâm	2	0,0294
420	ķurb	3	0,0441	463	alķaķ	2	0,0294
421	lâzım	3	0,0441	464	âliyye	2	0,0294
422	ma'nîdâr	3	0,0441	465	Allah	2	0,0294
423	merîh	3	0,0441	466	ana	2	0,0294
424	mevcûd	3	0,0441	467	anda	2	0,0294
425	millet	3	0,0441	468	anlara	2	0,0294
426	mu'tedil	3	0,0441	469	anlardan	2	0,0294
427	muttaşıf	3	0,0441	470	aşliyye	2	0,0294
428	mütedefyyin	3	0,0441	471	aşğa	2	0,0294
429	naķlî	3	0,0441	472	at	2	0,0294
430	nâs	3	0,0441	473	aydınlık	2	0,0294
431	nefes	3	0,0441	474	bâdşâh	2	0,0294
432	od	3	0,0441	475	bâķî	2	0,0294
433	pes	3	0,0441	476	baņa	2	0,0294
434	pîr	3	0,0441	477	bâtıniyye	2	0,0294
435	renklü	3	0,0441	478	Batlamyüs	2	0,0294
436	şaç	3	0,0441	479	bâznâme	2	0,0294
437	şâlih	3	0,0441	480	beşer	2	0,0294
438	sallallahü	3	0,0441	481	birle	2	0,0294
439	sellem	3	0,0441	482	boylu	2	0,0294
440	şübhe	3	0,0441	483	buruşuk	2	0,0294
441	tabî'î	3	0,0441	484	cehd	2	0,0294
442	taşra	3	0,0441	485	cem'	2	0,0294
443	terk	3	0,0441	486	cömerdlik	2	0,0294
444	tüzcek	3	0,0441	487	cümle	2	0,0294
445	tomalıç	3	0,0441	488	çevre	2	0,0294
446	vâcib	3	0,0441	489	daķ	2	0,0294
447	vech	3	0,0441	490	degirmi	2	0,0294
448	yalancı	3	0,0441	491	delülik	2	0,0294

492	dervîş	2	0,0294	535	hürmet	2	0,0294
493	devletli	2	0,0294	536	hüsñ	2	0,0294
494	devr	2	0,0294	537	ibtidâ'	2	0,0294
495	dimâğ	2	0,0294	538	ihsân	2	0,0294
496	diri	2	0,0294	539	ihtiyâr	2	0,0294
497	dişi	2	0,0294	540	ikrâr	2	0,0294
498	düküne	2	0,0294	541	illet	2	0,0294
499	düşmen	2	0,0294	542	inâd	2	0,0294
500	düzensizlik	2	0,0294	543	incerek	2	0,0294
501	edeblü	2	0,0294	544	inşâ'allah	2	0,0294
502	ednâ	2	0,0294	545	ķabiliyetlü	2	0,0294
503	ef'âl	2	0,0294	546	ķakığın	2	0,0294
504	ekşeri	2	0,0294	547	ķarındaş	2	0,0294
505	ekşeriyâ	2	0,0294	548	ķarîb	2	0,0294
506	emek	2	0,0294	549	ķavl	2	0,0294
507	esbnâme	2	0,0294	550	ķayğı	2	0,0294
508	eşķâl	2	0,0294	551	kemâl	2	0,0294
509	et	2	0,0294	552	ķerâmet	2	0,0294
510	evlâd	2	0,0294	553	ķevâkibi	2	0,0294
511	eylik	2	0,0294	554	ķeyfiyyet	2	0,0294
512	fark	2	0,0294	555	ķıllu	2	0,0294
513	fâsid	2	0,0294	556	ķırķ	2	0,0294
514	ferah	2	0,0294	557	ķısm	2	0,0294
515	fi'l-cümle	2	0,0294	558	ķızılıķ	2	0,0294
516	ğammâz	2	0,0294	559	kici	2	0,0294
517	ğızâ'	2	0,0294	560	ķitâb	2	0,0294
518	ğın	2	0,0294	561	ķorkaklıķ	2	0,0294
519	ğınlık	2	0,0294	562	ķubh	2	0,0294
520	ğuşsa	2	0,0294	563	ķul	2	0,0294
521	ķabâset	2	0,0294	564	ma'âş	2	0,0294
522	ķalâş	2	0,0294	565	mâddi	2	0,0294
523	ķâlet	2	0,0294	566	maħlûk	2	0,0294
524	ķâlî	2	0,0294	567	maħmûde	2	0,0294
525	ķâre	2	0,0294	568	ma'rifeti	2	0,0294
526	ķayâ'	2	0,0294	569	maşlahat	2	0,0294
527	ķâye	2	0,0294	570	melâl	2	0,0294
528	ķayvânât	2	0,0294	571	melâlet	2	0,0294
529	ķelâk	2	0,0294	572	merkeb	2	0,0294
530	ķey'et	2	0,0294	573	meşelâ	2	0,0294
531	ķiç	2	0,0294	574	meşğul	2	0,0294
532	ķimmet	2	0,0294	575	mevzi'	2	0,0294
533	ķisset	2	0,0294	576	mevzü'	2	0,0294
534	ķoş	2	0,0294	577	mezmûm	2	0,0294

578	mezmūme	2	0,0294	621	şu	2	0,0294
579	muğāyir	2	0,0294	622	şūret	2	0,0294
580	muḥālif	2	0,0294	623	şūrī	2	0,0294
581	muḥātaralu	2	0,0294	624	süstlik	2	0,0294
582	Muḥyiddīn ‘Arābī	2	0,0294	625	şādlik	2	0,0294
583	muḳābele	2	0,0294	626	şākird	2	0,0294
584	murād	2	0,0294	627	şecā‘at	2	0,0294
585	mūsā	2	0,0294	628	şemā‘il	2	0,0294
586	muşāhib	2	0,0294	629	şems	2	0,0294
587	muvāfiḳ	2	0,0294	630	şerī‘at	2	0,0294
588	mübārek	2	0,0294	631	şimdiki	2	0,0294
589	mücerreb	2	0,0294	632	şu	2	0,0294
590	müddet	2	0,0294	633	tā‘ife	2	0,0294
591	müdevver	2	0,0294	634	ṭabī‘atsizlik	2	0,0294
592	mü‘essir	2	0,0294	635	ṭarīḳ	2	0,0294
593	münḳatı‘	2	0,0294	636	tecāvüz	2	0,0294
594	mürebbiye	2	0,0294	637	tertīb	2	0,0294
595	müstaḳbel	2	0,0294	638	teşhīş	2	0,0294
596	müte‘allik	2	0,0294	639	ṭıbbī	2	0,0294
597	müteferric	2	0,0294	640	u	2	0,0294
598	müteşerri‘	2	0,0294	641	uç	2	0,0294
599	nādānlık	2	0,0294	642	uğrılık	2	0,0294
600	naḳl	2	0,0294	643	ulemā	2	0,0294
601	nışf	2	0,0294	644	uvacık	2	0,0294
602	niyyet	2	0,0294	645	vāfir	2	0,0294
603	noḳtacık	2	0,0294	646	vaḳār	2	0,0294
604	nücüm	2	0,0294	647	vasaṭ	2	0,0294
605	o	2	0,0294	648	vāsi‘	2	0,0294
606	ökçe	2	0,0294	649	vefāt	2	0,0294
607	rabbānī	2	0,0294	650	velākin	2	0,0294
608	raḳıyallahü	2	0,0294	651	vüzerā‘	2	0,0294
609	rahmetullahi	2	0,0294	652	yalan	2	0,0294
610	saç	2	0,0294	653	yara	2	0,0294
611	şāfi	2	0,0294	654	yavuz	2	0,0294
612	seb‘a	2	0,0294	655	yay	2	0,0294
613	selef	2	0,0294	656	yeḳi	2	0,0294
614	sevdā	2	0,0294	657	yeşil	2	0,0294
615	şıfatlu	2	0,0294	658	yıl	2	0,0294
616	şıḡır	2	0,0294	659	yil	2	0,0294
617	sīret	2	0,0294	660	yol	2	0,0294
618	şovuk	2	0,0294	661	yumşak	2	0,0294
619	söbülük	2	0,0294	662	yumurṭa	2	0,0294
620	söz	2	0,0294	663	yüce	2	0,0294

664	yüklü	2	0,0294	670	zāviyei	2	0,0294
665	yüksek	2	0,0294	671	zekāvet	2	0,0294
666	yürek	2	0,0294	672	zekī	2	0,0294
667	yüzlülük	2	0,0294	673	zemīm	2	0,0294
668	yüzük	2	0,0294	674	zevāyā	2	0,0294
669	za'īflik	2	0,0294	675	zihn	2	0,0294

Not: Tablo 3'te fiiller haricindeki kelime türleri yer almıştır. Tablo 3'e metinde 1 defa geçen kelimeler dâhil edilmemiştir.

ÖZ GEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı, Soyadı : Şenol AYDIN

Doğum Yeri ve Yılı :

Yabancı Dili : İngilizce

E-posta :

Eğitim Durumu

Lisans : KTÜ, FEF, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği

Yüksek Lisans: AEÜ, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı

Mesleki Deneyim

Yunus Emre Ortaokulu

2014-(Halen)

Yayın:

1. Şaş, A. K., Aydın Ş. (2021). Terceme-i Kıyâfet-nâme'nin Ses, Şekil ve İmla Özellikleri, *Uluslararası Yunus Emre Sosyal Bilimler Dergisi*, S: 3, s. 9-19.

<https://bul.tc/Q8Dc> [ET: 17.08.2021]

2. Şaş, A. K., Aydın, Ş. (2022). Osmanlı Türkçesi Fizyonomi Terimleri. *Turkish Studies-Language*, 17(2), 709-729.

<http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.62692>

EK 2. Terceme-i Kıyâfet-nâme'nin Tıpkıbasımı

ما تم لی زمان وزیر اعظم ارحم الخوفن سال سال
 کثیر الخلق والکرم صاحب الخیرات والחסنات
 المعنی التوسیف والتریفات **بک** علم رسال
 رنده بور ساله بی ترکیه ترجمه ابدم بر مقدم و بر باب
 فلوب راسدک تا قدم وار نجم هر اعضا بی ظاهر نکه
 دلالت بچون بر در فصل ذکر ابدم تا کم سنجی بوم
 قیافت و فراسنده بور ساله سینه ما هر و حادق
 اول سن و در می بو علم سینه اجنوق ظاهر نکه
 احوال باطنه و صورتن صفت سندان ابروب

صفت

2

صفت حمیده و صفت ذمیه ابرو صفت اولنک مطلع
 النوب بو بکله عمل ابره سن حاکم کلوم در کفلا
 مولودنک و فائنه وار نجه باشنه کلور و نه کلور
 بو علم ذاست سینه تمام معلوم اولور ابردی
 کتب بر کلور در کم سینه ما صند و وزیر ای کفلا
 نفس لرینی تعمیر اتمک ایچون کا انسانیه پیشون
 اولوب هوا سیرینه اقرار ابردر سینه ذمیه کم
 بنک صادر او له بکا اعلوم ابرک شولف ذار مال
 مثال اعطا ابره یین اگر کوروب ستر ابره نرسون اص
 عفتوب ابره یین جیونند بد ابردردی بعض هوا
 صردی نیلومفتین بولده تعیل ابردر سینه
 تا کم صفت ذمیه سن حمیده به تبیین ابروب
مقدمه دین نقلیه و عقلی بوقنک با ننه

انسانك او ممالك و اموالك بملكك او جنتك
 ايله اولور **برجی** رحی ربانی ايله **مطلب** رحی ربانی
 حاصل اولور تنکم انبیا دن موسی علیه السلام
 اقد برز هر ندرینی مهل الله علیه وسلم الیامینه بلور
 تمنا ابد یکنم انك امتدك اوله تنکم پیغمبر علیه
 السلام بیورید **لقد غنی انبی غنزه نبیا انهم كانوا**
من امی و منهم موسی بن عمران و عیسی ابن مریم علیهما
السلام حبیب الله هر نین الیامینه دو رحی بلورنا
 هبله بلوب جبر و بر دیکیم انی رسول الله الیکم
 عهد فالما بین بدی من التوراة و ببشره آبرور
 بانی من بعد اسم احمد و رحی اولیادك سلامك
 فارسی و اویس زنی رفی الله عنهما و رحی
 اولیادك بواجبتهن خیرهای پیغمبر هر نین مبارک

صورت

صورت شریفین ظاهر بودنك كور محبوب دور
 (بردی) گفته كرامت ايله انله مناقبت اینمشلاری
 اما بو تجلین معرفت انیادك **مطلب** او مضاف انسان
 و اولیادك خدیو بیسرا اولمذا **ابن** انسانك
 او ممالك و اموالین بلك علویات حواصن فر
 ايله رحی بیسرا اولور تنکم حاصل حکیم هر نین
 رسالتك مهل الله علیه وسلم دور فرموده شاه
 اولوب بر عقرب قرآن ماه اولجاغین و شریفینك
 و کیفیتك و ملین بلوب حلقه بله ردی و انبال
 پیغمبر علیه السلام هر ندری علم نجوم عمل ابردی
 و احکامیه حکم ابروب ردیکه سبده سباده
 دن دور فرموده بشر جهنمهك بر کاس و وجود
 معرفت بنشیه هیچ نظیر کلمش و کلمه اولیه دلو هر

و درود بر صورت رسولك عليه السلام بنو بنی بلدی
و جنبی انك او صافیه و احوالی بملكك علم
 یافت و زانت ایه حاسن اولود امی بو علم
 یافت سبیله عبد الله السلام محمد الصلوة من الله
 علیه و سلم حضرت نبی بوب شتی فیض ابرو و لو
 سبیله منو لذك فراخت و نیری ابرو و ایمان
 کتور و بعلوم کلای لما قدم النبى علیه السلام
 ان لما نبت وجهه لیس بوجه کتاب امدی
 نسانک صورت کبی شکله و شانان مثل
 اولون علم قیافت و زانت و بر لیکه زانت
 احلاق ظاهر بیک احوان باطنیه است لوان انک
 حجاب زور **اگر سوال** انبیکه احلاق ظاهر احو
 احوان باطنیه بجهت لیل اولود **جواب** ابرو

که

که نفس یا مزاجید یا مزاج نفسک النبوی افعاله
 در تقبلی اولود مزاج عکس اولود ظاهرک
 و باطنک احواله عکس ظاهر و باطنک احواله
 معلوم در مزاج معلوم حاسن اولود نبی برقتی
 بر معلوم است لوان تقنیه مسله دند **و الظاهر**
عنوان الباطن شاهد بیکه سووره ظاهره کبر
 باطنه است لوان طریق در سننک امینه و اولیا امر
 بو علم کیم شریفند و معرفت لطیفه عقلی
 و تقبیه دلیل لری و اردو دلیل تقنی اولود که
 حق کلام در عینه بود آن فتوایک زبان
 و دخی بود بجاهم فی دجه هم من مزاج السجود
 و دخی بود و نغمهم بسلام و دخی بود و نغم
 نغم فی الحق القول و دخی بغم علیه السلام

بود که اولی و او را بجهت عذک کل حسانه الوجوه و در
 بود که البرکت فی طوبی انبی و العظام و الحکمت
 فی سالت انبی و الفتحة و العداوت فی قمار
 انبی و درمی بود که المؤمن بنظر بنو الله نعل
 و درمی بود که کل منظر طوبی فی قبی زیاده
 اولی و مقلود اما قوم ان قبل که ابو سید
 امام شافعی درمی الله عن دن منقوله که بعض
 سفارزه برکت اوسته فرق اولی اول کتب
 شکی علم فیانده بنو ابری اما امامی فوفلف
 انور غایت انبی امام محمد زلی بو ششم
 بود که علم فراسته بر موم کور و بر سینه
 ابو کور و بر ملا لندی انبی مکر که ششم
 ابن هریم مندی چونکی رحلت اولی او کنی

هریم هریم انبی اب بر بنی ایکی با ذوب هریم
 طلب اربوب امام هو ندی فی الحال اما ملک مولی
 کنی اصحاب نجیب اربوب صور بدله ملک
 وقتزه شانق وقتزه ملک نذ کلای بود
 دیکم فراسته بو ششم شکست بکا ششم کلش
 دی جونم ششم کنی ملایم درمی کنی بو
 کبی روایت سلفه جوق واقع اولی در **دلیل**
نقلی اولی که لکبک که فضی و شرفی اول
 علم قدر نجم در آمدی بل که علم قبا فزه هر ناس
 محتاجه در بر معلوم در که آدینک معانی
 انبای جنبله فی الطور و اماه قلبی بر سیر اولی
 و بکر درمی الیه معاصی او لمیم حرمت
 فطب الوفا ب سید انبی و حمة الله علیه

زهيرة الملوكة و بچند كوك كوزلو فرز قلمو
 انچه اكلو صا جي جو ف اوله اولك نيك انچه
 حذر اينك كبي حذر اينك كركد ابوا من برامز
 نكته را بو سفند دن غيري سفند بيه دعي نشسته
 بو علم سيله حذر اينك كرك مروري بنش نوح
 بشر همو مكاه اكي فسجد بعض آهل همرو اما
 نت و مراقبت اوزر بيه در شبه يكي زمانه بكم
 شزا الهو هودند مراقبت الهی اوزره ديلى
 اولشرد امدى كو كنيه لازم در كه جيافت و فرا
 سنى بلوب بو علم سيله ابوبج بر اوزر دن
 فرق ابرو هب عمل ابره **رد بل علفي** اولد كه
 چونكه وحوش و طيور دن بکل ايجون بازام
 ربا زلشرد كه طوغاند و شا هندن و سازه

برنجي

برنجي تو شلوك مورد نلزنك و اشكال نلزنك ابو
 سين و برامزك بلوب انرو كل عمل اينك ميرد
 ودعي انرا ايجون بکل سب نام ربا ز مشرد كه
 شو سفند اولون آن بو كركد و شور سفندو
 اولون دعي شو بدرد دبو جمع هر لرين و اهو البرك
 بيان اينشرد بود دعي مجر بدرد امدى حق فعلا
 حيدانك اعصاب سنده ابوسنه و بکلوسنه دلون بيه
 خدمت لر حلق اينشرد همو مكاه انسان جمع
 حيدرانان و مولوك نك او ميا خلد بيه جامه ديه
 حيدرانك لر قفقو عضو بيه انسانك عضوي ناله
 اوله اول حيدرانك هوسيله شمس اولور بو نك
 اوله سنده هر بر سببي على النقييل مزكوزد
 ودعي جمع حيدانات انسان ايجون مخلوقه اس

حق تعالی حیوانک احفظ کنه ایوسته و بر اوینه
 دولت ایرد علومندی خلق اید بیک انسانه
 انجک طریق اولیدر ز پرا حق سبانه و تعالی حور
 و لغذ کرتنا بی ارم بیور مشد که ارمک و عی
 الله سبانه و تعالی ظاهر احفظ ایوسته و بر اوینه
 دولت ایرد شه لر خلق اینمشد تا الله سبانه
 ارمک البرسی و بر اوینه بینه خصو ما بر نک
 او ز رینه دلیل نقلک بعین و عی مسلود در
 ارمی معلوم اولدی که انسانی و عی و الهام ایله
 بیک انیب و اولیا نکر و انسانی طالع مولود
 ایله بیک حکما و علمانکر و انسانی علم زانیه
 بیک بار شاهلرک و وزیرانکر نتمک است نام لر
 و باز نام لر بیک ایجون بازنمشد و ارمی علم

فایده

خیاقت و فرات انسانی ایجون اولمشد و بوفیق
 بادشاه لزدن خیر عی و عی بیک واجب و بوزم او
 مشد که ایون نیلوی فریق ایرد و بر اوینه
 هزاره لر ارمی عی کور مشد کیم بو عیله حصول
 ایشیه نجز به ایله مشد در ظاهر دن امام محمدی
 رحمة الله و اهل و باطن دن شیخ محی الدین عربی
 رضی الله عنه غایت مشد در ان ایونک و نیلو
 نک علوم منک منیب ایرد و کتابلر و تاپت
 اینمشد که حایم و عام بو عیله عدل ایرد لر هم
 اکینه اسان اوله فرات الهیه زیاده فرات
 احطبات اجمل و ایچیند شخص احضارک اولد
 ان مشد بر کسه نکه ایکی عی شجاعة داد
 لن و بر عی بود کتر بیک دولت انشمه بود کتر

لیکد دولت ایرک خصم نیک شجاعه دولت ایرک
حصونی ارتق اوله سین اکا بهادر دیو حکم
ایزیرا بهادر لیز دولت ایرک حصونی بود کند
لیکد دولت ایرک حصونی مبارکه ابد و با
بهادر لیز ابده نک بر بسی او توفی کلیدی حق
سپاه و فضای کلوم همبند به بود ان الحسام
بزهین السیات پس بوند منور اولدی بها
دولت حکم ایرک کرک باقی دلبری بوکا کوره
قیاس اوله حکم غالب در و دخی اهل فریسه
شون کسه نک صوره نزن صفت مستدل اول
ایمک انسان اولر که فطرت جیبسی و طبیعت
اسلیمی اوز رینه فالوب مریک نرینه و
منصفینک نرینه نرین اولغوب فالشی

اوله

اوله امام بیلرک نرینه اولوب نرین قبول المشی
اوله اول اصلا لیه مورد نزن صفت مستدل اول
ایمک منعد در ننگم افلاطون کند و مورد تله
نصوب بر نرین شاکر دلرینه و پروب بندر جکس دلرینه کو
نوردی اندر دخی بونجه زمایم او صافیه اول نصوب
نویسند ایندی شاکر دلرینه کلیدی افلاطون حیر و بر
دیگر که بندر جکس نیک علم فرا سنده در سندی
بوغمنش ذیر استنک نقشندک نفسه شونله کبی
او صاف ز میم قد بلرکه بهیج بر نرین سنده کورده دیلر
افلاطون انصاف ابدوب دیدیک حکمی بندر علم
فرا سنده ماهر و حاز فلر ایمنش ذیر لصفندک و بندر
انکله موصوف ابرم دلاکت حکمت و بر صابت برله
نومومی محموده به مبدال انجمنه و فاولک بید

الله سبحانه من ان كان نبي اهلوق و كيد منته
 انبا و اولبا نك دعوتى و يعنى كاسه و فاسه
 اوله جفبه بلكه فران بونيد بل ايجون نزيل اوله
 اما اوصاف مز موبى اهلوق كموده به تدبيل اولى
 ترتيب و نصيحت قبول ايند مردانله و اصل اوله اوله
 تا اهل اوله كسه به نقد ترتيب اوله قبول
 ابروب مربي ترتيبى بر له برينه اوله بلكه قبول
 اينك اهل اوله كوره در ختم شيخ سدي رحمه
 كشته اند و بيور رينر نو بكان نه كبره دلره كه بنياد سن
 بدست ترتيبت اهل اهوره كه دكار بر كنه ست
 امري بلكه صاحب علمه زاست مزاجى بلكه لوبه در
 ذر اكه احوال ظاهره و باطنه مؤثر مزاجه در علم
 اصوله مفرد و كه علم نام برسته اوله فت مبر

مطلب مزاج

اولو دره

اولو دره سببى معلوم اوله مزاجى بنون تربيتى
 بود و كه برك مركبه و مركبه و نجي سبب كره برى ماى
 و برى مودى و برى فاعلى و برى فاعلى بس
 بزمه سبب ما ريسى ايكى قسده برين قرتب و برى
 بعد خصونه و درهك بعد افلاطون كه فان و مفر
 و بلفم و سودار بونله بعد دوت و نك و دره او
 و بين و سود و طبراق و سبب مود ريسى نو او دره حق
 سبحان و تعالى بنده بر اتمش در سبب فاعلى سببى نو
 در حاسل اوله افعال و سبب فاعلى اوله در حده
 اخذ الهه موجود اوله برك سبب اوله در جهون
 حده اخذ الهه تجاوز ابره بدنه سقيم اوله در صاحب
 فراسه بلكه و ايجاد دكفى و لر حلقى و مزاجى نه
 مائزه در هر خدای و شكلى و لر هبسى كه ار كوبر

9

وبنمبر ودر رکب ودر عادت خلی مقتصد هر
 کس که بر علم بی منت ابره علم فراسته ماهر اولور
 بوزکر ابد بیکر مجربان کوره دو لوسید بی اولوسیم
 به لرا اما امام خمینی وازی و حضرت شیخ محمد بن حریری
 و دی بوتلرک غیر کس تجرب ایم بولوب کتابله زمین
 اینمشه و کس بود سال اکثری مشهور بود سال
 نک ایچنه اولون مادلری حفظ ایدوب سبط
 اینه بومز کورلری سبط و حفظ اتمک سزین
 علم فراسته تام ماهر و هازق اولور **ب**
 انانک ظاهر مسود تنه شکل و شامکنک و هوادیم
 اخصای معرفته و در که هر عینوی کفیتی نه مسفته
 دیلد هر برینی فصل ایله میده قلمشده **فصل**
 یولو باشی هیت کاله دیرد او ذره باشی مقلدو

مطلب سخن
 و شامکن

مطلب باش

اعتداله

مطلب ساج

اعتداله دیلد کوجک باشی بی عقل اولمق دیلد
فصل اکثری ساج بهاد دلیفه دیلد بروشنی ساج یو
 دکنز کیک دیلد و در حقه قور قاق لیه دیلد
 معتدل ساج مقلدک اعتداله دیلد جوی
 ساج یو خلیفه دیلد او ذره جوق قبل نیمه نهونه
 دیلد کوره نیک قبل جوق اولسه بهاد لیه و
 قه دیلد فرزه و کوسه قبل جوق اولن ایله
 دیلد قبل از لینی و زبر کیک دیلد **فصل** اود
 کچی قزل یوز قان جو قلبنه دیلد و ایوا ما جک
 لیک دیلد و حی دلولیکه دیلد و حشر و ماری
 یوز حیانت باله دیلد آق یوز ایو خلق دیلد
 صافی قزل یوز حیاب دیلد ماروی و کلکون
 و قریب مانی یوز برافه جوی دیلد و سمرقند ای

مطلب یوز

مطلب الن

اکلو یوز زبر کلک دلبدر **فصل** کبک الذک اوز رزه
عروق و اصحاب اولیه مصومه و دوز لسنزک
دلبدر طار الن تا وائف و حسته دلبدر و یوک
از کاکلا دلبدر اما دانالو حی دینده اوز ته
الن اعناله دلبدر و قاشق اوه سی بر دشت
باشند برون و عصبه دلبدر الن بر دشت فولاد
فولاد زبر کلک دلبدر الذه معا از اولق حصومه
دلبدر الن بول بول اولق لوف اولق لوف
دلبدر **فصل** قاشقه قبل حوق اولق غصبه
دلبدر جوفه قالفه دلبدر قاشق برون
بانی الف کبی اولق حصومه دلبدر و لوفنه
قورین دلبدر قاشقه برونک بانی الن اولق
و فولادک بانی نوکک اولق اهلک و کبر

مطلب قاش

ولوف

دلاخ اوز مغ دلبدر اجم قاشق کشاره که و شاره
دلبدر اجم کلکه و بوخو نلقه و قصالقه اوز قاشق اعناله
له دلبدر **فصل** فیضه و بسطه اجم بیوک کوزکا
اهل که دلبدر کوهلک کوز بیکی کلکم دلبدر اوز ته
کوز و قاره و سیک و حلقه دلبدر طومالچ کوز حبله
و جابله دلبدر و کوز تیز حرکت ایتک مکر و جبر
و ضبانه دلبدر و اوخر یله دلبدر و کچ حرکت ایتک اوز ته
دندله دلبدر و کچ کچ حرکت ایتک و اجوب بوماق
فصل که و ابله کلک دلبدر تیز و کچی اعناله اوز ته
عنه و اجم دلبدر جفود کوز مکر و حسته و میانیه
دلبدر ققی تره کوز سوله و بر اوز کوزه دلبدر
کوهلک کوز حبله بیغ دلبدر کوهلک کوهلک قاشق
اولک کوز جاریل که و قور قانله دلبدر فر کوز کلک

مطلب کوز

قتی قره اولیه ذبر کلک و حقله دلدرد و اوغلا بقله
 کبی بق من و فرمکن ظاهر اولق اوزون عمره دلدرد
 کولر کوزنی کوجک و درت اوله جیلزله و مکره
 و جیلا و شهوت برستلکه دلدرد **کامریع** چشم
 اولق کاهل لک و عوزنل مائل اولمز دلدرد اودکی
 قزل کوز خفته و شر قورق و بهاد لغ و جایی جوق
 اتمک دلدرد و کولر کوز لک مادی به مائل اول
 زغفران کبی جوق بر امر مینتلیج اولمز شره
 و مکره و غیر سی کبی اثره دلدرد بیلک چور سنه
 لفظ لر کبی اوله حسه و شرتک دلدرد اگر صفر
 کبی نفوس اهل قلز دلدرد و بکی التون کبی
 ماز اوله مائل کوز کوز دو کله دلدرد قزل
 کوز افر و بر و نبی لا بوقار و و نیاغ یعنی صفر کبی

اوله

اوله و نادر اولمز و مستلک و فضله دلدرد نزل کوز لر ک
 ابوسیدر بریم کوزار مرک کوز و حاله قویین اهناندر
 و انعامدن غیر جی لهج کینه به جبردی اولیر نزل کوز
 نبروز کبی د کولر کوز ماز و کبی او صافه و بیمنه دلدرد
 غایت بر اوزر نیند کوز لر و باهود کولر کوز لر قزل
 و با ان نقت لر ای اوله آد مکره کبی و بر امر جی
 اولمز دلدرد اگر بیولر کوز طالیج کوز اهن اولیر
 بعضی انسانتی اولمز دلدرد با قشقی جو کوز کوز
 حاقه دلدرد کوجک کوز کلیمی طومالیج اوله جا
 اول کوز شهوت و مستلک دلدرد کوجک کوز کبی کبی
 نبرسته ماز خنده مان اوله خلقی الیامز و بر اوزر نینه
 دلدرد بوجک کوز و تبه کبی اولمز دلدرد
 شایستی کوز اول کولک و ز یاره مکره دلدرد

و شك كون او نه چن بر دن خيري وقت بزه باقر حق او
 له آقرا نبي باور نه ستره او نور ديني و فتنی او مظهر
 زبير دن باور ايسه ديسك بلوچ اوليه نمبر برده
 او لغدر بولميشه بر كه هياتن ايند كچه ترك ايسه
 بوا اعصابي بر بر بوسكو هياتن نهی ترك اينجه الكرم
 بر بر خصولو او صاف نموده كه و زبير دن بر صفت دليلد
 و لكن الان و اعصابك بوزو كچه زياده شيه دليلد
 بواله احوالي نفسا نيمه بولوني زياده اولد يقينه اوج
 اوج و بيشه و **بر اول** بودر كه ارمی اول اوله كه الله
 عظيمي و فكري و فني و حقيقي اوله و بوقوله صده نبي
 و ما كدره بلكه يا شحيه اسك و فكريه و ذكر او مومن
 بيبه نبي بودر و **نفس** نبي قواي قوي اولود **ابن**
 خالونين طوبى و نقصان و زشتك در شك بودر

محل

محل من و فتح بودر قون اعصابك حسنه و فتنه زياده
 القات ابنه لر **او جني** اولد كه بر كشي او نسيه
 و يا خصه كله و يا سوسم و يا ملول اوله بودر بر چلك
 ظاهر اولد كه قون اعصابه اولد بودر جهك معلوم
 اولد بكي و جهك دلونتي الان و خيري اعصابك
 بوجرد و افضله انك و جهني دهی ذكر ايره
 ان شاء الله تعالى **نفس** بو غيبه و طولو بودر حقي و فني
 از لفته دليلد برون اوسني بعني اولد حس حلق
 از لفته و قلا شلفه و عهد سزلكه دليلد برون باي
 بكي اولد شزه دليلد برون انجه او ذون اوله
 عقله دليلد بعني برون شهوه دليلد برون
 كلكي حده و خصيه دليلد برون بكي برون
 نفساني و اركلي هوق لفته دليلد بوقاوسي

مطلب برون

آنچه فنانگری مشهور برون میزدی کمال اولوب اولفقه
 لاف اور مغفطیلید اور نه برون جو اس باطنه نمند
 لیلید **فمن** کله اعز بهادر لغه دلبدر لاد اعز بود کسز
 لیکه دلبدر و دمی فراستلو و حبله کار لغه دلبدر
 او رنه اعز صالح و مستبیر و منشرح اولوب
 ان انبغی ذبارة اولفقه دلبدر **فمن** تالک
 طوداق اصقله و طبیعتی که دلبدر بوقه طودا
 ق فهم و لطیف طبیعت دلبدر آق طوداق نیلوفند لراز
 حوبه امانت لغه دلبدر قزل طوداق منلو لغه و ابولکم
 دلبدر **فمن** اووه حق دینی ارسی اجبی اوله
 نقت صفتی دلبدر ابری دینی شره و فتنه دلبدر
 او نه دینی کوه کوه سو بلمکه دلبدر اگری دینی
 مکر و حبله دلبدر **فمن** انج اوله و حفت عقله

مطلب اعز

مطلب دروداق

مطلب دینی

مطلب اوله

دلبدر

دلبدر بوغون اکلون تکبر که دلبدر اور نه اکل عقله
 دلبدر **فمن** اگری کوک اوله اور نه بو بلو اوله
 ذبر کلک و لطافت دلبدر اگر اور نه بو بلو اولوب
 کوس اولفقه فیلا لغه ماش اوله جوق بیلوب
 و ذبر لک اولوب مکر و حبله مشقون اولوب مکر
 بر اعز حوبلرینه توبه ابروب انصاف کلوب منتشر
 مدین اولوب حلال او ذرینه اولفقه دلبدر و کرب
 مصال و هم فر اوله ابولکم دلبدر بوقه مصال
 فهم و لطافت دلبدر جوق مصال طبیعتی که و منون
 دلبدر اذ ذون مصال قلت عقله دلبدر قور جوق مصال
 ابولکم دلبدر **فمعل** انوبود کاهل که و جاهل لک دلبدر
 انونیاق طبیعت بوقه لغه دلبدر قافتن بود اوله
 غصه دلبدر او سنور بود اوله ک حبابه دلبدر انز

مطلب کونی و مشق

مطلب لوز

بوز هم و همته دلبدر قتی دکری بوز جهله دلبدر زباده
 او ذوق بوز جیلز لبز دلبدر زباده ببولو بوز کارش کم
 دلبدر زباده کوهلک بوز برافرا جوید دلبدر و دخی
 دلولکم دلبدر اورنه بوز ایویشلک دلبدر اجن
 بوز ایو جو بلغم دلبدر اکثری بوز بر امر حلقه دلبدر
 و چه کینک و دور نسنه که دلبدر چه درسی شیخ
 شله بوز غصیه و برانز جوید دلبدر **فصل** ببولو
 فولوق جهله و باها در که داو زون عمره دلبدر
 کوجلو فولوق حسته و خفله دلبدر **فصل** او زون
 بوی مزاج شاذ لفته و عباد لو ککه دلبدر اورنه
 بوی حکم و زبر ککه و باطن منفذینله اعذالنه
 دلبدر قسه بوی دو ششکله و قته به و کیه و حد
 ده و برانز لفته دلبدر **فصل** بو خون او از با لفته

مطلب فولوق

مطلب بوی

مطلب او از

انج

انج او از کهنم اوله بود کسز که و حلم و ایو جوید دلبدر
 اورنه و از احلاق حمیده به دلبدر اگر او از حسه
 و کینه دلبدر ایجی دبو خون او از خفله دلبدر جوش
 او از عفن از لفته دلبدر تیز بوز او سو بیک ابو کم و بر
 مز جوید و غصیه دلبدر او از ن نفسی بو جهله دلبدر
 قسه نفسی مسقیم باطن دلبدر قسه بو او از حسه دلبدر
فصل بهنقات فهم و لطافت طبیعت دلبدر قتی
 ات مسقف و کثافت طبیعت دلبدر **فصل** جوق کوللو
 حصه سز که و مخالفه و کسه نکه سخته صفا اولمق دلبدر
 از کولله فک و جهله و غم و حرمت دلبدر قتی کوللو
 هیاز سفا همته دلبدر **فصل** قسه بیون مک و همیا
 نته دلبدر انج بیون مسقف دلبدر او زو بیون
 انج بود کسز که و حماقت و خرابی ابری جیلکه دلبدر

مطلب ان

مطلب کوللو

مطلب بیون

پوخون بون خصيه و احامانغز دليدر نه انجه نه اوژده
 نه پوخون نه قعه اول مرفت و حلم و صبر له و اما
 و انسانيه دليدر **فصل** بولو مه در له هم لري
 ابلو اوله كاهل نكه و حمق دليدر و كوكس استز تخم
 لبي اوله زبر كله و لمو تدني انشي باشي جفاد مي
 اورته حال اولغز دليدر **فصل** كوچله قارن حقله
 و فهم دليدر بولو قارن تكام حوقلفه دليدر **فصل**
 لبي ارف قوت و خمه و كبره دليدر اكري ارف برامز
 حوم دليدر طوخري ارف ابو حوم دليدر انجه
 بغزه حقل ابولكه دليدر **فصل** انجه بل اولوب صيف
 اوله نفس صيف اولغز دليدر بل انجه اولوب
 كوكدك باغي يعني اياق جانبي اوژون اولسه
 خاست قولود لودكن اولغز دليدر و اكري بل انجه

مطلب اولوكن

مطلب قاره

مطلب اخر

مطلب

اولوب

اولوب اشغبي اوژون و بو قاريسي انجلكه بر لري
 اوله بو كرله شاره و لطيف شو بلكه دليدر اكر بله
 ايكيرتي اعنة ال اوژده لسته نغلا منفعت دليدر
فصل اكري قول و بالدر اوژون اوله عطا و كبر
 و منصوبه دالر اكري قولك اشغبي و بو قاروسي بر
 موافق اولوب انجه اوله زياده قولو يعني قينلو
 و مغز قولو اولغز دليدر اشغبي انجه و باژون پوخون
 اوله فابنيلو و بو كولو دالر **فصل** اوژون بر
 نيز فهم سخاوت دالر اكر طوخري اوله و اوژون
 اولوب انسه اكري اوله يعني اردينه قينلي
 اوله اولز بره ال اوژوب لاف اورغ و لدني
 شيني جوق ائمه دالر و اكر طوخري اولوب ائلو
 اوله حماقت دالر و اكر انسه وسط اوله

مطلب قول و بالدر

مطلب معي

وذكورة وسحاوة وفتحة والدرد واكركونك انوار اوله
 انجم لکه و بوجو نلفه برابر اوله بعض سحاوة و
 نسانية و حله والدرد واكر برقى فقه اوله و اوجلا
 انجم و اوله بعض سحاوة والدرد و در نق برقى
 و سبو لکه مائل اوله نفاق اوزره اولوب بعض
 كاله و حنه والدرد و وحى فقه برقى كند و كد والدرد
 واكر ايه فقه برقى اوزون اوله ذبر ملكه و سحاوة
 والدرد واكر ايه اوزون برقى فقه اوله حنة والدرد
 اكر فقه لفته و اوزون لفته برابر و مناسب اوله فكر
 و خراسه و مواسه و حله و قلبك تر حنة والدرد
 واكر برقى اوزون و آيه فقه اوله فقه اوچي كند و كد
 بوجون اوله ذباده حرمه و حماقة و بعض انبا
 نية والدرد واكر آيه برقى بمشقا اوله حقه والدرد

والر

واكر مدور اوله علم و حله و صبر اولوب حدي نجاوز
 ابرر رينه سنه والدرد واكر سبو لکه مائل اوله حله
 و انصافه و سحاوة والدرد واكر برقى حمره اولوب
 الدنية اكرى اوله بعض كاله و لوفيله حبت برده
 سحاوة والدرد آن طرفن مباد كند و عابلو طرناق
 بماندر الله و بر مقلربن و آيه نك يقى احوال رينى
 اشاخبه حمله طر رينى ذكر و نفس بر اینه بكنه حمله
 ذكر ابرن ان سفا الله نفع **فصل** اكر ذكر انجم
 اوله و اوزون اكرى اوله قلبى مر حمله و حدى
 اوله سبب اهل و فاق اوله والدرد طوعى اوله
 لطافت قلبه والدرد واكر بوجون و اوزون اوله
 جهادك لذت آلب حماقة و جهل والدرد واكر فقه
 و بوجون اوله زهوت و غفلة و لوف اوزون

مفرد

کد و نك عبله مطلع او محبوب مرشد عناد انبکدا
 لرد اگر فقه و انج اوله غایت نزي و انصاف
 الهی اولسه و عناد الهی او محبوب اهل تشبیه
 قحمة و ذبارة جامع اولسه و والد **فصل** اگر حایه
 سی و اسم و بحر طوسی بیوک اوله میلند لهدالک
 و اگر بحر طوسی کوهرک اوله محلا و حمد و الدار که
 طلاقاب بیوک اوله و ابی و اسم اولسه
 حماقة و الدار حایه نکه طاهری و باطنی و برلاک
 اوله یعنی معرفت ابله ابو هو بکره و الدار **فصل**
 ایاق آنلور فقی اولمق نیولفه و الدار ایاق فقی
 بیوکله اولمق قوتنه و الدار ایاق کجولله اولمق بیاز
 انام او زده اولمق شاد لعه و الدار ایاق بر فقی
 سر مشق اولمق بو ذ سنکله و الدار ایاق و طهوری

مطلب حایه

مطلب ایاق

سکر

سکر لرد اولمق قوتنه و الدار او کجه انج اولمق کوکل بر اعز
 لغه و الدار او کجه بو خون اولمق قوتنه و الدار اگر ایاق
 باش بر مفندک کوجله بر مغز و انج بر بر بندن آینه
 عدل او زده اوله سخاوتنه و مباحثی فیه و وقتها
 قافقه و المل انصاف و ذکی اولفه و الدار و اگر بیولو
 بر من اور نه بر مفندک فقه اولسه معرفت و غیبی
 نیز کلوب کینه و الدار و باش بر معله باشی درو
 اولوب طرفتله حالی طرفی جانبی اشخیره اولسه
 و بر مقل طرفی جانبی بو کسرله اولسه اکاوتنه و سخاوتنه
 و غیبی آذ اولوب تر کلوب کیم کینه و کل و بعض
 عکده و لیدر و اگر بو عکسی اولسه انجم و الدار و اگر
 فقه اولوب سولج اولسه یاردر لینه و الدار و بعض
 ابادره کرامت و سخاوتنه و الدار **فصل** ادبی بلک بر مغز

اول بر آنکه فصول این باب از آنجا که در آخر هر فصل
 بر عقوبت عملی و فایده و آنکه در بعضی موارد مندرج
 گشته و ذکر ایندیگر در آن صکره کفر منعلق اولون
 عملی مندرج در حق منقلب بر رساله فلجی بود رساله
 نیک آفرینه صیم اولی تالیف سبب بود که کفر
 صفت حمیده به و ذمیه به و اولی تالیف سائر عقوبت
 و اولی تالیف آنکه و الفصح اولی تالیف اجلک ال ایچون
 مستقبل **مقدمه** الی باب او ذره تصویر و ذکر این
 بعهدنک ال اقامت و ال حطرت بنیک اولی تالیف
 و الله نشان اینیک ذکر ایروب و بعهدنک جامع
 و خزا و عمر و باش حطرت ایله ادم بلدین و حیرت نیات
 دلا تالیف ذکر ایروب و آیه نیک ایچیزه تصویر
 ذکر اینیچم امری الی سائر اعمال و دلا تالیف ذبا

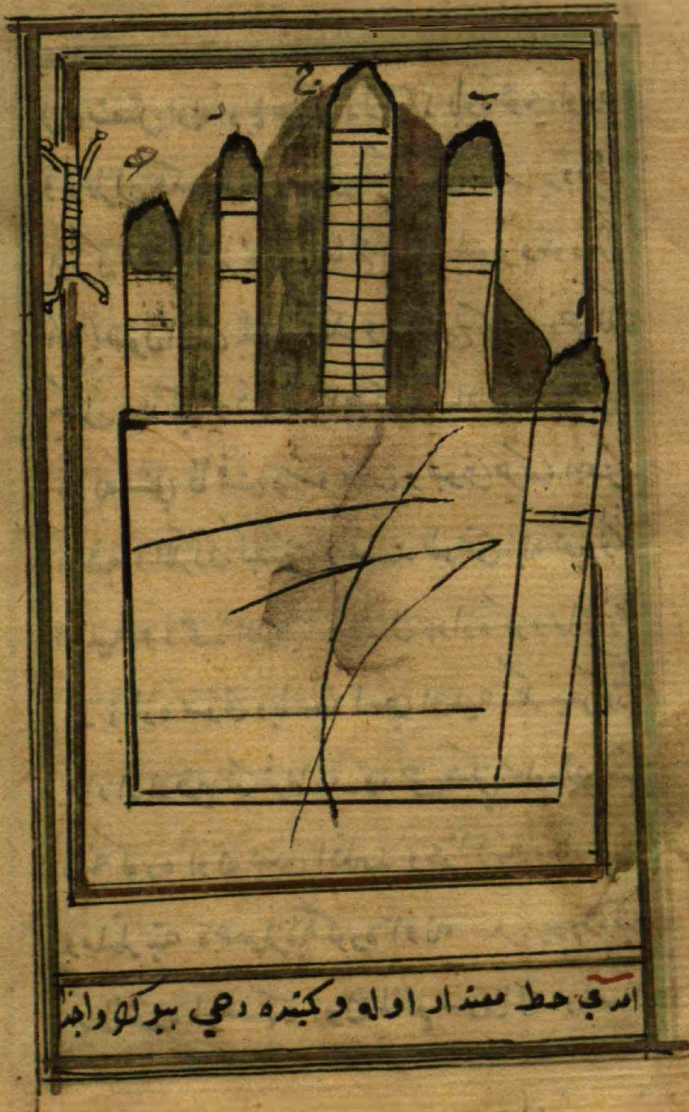
اولی تالیف

اولی تالیف سبب بود که حیوانات و حیوانات و حیوانات
 حطرت ال سز اولون لر عصبه الی حیوانات و انسانی
 صفت حمیده به و ذمیه به بلکه سائر اعمال
 ذبا دره الی حیوانات حنی کور من مسمیه بر که قول
 و جاب به الود اولی تالیف الی کور من مسمیه المزاوی
 ذمانه صفت حمیده و ذمیه به کور ملک ایچون کور
 کور من صفت حمیده ایله منصف اولی الودری
 الی تالیف المزاوی ایچون شمدیکی ذمانه و حطرت
 ایچون تالیف اولی کور در الی امیلی بلیندر و بری
 بود که سائر اعمال کور هرگاه بوزه طوطی
 ال و الی کورین منظور بود حق نعلی اوقم اولی
 الی سز اولون صفت من مسمیه کور و صفت
 حمیده به بنیل ایچون و در حق هر ناسی

بر بنبلو اللربني كورمه اساندر ساز اعمارون
 الله معلو طلع كوروب برامز سفنلو كنبدون
 احراز انسونل ايجون الهه علونل جوق ابدري
 ذير الله معلو لدا اولده بيمني دكلده رست علونل
 ايجون وضع اولنل شدر جمعو صاكه نبله بر ادا ايج
 اقله بر نيك هملد بر بنه بكن مز ذير اله
 كني بر احوال ايله منصفه و باشنه كلوب و ككه
 جلك دعي مفاردر انله ايجون علو مندر دعي
 مفاردر ذير احق سماه و تعالى كوكب سياره
 بي مخلوق وان الله ايكه ذوق سكه احصا
 معنر قلند و كه ارم طوكه بغي و قنبن اول
 كوكب سياره نك احوال الربن نه اصل بنورد
 اعمار بنبلو احوال الربن اكا كوره اولود ابدري

مولودلو

مولودلو ولد و نني حيننه كوكب سياره نبلو احوال
 معلوم الارب قنني كوكبدر كوكبي بلمنه اول
 احصا نبله احوال الربن سببه سياره دن كوكبي
 قنني بدير بنورد و ساز احوال الربن دعي معلوم
 اولور **منا** ابدري بلكه **مقدم** اكله افساميه و ال
 حطابنك اولرين بدير **اولكي باب** الله احكاملر
 و نشانلري دلونين بدير **اينكي باب** الله جلاله
 و قرا حطابنك دلونين بدير دكه نفس
 طبعيه به مطلق در **اوچينكي باب** عمر هضميك دلونلر
 لو بدير دكه نفه حيوانيه به د بولسم و بدير بولسم
 و عمر حطاري انوكي زاويه به زاويه سي د بولسم
 دير د بولسم و خرا حطاري انوكي زاويه
 زاويه سي بولسم و بدير خرا و بولسم حطاري

اندکی زاویه بر م زاده برسی و بولسم و بر دیر طبع
 بر نضیک و بلندک بر سوله خط بنز بر مغنیله ط
 فزون بکا وارد اکامل جماع و بنواسم و بر دیر
 و خط جماع و خط **مات** ادا لفته مربع الید **تو**
 و بر دیر و خدا حقیقک آذون لفته اولون ط
 و خطاد و حر حقیقک **مات** بنی که سطح
خرد و ملور نش

لری متصل اوله او با حکن دولتلی؟ باره قوی اولور
 و بونلر له عکسی نه بونلر له حکمیکه عکسیه و دمی
 ار لر که حکم اکثری با صا ح الی بنور و عودن لر که
 اکثر با صول الی بنور بنتم و طبعنی کبید و در الی
 حکم لهنه کی و قن مزاج کنه و هانزه اولق نر
 در که کفی فاقش و سوتش و جوق حرکت اینن
 اولیه و الی کفیتی بر شنه طومق ایه تعبیر
 اولیه و دمی الی معن ل هاده کور مکر
 در زیاده صدق و با عدد اسی اولیه نکه بنه کور
 مراد اوله قن بونر مکر و دمی حکمی محمولو اختیار
 رینه کوره اوله یعنی اقلیمه و حد الرینه و عادنرینه
 و ملتیه و مصر رینه کوره اوله **شکل** بیهودی
 بر طالعده طوع که اول طالع سلطان اولغه

ویاوز

ویاوز بر اولتم دولت اینه بوکنه اول بیهودی سلطان
 ویاوز بر اولور دیمک اولودی اولما زبیر بیهودی
 طائفه سدن احکام بنجوده سلطان و وزیر
 لوق بو قدر ذرا غایت اهدا لری اونا اولق اوزده
 در ذرا کور منسی که هر ملتین منفه کنه و بیکلرینه
 بکر او وزیر لری وارد اما بو طائفه ده بونلر بو قدر
 اما بو قدر بر دیله کر که سلطان و وزیر و بیکلر
 مصاحب اولور سیر تا که بیهودی اعتبارینه کور
 کنه و بورینه نظر اهان سلطان و وزیر اولق کبید
 و دمی بر جلیش حکمه کور سن جوق بنامق دلونجا
 اوله جوق بنام دیمک بو قدر که بنش و سکان
 لر عبا شایه اما حکمین اقلیمه کوره ایه که اکثری
 فرق بن یا شایه الله اعلم دیمک الی قوللا بیه

اول مطلب ال و قول

اولفرد او ذون اولس که هني ادم ملوخي دور
 ديکي و فتنه دوزارينه بقين بنه بودک فتنه
 و بود کي که و مرد لکنه و عزت و نفس ابو لکنه و
 في الجملة اهلوق حسنه به دلالت ابد **اگر** قولاي
 فقه اوله بونک صاحب قواحي دفور فدرکه
اگر مطالبی مخاب فراسنده ذکر اينش و حکيم ذای
 قولاي فقه اولون کنه نقتله انچه لکنه استنباط
 حاصل اينه قوی اوله ليقه دليل دچند **اگر**
 قولاي او بلوخلک بارينه دلو برينه بر امر کنه
 اعتبار ابدوب کنه اجه مقله اوله ليقه و حکم
 دمی دچند دکه قين برکنی اللرب ابي بالدينه
 او ذمه **اگر** کوبه کله التله **چ** بر مقله باشي
 ملاخي او ذون کله کوبه کنه ابا غنيله اوده

بر مقله

بر مقله او غربي اولفرد و الدو ناس او رنه سنه
 ضرب مثل روکه او غريبه الي او ذون دورو
 کوبه کنه ابا غني طرفي جاملنک الي ملاخي جاني
 او ذون اولفرد کنایه **اگر** برکنی نله عادي
 اوله که برو ديکي و فتنه او جيبه محبوب قولاي
 صالحه بود که استلزيه نيز و نجه و شيريه اوله ليقه
 دليل **اگر** برکنه نله با شروعی و فتنه الي ذره
 قادريني وقت نيز جک ساکن اوله دليله **ب**
ج **د** **ه** بر مقله مسکن اوله اولفرد ابدنق
 کورنجه فوج لفته و احر عزمه دبر کنی معصوم ايه
اگر بيان که بر مقله نيلو جمعي مطابق اوله
 اده بر لکنه ابدنق کورنجه داتم ابو لکنه اوله
 و عو شفته اوله **اگر** بر مقله با شري بو حون اوله

انوار اوله و آوجي ارين انزه اوله عري حمله
 و امك ابه كجه دلبدر **اگر** بر مغري اوه بنه قايبي
 قايبي اولوب اوه ري اجن اوله دروش اولوب
 اوسله محتاج اولسه دلبدر **اگر** اللين بيوكلكي كوره
 كوره منكب اولوب و هم بعض اجزايي بعض موافق
 و منكب اوله طيبنتلو و هويلين لطيف اولسه و
 كوكلا حوشلنه دلبدر و عكسي دحي بونلك عليا
اگر الليرت كوره فتي بيوك اولوب كوره بي انهم
 اوله حراج حرانته و جو سو بلكه دالد **جا بنوش**
 ابر يا بنزله بيوكو لكه دلبدر **اگر** اللرقه و بوقري
 دحي فته اوله فته لادخري اولد فته دلبدر **اگر**
 فتي فته اوله كوره نلو احوالينه كوره فونلور
 بحثه بر اولمه دلبدر **اگر** عود نلور كغري فعاور

زجری

زجری دلو اولمه اوعلني ذمهله موخبر و لرد بركم او
 موسفك كيد لكي مقدار اومقدار دوكه اوذ بر
 مفك ابكني فصله **عین** فصله وارنجه اول ابك
 طابلو كبله لكي بر ابر دو و آيه نلو او ذلني ابك اول
 قدر در **اگر** اوچ او ذونج اولوب بر مغري بوغون
 و فته اوله دلبكر و كاين كه و غير نشه كيد ليله
اگر بر مغرله او جبري او ذون اولوب بوغون
 اوله كورنلكه و بلهني مزاج اولمه دلا نلد **اگر**
 او جبري و بر مغري او ذون اولوب بر يني مكنه
 اوله ما جبري بلكه زبركو اولوب و او عر بلقه
 دحي زبركو اولسه دالد **اگر** بر مغري تا و اداكو
 عادي اوله مخلص و بر امر فكر لايه بكنه دلبدر
اگر ابكني بار مجاح و سول حطابنلو دلا نلد بر بدر

عالم

اگر بجای حقیق در یکی فزونی و منفی و یکی اوله
 جماع اعصاب بنام حوشلخته و ابو حو حرد دولت
 ابرو **اگر** جماع حلی و با حقی و بود لو حطری ایه
 منفی اوله معنی که بوزن او چندین مثلث یکی او
 له بوزن ما جی شوقند حطای روشی اوله که
 کند و کزودن او مندرج اولی ای اندک ملو غیبی
 در **اگر** بو حط بود قدرک حالی اولی **ب** بر منکم
 دینه دکه و ارمه بعسلز و مال و با و در هر اهت او غره
 منه دلبدر **اگر** مذکور حط **ب** بر منکم دینه واره و
 ازه محکمته و او چندین اولی قدرک بر بر بود افرینه
ا بر منکم دینی کوزه ده سادتو در و لتو و جو
 مزد ارم اولی زالد **اگر** بو حط ایانی و بود اولی
 یا شی حطنه و ارمه لر بلو نیمید و الد جمید و وار

مدلو

مدلو بوزینه کولر اما او در بحر سا و سیه ده انکم دلبدر
اگر بو حط هر حطیه منقل اوله و اندرون ذای
 حادش اوله و با شی حطی الیکو اوله
 زه که با شی کلسوب با حود بیو که ایوه سی بو حط
 در **اگر** بو حط با شی حطی که ذشم اولی و توفیق
 کل اما حلو من اوله **اگر** بو حط او نونلی **ب** بر من
 او رنه سنک و ارمه لمر که و جوق فاقه و دلبدر
 با حومسکه حط فزونی اوله **اگر** بو حط طوفی و
 موازی بود افری اوله **اگر** منکم دینه و بکاره
 عزت و مریه و مال بوله و ایلو و افرینه به دور
 دلبدر **اگر** بو حط او جی **ج** بر منکم ایله دل
 و ارمه قطعا غوغا سوز و ملائمت اولیه **اگر** بر منکم
 دینه واره دلبدر که اوله در یکی اکسبه نیکم

یعنی منی سبانه و نعلی همزنی صمدی بردن
 رزق و بره و عورت ندرانه رتد کاسی اولیه اگر بوجط
 که او بی اولیه **ج** بر من رزق و از عمری محاطه لوت
 و زینت اوله **ک** بوجط او بی **ب** بر من و او بی
 و صله بکویت و ادب و اولی و دلیل **ک** بوجط
 او بی و یاز بوداخی **ب** بر مقلد او الفتک
 نام حیفا انرا لکن و بولکو عورت طوخرقن او زینت
 بولکو اولیه و اگر بوجط مساک بوجط بیوک
 و زنی اوله اما **ک** بوجط **ل** بعضی کنه زده موجود
 اولوب و بعضی کنه ده معدوم اولوب اوله او
 لری سیدتین **ا** بوجط نخره بیوک و رنگی
 مکتدن اولوب متصل اول اولیقدر باخره
 و بعد نلو موشقن اولوب و قرم اولیقدر والد

اگر

ا بوجط او صمدی نادر اولیه بلقی مزاج و الله **ا** بوجط
 حمله انکی شفاف اولیه او همزاری اولیه معیده نلو
 یا خود باخولو و بیفکله دلیل **ا** بوجط او زده
 یا خود با نزه کوچله نفل جفله بولنه طبعینله فیضانه
 و از نزه و الله **ا** بوجطی آب نلو مفدا و نجم بر خیر
 حطک معیده دن حاصل اولان حنه نکره الله **ا**
 بوجطینله باشه زیاره نزل اوله معیده دن حاصل
 اولون باشه اخریسته و الله **ا** باشه حکمتله باشه
 نزل اولورسه کوکس و حمله نیه یا خود صبره نفس
 مرفهته و الله **ا** بوجط **ب** بوجطینله نزل و عمره و
 فتح اوله منی اراصلری بیایه ایدر اموی اولیقه یعنی
 و او زونلی عمر حطینله او زونلیقه ننه لفته کوره
 و عمر حطینله اینداسی مرفه نذر **ا** مستطابسی

مطلبه حط عمر

كتاب حیات حیواناتی درمستند که اوله الله او هم
 حطه داره و بیکه اوله عمر او ذلقة و لیلده
 عمره واضح اوله جن و منکر و اجهل دوات ایدر که
 بو عمر حطی نقد و حطه کسینه اوله حطه قدر حتمه
 نکاری واضح اوله اشا خیمه و بشیم اوله ان شکله
 معلومد **م** حطی **غایه** حطیه ادرینه بو کتبتنا
 عرفی اقبندره و عادتله نزل غایت حقوق باشمش
 قدر باشه **اگر** عمر حطی کله حطه **م** طرفیه بقیس
 اینجه یعنی بو حطه ابنه الله نقد ر یقیس ایسه
 طر حطی وقت مرمن اولقد بقیس واضح اوله
 یعنی طرفه فقی بقیس اوله زیاده کو جمله اولون
 اینک حتمه **اگر** اوله سنه اوله اوونه بلده
 اینک حتمه اوله و یو کله کوره قیاس ایدر **م** کس

حطه درم **م** حطی زاوایه قائم به بقیه قطع ایسه
 اولقد حتمه لکی زیاده اوله حتمی که ذوا پر قائم اوزنی
 اوله اولوم محاره سید **اگر** کس حطه نقد و بوقه
 و اوزون اوله حتمه لکلوه حی اولقد اوزون لقی و
 فونی اوله اماره منکو سیدی کس حطه کلده لکی دنیکی
 برون معلومد **اگر** عمر حطیه لوه بو حتمی باشه حتمه ن
 طرفه بقیس اینجه متغیر نصیحتله و **اگر** بو حطه باش
 حتمه ن بکا اولون بو حتمه ن ارنوق اوله **اگر** کس
 ایسه دوست اوله **اگر** ابو نصیحتله و برر کسنی اولن
 ولیده **اگر** حطی دوله سی طرفه ن بکا بو نیلایین
 بور اقل اوله **اگر** دوویش اوله **اگر** قوللایین
 سوزل سو بکله **اگر** طرفه ن بو نجد بن بو
 داند اوله **اگر** صاحب مال و صاحب عزت

اولو والد **اگر** بود اول نقد **م** طرفین یکا در ا
 جنب اول نقد عقل ذب کلکة والد **اگر** بود عقل
م ملائک یکا در اولون فزونی **ل** ملائک
 یکا در اولون فزونی در تق اولوز **م** ملائک
 والد **اگر** بود عقل **م** ملائک یکا بود فزونی بنه
 فزونی با حدود نسبت منقلب اول فیه والد **اگر**
 بود عقل مثلت **م** ملائک بینة بود نک کبی بود اول فز
 بنه **و** ملائک طوفیه بود نک اوله بر امز
 فزونی مهکن **اگر** بود عقل باشدن او می
 بود عقل بنه که بر بنه **م** فضل اوله بود نک
م هذام اوله جفہ والد **اگر** بود عقل باشدن
غایت حلیة یعنی بود نیا **م** شکل بود
 بر کوزی فاسد اوله **اگر** بود اوله ای کوزی

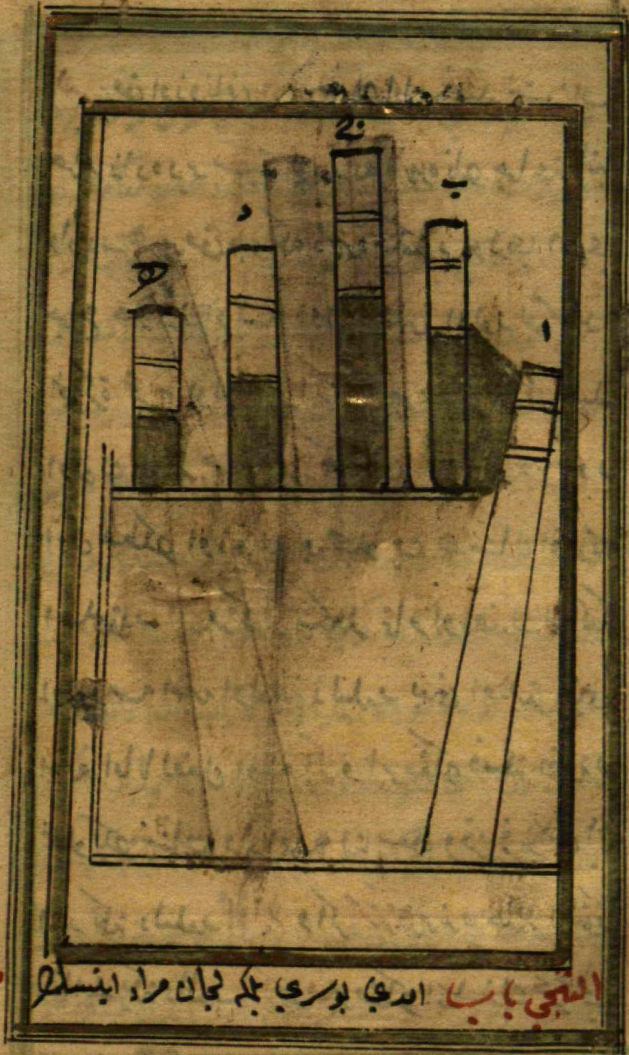
فاسد اوله **اگر** مذکور بود عقل بنه بر قحط بنه
و هم بر مغبه یعنی وارسه معاطره نوبار سبی اول مغبه والد
اگر بود عقلی قول طو خزیمه بر کج کوه عقل کر سه
 به بود معاطره به او خر مغبه والد **اگر** بود عقل **م**
 حلی ایله دو قحط و خجی بودن بر عقل جفہ **و** **م**
 عقل بنه ابر سنه و اشاخیه بقا دلیدر که کندردن
 و با او قرن باه اوله **اگر** مفضل بنه یعنی بود عقلی نلو
 صاحب بانه اوز و نلوخته ایکن حلا اولسر دلیدر کندو
 اولوی طبیعی اولوی اولی یعنی طو حلی کبی اولی
اگر بود عقلی مصل باشدن ایه طبیعی اولوی ار
 لر فیه والد **رد** یعنی **باب** **اگر** بود عقلی طو حلی
 اوله زینلو و دماغلو مزاجی حوشفنه و اوجوید
 والد **اگر** بود عقل **اگر** اولو بازاره اوله

او خروید و قاضی رالد **اکر** بو حطلا **ای** حطینه
 دارسه هر نشه نله اک کلکه دالد **اکر** ای
 حطینه او ذون اولوب حطی باشندن یاوز در بر
 مزه مضیت رالد **اکر** بو حط او ذون اولوب و بر
 مقلد بینه بقیه بنه فون و او ذون حمره دالد **اکر**
 فی فقه اوله بر امر حویه رالد **اکر** بو حط اوله
 اوله که اوقه بر موق مقابله سنه دوکته دهی ابرو
 کینه قتی یکید ایکن اجیل بنه حصوصا که اوزنه پر
 مقلد اوزنسی اوزنه موزخی دوکته حاج کبی اوله
اکر بو حط او جنبه ایکی کوجیلو حط یا پشش
 اوله نمودن کوره سنه باره اولف رالد **بینه**
باب آدمه بدوزی طوعه یعنی ساحتن بینه
 مزاجدن واحوال ذرا سنه کوالله حطلینک

مطلبه کاک

واشتنا

واشتنا ایندکی سنه لزنک بنوده اما اول آنلکه حطله
 بینه ذکرا بره اولکیم بدوزی **رحله** اللولونتا لری
 بوکدر و اوزنه بر مقلد وار حصوصا که الله
 او ذون اولفندن یعنی **قایت** سطلن بر حط او جنبه
دج بر مقلد کلود اولکیم بدوزی مشرید
 بر مقلد جوق حطله اولود حصوصا که جمع و بپش
 حطله بود اقلندن بو بر مقلد دینه دل و واره لر
 اولکیم بدوزی **ما** بر مجرباش و عم حطله طوسی
 طوغر بر و رنگری فوبدر و اولکیم بدوزی **نند**
 بر مقلد دینه جوق انجولو حطله وار و اولکیم
 بدوزی **ذهره** ذهره بر نه جوق حطله وارد
 و اولکیم بدوزی **فرد** اللولونتا بر بینه بو نجدین
 شکل بولنور **ح** و فر بر نه و از حطله وارد

مطلب افعال فیجی

التبی باب ادبی پوری بلک نجان مراد اینست

و اول مظارون خیری مسطور اولون معلوم اینه
 انانله کو کبری معلومور بالکونال حلا اینه پیل
 مکلفک شیه دن حالی دکلد اما بونلو اولنده
 ذکر اولنان نیز علم طیبده و حکمنده و امکامده معلوم
 در فالتو کیمودن ذکر اولناردی نظوبن کلام لودم
 کلورون ابجون مزکود لرله اشکالده ریب

احكامك همك انجلو بو قدر ذبراکم بدزلر منکس او
 لشدر و سبعا نلری عاد نلر نك حاج اولمشدر
اگر بملک دبلسو بر کنبلو عود نلری و اخلو بقل
 نقدر اوله ذهره بر نره مرسوم اولون حطردن
 معلوم اولور **اگر** بر مملکو د بئذک الله موسوی
 حاجی طرفنک کبرله حطرد الله اوز دلفنه ابر اوله
 اولقدر او غلا بقلره دالرد **اگر** اولحطرد الله طرفی
 سه قبی ملوخری اولور سه اد کلکو او غلا بقلره دا
اگر اکر برله اولور سه فیز اولور ده دالرد **اگر** حطرد
 عدولر نیم در بیلری اولد ممکنه که قبسی اول
 طوغد بقلو بلسن د برقی طرفنک اولون اول
 طوغر مزینه سنک و ملوغر نلر نك و ابر بملکنک
 اولون و مسکه اد کلکو و د قبی د بقی اولون نلری بلسن

داوخلو

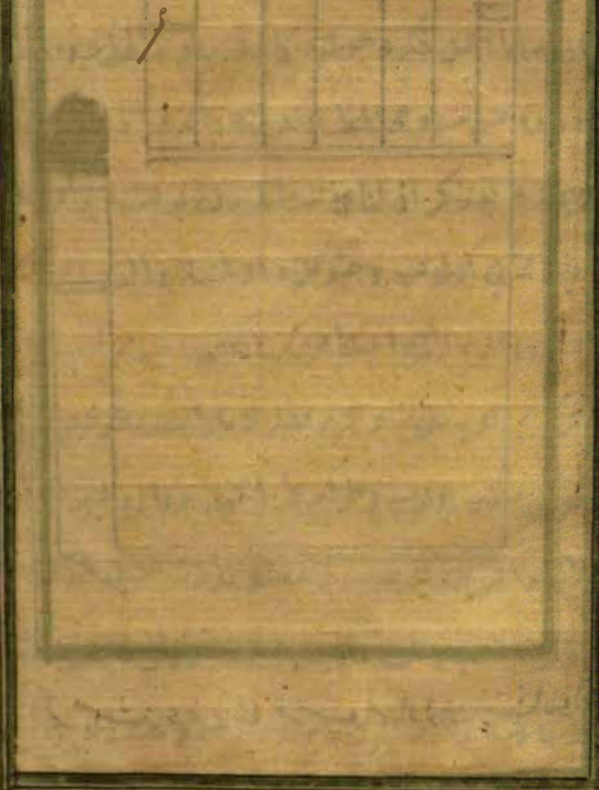
و او غلا بقلر قبسی دربی و قبسی قوتلو اولور بملکن
اگر حطرد منقطع اولور سه قوتلو اولور منقطع اولور
 سه قوت اولون و اولو بقلر عری اوزون اوله حطردی
 قسه اوله عری قسه اوله **اگر** بر مملکو د بئذک برقی
 بقی لفته نقدر حطرد کرسه آله اولقدر عودت عری
 آفرینه دلر **اگر** بر حطرد کرسه بر عودت آله ایا کوره
 فباس اولون **اگر** عودت حطرد بر مملکو قبسی لفته
 طوردی اولور سه فیز اولون اولفته دالت ابر
اگر اکر عری اولور سه طول عودت اله باهود باکی
 الوب فیز او غلا بقلر سه دالت ابر **اگر** عودت
 حطردی بر برینه بقی عودت نلری بر برینلو حقیق
 اولفته دالت ابر **اگر** حطرد بر برینک ابرق اوله
 مسکه الجنی عودت جوق زمانک مسکه المفرد لفته

حاصل کلوم خود نذر المنلو زمان مد ندری مقلد
 سبانی سی قدر اولور **اگر** او غلو نجقل مقلدی
 اینوز عورت حطینه اولاشنزه ابه اولور
 اول عورتک او غلی وزی اولیه **اگر** عورت
 حطی او زون اوله باشو بیکو عورت المنلو
اگر عورت حطی فقه و بوخون لوله کوجکله
 باشو المنو والدر **اگر** حاصلی کلو خود نلو بیکو کلکی
 و کوجکلکی و باشو کلکی حطینه کوره اولور **اگر** بودکر
 اولون حطله خود نذر الله اوله بالاده نفس
 اولنینه کوره داذهن اولرله مد درینه وسائر
 احوال دینه والدر که بولدر هی اولره کوره قیا اولنه
اگر خود نلو ذکر اولنان حطله ندره غیره الله طره
 شدن بکا حطله اوله فیه اولنه و او پناشنه نلو

حد

مد درینه والدر **اگر** دیر سلو جه او علون ابغنی اولور
 بوجه بکت ابغنی اولور یا حور اورنه باشو انکی اولور
 یا حور ابغنی اولور **اگر** اورده عورت حطی هر مقلو
 دینه غایت بقیه ایسه او علون ایکن النور **اگر** دمی
 ابراق ابه بکت ایکن اولنه **اگر** دمی ابراق ابه
 اورنه باشنده ایکن اولنه **اگر** دمی ابراق ابه بیر ایکن
 اولنه حاصل کلوم حطله فرینه و بیدنه کوره نبله
 اولنه **اگر** حطفا بقیه عمر حطینه مباح باشنده سوزیا
 حطله اوله فرینه قوه اوله محل مولود ندره و قان
 اینجه بکته والدر **اگر** عمر حطی نلو مصلو یا ننده عمر حطینه
 موازی حطله بولنه که **فایده** حطینه بقیه برده
 اوله لمبی اولوم اولسنه دولت ایدر **بقیه**
حکما اینده بکله **اگر** دمی حطی باشنده الله بقیه

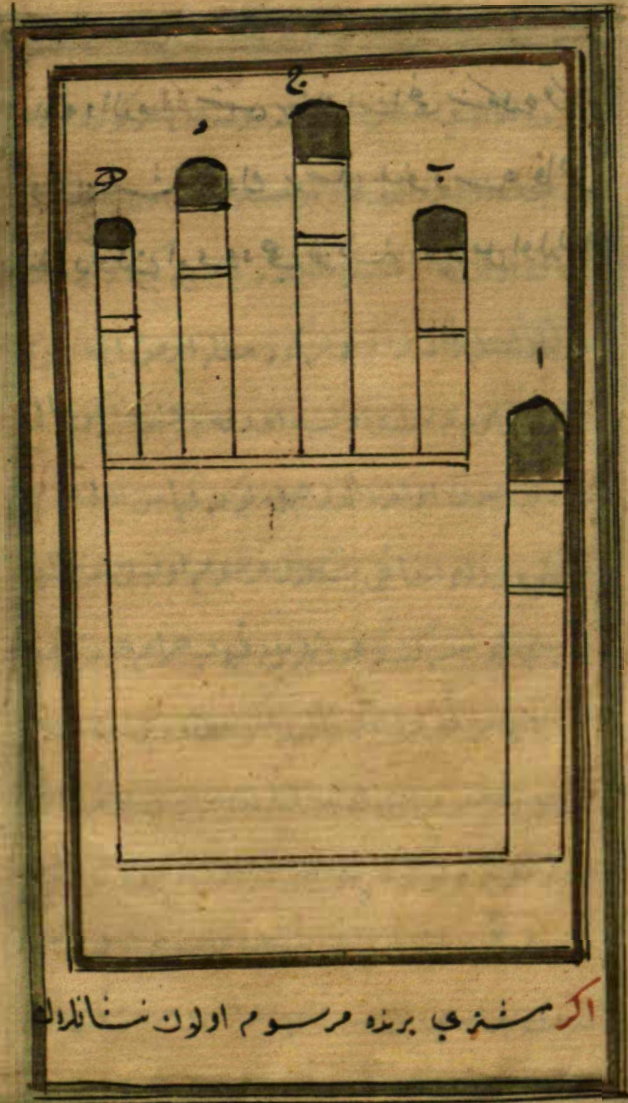
د بقتہ والدہ **اکر** شش برنگ اشافی شکله وکوم
 اولون نشاندرک بر سبی بنورسه فاضلی
 لغتہ دلالت ایدودھی لرننه ده کامن اولدینه

درود موافی حمله اوله عمر اولنزه المکلر کوروب ما
 بی جوف اولغہ والدہ **اکر** بو حمله **خ ای ت** حطینه ا
 ابراق اوله اوله اولغہ یا شینه کهر و پیر اگون
 دوللو اولغہ والدہ **اکر** بو مرکز کور حمله ابرقن **ایه خ ای ت**
 حطینه اورنه سنه اوله اورنه باشنده اگون مالی
 ورذقی جوف اولغہ والدہ جمله بوکم قیاس اولنه **اکر**
 ایدیکه برنگ اشافی شکلن رسوم اولون نشاندرک
 بر سبی بونسه کنه و عودنلین قیوب حرام عودنلر و ذ
 ابره و برامز فکر لرائیمک والدہ **اکر** عطارد برنگ اشافی
 شکله رسوم اولون نشاندرک بر سبی بونسه اخر
 حنه مکینه و بوکر کلر لو بینه و باجود اوکسودکه والدہ
اکر مربع برنگ اشافی شکله رسوم اولون منا
 ندرک بر سبی بونسه منبر حالله و حنه لکه اوغ

د بقتہ

بولنه خوف د ذقرايد بنور اما در و بنفكي شو بنور
 اولغه والدرد **اگر** زهره بر نزه رسوم اولون نشانلدن
 بر سبي بولنه سوز سويله و ليلو سنده اخرد بر نور
 اوله اما اهد فكر و جوتنه كامله رولو مالدي و ماللا
 ذياره صوب و مختلف اولسته والدرد **اگر** منتف
 ايجنده بو ذكر اولنان نشانلدن بولنه بر امر جو
 يلي كسفي اولوب و جومزه اولسته والدرد **بو ذك**
مكه زاو، لاله اكابيد و كيمر ايم ليم
اگر كه زاو، سي **ب** و **ج** بر مقلو اراننده طوغري اولسه
 كوكني سكيه اولوب و حرام قز انتمه ذبارده جهده اينمه
 والدرد **اگر** بو زاو، **ب** بر مقلو اورنه سيله طوغري
 اولوب ذاد، دهى حادث اولسه دنهي ذبر لو اولوب
 و سادينه والدرد **اگر** كه **س** و **ل** مقلو ذك زاو، حارث

بولنه

اوله یعنی بر برینه طوفنیه لر ارا فلز ظاهر اوله
 کنه بی بوکو کورر و اسرکنه و ابلله بلذ و قسنا نجی
 و بلونجی و تخم آذ حامیل کلور هر تفرد مر دار هو بلور
 ایه بونزه موجود اولوب قافیجی صیر اولنه کنی
 دولت ایدر **اگر** ذکر اولنان حطله اول الفلجی
 قتی زیاده بقیه اولوب فصل کبی اوله محاطه
 او عرد مغز و نیموردن زیاده سی اولنه دولت ایدر
اگر بو حطله ارا سته خیری حط **م** ذ او پ سنله
 دینده جفوب کبر و کلوب **م** حطینه طوفنوب
 اشفا بقارسه اوردن با هو مبرک هلاک او
 لسته و الدر **اگر** ذ او پ سنله اولسته کلون حط
 صاع طرفدن اراسی ایلوب بی ایلوب فوشتمز
 بقیه اولوب و او و **م** ذ او پ سنله اولسته فوشتمز

اندوکی

اندوکی حربه وجود بلکه پشیمان اوله **اگر** مثلث
 اینه **م** ذ او پ سی بانزه بو خیلون **ص** ننان
 اولور **ص** الجی عودونک مبراث و کله و الدر **اگر**
 مزکور برده بو خیلون **ص** ننان اولوب فزون
 اولور **ص** بریل مفارقی بنجام حنه اولسته و الا
و کین ذ او پ قاطع سنه ظاهر اولوب فزون اوله کو
 کبلکه و حرارت فری به نله و فوالله حوشنقه و الدر
اگر مزکور ذ او پ حادیه اولسه حرام زاده کنی او
 له لینه و الدر **اگر** بود او پ منفرد اوله بونله
 عکس **اگر** بود او پ اولسته اوله و انسانی
 اولوب منفیر الحلال اولینه و الدر **اگر** بود او پ بود بو
 خیلون **ص** ننان اولوب بو کلی عورت الیه
 اول **ص** حلی اوله و الدر **اگر** مزکور ذ او

حلقه ابيه فنه لك والد **اكر** مذكور زاويه منفرجه اليه
 احق اولوب وانسانيتي اوليفه والد **اكر** زاويه
 اوليه معبره وبز مقله مصيفكم والد **اكر** مذكور
 بو نميلو بن **م** نشان اوليه برامزور **اكر**
 الكه مرفعه حاجي كمي نشان اوليه صالح ونيق
 كنه ونيان كنه اعتبار **اكر** بدوي وحصور سوب
 وشيخ كو كلفو كسي اولوب وخر نلو اوليه والد
اكر مذكور حاجي اكري وهورن نشان اوليه
 نيود **اكر** ربعه مثلث بولنه كلا ابو الله وكاه
 نيود لقي اوليه **اكر** ايكي مثلث اوليه كه برينه
 حلقه بر لب نيوله اوزه وينه اوليه ابو اوليفه
 والد **اكر** اوج اولويه نيود **اكر** دره
 اولويه بود **اكر** مذكوره بلز كمي **ا** اولوب

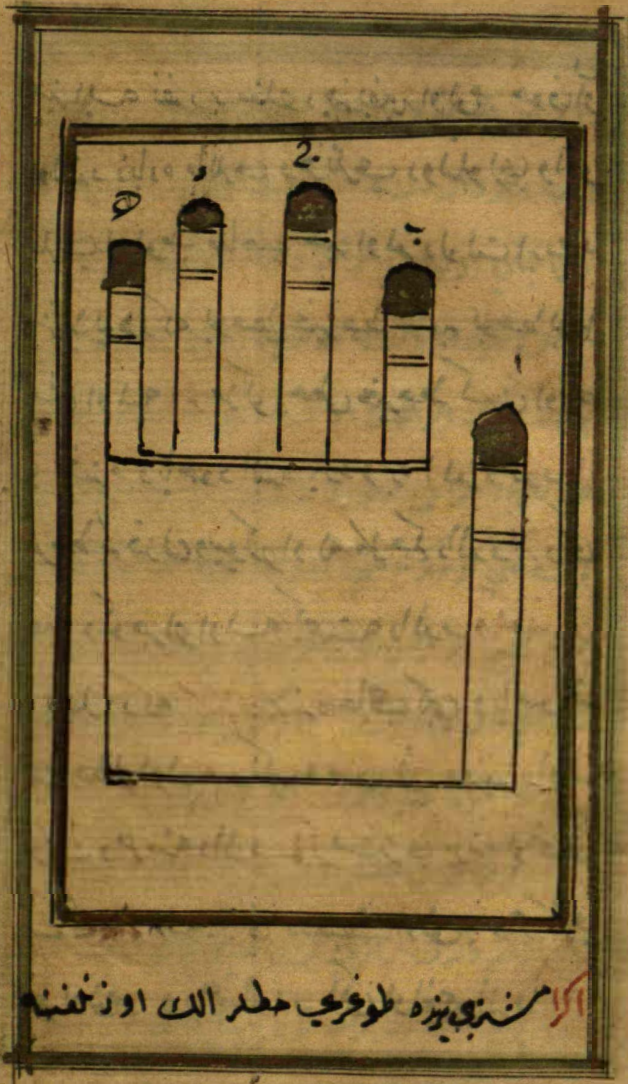
دزل

دزل اوليه عادل كه و ابيه لك والد **اكر** دولته
 كله تكرار دو فني اولوب وعود نرجوق سويي
 اوليه اما اندون صافق كو كور **اكر** اوزه كمي دائر كمي
 اولوره او علوره كامل اوله بغه واليه حوبه والد
 اكر الله مرفعه مثلث كه زاويه حاد اولوب **و** اول
 مقله اوده سزه واقع اوله بيوكه دشمنه
 اوله بغه والد **اكر** مذكوره **م** اوليه ادا فني صفا
 به سزه ها اوله سفر جكوب وزهنگر كو كمي
 والد **اكر** ايكي حلقه بر معلو او عين حبوب
 حلقه جكر سه او زون سفر جكوب وهورن
 ولو بن كوريه والد **اكر** حلقه برينه برينه
 اوليه بو نميلو بن سوبوب وخر اوليه والد
 اكر حلقه برينه بو نميلو بن **ب** نشان اوليه

صاحب عزت و حرمت اولم والد **اگر** فرحکبی
 بر نزه عمر حلی باشد بوخیلات **ح** بر شکل حا
 دت اوله عقبتی کلم جلو بر صده والد **اگر**
 جمع حطیک بر بوراق بنوب **ب** بر مغلو دین
 دل کله جوق نسه رده جا لثوب زیاده جنت
 جملک والد **اگر** بر موق دینک ایکی فقه حق
 بوغون حط اوله ایسی اری اوله معنی
 باشو رفیقه والد **اگر** مذکور اوردن حط بر بر سیم
 کسه امکی و دمنلو نسه لکه مکم والد **اگر**
 بر مغلو او جینی بوغنی دینک او حی کبر
 حط بتوب اشاعیه انسه لکه کوسه و یا
 مفرده صوفی و دوم اولم والد **اگر** د
 بر مغلو دینک ایکی مولو غری حط بتوب

الله

الله اوله رفیقه کیده لکه بوکشی یا خود کشتن اولیه
 لر عظمو ذر مکنه و علم و قاین و مطالبه و آنچه فکر لر
 ابرو و جوق علمه بلکه و وقت اولور سو بلر وقت
 سو بلز کشتی اوله رفیقه والد **اگر** مذکور ایکی حط کشتن
 اوله لکه مذکور لکه حط فی اولم والد **اگر** عطار دینک
 بوخیلات **ح** نشان اوله دوشمناری اگا
 غالب اولم والد **اگر** ذکر اولنک حط **غایت** حطیه
 برده اوله یار د و بلغی مزاج اوله طبیب کتک
 بر اری بلغی اوله رفیقه والد **اگر** عطار بر نزه بوخیلات
 شکل **ا** اوله ابره و لاب ایوم تبلی اولو کسه او
 لر رفیقه والد **اگر** بر مغلو اولکب بوغنی برده بر حط بو
 کبی تمام بر منی جورسه بوغنی و با اسلمه والد
اگر مذکور حط تمام قریب مزبور بر منی جورس

اکامشتریه بزره طوغری حطرد الک اوز نغنه

صوره محاطه به او خرد بوب ببله بلا اجه کیر حلاص او
 لمف والد **اکرا** بر مقلو اولکی بو غمی اوستنه بونلو
 کبی نکل اوله **۸۸۸** زیاده بر امزد در طوق بیک
 بو نیمیلاین نشان اوله **۵** املف باجود
 بو غلنه والد **اکرا** بر مقلو اولکی فصلی اوستنه
 بو نیمیلاین نشان اوله **۱۱۱** فرزندانه فرز
 انکه والد **اکرا** بر مقلو فصلی اوستنه بید کبی
 شا اوله افرامیلد جباح اولسته فالده فرکوردله
 سود نیجود

این سه نفر بر منگله دینیه بفرست اولوب جووق اولوب
 اولقدر زیاده مالاری و خرنکری دوللواری و ابوی
 طری اولوب صاحب حیر اولغی دولت ابرو انا
 شریلا یورد که بومعی خیر حط کسبه بو حط بوکل
 منج اولیه **اگر** مزکور حطی خیر حط کسبی اوله
 باشنده و یا حدود الله باره و بره ایله دالر **اگر**
 هر حط که قزل و بیوکو اوله کلر جهک دالر **اگر** رنگی
 حیره و کوجرله اوله کیمینه دالر **و بفضیل**
 د بختلدر که **مشتی** برنده حاجی کیمی و یا حدودنا
 لک حط اوله رنگی و سودنی معنی اوله
 عزت و حرمت دالر **اگر** **مشتی** برنده بو نجیوان
 شایسته **اگر** بقی معنی اولوب و خرنکری
 اعر اولوب و **مشتی** لکی اولغی و دالر **اگر**

برایم

بر اینم و نکو طوغری حط الله ربفندک **ح** بر منلو
 دینیه دلو وار **اگر** بو حط اولره اولورسه
 انسانینی اولوب حرام زاده کسینه دولت ایدر
اگر عورتلره اوله اولولغنه و ابولکنه دالر
 بو حط اری و بوجون اوله ارلره هوورد که و
 عورتلره جمعی سومکه دالر **اگر** زهره برنده حط
 اوله کبی کوجیکه و کبی اوزنه اوله طوغری اولم
 حطلر محبت ابروب و حرام قبول اینوب جماع زیاده
 بشناسی اولغی دالر **اگر** مزکور حطلر طوغری او
 له عزتیه بخت دالر **اگر** بر منلو دینیه زهره
 برنده اگری قزل حط اوله بلا نیمی اولوب او
 حوی اولغی دالر **اگر** اری قزل حط الله ربفندک
 زهره برینه کله اما بر منلو دینیه دلو وارینه لر

فرزند و والده باره را اولمذ والد **الکریم** بر مفلو و پینه
 نصف و اثره اولمذ او در نه به با فرمینه عالیه و مختلف
 حال اولدینه والد اما اشخیه یا فرمینه اکسیمی تفر
 اولمذ والد **الکریم ای** طی طوفی و تنص
 اولمذ رنگی دهی مینه او لوب بوفاد و طرفه
 مائل اولمذ مومما که بود افزی موفی اولمذ
 کسش اولمذ دولت لید ده اولمذ بوشک مال
 دائم اولمذ و ذباده اولمذ والد **الکریم** ولد و
 له ابونکه والد **الکریم ای** حطه ل بر طوفی و
 منصف حطه جفوب **م** حطه و ادسه عربی
 اولمذ در فکی طار و ذهستو اولمذ مکره اقوی
 عربی هموریه و حیر ابه کینه والد **الکریم** و
 حطه او در نه بر مغه و ادسه در نه ابش ابنه

راست

راست کلوب طالمی سعید اولمذ والد **الکریم** و حطه او در نه
 بر مغه دکیه مشرف سی اولدینه والد **الکریم** و حطه
 بر مفلو بانه و ادسه اولمذ او ذوق سقه کینه والد **الکریم**
ح و باهود بر مغه نفی و ادسه فاینه بیکه نفی اولمذ
 والد **الکریم** مژکور حطه منصف و ابوز نکلو اولمذ بر حطه
 و پینه و باهود حطه منصف و باهود حطه منصف فاینه
 اولمذ **الکریم ای** حطه منصف و ادسه حطه منصف او
 با حطه منصف و ادسه حطه منصف و ادسه حطه منصف
 فرزند والد **الکریم ای** حطه منصف و حطه منصف
 بر نه طوره کتوسی دو ستلینه صداقت ایدوب طوفی
 بوکا صداف و ادسکه اجد کینه والد **الکریم** و حطه
 فولکه و پینه حطه منصف و ادسه اولمذ اولمذ
 اولمذ کتبی اهنبارنه اولدینه والد **الکریم** و حطه

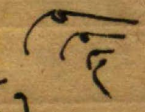
طينها او صندك بر مقلوبين بر حط **لا** بنه كه بر مقلوب
 حشره كى بر فزون بنه بر مقلوب ديبه با فرو هم منق اولر و دكنه
 والذواك قوللا اورنه سنك بر حط جفوب **خايت**
 سطحيني كچه بر يره فرار اينموي بهرق بر لوه ماسر
 اولوب سنباره اوليفنه والذواك **ا** و كور حط كير
 حط حطينه و پاش حطينه طوقينه دفعة البنه و از
 زوق كير **ا** كور حط خمر يرينه و ارسه دكنه ستر
 ابروب و لور ديبني بر ده نمكن اولوب مقصودي ناع
 اولنه والذواك **خايت** حطنك بر حط جفوب
 اورنه بر منق يقين و ارسه طبيقي سود و بي اولون
 و زباد و جومرد اولنه والذواك **ا** زهره بر نه حاجه
 اولورسه ابو نصيب انه كيرمه والذواك **ا** زهره
 بر نه فلت با حور مر يه شكل اوله غايب

حالي

حال ابو اوله **ا** كور حطارد بر نه بد ز شكلي اوله
 مالى نصيب اولنه والذواك **ا** و ج بر مقلوب
 اولر سنك بر حط جفوه **خايت** بر مقلوب ديبه و ارسه
 محبوس اولنه والذواك **ا** بر مقلوب دبلنك بني مر
 بنجلو مكبي بر نصف و از نه كبي بر حط اوله كه بقا
 دويم با فاوله زندانه كير دكنه والذواك **ا** زهره بر نه
 مذكور حط كبي اوله او حري اولر ليفة والذواك **ا** الاله
 قل او اوله طينها اولوب منقير الحال اولنه
 والذواك **ا** الازنه قبل اوله بر از حوبله و يو كلنكم
 و مقلوب لغنه والذواك **ا** قبله كيني و ذكي و بوخونق
 و اكر نكي و طو حري لكي اقبال او زره اوله ابو حوبله
 والذواك ذكر اولنا اخذ اللرحلم لسيد معلوم **رسيلا**
لبنه كتاب نغره و بمش كه طر قلدله احوال الزنك

عقده ذبر کتبی معلومند **و بی** حکما در بین ارد طر نقله
 سببی کوکلو رخی ایند یکی فصلو نذک اولور و کوکلو
 فصلو ندری لطیف و انج اوله زاج لطیفکله و انجک
 والدی و رخی عقلمو و حویلو مو شفته والدی بودک
 اولنان علامتراطبا علمند بر **اگر** طر نقله انج و نطو
 اولورده عقلمو و حویلو مو شفته والدی **اگر**
 طر نقله فنی فیه اوله اومر تر شیب حطر ناله کسبه
 والدی **حکما** بمصلد بمنذ که **اگر** طر نقله اوزرنه او فرجی
 افرجه نط اوله اولور دو سترجی حوق
 اولوب و بر کتل اوله و حلق فینه نط لفر
 لبا سترجی اوله و یا حور حلقه ن اولفقدار فانه
 کوره **اگر** طر نقله اوزرنه فرجه اوه اجن نط
 بقله اوله اولفقدار و شماندری اولور

ویلی

و یکی و یکی ز باندری اولفقدار اولنلر ابد
 نو بعله غیب الواله

 ۱۴۲۰
 ۴۴ جا
 ملک
 در شهر
 در شهر

©2022-Şenol AYDIN